

A. 332.
LATINSKÁ

CVIČEBNÁ KNIHA

PRO

I. GYMNASIÁLNÍ TŘÍDU.

SESTAVIL

FR. PT. NOVOTNÝ,

C. KR. PROFESSOR NA AKAD. GYMNASIJUM STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO.

V PRAZE.

NAKLADATEL THEODOR MOUREK.

1873.

Longum est iter per praecepta,
breve et efficax per exempla. Sen. ep. 6.

Právo překladu se vyhrazuje.

P

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA PEDAGOGICKÉ FAKULTY MILADSKÉ KRÁLOVÉ	
Signatura	U 4654/1
Inventár. č.	200667

Obsah.

Strana.

Proprava. O slovese, §. 1.—5. 1—7

Díl první. Nomen. Oddíl první. Skloňování.

§. 6. První sklonění	8
§. 7. Druhé sklonění	10
§. 8. Přídavná jména tří východů v us, a, um a er, a, um	11
§. 9. Některé zvláštnosti I. a II. sklonění vzhledem k rodu a koncovkám; pluralia tantum	12
§. 10. Opakování	13
§. 11. Třetí skloňování	14
§. 12. Některé zvláštnosti třetího sklonění. (-im, -i, -ium; Jupiter)	17
§. 13. Přídavná jména 3. sklonění tří, dvou a jednoho východu	18
§. 14. Přídavná jména smyslem podstatných	19
§. 15. O přístávce	20
§. 16. Čtvrté sklonění	21
§. 17. Páté sklonění	22
§. 18. O jmenech měst	23

Oddíl druhý. O stupňování.

§. 19. Stupňování pravidelné	24
§. 20. Stupňování nepravidelné	26
§. 21. Stupňování opsané; některé jiné zvláštnosti v komp. a superl.	27

Oddíl třetí.

§. 22. Příslovce	28
----------------------------	----

Oddíl čtvrtý. Číslovky.

§. 23. Číslovky základní	29
§. 24. Číslovky řadové	30
§. 25. Opakování	31

Oddíl pátý. Zájmena.

§. 26. Zájmena osobná	33
§. 27. Zájmeno zvrátané a přisvojovací	34
§. 28. Zájmeno ukazovací; hic a ille, iste is, idem; ipse	35 36
§. 29. Zájmena číselná	37
§. 30. Zájmena vztažná	38
§. 31. Zájmena (a příslovky) tázací	39
§. 32. Některá zájmena neurčitá a souvztažná	39
§. 33. Opakování	41
§. 34. Pokračování	41

Díl druhý. Verbum. Oddíl šestý. Esse a složená s esse.

§. 35. Ind. slovesa esse	43
§. 36. Conj., imperat., inf., part. slovesa esse	44
§. 37. Složená s esse	45
§. 38. Posse	46

Oddíl sedmý. Čtyřero časování. Časování I.

§. 39. Ind. praes., imperf. a fut. act.	46
§. 40. Ind. perf., plusquam. a fut. ex. act.	48
§. 41. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. act.	49
§. 42. Imperat., inf. a part. act.	50

§. 43. Ind. praes., imperf. a fut. pass.	51
§. 44. Ind. perf., plusquam. a fut. ex. pass.	51
§. 45. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. pass.	52
§. 46. Imper., inf. a part. pass.	53
Časování II.	
§. 47. Ind. praes., imperf. a fut. ex. act.	53
§. 48. Ind. perf., plusq. a fut. ex. act.	54
§. 49. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. act.	55
§. 50. Imperat., inf. a part. act.	56
§. 51. Ind. praes., imperf. a fut. pass.	57
§. 52. Ind. perf., plusq. a fut. ex. pass.	58
§. 53. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. pass.	59
§. 54. Imper., inf. a part. pass.	59
§. 55. Opakování	60
Časování III.	
§. 56. Ind. praes., imperf. a fut. act.	62
§. 57. Ind. perf., plusq. a fut. ex. act.	63
§. 58. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. act.	65
§. 59. Imperat., inf. a part. act.	66
§. 60. Ind. praes., imperf. a fut. pass.	66
§. 61. Ind. perf., plusq. a fut. ex. pass.	67
§. 62. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. pass.	68
§. 63. Imperat., inf. a part. pass.	69
§. 64. Slovesa v <i>io</i> ; Opakování	70
Časování IV.	
§. 65. Ind. praes., imperf. a fut. act.	71
§. 66. Ind. perf. plusq. a fut. ex. act.	72
§. 67. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. act.	73
§. 68. Imperat., inf. a part. act.	74
§. 69. Ind. praes., imperf. a fut. pass.	75
§. 70. Ind. perf., plusq. a fut. ex. pass.	75
§. 71. Conj. praes. a perf., imperf. a plusq. pass.	76
§. 72. Imperat., inf. a part. pass.	77
§. 73. Opakování všech čtyř časování	78
Oddíl osmý. Deponentia.	
§. 74. Časování první	79
§. 75. Časování druhé	80
§. 76. Časování třetí	81
§. 77. Časování čtvrté	83
Oddíl devátý.	
§. 78. Gerundium	84
§. 79. Supinum	85
§. 80. Conjugatio periphr. act.	86
§. 81. Conjugatio periphr. pass.	87
§. 82. Coniunct. futuri act. a tvary vedlejší	87
Oddíl desátý.	
§. 83. Accusat. cum inf.	88
Díl třetí. Rozmluvy	
Krátké povídky a průpovědi	92
Bajky	93
Dodatek I. Seznam slov §. 6—34	94
Dodatek II. Slovníček latinsko-český	96
Slovníček česko-latinský	116
	145

Předmluva.

Kniha tato, pro školu jsouc určena, ve škole takřka povstala: z příprav totiž a poznámek, jež jsem sobě, často v nižších třídách latině vyučuje, za 12.letého působení svého před a po vyučování vypisoval. Ve škole taktéž povstala i metoda a způsob, jakým jsem látku pro třídu tuto určenou sestavil a ve škole konečně s dobrým prospěchem zkoušel jsem vhodnost a praktičnost metody této. A proto jakož i z té příčiny, že nemáme posud valného výběru v podobných knihách, uveřejňuji ji, ještě toto v krátkosti podotýkaje.

Vzhledem k *látce učebné* šetřeno zásad v Org. návrhu vytknutých jakož i mínění a soudu mužů v oboru tom na slovo vzatých; zvláště pak vodítkem byly mi zásady, jež věhlasný paedagog p. školní inspektor A. Wilhelm dílem v gymn. časopise, dílem v samostatných spisech svých byl vyslovil a s úspěchem hájil. Mimo to pilně a důkladně prozkoumal jsem celou řadu kněh podobných a radu bral jsem v mnohých případech s kollegy zkušenými, v úřadu svém sestárnuvšími a tak po všestranném uvažování ustanovil jsem se konečně na objemu látky, který bohdá vyhoví náhledům veliké většiny pp. kollegů v příčině té arci ještě dosti různým. — Bera se takto cestou střední nepřibíral jsem zbytečně věci nesnadných a nevyhýbal jsem se zase některým důležitým zvláštnostem a nepravidelnostem, jež přechasto se naskytají a kterým již v této třídě žáci snadno porozumějí. Tak jsem z výjimek o rodu vybral jen nejdůležitější, bez nichž hrubě nelze se obejít, a podobně opatrně počínal jsem si ve stupňování adj., při zájmelech a číslovkách — všude jen tvary nejpotřebnější uváděje. Ze slovesa vybral jsem jen formy pravidelné, obyčejné, až na §. 82., ježž však učitel dle povšechné povahy třídy své buď probrati buď vynechati může.

Tolik tedy co do objemu látky učebné; co se však týče *sestavení a metody*, tu bral jsem se poněkud cestou jinou než předchůdcové moji, což místněji odůvodním.

Cílem mým bylo sestaviti knihu takovou, která by byla *skutečně naše*, t. j. na základě mateřštiny zbudovaná a která by žáka s nepatrnými často vědomostmi grammatickými do

gymnasia vstupujícího soustavně a bezpečně vedla od snazšího k nesnadnějšímu a tak trvalý a pevný základ položila ku vniknutí do ústrojí jazyka latinského i mateřského.

Za těmito dvěma záměry se bera uspořádal jsem látku v její celosti i v jednotlivostech a z toho vysvětlil se snadno zvláštnosti knihy té.

V „Propravě“ totiž přidal jsem vzory čtyř časování, maje na zřeteli žáky 9—11leté, kteří do ústavu a poměrů jim zcela nových vstupující po dlouhou dobu zaražení a neobratní bývají, tak že majíce věcem těm u prostřed grammatiky sestaveným se učiti jako v hustém lese zbloudili si počínají. Arcit tu učitel (jakož vůbec i učíteli filologovi křída stálon jest pomocnicí) tvary ty obyčejně na tabuli píše, aby žáci si je opsati mohli, avšak kdo do poznámek žáků v nižších třídách vůbec a do zápisků těchto zvláště nahlédl, zajisté že seznal, jak chybně věci ty napsány bývají a přece, byť byl učitel věci ty sebe důkladněji vysvětlil a se žáky procvičil, potřebují oni pro opakování své domácí základy nějakého a toho jsem jim tuto poskytnouti chtěl. Věc ta tedy, jako i mnohé jiné v knize této, jest ze školy a pro školu a ačkoliv novota, přece, tuším, vhodná a praktická. — Mimo to není posavad v žádné z našich mluvníc latinské sloveso u porovnání k češtině tak sestaveno, jak pro cvičení následující a pro celý plán potřebí se mi býti zdálo. Z těch tedy příčin vloženy tam vzorce ty a, jakož se naději, jen ku prospěchu věci a se skrovným toliko zvětšením objemu knihy.

Avšak i v následujícím bral jsem se cestou svou: abych totiž hned z počátku na naše „se“, které žákům v překládání do latiny dlouho nesnáze působí, náležitě upozornil, přidán §. 5., který oprotiv předch. způsobem patrným na rozdílné ty oba významy upozorňuje, a když byl tak žák po delší dobu veden, pak teprv seznámí se v §. 27. s třetím a v §. 74. konečně se čtvrtým a posledním způsobem, jak s oním se, které jako Proteus vždy jinou a jinou podstatu na se bere, v určitém případě, do latiny překládaje, naložiti má. — Podobně upozorňoval jsem od §. 43. počínaje na spůsoby, jakými čeština latinské passivum překládá a v §. 54. sestavil a místněji vyložil jsem věci ty.

Dále vložil jsem též z příčin shora uvedených do textu z počátku nejpotřebnější tvary slovesa *esse* a nejdůležitější předložky a těch jediné v příkladech upotřebeno, až na některé jiné po řídku se vyskytující, jež v textu hned jsou vysvětleny. Taktéž a z týchž příčin i na důležitější rozdíly mateřštiny od latiny v poznámkách pod čarou jsem upozorňoval a potřebné syntaktické vysvětlivky krátkými slovy podával. Na učiteli pak jest, aby na základě tom věci sobě

podobné srovnávané a k rozdílům poukazuje látku tu oživil, neboť i zde platí přísloví „Na dobrém powiadaczu siła należy.“

Co tkne se dále sporádání látky, tu přihlížel jsem bedlivě k tomu, aby žádný tvar a žádná částka řeči v příkladech dříve se neobjevovaly, než na ně přišel čas a místo. Taktéž seřaďoval jsem věci tak, jak podobností svou jedna z druhé plyne: jména měst na př. za deklinace, kam patří, zájmena číselná za ukazovací a p.; slovesa třetího časování v *io* vložil jsem za toto časování jakožto přechod k následujícímu a neroztrhal jsem jich po celé knize, nýbrž upozornil jsem na ně ve zvláštním odstavci, věda ze zkušenosti, jak veliké nesnáze ještě ve třídách následujících slovesa ta žákům činí, nebyli-li na ně zvláště a důkladně v třídě této upozorněni. Podobně oddělil jsem v §. 76. slovesa kryptočinná v *ior* od ostatních III. časování, aby žáci v čas ve zvláštnost tu vnikli. Taktéž vhodně, tuším, oddělil jsem v III. časování slovesa perfectum v *si* tvořící od ostatních a tím věc učinil jsem jasnější a snadnější. Ostatně probral jsem sloveso dle jednotlivých časování, vždy ku tvarům dřívějším přihlížeje. Tím způsobem vnikne žák snáze v důležitý tento díl tvarosloví než roztrháním jednotlivých konjugací a celé časování utkví mu co jediný celek v paměti. Potřebné porovnávání stejnorodých tvarů rozličných konjugací podá se samo sebou, když se v příkladech vždy předcházející známé již tvary s novými smísí a k tomu směřují nejenom jednotlivé příklady v §§., nýbrž zvláště četná „Opakování,“ v kterých po každém větším oddílu předcházející látka učebná smíšeně se probírá.

Co se pak *významů* týče, tu pilné zření k tomu jsem měl, aby se jen *obyčejné, důležitější* a pokud možná jen *konkrétní* významy ve větách nalézaly a aby významy ty *často se opakovaly*, by tím snáze a lépe v paměti utkvěly. Oběho docílití hleděl jsem tím, že jsem byl u *výběru vět* skutečně „výběračným.“ — Neomohot arci býti snahou mou vyhledáváním vět z auktorů (ač i toho nebylo zcela opomenuto) podávat příklady nové, neboť klassická literatura v oboru tom více než kde jinde úplně jest od předchůdců mých vyčerpána; já naproti tomu viděl jsem hlavní účel svůj v tom, abych hojný material od jiných snesený i svůj vlastní při pracích jiných a při lektuře sebraný vhodně spracoval a v celek uvedl. A tak hodí se, tuším, všecky věty knihy té obsahem i formou pro třídu tuto, nejsouce ani bezvýznamné a banální a proto nezáživné, ani slovosledem, obsahem, abstraktními a přenesenými významy pro chápavost hochů ve věku tom nesnadné.

Věty české jen z počátku *přísně* napodobovány latinským předcházejícím, protože není tu ještě výběru a že významy třeba z počátku v zcela podobných větách předváděti; později

však když se žáci byli již ohledli a trochu zdomácněli, dostačí jemnější způsob opakování významů a nikoliv pouhá změna čísla neb rodu vět a p. Takovéto přísné napodobování, jak je byli Dünnebier a j. provedli, jest dle mého aspoň soudu věci vyučování ústního a nikoliv knihy, jest *věcí učitele*: on musí každou větu rozličným způsobem měniti k předešlému při tom vždy hledě, nikoliv mechanicky větu po větě dáti překládati, on jest duší knihy a školy a on jedině oživiti musí mrtvý ten substrat a učini tak vyučování vydatným a prospěšným. — Napodobování vět provedeno zde obyčejně způsobem jemnějším a vybranějším, tak že jen věty obsahem a tudíž i významy svými sobě podobné byly vybírány a ty v rozličných cvičeních umístěny jsou a tím dosáhl jsem toho, že v tak velikém množství vět jen asi 1500 významů (jména vlastní, zájmena a číslovky v to nepočítaje) se nalézají, kterým žáci snadno mohou se *důkladně* naučiti majíce v průměru jen 5—6 významů nových denně si pamatovati.

Určitou nějakou grammatikou nevázal jsem se ani, jak aspoň věci po tuto dobu stojí, vázati se nemohl a proto sestavena kniha tak, aby jí ku každé mluvnicki bylo lze s úspěchem užiti.

V ostatních kusech upravil jsem knížku tu tak, jak se mi z vlastní zkušenosti a dle zdání a soudu mužů u věci té zběhlých a zkušených nejvhodněji býti vidělo; nastoupil-li jsem však všim tím na pravou cestu a mohu-li sobě dobrou naději dávat, že jsem učení se počátkům latiny na základě mateřštiny usnadnil, o tom soud vydati sluší ovšem na jiné, jimž jako mně jde *jedině a pouze* o dobrou věc. Jestli se s cílem svým neminu, budu pokračovati u sestavování knih cvičebných i pro třídy pořád následující, k nimž potřebného, dosti bohatého materialu jsem sobě při jiných pracích svých a v povolání svém byl nastrádal.

A tak podávám knížku tu, o níž jsem se zvláštní oblibou a pietou pracoval, milé naši mládeži československé, přeje z té duše, aby stala se jí milým a zdárným vůdcem k poznání ústrojí rázného jazyka slavných Římanů.

V Praze, dne 20. června 1872.

Fr. Ot. N.

Proprava.

O slovese.

Časování, *conjugatio*.

Přítomný čas oznam. způsobu v činném a trpném rodě, rozkaz. a neurčitý způsob rodu činného.

(Praesens indicativi activi et passivi, imperativus et infinitivus activi.)

a) První časování.

Spůsoby (modi)	Číslo a osoby (numeri et personae)	Přítomný čas činného rodu (praesens activi)	Přítomný čas trpného rodu (praesens passivi)
Oznamovací sp. (indicativus).	Jedn. číslo (singularis)	1. orno krásním,	ornor jsem kráslen n. krásním se,
		2. ornās krásíšš,	ornāris jsi kráslen n. krásíšš se,
		3. ornāt krásíš,	ornātur jest kráslen n. krásíš se,
	Množné č. (pluralis)	1. ornāmus kráslíme,	ornāmur jsme krásleni n. kráslíme se,
		2. ornātis kráslíte,	ornāmini jste krásleni n. kráslíte se,
		3. ornant kráslí.	ornantur jsou krásleni n. kráslí se.
Rozkaz. sp. (imperat.).	Sing.	2. ornā krásíš,	
	Plur.	2. ornāte kráslete.	
Neurčitý sp. (infinitivus).		ornāre krásliti.	

1. Pozn. V rodě trpném znamená *ornor* atd. „jsem kráslen, a, o“ atd., a v čísle množném *ornāmur* atd. „jsme krásleni, y, a“ atd. 2. Pozn. Slovesa latinská rovnají se významem svým přecasto též našim opakovacím tvarům, tak že *orno* = krásním, a v passivum *ornor* = bývám okrašlován atd.

§. 1. Významy a příklady.

Amo, āre, miluji.
 canto, āre, zpívám; pěji.
 cesso, āre, ustávám, přestávám.
 clāmo, āre, křičím.
 dēlecto, āre, obveseluji, bavím.
 ēduco, āre, vychovávám.
 honōro, āre, ctím.
 labōro, āre, pracuji.
 laudo, āre, chválím.
 narro, āre, vypravuji.
 nōmino, āre, jmenuji, nazývám.
 pecco, āre, hřeším.
 porto, āre, nesu, nosím.
 pugno, āre, bojuji.
 vitūpēro, āre, haním, kárám.
 bēne, dobře.
 et, a, i.
 fortīter, udatně.
 quum, když, (o čase).
 sī, jestli, -li, když (o podmínce).

Amas. — Portat. — Narrāmus. — Clamātis. — Nominant. — Honorāmur, si honorāmus. — Delectāmur, quum narrātis. — Cantas et vituperāris. — Bene educāmini. — Vituperantur, si peccant. — Nomināmini. — Fortiter pugnāte. — Labora. — Cessat laborāre. — Laudaris, si bene narras.

Neseš. — Miluje (on, ona, ono). — Vypravujete. — Křičíme. — Jsi (býváš) ctěn, když ctíš. — Hřeší se. — Zpívá a jest kárán. — Když hřešíme, jsme káráni. — Bavíte se, když vypravují. — Býváte chváleni, jestli dobře zpíváte. — Pracujte. — Bojuj udatně*). — Ustáváme pracovati. — Krášíme se. — Jsou dobře vychováváni. — Býváš kárán, když (jestli) ustáváš pracovati. — Bojujete-li udatně, jste chváleni a ctěni. — Miluješ-li, býváš milován.

*) Přísllovka klade se v latině vždy před sloveso.

b) Druhé časování.

Modi	Numeri et personae	Praesens activi	Praesens passivi
Indicativus.	Sing.	1. exerceo, <i>cvičím,</i>	exerceor, jsem <i>cvičen</i> n. <i>cvičím</i> se,
		2. exercēs, <i>cvičíš,</i>	exercēris, jsi <i>cvičen</i> n. <i>cvičíš</i> se,
		3. exercet, <i>cvičí,</i>	exercētur, jest <i>cvičen</i> n. <i>cvičí</i> se,
	Plur.	1. exercēmus, <i>cvičíme,</i>	exercēmur, jsme <i>cvičeni</i> n. <i>cvičíme</i> se,
		2. exercētis, <i>cvičíte,</i>	exercēmini, jste <i>cvičeni</i> n. <i>cvičíte</i> se,
		3. exercent, <i>cvičí.</i>	exercentur, jsou <i>cvičeni</i> n. <i>cvičí</i> se.
Imperat.	Sing.	2. exercē, <i>cvič,</i>	
	Plur.	2. exercēte, <i>cvičte.</i>	
Infinit.		exercēre, <i>cvičiti.</i>	

§. 2. Významy a příklady.

Augeo, ēre, rozmnožuji.

Dēbeo, ēre, jsem povinen; musím.

Dōceo, ēre, učím, vyučuji.

mōneo, ēre, napominám.

mōveo, ēre, hýbám, pohybuji.

nōceo, ēre, škodím.

pāreo, ēre, jsem poslušen; poslouchám.

salto, āre, tančím.

sēdeo, ēre, sedím.

sōleo, ēre, mám obyčej; častěji však rovná se našemu tvaru

opětovacímu a překládá se opětovací formou slovesa: sōleo docēre učívám, učívám.

suādeo, ēre, radím.

tāceo, ēre, mlčím.

tēneo, ēre, držím.

ne (u imperativu), ne.

non, ne.

quia n. quod, poněvadž, protože.

semper, vždy.

valde, velmi.

Monet. — Pares. — Taceo, non clamo. — Suadent. — Sedēmus, quum docēmur. — Debēmus parēre. — Tenent, et portant. — Laborātis et docētis. — Quum monēmur, parēmus. — Valde augentur. — Ne tace, quum tacēre nocet. —

Solētis tacēre, quum docēmini. — Educāris et exercēris. — Movēmur, quum saltāmus.

Jsmo poslušní (posloucháme). — Napomínáte. — Musíš mlčeti, když jsi (býváš) napomínán. — Poněvadž poslouchá, není kárán. — Dobře jste vychováváni a vyučováni. — Vždy mlčíváme, když jsme vyučováni. — Sed a mlč. — Pohybujš se, když tančíš. — Velmi se rozmnožuje.

c) Třetí časování.

Modi	Numeri et personae	Praesens activi	Praesens passivi
Indicativ.	Sing.	1. fallo, klamu,	fallor, jsem klamán n. klamu se,
		2. fallis, klameš,	falleris, jsi klamán n. klameš se,
		3. fallit, klame,	fallitur, jest klamán n. klame se,
	Plur.	1. fallimus, klameme,	fallimur, jsme klamáni n. klameme se,
		2. fallitis, klamete,	fallimini, jste klamáni n. klamete se,
		3. fallunt, klamou.	falluntur, jsou klamáni n. klamou se.
Imperat.	Sing.	2. falle, klam,	
	Plur.	2. fallite, klamte.	
Infinit.		fallere, klamati.	

§. 3. Významy a příklady.

Alo, ěre, živím, krmím.

credo, ěre, věřím.

curro, ěre, běžím.

dēsino, ěre, přestávám.

ěmo, ěre, kupuji.

flecto, ěre, ohýbám.

frango, ěre, lámu.

lěgo, ěre, čtu.

mitto, ěre, posílám, vysílám.

scribo, ěre, píši.

spěro, āre, doufám.

surgo, ěre, vstávám.

vendo, ěre, prodávám.

vinco, ěre, vítězím; přemáhám.

aut — aut, aneb — aneb.

māle, špatně, zle.

nunquam, nikdy.

saepe, často.

sed, nýbrž.

Solēmus legēre et scribēre. — Delectāmur, quum le-
gimus. — Ant vincunt aut vincuntur. — Alēris. — Non
mittit, sed mittitur. — Si male scribis, vituperāris. — Saepe
fallimur, quum emimus et vendimus. — Emitur et venditur.
— Desine currere. — Creditis et sperātis. — Frangimus et
flectimus.

Bavíš se, když čteš. — Písete-li špatně, jste (býváte)
káráni. — Ona často se klame, když kupuje a prodává. —
Přestaňte křičeti. — Láme se, jestli se neohýbá. — Nepíš.
— Čtete a bavíte se. — Věříme a často se klameme. —
Vstaňte a pracujte. — Nikdy nepřestáváme *) doufati. —

d) Čtvrté časování.

Modi	Numeri et personae	Praesens activi	Praesens passivi
Indicati- vus.	Sing.	1. vestio, odívám,	vestior, jsem odíván n. odí- vám se,
		2. vestīs, odíváš,	vestīris, jsi odíván n. odí- váš se,
		3. vestit, odívá,	vestitur, jest odíván n. odí- vá se,
	Plur.	1. vestimus, odíváme,	vestimur, jsme odíváni n. odí- váme se,
		2. vestītis, odíváte,	vestimīni, jste odíváni n. odí- váte se,
		3. vestiunt, odívají.	vestiuntur, jsou odíváni n. odívají se.
Imperat.	Sing.	2. vestī, odívej,	
	Plur.	2. vestīte, odívejte.	
Infinit.		vestire, odívati.	

§. 4. Významy a příklady.

Audio, ěre, slyším.

bĭbo, ěre, piji.

coeno, āre, obědvám, stoluji.

dormio, ěre, spím.

vĕpio, ěre, přicházím.

vĭdeo, ěre, vidím, spatřuji.

vincio, ěre, váži, poutám.

vĭvo, ěre, žiji.

*) Naše částice záporná ne — v latině nepřekládá se, sbíhá-li se
v téže větě s důraznějším záporem: nikdy, nikdy, nic, žádný a p.

ēdo, ěre, jím	aliquid, něco.
erūdio, ěre, vzdělávám.	antēquam, dříve než.
ēsurio, ěre, lačním.	deinde, pak, potom, nato.
garrío, ěre, švitořím.	ita, tak, takto.
nūtrío, ěre, krmím, živím.	quotīdie, denně.
quaero, ěre, hledám.	unā, spolu.
repērio, ěre, nalézám.	ut, utí, jak; jako.
sālio, ěre, skáčí.	vel — vel, aneb — aneb.
sītío, ěre, žízním.	

Si monēmini, audīte. — Edīmus et bibīmus, si esurīmus et sītīmus. — Vel currunt, vel salīunt. — Nunquam edītis, antequam esurītis. — Venio, video et vinco. — Veniunt, vident et vincuntur. — Ita vivīmus, uti scribo: quotidie aliquid legīmus aut scribīmus, deinde unā coenamur et garrīmus. — Vincēris et vincīris. — Saltant et salīunt.

Často jíte a pijete, dříve než lačníte a žízníte. — Nikdy spolu nestolujeme. — Dobře jsi vychováván, cvičen a vzděláván. — Spí se. — Oni se žíví. — Nyní spi, pak vstaň. — Zpívá se a tančí se. — Jezte a pijte, potom švitořte a skákejte. — Přemáháme a poutáme. — Jste kárání, když švitořte a špatně píšete. — Jestli se hledá, nalézá se. — Nikdy nepijeme dříve než žízníme.

§. 5.

Zvratné zájmeno „se“ není však vždy známkou rodu trpného v latině, neboť česká *slovesa zvratná* (t. j. taková, jichž v určitém významu bez zvratného „se“ užívati nelze) v latině často tvarem rodu činného se vyjadřují; z četných sloves těchto pamatuj si zatím tato:

Ambulo, āre, procházím se.	mīco, āre; splendeo, ēre třpytím se; lesknu se.
audeo, ēre, odvažuji se.	mīgro, āre, stěhuji se.
cūro, āre, starám se.	ōro, āre, modlím se.
disco, ěre, učím se.	plāceo, ēre, líbím se.
erro, āre, mýlím se.	pūto, āre, domnívám se, mním.
gaudeo, ēre, raduji se.	rīdeo, ēre, směji se.
interrōgo, āre, táží se, ptám se.	ruo, ěre, řtím se.
lātco, ēre, skrývám se, jsem skryt.	specto, āre, dívám se.
mētuo, ěre; tīmeo, ēre, bojím se, obávám se.	stūdeo, ēre, snažím se.
	vīto, āre, varuji se.

Quum ambulat, delectantur. — Ridemus, quum time-
tis. — Gaudet, si laudaris. — Si errat, vituperatur. — Dis-
cimus, quum docemur. — Cura. — Orate et laborate. —
Placetis, si augetis. — Vituperamur, si erramus et peccamus.
— Laborare solemus, antequam ambulamus. — Solemus
orare, quum surgimus. — Discere nunquam nocet. — Vitu-
peramini, quod ridetis. — Ne ridete. — Ne ambulate, quum
laborare debetis.

Nesměj se, jsi-li kárán. — Učíš se, když učíš. — Modli
se a pracuj. — Procházíte se a bavíte se. — Smějí se,
když (jestli) se bojíš. — Raduj se, když jsem chválen. —
Učíme se a cvičíme se. — Odvažuji se tázati se. — Díváme
se, když se stěhujete. — Líbíme se, když se krášíme (zdo-
bíme). — Varuješ-li se, líbíš se. — Snažte se a pracujte.
— Mýlí-li se, jest kárán. — Ptáváme se. — Odíváš-li se
dobře, líbíš se. — Učte se čísti a psáti.

Díl první.

Nomen, *jméno*.

Oddíl první.

0 jméně podstatném a přídavném.

(Substantivum et adjectivum).

Skloňování, *declinatio*.

§. 6. První sklonění.

a) Výrokem jest sloveso.

Nauta *) navigat. — Stellae lucent. — Luna splendet. — Lusciniae et alaudae cantant. — Quo navigatis, nautae? — Plantae crescunt. — Erras, Catilina. — Poetae laudantur et vituperantur. — Puellae delectantur, quum saltant.

Plavci plují. — Skřivan a slavík pějí. — Bylina roste, květe a usýchá. — Kam pluješ, plavče? — Hvězda se třpytí. Básníci se líbí. — Dívka se baví. — Rolníci orají.

Pluvia recreat terram. — Sapientia ornat vitam. — Puellae rosas carpunt. — Linguam coerce. — Luna obscurat stellas et illustrat terram. — Lunā stellae obscurantur. — Stellae nautis monstrant viam. — Nauta animam undis mandat. — Coronis decorantur poetae. — Lunam interdum umbra terrae obscurat. — Tolerate aerumnas vitae. — Saepe curis cruciamur. — Ciconiae devorant ranas.

Vlast jsme povinni milovati. — Milujeme život. — Dívky zdobí se růžemi. — Deštěm země se občerstvuje. — Hvězda plavci cestu ukazuje. — Rolníci orají zemi. — Plavci život vlnám svěřují. — Měsíc stínem země někdy bývá zatemněn. — Jazyk musíš krotiti. — Věvec kráší (zdobí) básníka. — Vichřice škodí bylinám. — Čáp žere žábu. —

*) Významy následujících cvičení viz ku konci knihy.

Příčina vítězství náhodě se přičítá. — Vlny bouřemi jsou zmitány. — Zvířata milují stíny lesů.

Za příčinou následujících cvičení pamatuj si tyto tvary slovesa *esse*, býti:

Praesens indicativi.

(Přítomný čas oznam. sp.)

sum, jsem,
es, jsi,
est, jest,
sumus, jsme,
estis, jste,
sunt, jsou.

Imperfectum indicativi.

(Polominný čas oznam. sp.)

eram, byl, a, o jsem,
eras, byl, a, o jsi,
erat, byl, a, o jest,
eramus, byli, y, a jsme,
eratis, byli, y, a jste,
erant, byli, y, a jsou.

Imperativus.

(rozkaž. sp.)

es, buď,
este, buďte,
esto, budiž, máš býti,
esto, budiž, má býti.

Taktéž *nejsem*, *nejsi*, *není atd.* non sum, non es, non est atd.; *bývám*, *býváš*, *bývá atd.* soleo esse, soles esse, solet esse atd.

b) Výrokem jest jméno podstatné se sponou.

Europa est peninsula. — Ranae saepe sunt praeda *) ciconiarum. — Historia est vitae magistra. — Musae erant deae poetarum. — Invidia saepe causa discordiarum est. — Aurora Musis amica (est.)

Sicilie jest ostrov. — Skřivani a holubi často jsou kořistí *) orlů. — Zkušenost jest učitelkyní života. — Svornost jest příčinou (příčina) vítězství. — Obyvatelé ostrova Kreta byli loupežníky mořskými (loupežníci mořští). — Musy byly přítelkyněmi básníků. — Recko jest otčinou básníků. — Nesvornosti jsou často příčinou bitev. — Slzy jsou zvěstovatelkyněmi (zvěstovatelkyně) truchlivosti.

Dále pamatuj si následující *nejdůležitější*:

*) Na otázku čím podmět jest, klade se v češtině instrumental, v latině však v příčině té vždy *jenom* nominativ stává.

Předložky.

(Praepositiones).

1. Předložky s akkusativem.

<i>Ad</i> , k, ke, ku,	<i>infra</i> , pod,
<i>ante</i> , před,	<i>inter</i> , mezi,
<i>apud</i> , u,	<i>per</i> , skrz, skrze,
<i>circa</i> , <i>circum</i> , kolem, okolo,	<i>post</i> , za, po,
<i>contra</i> , proti,	<i>supra</i> , nad, přes.

2. Předložky s ablativem.

<i>A</i> neb <i>ab</i> *), od,	<i>e</i> neb <i>ex</i> *), z, ze,
<i>cum</i> , s, se,	<i>pro</i> , pro, za,
<i>de</i> , o,	<i>sine</i> , bez.

3. Předložky s akkusativem na otázku kam? a s ablativem na otázku kde?

In, s akkusativem: do, na (na př. *in silvam* do lesa).
S ablativem: na, v, ve (na př. *in silvā* v lese, *in terrā* na zemi). *Sub*, pod.

§. 7. Druhé sklonění.

1. Podstatná jména v *us*.

Deus gubernat mundum. — Neptunus erat deus aquarum. — Crede amico. — Dei providentiā mundus administratur. — Vale, amice! — Lupi agnosprehendunt. — Exercete, discipuli, memoriam. — Lunae et stellarum radii terram illustrant. — Venti movent ramos fagorum. — Legati a Romanis mittuntur. — Romani tribunorum numerum augment.
Svět od Boha řízen jest. — Vlk jehně uchvacuje a sežírā. — Dobrotivostí zveštuje se počet přátel. — Sluhové slouží pánům. — Topoly okrašlují břehy řek. — Řekové byli spojenci Římanů. — Přátely žertem často urážíme. — Vlci lekají jeleny. — Spánkem se občerstvujeme. — Havrani mívají huňzda na větvích topolů a buků. — Římané vysílají poslance.

*) Tvarů *a* a *e* užívá se jenom tenkrát, když následující slovo *souhláskou* počíná, na př. *a silva*, *e silva*; tvarů *ab* a *ex* užívá se obyčejně před následující *samohláskou*; na př.: *ab agricola*, *ex invidia*.

2. Podstatná jména v *er* a *ir*.

Pueri ludis delectantur. — Agricolae agros colunt. — Soceri generis favent. — Pueri docentur a magistris. — Graeci Romanorum magistri erant. — Virum ornat constantia. — Signiferi et armigeri in pugnam properant. — Discipuli libros legunt. — Fabri laborant.

Role od rolníků jsou vzdělávány. — Žák od učitele jest napomínán. — Žáku, uč se a cti učitele; učiteli, vyučuj! — Učitelé vyučují chlapce. — Muži hájí vlasti (akk.). — Starosti trápí duše mužův. — Žáci, ukažte knihy! — Chlapci se spolu učí a cvičí. — Zetové tchánům se líbí. — Ctěte řemeslníky i rolníky.

3. Podstatná jména v *um*.

Bellum vastat agros. — Nunquam periculum sine periculo vincitur. — Roma a Romulo habet exordium. — Deus coelum et terram regit. — Gaudia saepe sunt principium tristitiae. — Historia narrat facta. — Praemia pueris placent. — Bellis oppida delentur. — Verba movent, exempla trahunt. — Puerorum animi magistrorum praeceptis excoluntur. — Gloria Graecorum causa erat odii et inimicitiae Persarum.

Skromnost jest okrasou hochů. — Válkami pole se pustoší. — Války města ničí. — Naučení učitelů jsme povinni zachovávat. — Příklady býváme více povzbuzování než slovy. — Města opevňují se zděmi a příkopy. — Zášť Řeků a Římanů byla příčinou války. — Hřích hříchu jest příčinou.

§. 8. Přídavná jména tří východů v *us*, *a*, *um*, a *er*, *a*, *um*.

a) Přídavné jméno přívlastkové. *)

Pueros modestos laudamus. — Veri amici vitae aerumnas leniunt. — Magnum gaudium magni mali saepe est causa. — Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia. — Nautae periculosam vitam agunt. — Parvae scintillae magna saepe incendia excitant. — Magistri pigros discipulos vitu-

*) Přídavné jméno přívlastkové i výrokové shoduje se s podstatným, k němuž sluší, v rodě, čísle a pádě.

perant. — Magistri graeci pueros romanos erudiunt. — In agris multae herbae florent. — Crebra proelia numerum virorum minuunt.

⟨Krvavé války zámožná města boří. — Někdy malá jiskra veliký požár rozněcuje. — Špatné příklady škodí dobrým hochům. — Plavec život nebezpečný vede. — Livius vypravuje činy národu římského. — Líní žáci od učitele jsou káráni. — Častými válkami zmenšuje se počet mužů. — Ve velikých lesích mnoho zvířat žije (= mnohá zvířata žijí.) — Sláva jest znamením velikých činů.⟩

b) Přídavné jméno výrokové.

Invidia est caeca. — Verae amicitiae sempiternae sunt. — Asini sunt pigri. — Metallum est durum. — Multa proelia erant cruenta. — Agni et cervi sunt timidi. — Beneficia Dei varia sunt. — Templum Dianae ephesiae clarum erat. — Lingua Graecorum multis Romanis nota erat. — Terra est globosa. — Agri non semper sunt frugiferi.

Chlapec jest churav. — Růže jsou krásné. — Pole jsou úrodná. — Kovy jsou tvrdé. — Život lidský mnohým a velikým nebezpečím podroben jest. — Podoba země jest kulatá. — Zlaté ozdoby jsou dívkám a ženám milé. — Říše římská byla na počátku (abl. bez předl.) malá. — Dobrá paměť jest veliký dar Boží (Boha). — Mnohé chrámy byly slavné.

§. 9. Některé zvláštnosti I. a II. sklonění

vzhledem k rodu a koncovkám; pluralia tantum.

Agricolae assidui agros frugiferos arant. — Vetusti poetae Romanorum bellicosorum et doctorum Graecorum in scholis leguntur. — Poetae Graecorum et Romanorum sunt clari. — Persae antiqui bellicosi erant. — Altae pōpuli ventis eradicantur. — Opulenta Corinthus a Mummio expugnatur. — Divitiae multis viris sunt noxae. — Castra Romanorum erant firma. — Liberi libros amant. — Armis patriam defendimus. — Solent in epulis canēre laeti convivae. — Vulgus indoctum literarum studiis non favet. — Serva, o medice, vitam aegroti. — Praebe, o bone Deus, miseris praesidium. — Diis deabusque templa exstruuntur.

Neunavený rolník zasívá roli. — Scythové byli bojovní. — Větry vyvracují vysoký topol i silný buk. — Staří básníci chválí slavný Rhodus. — Bohatý Egypt byl zásobárnou Římanů. — Příkopy tábora byli široké. — Vavřín byl bohu básníků zasvěcen. — Bohatství jest nejisté. — Děti, ukažte knihy. — Zbrojnoši zbraň nosí. — Bohové Řeků vedou na Olympu veselý život. — Odvrať, dobrý Bože, úklady nepřátel. — Římané bohům a bohyním chrámy stavějí. — Jed mnohých zvířat jest škodlivý. — Moře jest plavcům nebezpečno. — Piš list, synu můj; kresli, dcero má! — Bůh dobrým synům a dobrým dcerám milostiv jest.

§. 10. Opakování

vzhledem ku tvarům i významům odstavců předcházejících.

Magistorum praecepta bona sunt. — Incendia saepe magna oppida delent. — In pelago multae sunt insulae. — Vita nautarum periculosa est. — Musae a poetis coluntur. — Liberi libris pulchris delectantur. — Ranae in aqua et in terra vivunt. — Tempa diis et deabus placent. — Ciconiae quum esuriunt, ranas devorant. — Venti fagorum ramos frangere solent. — Agri frugiferi ab agricolis emuntur et venduntur. — Propitius esto, Deus, filiis et filiabus. — Viri aerumnis et curis saepe cruciantur. — Piratae in pelago navigant. — Signiferi signa portant, armigeri arma gerunt. — Clari poetae coronis decorantur. — Rami altorum populorum procillis flectuntur et franguntur. — Pueri a magistris bene educantur et erudiuntur. — A Romanis legati ad amicos et socios mittuntur.

Prozřetelnost Boží nebi i zemi spravuje a řídí. — Mnozí přičítají vítězství náhodě. — Dobří mužové vlast milují. — Zbrojnoši i praporečníci ve zbrani se cvičí. — Řekové a Římané mají *) mnohé a slavné básníky. — V knihách mnohá a dobrá naučení se nalézají. — Numa Pompilius Romulovi v království následuje. — Na nebi hvězdy se třpytí a paprsky měsíce zemi osvětlují. — Mnohá zvířata v lesích se skrývají. — Bohatství mnohých řeckých měst bylo veliké. —

*) Přelož: Řekům a Římanům jsou mnozí a slavní básníci.

Vědy kráší život. — List příteli se posílá. — Tábor příkopem se opevňuje. — Hodovníci spolu stolují. — Učiti se, synu můj, nikdy neustávej! — Sedáváme ve stínu vysokých buků. >

§. 11. Třetí sklonění.

a) Jména mužská (a důležitější výjimky).

Pavo est superbus. — Pavones sunt superbi. — Pavo-
num pennae pulchrae sunt. — Labor bono homini jucundus
est. — Aer est liquidus. — Romulus et Remus fratres erant.
— Acerbi dolores patientiā molliuntur. — Miles ignavus con-
temnitur. — Mutantur saepe mores hominum. — Varii sunt
odores et colores florum. — Puer, nimium ne crede colori.
— Via ad bonos mores nunquam est sera. — Helvetii le-
gatos ad Caesarem mittunt. — Terra abundat plantis, herbis
et floribus. — Nimius amor parentum liberis saepe nocet.

Líným lidem práce obtížná jest. — Zbabělými vojíny
(akk.) opovrhujeme. — Na ocase pávů krásné jsou barvy.
— Špatné příklady kazí dobré mravy hochů. — Radosti
často jsou příčinou velikých bolestí. — Krásné květiny zdobí
louky a pole. — Velicí vůdcové nebyli vždy vítězi. — Lvové
jsou králové zvířat. — Censorové římsí byli strážcové mravů.
— Liktorové byli služebníci a průvodci konsulů římských.
— Deště jsou květinám často záhubny. — Dějepis vypra-
vuje vítězství římských jezdců a pěšáků. — Pyšní pávové
mají krásné peří, ale ohydné nohy.

(Garrulae hirundines auctumno *) avolant. — Fortitudo
militum romanorum magna erat. — Magna est similitudo
mortis et somni. — Solitudo consuetudine longā multis ho-
minibus grata est. — Pulchrae orationes animos delectant.
— Legionum romanarum gloria manet aeterna. — Marmor
parium est candidum. — Ossa sunt dura. — Origo multo-
rum populorum nota non est. — Cadavera sunt pallida. —
Ver est amoenum. — Iter gloriae arduum est. — Vere *)
herbae crescunt. — Temperantia causa est valetudinis pros-
perae. — Merces laborum saepe parva esse solet.)

*) Na otázkou kdy klade se v latině z pravidla pouhý ablativ, tedy:
auctumno, na podzim; vere, na jaře.

(Přeslavné jsou řeči Ciceronovy. *) — Příroda věčný pořádek zachovává. — Cesty množí zkušenost lidí. — Čtnost jest dobré věno. — Mnozí národové mrtvoly spalují. — Po dlouhé cestě milý bývá odpočinek ve stínu košatého stromu. — Lidský duch má božský původ. — Dobré zboží brzo kupce nalézá. — Mnozí lidé mají (též = mnohým lidem jsou) špatné zvyky. — Výška zdí městských bývá někdy veliká. — Čtnost má jistou mzdu.)

b) Jména ženská (a důležitější výjimky).

Calliditas vulpis nota est. — Parva voluptas saepe causa est magnae calamitatis. — Iuventus est laeta, senectus est morosa. — Laus saepe non est merita. — Apes sunt laboriosae. — Nix est candida. — Vulpes sunt astutae. — Mors est certa. — Societas mala nocet. — Contra mortem arma non habemus. — Atræ noctes stellis illustrantur. — Multae gentes sedem certam non habent. — Vox humana est nuntia laudis divinae. — Nonnullae aves albae sunt, cornices sunt nigrae. — Multae urbes celsas arces habent. — Homines boni leges divinas et humanas observant. — Philosophia inventrix legum est. — Populorum radices longae sunt. — Lege justa homo injustus punitur.

Orel hnízdí (hnízdo staví) na vysoké skále. — Právě přátelství mnohé a veliké výhody poskytuje. — Trpělivost mnohé nesnáze přemáhá. — Bůh lidské mysli zkoumá. — Zlá společnost jest zkázou dobrých mravů. — Krásné jaro jest obrazem prvního mládí, zdlouhavá zima obrazem pozdního stáří. — Soudcové, slyšte hlas spravedlnosti. — Pastýřové jsou strážci stád. — Bohatství otců a matek dětem často jest záhubné. — V Kampánii jsou veliké bažiny. — Prává zbožnost jest pramenem pravého štěstí. — V zimě

*) Česká přídavná přisvojovací v — *iv, ova, ovo* a — *in, inu, ino*, zvláště od vlastních jmen tvořená, překládají se na latinu obyčejně genitivem podstatných, od nichž jsou tvořena, na př. řeč Ciceronova (= Cicerona) oratio Ciceronis, chrám Dianin templum Dianae, věštba Apollinova oraculum Apollinis a p. — Podobně vyjadřují se naše adj. relativa v latině genitivem podstatných jmen: ptačí zpěv, avium cantus; lví hlava, leonis caput; Boží neb božská moc, potentia Dei, avšak též *divina*.

jsou noci dlouhé. — Veliká města jsou často sídlem velké chudoby. — Spravedlivým soudcům zákony jsou svaté. — Veliká svoboda jest často jistá porážka velikých obcí. — Občané jsou povinni hájiti vlasti (akk.) zbraní. — Bouře (mořská) i veliké loďstvo ničí. — Na čele lidském radost i zármutek se okazuje. — Husté listí vysokého buku jest krásné.

(Amicitiae largus fons est benevolentia. — Ex alto monte multi fontes profluunt. — Poëtae Apollini flavos crines tribuunt. — In humido pulvere parvi vermes repunt. — Multi pisces acutos dentes habent. — Tenera ovis acuto lupi dente laceratur. — Ignis hominibus necessarius est. — Multi menses frigidi sunt. — Mors est certus finis laborum. — In Germania multi et magni amnes sunt.)

↳(Nejistý jest konec života. — Malá jiskra často veliký oheň působí. — Prozřetelnost Boží řídí veškerý obor zemský. — Dobrý občan ctí božské i lidské zákony. — Na zimu veliká hejna husí do teplých krajin odlétají. — Břehy řeky pevným mostem jsou spojeny. — Hory Švýcarska jsou vysoké. — Chléb vezdejší jest dar Boží. — V řekách malé a velké ryby nalézáme. — Kameny jsou obyčejně tvrdé a pevné. — Prach jest obtížný. — Ryby mají studenou krev. — Vlast naše má mnohé kopce, vysoké hory a velikou řeku. — Ctnoť jest čistý zdroj pravé slávy.)

e) Jména střední (a důležitější výjimky).

Aqua maris est salsa. — Senectus saepe magnum est onus. — Fel est amarum. — Lac album est. — Mors est certa, tempus incertum. — Multa flumina sunt piscosa. — Pectus quoque durum lacrimis vincitur. — Ignaviā corpus humanum hebetatur. — Finis coronat opus. — Stultitia in mare fundit aquam. — Corpora animalium ex ossibus et carne et sanguine constant. — Cor humanum est in sinistro latere pectoris. — Animalia carne sua alunt homines. — Multa et varia sunt genera bestiarum. — Deo obediunt maria terraeque. — Contemnite munera malorum hominum. — Calcaria sunt acuta. — Flumen ripas habet, mare litora. — Munera habent onera. — Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Krásné jsou básně řeckých a římských básníků. — V těle lidském jsou malé a veliké kosti. — Temnou noc osvětlují krásná světla hvězd, často též blesky. — Lenivého koně poháníme ostruhou. — I malá břemena jsou často obtížná. — Zdravá mysl v zdravém těle jest veliké dobro. — Šedivou hlavu měj v uctivosti. — Zpozdilí lidé upadají do sítí pochlebníků. — Hluboká moře jsou obydlím rozmanitých zvířat. — Zvířata i na zemi i ve vodě žijí. — Trávy a květiny jsou okrasou luk. — Lodě nosí náklady. — Nebe i země, zvířata i lidé jsou díla stvořitelova. — Řeky a veletoky vlévají se do moře. — Veliká část živočichů má červenou krev. — I zlaté ostruhy mají ostré bodce (dens, tis).

(Sol aureus regit mundum. — Furem fur cognoscit et lupum lupus. — Lepores teneram carnem habent. — Parvi mures saepe validos muros perrodunt. — Sal ad multos cibos necessarius est. — Vultures magni sunt.)

(Bílí zajáci a bílé myši zřídka se nalézají. — Dobrá sůl jest bílá a tvrdá. — Zářící slunce jest příčinou tepla.)

§. 12. Některé zvláštnosti třetího sklonění.

(-im, -i, -ium; Jupiter).

Duritiā sitim famemque toleramus. — Vim vi expellimus. — Avium voce aures delectantur. — Gubernator sedet in puppi et clavum tenet. — Galli ferro ignique agrum romanum vastant. — Aqua multorum fontium frigida est. — Contra vim mortis non est medicamen in hortis. — Auctoritas senum apud Romanos magna erat. — Discordia est causa caedis civium. — Aquae sunt piscium domicilia. — In Hispania sunt magni greges tenerarum ovium. — Montium juga nubibus teguntur. — Numerus hostium magnus erat. — Natura anguium siti maxime excitatur. — Iupiter deorum hominumque pater erat. — Milites vim hostium arcent. — Templum Jovis in Capitolio erat. — Aquila Jovi sacra erat.

Zlato se zkouší silou ohně. — Veliká jest moc zvyku. — Pocestného žízni trápeného čistý pramen občerstvuje. — Chraňte, občané, vlasti (akk.) před násilím (od násilí) nepřátel. — Velikost lodí jest rozmanitá. — Svornost občanů jest pevná hradba mezi říše. — Zvířata bývají lstivostí lišek klamána. — Orlové stavějí hnízda na vrcholech skal. — V ře-

kách nalézáme množství velikých i malých ryb. — Dobré příklady často velice působí na (in, s akk.) mravy hochů a jinochů. — Snahy starců a jinochů rozdílné jsou. — Na vrcholu vysokých hor jest i v letě snůh.

§. 13. Přídavná jména 3. sklonění tři, dvou a jednoho východu.

1. Equites sunt celeres. — Cruentis bellis urbes celebres delentur. — Parēte salubribus consiliis parentum et magistrorum. — Virtus immortalis est. — Genus hominum mortale est. — Alacri equo calcaria non sunt necessaria. — Omni ætati mors est communis. — Justitia omnium virtutum est regīna et domina. — Sanguis per venas in omne corpus diffunditur. — Ovum ovo simile est. — Nobilis equus umbra virgæ regitur: ignavus ne calcari quidem concitatur. — Imperia crudelia raro sunt diuturna.

Ne každá práce jest snadná. — Všichni lidé jsou smrtelní. — Zdravý pokrm tělo sílí. — Vojsko pěší i jízdné do boje chvátá. — Duch jest nesmrtelný, tělo (jest) smrtelné. — Každá (všecka) řeč sestává ze slov (abl.). — Krátký jest čas života lidského. — Psi jsou věrní strážcové stád. — Rozum všem lidem společný jest. — Ne všechna pole jsou úrodná. — Smrti nic není tak podobno, jako spánek. — Chlapcům i nesnadná práce jest prospěšná. — Antiochie bylo jednou slavné a bohaté (= zámožné) město. — Vše-liký začátek jest nesnadný, ale konec snadný. — Život lidský jest krátká pouť.

2. Vita brevis est, ars longa. — Canes et equi animalia fidelia sunt. — Suavi avium voce delectamur. — Miles forti et alacri animo pugnare debet. — Homines corpora mortalia habent, animos immortales. — Pietas est fundamentum omnium virtutum. — Non cedimus hostibus audacibus. — Tempus fugax est. — Vetus vinum bonum est. — Cyro omnia nomina militum nota erant. — Longum est iter per praecepta, breve et efficax per exempla. — Equum ferocem compesce freno. — Grus et ciconia sunt aves palustres. — Mendaci homini non credimus. — Vento vehementi in mari alto magnae undae excitantur. — Apollinis oraculum

apud omnes gentes celebre erat. — Civitatis salus amicitia concordie civium augetur. — Non omnes senes prudentes sunt. — Diligenti discipulo labores dulces sunt. — Vita pauperum non omni voluptate vacua est. — Sermones sapientium virorum pueris utiles sunt.

Život podoben jest rychlým, prchavým vlnám. — Prostá slova moudrých starců jsou jinochům prospěšna. — Bohatství Kroeso bylo nesmírné. — Slonové jsou chytrá zvířata. — Veliká jest ostražitost věrných psů. — U starých Římanů byli censorové strážci mravnosti (= mravů) a zákonů. — Ve válce občanské bojuje často syn proti otci, bratr proti bratru, občan proti občanu. — Učitelové se radují čilé horlivosti (abl.) žáků. — Veliký jest užitek pravdivého a svorného přátelství. — Včely sladkým medem naplňují buňky. — Užitečné práce jsou pilným lidem vždy příjemné a snadné, ale lenivým lidem jsou obtížné a nesnadné. — Mnohá jména znamenitých mužů jsou nesmrtelná. — Všechna moře a všechny země jsou díla Boží. — Mnohá zvířata jsou člověku věrná. — Z úst moudrých matek slyší synové první modlitbu. — Život bohatých lidí není vždy tak šťastný jako chudých.

§. 14. Přídavná jména smyslem podstatných.

1. V rodě mužském.

Dives non semper est beatus. — Avari animus cupiditate divitiarum vexatur. — Bona conscientia est solatium pauperis. — Nomina septem sapientium Graeciae sunt nobilia. — Fortes fortuna adjuvat. — Si recte vivis, ne cura verba malorum. — Est vita misero longa, felici brevis. — Pauci veniunt ad senectutem. — Avarus semper eget. — Contra mortem non habetis, mortales, arma. — Multi curis vexantur. — Bonis bene est, malis male. — Divites amant lapides pretiosos.

Jen moudrý jest opravdu bohat. — Měd mnohým nemocným jest prospěšný. — Život boháče (= bohatého) není vždy tak šťastný jako život chudáka (= chudého.) — Zpozdilec trátí krátké hodiny života marnými snahami. — Nevděčný škodí mnohým nešťastným. — Bohatého lakomce máme za chudého (akk. bez předl.) — Chudí velebí osud bohatých

a mocných. — Lenivý má každé namáhání za těžké břímě (akk. bez předl.) — Mnozí jsou cizí vinou nešťastní.

2. V rodě středním.

*Ira non cernit verum. — Turpe est malum, honestum (est) bonum. — Labor omnia *) vincit. — Certa *) amittimus, dum incerta petimus. — Supra lunam omnia sunt aeterna, — Impiis omnia auro venalia sunt. — Curate praesentia, futura autem Deo committite.*

Dobré a zlé (= dobro a zlo) rozeznati není vždy snadno. — Dobří dobré *), zlí zlé chválí. — Od dobrých uč se dobrému *) (akk.). — Moudrý s málem (abl. bez předl.) spokojen jest. — Bůh vše řídí a spravuje. — Mnoho *) se vypravuje v dějepise o krutých válkách, málo o domácím životě starých národů. — Každý živočich cítí teplé a studené, sladké a hořké. — Od dobrých učíte se dobrému, od zlých zlému.

§. 15. O přístávce.

Vulpes, bestia callida, omnes hominum insidias vitat. — Cyrus, rex Persarum, fortis erat. — Frugalitas, mater omnium virtutum, a viris sapientibus commendatur. — Aristoteles magister erat Alexandri, regis Macedoniae. — Paremus naturae, praeclarae duci et magistræ. — Apud Herodotum, patrem historiae, multae fabulae inveniuntur. — Consilia Hannibalis, ducis Carthaginiensium, audacia erant. — Carmina Horatii et Virgilii, poetarum clarorum, in scholis leguntur. — Ab Alexandro, rege Macedonum, Thebae, caput Bœotiae, delentur. — Leges Solonis, legislatoris atheniensis, praeclaræ erant. — Legite scripta Ciceronis, praeclari oratoris Romanorum.

Solon, zákonodárce athenský, byl muž moudrý. — Bůh, stvořitel světa, všechno řídí a spravuje. — Oblaka, výpary moře, pokrývají vrchy. — Lev, král zvířat, v Africe se na-

*) Latinské přídavné ve smyslu podstatném v rodě středním stojí v čísle množném, zahrnuje-li v sobě více věcí stejnorodých; v češtině klade se v příčině té buď střední rod přídavného v čísle jednotném neb číslo množné u spojení s podstatným věcí: *bona, dobré* neb *dobré věci*; *multa, mnoho* neb *mnohé věci* atd.

lézá. — Kornelius Nepos, spisovatel římský, vypravuje činy znamenitých mužů. — Příjemné jsou paprsky měsíce, věrného průvodce země. — Ctižádostí a vášněmi, semeny nesvornosti, bývá blaho lidí ničeno. — Ctíme Boha, stvořitele světa. — Čtíte spisy Cicerona, řečníka a filosofa římského. — Na Olympu, vysokém vrchu Řecka, bylo sídlo bohů.

§. 16. Čtvrté sklonění.

1. Jména mužská a ženská.

Fructus maturi sunt dulces. — Nimius sonitus auditui saepe nocet. — Epicurus laudat tenuem victum. — Pare legibus magistratum. — Ex vultibus hominum mores colligo. — Difficile est crimen non prodere vultu. — Ingenuus vultus muta est commendatio. — Exercitui Hannibalis transitus Alpium erat difficilis. — Sensuum sedes est caput. — Lupi acrem visum, auditum, odoratum habent. — Quercus Jovi sacra erat. — Porticum graecarum et romanarum ruinae adhuc exstant. — Labore, cursu, fame, siti coena conditur. — Omnia mutantur; nihil semper in suo statu manet. — Terra habet campos vastos, valles profundas, montes altos, flumina lata, lacus profundos, maria ingentia. — Manus humanae ad multos labores aptae sunt.

Hvězdy pohybují se od východu k západu. — Chut mnohých plodů jest kyselá. — Útoku (akk.) jízdeckva odolá síla pěchoty. — Vysoké duby jsou okrasou lesů. — Jako vojsku zbraň potřebna jest, tak potřebny jsou občanům úřady. — Rolník nevidí často plodů (akk.) práce své. — Chlapci baví se hrou, dívky zpěvem. — Zvířata mají bystré smysly. — Ruce jsou člověku potřebné. — Mnozí starci zasedali (byli) v senatu římském. — Scythové mají šípy a luky. — Všech smyslů sídlem jest hlava. — Oběh mnohých hvězd učencům (= učeným mužům) není dosti znám. — Zelená barva zraku jest příjemná.

2. Jména střední; dativ a ablativ v **ubus**.

Non tonitrua, sed fulmina necant. — Gelu plantis teneris nocet. — Cervi cornua quotannis amittunt. — Cornibus et tubis signa dantur militibus. — Flexus genuum est signum

reverentiae. — Nebulae circa flumina et lacus frequentes sunt. — Naves in portibus a tempestatibus maris tutae sunt. — Non tam artibus corporis, quam artibus ingenii magna facinora patrantur. — Multa animalia in specubus habitant. — Sagitae arcibus expelluntur. — In multis arcibus graecarum urbium templa erant, altis arcibus ornata. — Quercubus crassi sunt rami.

V jezerech a v řekách nalézáme rozličné druhy ryb. — V mnohých krajinách jest v zimě nesnesitelný mráz. — Hluk hromu i srdnatého děsí. — Medvědi v jeskyních (své) mladé skrývají. — Ze silných dubů stavějí se pevné lodě. — Nával (vis) vln škodí často přístavům. — Kolena starců jsou mdlá a slabá. — Pravé křídlo vojska jest silné, levé však ustupuje. — Divocí národové nebydlí v městech a hradech, nýbrž v jeskyních a lesích.

3. Domus; rus.

Urbes portas habent, domus januas. — Divites picturis domos ornant. — In exigua domo et sub palliolo sordido saepe est sapientia. — Pater non est domi. — Pericles domi militiaeque clarus erat. — Agricolae vespere ex agris domum festinant. — Incolae urbium vere rus migrare solent. — In domibus divitum Romanorum opacae et splendidae porticus erant. — Etiam dominus regiae domus casibus fortunae obnoxius est.

Boháč bydlí v krásném domě, chudý v nízké chatrči. — Psi jsou strážcové domů. — Boháči mají krásné domy, a krásná sloupení. — Odchod z domova bývá smutný, návrat domů radostný, neboť doma nejraději (libentissime) žijeme. — Mnozí mužové v míru i ve válce byli slavní. — V letě žijeme na venkově, na podzim z venkova do města se stěhujeme. — Boháči v letě z města na venkov se stěhují.

§. 17. Páté sklonění.

Spes est incerta et dubia. — Spe vanā saepe fallimur. — Dies diei similis est. — Aestate dies longi sunt, noctes breves. — Multi amici admirabiles fide erant conjuncti. — Certus amicus in re incerta cernitur. — Concordiā res parvae

crescunt. — Res humanae sunt incertae et dubiae. — Sapientia est rerum divinarum et humanarum scientia. — Feminae res domesticas curant. — Res adversae et res secundae variant. — In rebus adversis non desperamus, in rebus secundis non superbimus. — Hiems multos habet tristes et frigidos dies. — Respublica Atheniensium clara erat. — Leges reipublicae necessariae sunt. — Mors est finis omnium rerum. — Administratio reipublicae ardua res est. — In republica romana fides servorum rara non erat. — Bella rebuspublicis saepe non sunt utilia.

Tvrdość ledu jest klamná. — Malé věci často jsou počátkem velikých věcí. — O lichá naděje, jak často lidi klameš! — Příklady pravé věrnosti v přátelství jsou řídké. — Pravý přítel věrnost i v neštěstí zachovává. — Smrt jest jistá; nejistý jest den smrti. — Šťastní dnové života řídcí jsou. — V štěstí očekávej neštěstí. — Domáci záležitosti obstarávají se u mnohých národů jenom od žen a otroků, muži však starají se jen o záležitosti veřejné (akk.). — Obec římská byla slavná. — Zákony jsou strážci obce. — Špatné zákony škodí obci i občanům, dobré však zachovávají obec. — Lidské věci *) jsou pomíjející. — Šlechtné věci všem se líbí. — Budoucí věci jsou nejisté. — Čestná věc jest, pro vlast krev vylíti. — Slušná a spravedlivá věc jest Bohu vždy díky vzdávati. — Dobří dobré věci, zlí zlé chválí. — Prozířetelnost Boží všechny věci řídí. — Mnohé báječné věci vypravují se o Romulovi a Removi. — Ohyždná věc jest přátely klamati.

§. 18. O jmenech měst.

Imperator exercitum Romam reducit. — Legati Romā Corinthum, Athenas et Lacedaemonem mittuntur. — Alexander exercitum Babylonem ducit. — Viennam Pragā festinamus. — Multi philosophorum Athenis Romam veniunt. — Caesar exercitum Canusio Brundisium ducit. — Non longum iter est Corintho Athenas. — Romae consules, Athe-

*) Naše slovo „věc“ v nomin. a akkus. jednotného i množného čísla často se v latině vypouští a klade se adjektivum s ním spojené do rodu středního dotyčného čísla; u nás jen v čísle jednotném táž vazba jest v obyčejí: slušná věc jest = slušno jest, aequum est; krásné věci, pulchra atd.; viz též poznámku v §. 14., 2.

nis archontes, Carthagine iudices eliguntur. — Ephesi templum Dianae erat. — Imperator Austriae sedem habet Viennae. — Delphis erat oraculum Apollinis.

Vznešení Římané posílají syny své do Athen. — Vůdcové římské odvážejí kořist do Říma. — Plavíme se z Benátek do Athen. — Ze všech měst Řecka přicházejí vyslanci do Delf. — Z Delf do Theb není daleko (= dlouhá cesta). — Bratr bydlí v Milaně. — V Paříži, ve Vídni a v Londýně jsou znamenité knihovny. — V Dodoně a v Delfech byly slavné věštby Řekův. — Cicero v Arpinu narozen jest, Kattullus ve Veroně, Virgilius v Andech. — Bratr můj byl na jaře v Praze, nyní jest v Paříži.

Oddíl druhý.

○ stupňování jmen přídavných.

§. 19. Stupňování pravidelné.

1. Komparativ.

Lux est velocior quam sonitus. — Silentium persaepe est utilius quam eloquentia. — Italia calidior est quam Austria. — Oleum levius est quam aqua. — Graeci erant doctiores quam Romani. — Patriae jura sunt sanctora quam (jura) amicitiae. — Consilia senum et patrum sapientiora sunt quam juvenum. — Aurum est gravius quam argentum *neb* aurum argento gravius est *). — Sonus tardior est luce. — Nihil est virtute amabilius. — Animus praestantior est corpore. — Germania multo **) est frigidior quam Italia. — Aër eo ¹⁾ levior est, quo ¹⁾ est a terra remotior. — Quotutiliora sunt animalia, eo sunt frequentiora. — Quanto es

*) V latině vynechává se často „quam“ po kompar., má-li za sebou podst. jméno s nom. neb v akk. a toto podst. klade se do ablat. (abl. srovnávací); v češtině v příčině té stává genit. neb akkus. s předložkou *naď*, na př. pilnějši bratra neb naď bratra, fratre diligentior.

**) multo u kompar. = mnohem, o mnoho.

¹⁾ eo. — quo neb tanto — quanto u kompar. = tím — čím, neb: o to — oě.

modestior, tanto es carior omnibus. — Mi frater, incautior *) eras. — Hiems erat asperior. — Adolescentia plerumque levior est. — Senectus est naturā (od přírody) loquacior.

(Italie jest příjemnější země než Rakousko. — Nero byl ukrutnější než Klaudius. — Voda jest těžší než olej (neb oleje). — Stříbro jest lehčí než zlato (neb zlata). — Železo jest člověku užitečnější než zlato a stříbro. — Nic není světla rychlejší. — Psi jsou nad ostatní zvířata věrnější. — Nad rodiče nemá věrnějších přátel (akk.). — Světlo mnohem jest rychlejší než zvuk. — Čím zralejší jsou hrozny, tím sladší jsou. — Buďte tím skromnější, čím učenější jste. — Čím jednodušší jest pokrm, tím jest člověku užitečnější. — Život lidský často jest trochu*) krátký. — Mladíci jsou často nad míru neopatrní. — Zina byla poněkud dlouhá. — Lidé v neštěstí často jsou opatrnější než v štěstí. — Moře jsou mnohem hlubší než řeky. — Řeč Nestorova byla nad med sladší. — Pravda jest nad světlo jasnější. — Mládež jest mnohdy příliš neskromná. — List bratrův byl tuze krátký. — Starci bývají (jsou) často poněkud nevrli.

2. Superlativ.

Ver jucundissimum anni tempus est. — Bellum civile perniciosissimum est. — Venti saepe validissimas arbores eradicant. — Fortiores militum **) saucii erant. — Delphinus omnium piscium **) est velocissimus. — Demosthenes omnium oratorum erat praestantissimus. — Roma omnium urbium clarissima erat. — Aurum omnium metallorum est gravissimum. — Atticus Atheniensibus erat carissimus ¹⁾. — Lacedaemonii erant fortissimi. — Vita Lacedaemoniorum erat simplicissima. — Consilium utilissimum ne contemnite.

*) latinský kompar. bez následného quam neb bez abl. srovnávacího překládá se v češtinu slovy *trochu, poněkud, z míry neb nad míru, příliš, tuze* a stupněm prvním adjektiva.

**) Latinský gen. plur. u kompar. neb superlativu překládáme v češtinu buď též genitivem neb pomocí předložek *z, ze, mezi*. (Genitivus partitivus, gen. dělivý); v příčině té v lat. též *inter, ex* stává.

¹⁾ Latinský superlativ, u něhož nestojí gen. dělivý. (viz předcházející poznámku), překládá se v češtinu obyčejně pomocí příslovek stupňovacích *velmi, velice* (někdy i předsl. *pře-*).

Afrika jest nejteplejší díl světa. — Sokrates byl všech Řeků nejmoudřejší. — Život lidský jest velmi krátký. — Nejužitečnější zvířata jsou nejčetnější. — Nejsilnější stromy bývají větrem vyvráceny. — Atheny byly všech měst (než mezi všemi městy) Řecka nejslavnější. — Ze všech kovů jest železo nejužitečnější.

3. Superlativ v *rimus* a *limus*.

Flumen celere est, ventus celerior, lux celerrima. — Divitissimorum hominum vita saepe est miserrima. — Homerus omnium graecorum poetarum est veterrimus. — Urbs Syracusae pulcherrima erat omnium graecarum urbium. — Somnus est simillimus morti. — Homines pauperrimi saepe non sunt miserrimi. — Itinera olim difficillima erant. — Liberi saepe parentibus dissimillimi sunt.

Barvy motýlů jsou velmi krásné. — Zeuxis a Apelles byli mezi malíři řeckými nejslavnější. — Vlk a pes jsou (si) velmi podobni. — Čistá voda jest nejzdravější nápoj. — Kárati jest velmi snadno. — V nizoučké (superl.) chýšce často jsou lidé nejšťastnější. — Velmi nesnadná věc jest, provinění obličejem neprozraditi. — Nohy (crus, uris) čápů jsou velmi tenké. — Zdi města Říma byli z počátku velmi nízké. — Nejužitečnější práce často jsou nejnesnadnější.

§. 20. Stupňování nepravidelné.

Maximum animal terrestre est elephantus. — Turpitude peior est quam dolor. — Exempla meliora sunt praeceptis; nam exemplis saepe pessimi corriguntur. — Optimi homines saepe in maximas calamitates incidunt. — Plurimae *) aves hieme avolant. — Nihil est melius quam sapientia. — Terra major est quam luna et minor quam sol. — Quo vetustius vinum, eo melius est. — Ennius, poeta latinus, major natu

*) Naše mnoho, více, (větší část), nejvíce (největší část) u spojení s podst. neb přídavným množného čísla překládá se na latinu přídavnými *multi*, *plures*, *plurimi* neb *plerique*, s nimiž podst. i v pádě se shoduje: mnoho lidí = mnozí lidé, *multi homines*; mnoho slov, multa verba, více dobrého (= dobrých věcí) než zlého (= než zlých), *plura bona quam mala*; mnoho podivného, *multa mirabilia*;

fuit quam Plautus. — Caesar natu minor erat quam Cicero. — In plurimis rebus prudentia melior est quam vis.

Nic není lepšího (nom.) nad ctnost. — Slunce jest velmi veliké. — Nejhorší zlo jest hřích. — Z různých věcí vyber (si) nejlepší. — Čím nesnadnější práce, tím větší jest odměna. — Čím lepší jsi, tím příjemnější jsi Bohu. — Čím hlubší jest řeka, tím větší lodi nese. — Nedbalost jinochů bývá někdy z míry veliká. — Mnoho *) jest bohatých, více *) chudých. — Mnoho jest učených, nejvíce (neb největší část) neučených. — Málo jest moudrých, více pošetilých. — Mnoho vojnů bylo zabito, více raněno. — Největší část *) lidí miluje vlast. — Pravých přátel jest málo, licoměrníků mnoho, závistníků nejvíce. — Čím šlechtetnější jsi, tím více (= větší části) lidem se líbíš. — Chlupy největší části zvířat jsou v zimě delší a hustší než v letě. — Mnohem více lidí jest chudých než bohatých. — Čím více (= více věcem, akk. plur. neutr.) se učíš, tím více víš. — V táboru velmi mnoho vojnů žije. — Ve vojtě římském více bylo pěších než jezdců.

§. 21. Stupňování opsané; některé jiné zvláštnosti v kompar. a superl.

Res maxime exigua suam saepe difficultatem habet. — Manus dextra magis idonea est ad multas res quam sinistra. — Prudentissimi ad negotia fere omnia maxime indonei sunt. — Usus est magister maxime egregius. — Multas ad res perutiles Xenophontis libri sunt. — Cedri sunt arbores praealtae. — Disciplina olim magis erat severa quam nunc est. — Tarquinius Superbus ultimus erat rex Romanorum. — Eo crassior est aër, quo terrae propior. — Nihil coelo est magnificentius. — Summum jus summa saepe (est) injuria. — Pessimi homines sunt maledicentissimi.

podobně málo pauci: málo zvířat = nemohá zvířata, paucae bestiae; někdy však v latině též gen stává: nejvíce ptáků, plurimae avium; stojí-li u mnoho, více, nejvíce podstatné neb přídavné v čísle jednotném klade se i v latině genitiv: mnoho práce, multum laboris; mnoho pravého, multum veri; více dobrého než zlého, plus boni quam mali.

— Alexander seniores militum in patriam remittit. — Belgae proximi sunt Germanis. — Demosthenes et Cicero summi oratores antiquitatis erant; prior Graecus erat, posterior Romanus. — Quo majus est periculum, eo propius plerumque est auxilium Dei.

Nejslavnější muži jsou v nebezpečí často velmi úzkostlivi. — Z císařů římských byl Titus nejdobrotivější. — Nad rodiče a učitele nemáš dobromyslnějších přátel (akk.). — Nejposlednější ze všeho jest smrt. — Území římské bylo z počátku velmi nepatrné. — Zajíc má zadní běhy delší přednějších. — Nic není nejistějšího (nom.) nad hodinu smrti. — Voda jest k živobytí velmi potřebná. — Nad pověru nic není škodlivějšího (nom.). — V mládí jsou lidé k pracím nejspůsobnější. — Měsíc jest zemi bližší než slunce. — Převeliká byla sláva Atheňanův po válkách perských. — Prosinec jest nyní poslední měsíc roku. — Přemilé jsou synovi listy otce. — Nejbohatší lidé nejsou vždy nejdobročinnější a nejdobromyslnější. — Pozdější myšlenky jsou často moudřejší než prvnější.

Oddíl třetí.

§. 22. Příslovce (*adverbia*).

Utiles libros studiose legite. — Non raro pauci exercitum magnum prohibent. — Stulte agis. — Egregie Socrates disputat de immortalitate animi. — Milites pro patria fortiter pugnant. — Subito venit nuntius. — Gallinae pro pullis acriter pugnant. — Pauperes saepe felicius vivunt quam divites. — Audacter age! fortis facile vincit. — Nihil omnium rerum melius administratur quam mundus. — Minus firmum nihil est quam ventus et unda. — Canis timidus vehementius latrat quam mordet. — Ventus vehementissime flat. — Deus sapientissime et optime mundum gubernat. — Pares cum paribus facillime congregantur. — Libenter*) colimus homines prudentes et sapientes. — Luscinia sua-

*) Adverbium toto překládáme adjectivem rád, a, o; taktéž: libentissime, velmi rád, a, o (též nejráději).

viter cāntat. — Juvenes audacius pugnānt quam senes. — Multa facinora audacissime et fortissime peraguntur.

Slavík zřídka zpívá. — Vítr věje z míry prudce. — Orlové velmi rychle létají. — Slavíci a skřivani velmi libě pějí. — Slonové snáze se krotí než lvové. — Učte se pilně a moudře jedněte! — Livius děje národu římského překrásně vypravuje. — Mudřec chudobu snadno snáší. — Staré (vĕtus, ěris) zvyky nesnadně se odkládají. — Povaha nemoci často velmi nesnadně se poznává. — Nejpilnější žák nejlépe odpovídá. — Čím lepší jsme, tím lépe o lidech soudíme. — Jaró lidi více obveseluje (baví) než léto. — Veliké bohatství přechasto jest příčinou pýchy. — List tvůj velmi rád čtu. — Lidé nejednají vždy spravedlivě, dobře a obezřele. — Slova velmi často klamou. — Pes čím více (*od adj.* vehemens) štěká, tím méně kouše. — Vojska velmi krutě (*od adj.* acer) bojují.

Oddíl čtvrtý.

Číslovky (*numeralia*).

§. 23. Číslovky základní (*cardinalia*).

Quatuor sunt anni tempora. — Aprilis habet triginta dies.¹⁾ — Septem erant reges Romanorum. — Annus habet duodecim menses. — Dies dividitur in viginti quatuor horas. — Hebdōmas constat diebus septem. — Saeculum spatium centum annorum est. — Romulus centum eligit senatores. — Peditum erant centum millia; equitum vero triginta millia. — Annus habet trecentos sexaginta quinque dies. — Turris ducentos et duos pedes*) alta est. — Septem horas*) dormire satis est. — Elephas duodecim vel quatuordecim pedes altus est. — Agger ducentos et quinque pedes latus et undetriginta pedes altus est. — Terra

¹⁾ Naše číslovky od pěti počínajíc, jsouce původně jména podstatná, mají v nom. a akkus. u sebe genitiv, v latině však číslovky ty jsou jména přídavná a proto u nich dotyčný pád (nom. neb akk.) se klade: deset mužů, decem viri; tisíc jezdců, mille equites; u plur. millia však z pravidla též v latině gen. stává: tři tisíce lidí, tria millia hominum.

*) Viz pozn. *) na stránce následující.

circa solem movetur trecentis sexaginta quinque diebus et sex horis (intra trecentos sexaginta quinque dies et sex horas. **))

Máme dvě uši a dvě oči, ale jen jedna ústa. — Dva přátelé jsou jedna duše ve dvou tělech. — Jména sedmi mudrcův řeckých jsou z části nejistá. — Třemi věcmi udržuje se život lidský: pokrmem, nápojem, dechem. — Dionysius byl třicet osm let *) samovládcem Syrakusanů. — Dvě stě osmdesát jezdců ¹⁾ jest raněno. — Tisíc devět set pěších ¹⁾ bojuje udatně proti dvěma tisícům jezdcův. — Dva roky drží v sobě (mají) sedm set třicet dní, tři roky tisíc devadesát pět dní. — Věž jest sto šedesát osm stop *) vysoká. — Velbloud žížeň osm dní snáší. — Otec jest šedesát pět roků stár. *) — Mladší bratr má (jest stár) čtrnáct let. — Sestra má dvanáct let.

§. 24. Číslovky řadové (*ordinalia*).

Septimus et ultimus rex Romanorum erat Tarquinius Superbus. — Tria erant bella punica; tertium erat brevissimum. — Secundum bellum punicum ad finem perducitur septimo decimo anno (abl. času). — Roma anno septingentesimo quinquagesimo quarto a Romulo et Remo conditur. — Vivimus anno millesimo octingentesimo septuagesimo secundo. — Hora est vicesima quarta pars diei.

Třetí válka punická byla kratší než druhá a první. — Od roku tisícího čtyřstého devadesátého druhého jest Amerika obyvatelům evropským známa. — Březen byl druhdy prvním měsícem roku. — Bitva u (ad) Chaeronee byla v třetím roce stě desáté olympiady. — Titus, desátý císař římský, nazývá se rozkoší (nom.) pokolení lidského. — Listopad byl v nejstarších časích devátý, nyní jest jedenáctý;

*) Na otázky: *jak dlouhý? jak vysoký? jak hluboký? jak široký? jak tlustý? jak daleko?* pak na otázku *jak dlouho?* (o čase) a *jak stár?* klade se v latině akkusativ.

**) Na otázku: *v kterém čase se něco děje,* klade se v latině buď ablativ bez předložky neb akkus. s předl. *intra...*

¹⁾ Viz pozn. ¹⁾ na str. předešlé.

prosinec byl desátý, nyní jest dvanáctý měsíc. — Sotva tisící k poznání pravdy přichází. — V květnu, pátém měsíci roku, zelenají se louky i osení a ptáci překrásně pějí.

§, 25. Opakování.

¶ 1. Major pars Asiae sub Persarum imperio erat. — Infra lunam omnia sunt fragilia et mortalia; supra lunam omnia sunt aeterna et immortalia. — Legite orationes Demosthenis, celeberrimi Graecorum oratoris. — Cornua sunt arma cervorum. — Homines et bestiae tonitrua et fulmina timent. — Maria sunt multo altiora, quam flumina. — Post longum iter milites saepe parvam quietem habent. — Cyro omnia nomina militum nota erant. — Magna est vigilantia fidelium canum. — Manus hominis ad multos labores apta est. — Non omnia animalia calidum sanguinem habent. — Divites agricolae magnos greges ovium habent. — In bonis portubus naves tutae sunt. — In virtute magnae sunt divitiae. — Delphis celeberrimum Apollinis oraculum erat. — Milites multos dies multasque noctes in armis erant. — Domus sunt altae, turres sunt altiores, montes sunt altissimi.

Občané za svobodu vlasti statečně bojují. — Haněn jsi, jsi-li od špatných chválen. — Mezi řeckými řečníky nejslavnější jest Demosthenes, mezi římskými Cicero. — Málo lidí dle (secundum, s akk.) přírody žije. — U Spartanů byla udatnost prvou ctností. — V letě sedáváme pod stinným dubem. — Na jaře květou stromy v zahradě, na podzim jest ovoce (plur.) na stromích. — Horacius, básník římský, kárá neřesti (chyby) života lidského. — Vzdělaný málo slovy více říká než nevzdělaný dlouhou řečí. — Bůh všecko velmi dobře řídí. — Pes běží rychle, zajíc rychleji, jelen nejrychleji. — Pro (propter, s akk.) záležitosti lidské zanedbávají lidé často božských (akk.). — V letě na venku bydlíme, v zimě v městě. — V Alexandrii byla velmi znamenitá knihovna. — Ne vždy snadná věc jest klamati lidi. — Dívky milují krásné šaty a krásné květiny. — Ne všechny činy Jovišovy byly moudré. — V Římě byli konsulové, v Athenách archontové nejvyšší úředníci.

2: Cervi velociores sunt canibus. — Ver jucundius est quam auctumnus. — Salus reipublicae suprema lex esto. — Hannibal per quindecim annos in Italia erat. — Magna vis est conscientiae. — Inimici saepe verum dicunt. — Veterima vina suavissima et optima esse solent. — Nonnulli fontes aestate frigidiores sunt quam hieme. — Dulce et decorum est pro patria vitam amittere. — Pessimum inimicorum genus sunt adultores. — Bona valetudo melior est quam magnae divitiae. — Bella civilia reipublicae maxime noxia erant. — Mille equites et viginti tria millia peditum in castris erant. — Lege, mi fili, libros optimos. — Pauperes frigore, fame et siti saepe cruciantur. — Contra mortem arma non habemus. — Tempus res est pretiosissima. — Sallustius res gestas populi romani narrat. — In republica romana duo consules erant. — Omnia praeclara sunt rara. — Maria omnia et omnes terrae sunt opera Dei. — Creta (Kreta, ostrov) erat Jovis patria.

Blesky jsou nad hrom rychlejší. — Orlové hnízdí na vysokých skalách. — Převeliké jest množství nemocí. — Štěstí válečné (= války) jest velmi pochybné (nejisté). — Nejužitečnější zvířata jsou nejčtetnější. — Duby jsou vysoké a stinné. — Ohyždná věc jest, přitele klamati; šlechetná nepříteli odpustiti. — V nejstarších časích byli lidé zbožnější než nyní. — Původ krále Tarquinia jest nejistý. — Dobří lidé líbí se Bohu. — Rozum lidský jest nejlepší dar Boží. — Mládež bývá někdy trochu neskromná. — Na vrcholech vysokých hor jest i v letě velmi mnoho sněhu. — Oti Boha a miluj rodiče. — V letě jsou dni delší, v zimě kratší než noci. — Smrt jest poslední všech věcí. — Růže jsou překrásné květiny. — Pod krásnou barvou skrývá se často záhubný jed.

3. Via quinque et viginti pedes lata est. — Nihil bonis civibus carius est quam patria. — Permultae sunt causae rerum secundarum et adversarum. — Adventu ciconiarum ver amoenum significatur. — Bella civilia atrocita sunt; nam in bello civili patres contra filios pugnant, filii contra patres, fratres contra fratres. — Homines boni leges divinas et humanas observant. — Mors non est poena, sed naturae lex. — Populo imperant magistratus, magistratibus leges. — Omne initium difficillimum est, finis facillimus. — Prudenter

atque sapienter age! — Venti in mari saepe vehementissime flant. — Navium graecarum numerus maxime exiguus erat. — Cicero natu major erat quam Caesar. — Consilia senum et patrum sapientiora sunt quam juvenum. — Fragores tonitruum ignavorum hominum mentes metu implent.

⌈Hora Olymp jest šest neb sedm tisíc stop vysoká. — Drahý jest přítel, dražší rodiče, nejdražší však jest vlast. — Chudí jsou často šťastnější než bohatí. — V obličejích dobrých mladíků jeví se skromnost. — Nejistý jest počet dnů života lidského. — Úřady spravují všechny záležitosti obce. — Slované žijí dvě stě nebo tři sta let. — Blaho obce jest dobrému občanu nad život milejší. — Slavné byly činy Caesarovy v míru (doma) i ve válce. — Úsudky lidí jsou často velmi různé. — V smrtelném těle lidském jest nesmrtelný duch. — Strídmost jest příčinou zdraví těl lidských. — Největší ozdobou vojsk jest statečnost. — Na dubích mnoho ptáků hnízdí. — Všecky věci dokazují moc a moudrost božskou. — Mravy lidí jsou velmi rozmanité. — Zvířata potravu uchopují aneb drápy aneb zobáky aneb zuby.

Oddíl pátý.

Zájmena (*pronomina*).

§. 26. Zájmena osobná.

Si vales, bene est, ego *) valeo. — Ego scribo, tu *) legis. — Vos narratis, nos audimus. — Cantus nos et vos delectat. — Ego et tu discimus. — Ego et tu in scholam mittimur. — Veritas mihi semper grata est. — Conscientia est vox Dei in nobis. — Deus est nobiscum. — Dominus (esto) vobiscum. — Hodie mihi, cras tibi. — Pax tecum (esto). — Stultus semper dicit: sapientior sum te. — A te, Deus, vitam et omnia beneficia habemus. — Orare solémus: „Panem nostrum (náš) quotidianum da nobis hodie.“ — Pauci

*) Nominativy sing. a pl. zájmen osobných v latině jako v češtině jen tenkrát se výslovně kladou, je-li toho pro *důraz* potřebí, tedy zvláště v protivách; jindy ovšem dostačuje označení osoby koncovkou slovesa.

vestrum sunt contenti. — Memor sum tui et vestri. — Multi nostrum erant tristes. — Patria est nostrum omnium parens.

◁ Já, učitel, učím, ty, žáku, se učíš. — Bůh jest ve mně i v tobě, v nás i ve vás. — My plačeme, vy se smějete. — Pravda není vám vždy příjemná. — Vypravuješ mi věci *) smutné. — Hněv škodí tobě i nám. — My a vy bojujeme udatně. — Zpozdilec praví: Lepší jsem tebe, moudřejší jsem vás. — Učitel chválí nás i vás. — Ty a bratr jste chváleni, když rodičů (dat.) posloucháte. — Lepší část nás jest duše nesmrtelná. — Mnozí z nás cizí vinou jsou nešťastní. — Upomínka na vás (gen.) jest mi vždy milá (drahá). — Není místa (nom.) nám dražšího nad otčinu. — ◁ Když Bůh jest s vámi, kdo (quis) proti vám? — Miluji tě a s tebou nejraději žiji. — Nikdo z nás všech není nesmrtelný. — Mnozí z vás pilní jsou. — Nohy a ruce jsou díl nás.

§. 27. Zájmeno zvrtné a přisvojovací.

◁ Negligens sibi nocet. — Superbus se laudat. — Negligentes sibi nocent. — Superbi se laudant. — Ira sui non est compos — Sapiens omnia secum portat. — ◁ Homo doctus in se semper divitias habet. — Imperare sibi maximum est imperium. — Mihi mea vita, tibi tua cara est. — Tu et frater tuus mihi carissimi estis. — Te tua *), me mea *) delectant. — Mi filii, audi verba mea. — Poetae molliunt animos nostros. — Vita nostra saepe brevior est quam animalium.. — ◁ Philosophus Bias dicit: omnia mea **) mecum **) porto. —

*) Viz poznámku v §. 17.

**) Zájmeno zvrtné *sebe, sobě, se* atd. a přisvojovací *svůj* slouží v češtině nejenom třetí osobě, nýbrž i první a druhé, kdykoliv se tyto k podmětu vztahují; v latině však klade se *sui, sibi, se* a *suus* jen při 3. osobě, a u 1. a 2. osoby kladou se zájmena osob těchto; na př.

chválím se, laudo me,
chválíš se, laudas te,
chválí se, laudat se,
chválíme se, laudamus nos,

chválíte se, laudatis vos,

chválí se, laudant se.

miluji bratra svého, amo fratrem meum,
miluješ bratra svého, amas fratrem tuum,
miluje bratra svého, amat fratrem suum,
milujeme bratra svého, amamus fratrem nostrum,

milujete bratra svého, amatis fratrem vestrum,

milují bratra svého, amant fratrem suum.

Mihi nihil, amicis multa ignosco. — Non nobis sed bonis placere studemus. — Defendis te non verbis sed tuā integrā vitā. — Vos laudatis vestra, nos nostra. — Libere sententiam meam vobis expono; cur tuam mihi exponere cessas? — Nobis et nostrae fortitudini confidimus. — Tibi aras, tibi seris, tibi metis.

Slunce světlem svým vše osvětluje. — Moudří nosí své statky s sebou. — Sobě jenom žítí hanebné jest. — Nikdo není se svým osudem spokojen. — Jsme pamětlivi vašich dobrodiní. — Pečuj pilně o zdraví své *) (dat.). — V neštěstí hledám úlevy (akk.) v (a, ab) Bohu a v sobě. — Proč mne haníte a sebe chválíte? — Přemáhej zlost svou. — Míru mějte ve svých řečech. — Rád (libenter) s vámi se radím o záležitostech svých. — S sebou často lépe hovoříme než s nejlepším přítelem. — Slavný vůdce, ty sebe a vojsko své prozřetelností svou od jisté záhuby osvobozuješ! — Často nejsem sebe mocen. — Nejsi sebe mocen, když vášně tobě vládnou. — Hněvivý není sebe mocen. — Nevládneme-li sobě, nejsme sebe mocni.

§. 28. Zájmena ukazovací.

1. hic a ille; iste.

Hujus principis potentia maxima est; hunc omnes amant, ab hoc omnes salutem sperant. — Omnia mala habent radices suas; has evellere debetis. — Haec carmina pulcherrima sunt. — Haec sententia mihi placet, illa displicet. — Mutabilis est hominum fortuna: modo huic, modo illi favet. — Melior est certa pax quam incerta victoria: haec in manu deorum est, illa in tua manu. — Tempora mutantur et nos mutamur in illis. — Viri sapientes non tum hoc, tum illud dicere solent. — Ubi est vigor ille animi tui? — Cato et Socrates clari sunt: hujus enim dicta, illius facta laudantur. — Ista consilia, mi amice, non probo. — Ita ex ista vita tamquam ex hospitio discedo. — Isti homini mendaci non confido.

*) Viz pozn. **) na stránce předešlé.

Bůh řídí tento svět. — Do školy přicházejí učitelé a žáci: oni vyučují, tito se učí. — Štěstí tohoto světa (vita, ae) jest nestálé. — Tyto chlapce chválím, ony dívky haním; oněch pilnost jest veliká, těchto skrovná. — Uvažujte u (cum) sebe často onu průpověď: před smrtí nikdo (není) šťasten. — List tento velmi mne dojíhá. — Práce jest užitečnější než zahálka: onou se tělo sesiluje, touto slábne (seslabuje se). — Tato kniha, synu můj, velmi jest užitečna. — Vidím obraz svůj v onom zrcadle. — Těto (tvé) práce (akk.) nechválím. — Lakomec jednou (= touto) rukou dává, druhou (= onou) bere.

2. is, idem; ipse.

Deum agnoscis ex operibus ejus. — Libidines coërce: eae enim sunt fontes multorum malorum. — Magna vis est in virtutibus: eas excita. — Tu, avare, ipse tibi es summum onus. — Ipsi hostes proditorem contemnunt. — Fortes adjuvat ipse Deus. — Praeclarum est illud praeceptum Apollinis: nosce te ipsum. — Se ipsum vincere difficillima est victoria. — Multi homines de iisdem rebus eodem die non idem sentiunt. — Vir sapiens non tum hoc, tum illud, sed semper eadem dicere solet. — Ex ipso fonte bibite aquam. — Non idem semper floribus color est. — Alexander ejusque opera (od opus, eris) per multa saecula ab omnibus celebrantur. — Si duo agunt idem, non est idem.

Čtete rodiče a učitele své, neboť zásluhy jejich o vás jsou velmi veliké. — Znáám matku tvou a sestru její, přítele tvého a bratra jeho. — Ubohé děti! jejich rodiče jsou mrtvi. — Miluj moudrost, neb ona jest statkem nejlepším. — Každý živočich miluje sebe sama. — Vidím je samy. — Bohu samému ctnost jest podobna. — Vlast musí ti dražší býti než ty sobě samému. — Sebe sama opanovati (rego, ere) jest umění největší. — Touž chybu opět spáchati (= totéž chybiti) není (věci) moudrého. — Tíž lidé chválí a haní často touž věc. — Mnozí z vás mají velikou důvěru v sebe samy (gen.). — Sobě samým učíte se, žáci. — Přátelství jest veliké dobro; bez něho nikdo není blažen. — Básně Horaciovy jsou velmi krásné; čtete je pilně. — Cicero a Marius v témž městě (civitas) zrozeni jsou. — Ne všichni

totéž (= tyže věci) milují. — Lidé často o týchž věcech nesoudívají totéž. — Týchž lidí mínění často se mění. — **Zn**áma jsou slova na dveřích chrámu delfického: Poznej sebe sama.

§. 29. Zájmena číselná

řídící se skloněním zájmen *ille, iste a ipse*.

Vix unūus hominis vita ab omni parte beata est. — **I**gnosce saepe alteri, nunquam tibi. — Ne tibi soli, *) sed patriae et tuis vive. — Invidus rebus secundis alterius ma-crescit. — Solis candor illustrior est quam ullius ignis. — Utrumque vitium est: et omnibus credere et nulli. — Totus mundus est templum Dei. — Solus *) homo sua sorte contentus est beatus. — Aliorum vitia vituperare facilius est, quam sua emendare. — Arduenna silva est totius Galliae maxima. — Nullius philosophi mores sanctiores erant quam Socratis. — Neptuno, alteri Jovis fratri, regnum maritimum erat. — Misericordia nihil aliud **) est, nisi aegritudo ex alterius rebus adversis. — Nihil suave (est), quod perpetuum (est).

Ty věříš všem, onen nikomu (nullus, a, um). — Hanebné jest, jiné mysliti a jiné mluvití. — Lakomec žije jedině *) (=samému) sobě, ne jiným. — Sobě často odpouštíme, jinému zřídka. — **K**terému (z obou) odpouštíš? Žádnému (z obou). — **B**ůh jest stvořitelem celého světa, jemu jedině (samému) sloužíme. — Z chyby jiného moudrý opravuje svou. — Jiného (druhého) kárati velmi snadno jest. — Zvyk jest druhá přirozenost. — Jiná jest ozdoba těla, jiná ducha. — Odpouštějte bližnímu (druhému). — Moudrost není nic jiného **) leč znalost věcí božských a lidských. — Jeden z bratří mých (gen.) jest starší než já, druhý mladší.

*) Latinské *solus, a, um* překládáme v češtinu často příslovkami *jen, jenom, jedině*, a proto příslovky ty do latiny překládajíce užijeme zájmena *solus*, kdykoliv se zájmenem *sám, a, o* zaměnění je lze: *jen* tobě, tobě *jedině* (= tobě samému), *tibi soli* atd.

**) Viz poznámku **) v §. 32.

§. 30. **Zájmena vztažná.**

Is est maxime docilis, qui attentissime audit. — Vir bonus est is, qui nemini nocet. — Ea est jucundissima **amicitia**, quam similitudo morum adjūvat. — Flores, quorum odor suavissimus est, sunt rosae et violae. — Qui virtutem amant, soli beati sunt. — Sibi parat malum, qui alteri parat. — Nihil est laudabile, quod non est justum. — Deus est, cui omnia beneficia debemus. — Pauci sunt servi, quorum fides spectata est. — Avarus parat divitias, quas heredibus relinquere debet. — Amate parentes et magistros, quibus permulta beneficia debetis. — Quem fortuna nimis fovet, eundem stultum reddit. — Omnia, quaecunque agimus, incertum habent eventum. — Male vivit, quisquis non honeste vivit. — Quidquid honestum est, idem est utile. — Non quidquid splendet, est aurum. — Ea, quae ignoramus, discere debemus. — Est profecto Deus, qui, quae agimus, videt et audit.

Slunce, jež zemi naši osvětluje, koule ohromná jest. — Růže, jichž vůně velmi líbezná jest, jsou královny květin. — Ctíme ty, jež milujeme. — Zbraň, kterou se zvířata brání, jsou rohy, zuby, zobáky a kopyta. — Kdo (= ten, který) snadno věří, snadno klamán bývá. — Kdo Boha nemiluje, (ten) jest bezbožný. — Bohat jest, kdo se svým losem spokojen jest. — Vše co jest dobré, jest též krásné a líbí se dobrým lidem. — Koho krása přírody nedojímá, ten jest surového srdce (abl.). — Cokoli pravdě se přičí, křivé jest. — Nic není chvalitebné, co není dobré. — Ten jest nejmočnějším pánem, jehož rozum vášním vládne a ten jest nejbídnějším otrokem, jemuž vášně vládou. — Milujme ty, od nichž jsme milováni. — Těm, kteří v nebezpečí jsou, musíme rychle pomoci. — Šťastní, kdož i na těle i na duši (abl.) zdraví jsou. — Rolník často stromy sází, jichž ovoce nikdy nevidí. — Město má tři věže, z nichž (gen.) dvě 268 stop vysoké jsou. — Železo, z něhož nejužitečnější nástroje se dělají, jest lehčí zlata a olova. — Co jest pravé a dobré, to chvalte. — Kterýkoli voják v bitvě se třese, zbabělec jest. — Cokoliv zákonům božským a lidským přiměřeno jest, (to) dobré jest.

§. 31. **Zájmena (a příslovky) tázací.**

Quis me vocat? — Quid est difficillimum? Se ipsum noscere. — Quae amicitia est inter malos homines? — Quod malum gravius est bello? — Quem laudas? — Quem discipulum laudatis? — Cui parent apes? — Quid agis, mi amice? — Quod carmen legis? — Quod metallum est utilissimum? — Cujus vox suavior est quam luscinae? — Quibus discipulis praeceptor favet? — Quo moerore affligitur animus ejus? — Quas terras habitatis? — Quem quaeris? Matrem quaero, quae non domi est. — Quorum merita de liberis sunt maxima? Parentum. — Quis non aestate sub quercubus ramosis libenter sedet? — Uter utri insidias parat? — Qualis est animus?

Koho volá otec? — Co píšeš? — Kdo jest nejpilnější z vás? — Jaký zármutek rmoutí srdce tvé? — Co jest lepšího (nom.) nad ctnost a moudrost? — Co myslíš, synu můj, když tyto zelené louky a tato úrodná pole pozoruješ? Kdo to vše řídí a spravuje? — Které básníky čtete? — Které kovy jsou užitečnější než zlato? — Koho hledáš na tomto místě a v tomto čase? — Komu píšeš tento list? — Od koho má Řím původ svůj a jméno své? — Kdo jest Bohu podobnější než spravedlivý? — Které ptáky nazýváme dravé (akk.)? — Kterému z vás vše se daří? Nikomu (nullus). — Jak veliká jest moc Boží?

(Ubi heri eras? — Quando folia arborum decidunt? — Quamdiu in horto eratis? — Cur taces, quum tacere nocet? — Unde venis? — Ubi habitas? — Quo avolatis, hirundines? — Quomodo vales, mi fili?)

Proč plačeš? — Kam plujete, plavci? — Proč jsi nebyl včera doma? — Jak se máte, přátelé? — Jak dlouho byl jsi v městě a jak dlouho na venkově? — Kdy odlétají vlaštovky do teplejších krajín? — Kde se učíš moudrosti (akk.), synu můj?)

§. 32. **Některá zájmena neurčitá (aliquis a quis*), quisque, quivis, quidam, quisquam) a souvztažná.**

Quo quis est sapientior, eo est modestior. — Si quis peccat, corrigere eum debemus. — Si quid contra leges di-

*) Viz pozn. *) na stránce následující.

vinas agis, conscientiā cruciaris. — Malum nullum est sine aliquo bono. — Corpus est quasi aliquod animi receptaculum. — Minime sibi quisque notus est. — Vultus est sermo quidam tacitus mentis. — Cuius mors certa imminet. — Superbus neque diligit quemquam, neque ab ullo diligitur. — Trahit sua quemque voluptas. — Graecia parvum quendam locum Europae tenet. — In omni re est aliquid mali. **) — In agris Lacedaemoniorum est genus quoddam hominum, quod Helotae vocatur. — Suae quisque fortunae faber est. — Tempus est pars quaedam aeternitatis. — Artem quaevis alit terra. — Quaedam bestiolae breve habent vitae spatium: unum diem solum vivunt. — Quales sunt duces, tales sunt milites. — Quot sunt homines, tot sunt sententiae. — Qualis (est) rex, talis (est) grex.

Je-li někdo bohat, není proto (idcirco) šťasten. — Čím kdo skromnější jest, tím dražší jest lidem. — Každý sama sebe miluje. — Přeješ si něčeho (akk.), co ti není užitečno. — Ne každému přeje štěstí. — Čím kdo šťastnější jest, tím více přátel čítá. — Jistá zvířata žijí jen v teplých krajinách. — Každý z nás jest smrtelný. — Každou bolest mírní čas. — Člověk má jakousi podobnost s Bohem. — Každý jest takový, jací jsou důvěrníci jeho. — Smrt vždy nějakou příčinu mívá. — Někteří národové živí se rybami a vejci ptáčimi (v. §. 11., str. 15.). — I v nejšpatnějších knihách něco dobrého nacházíme. — Jestli něco někomu užitečno jest, není (to) užitečno všem. — Jest způsob (mos) mnohých (= jistých) lidí haněti vše, dobré i špatné. — Kdo každému jest přítelem (nom.), zajisté nikomu není přítelem.

*) Po spojkách *si* (jestli, -li), *nisi* (jestli ne-), *ne* (aby ne), *quo* neb *quanto* (čím, u komparativu) stojí v latině tvary *quis* a *quid*; jindy však *aliquis* a *aliquid* se klade.

**) U *nilil*, *aliquid* a *quid*, jsou-li v nom. a akkus., kladou se přídavná II. skloněním se řídící obyčejně do genitivu: *nilil mali*, nic zlého; *aliquid novi*, něco nového (avšak: *nilil aliud*, nic jiného); přídavná III. skloněním se řídící (tedy i všechny komparativy) stávají v nominativě: *nilil triste*, nic smutného; *aliquid simile*, něco podobného; *nilil est melius*, nic není lepšího.

§. 33. **Opakování.**

Parentibus pro multis beneficiis, quae nobis tribuunt, maximam gratiam debemus. — Quid de magnitudine lunae et solis judicatis? — Natura maximam omnium rerum copiam ad nostram utilitatem comparat. — Plus dat, qui cito dat. — Homines non requirunt rationes earum rerum, quas semper vident. — Quis non causas mille doloris habet? — Unā et eādem naturae lege omnes continemur. — Qualis in (k, ku) alios es, tales hi in te sunt. — Satis tuti estis, si Deus vobiscum est. — Aves cantibus suis aures nostras delectant. — Quibus peccatis facillime indulgemus? — Cui omnia beneficia debemus? — Tigris est belua omnium crudelissima; forma ejus feli similis est. — Apes saepe vehementer secum pugnant et necant se aculeis. — Servire sibi gravissima est servitus. — Nonnullae bestiolae unum diem vivunt. — Catonem et Socratem laudamus: illius enim facta, hujus dicta clara sunt.

Kdo z nás bojí se smrti? (akk.). — Tohoto hochá pochval, onoho potrestej. — Rodiče jsou každému synu drazí. — Které řeky jsou nejhlubší? — Které rány jsou zhojitelné? — Vypravuj též svému bratru tu povídku, která se mně tak velice líbí. — Tuto (vaši) tvrz nepřítelé obléhají. — Lidský duch jest sebe mocen. — Nerozumný člověk chválí brzo to brzo ono. — Jsi muž moudrý, když všecky statky své s sebou nosíš. — Všichni skoro sebe samy více (magis) milují než druhé (jiné). — Co jest nejsnadnější? druhého kárati; co jest nejnesnadnější? sebe sama znáti. — Já a přítel můj z venkova do Prahy přicházíme. — Bůh nás miluje jako (ut) otec dítky své. — Lakomec ne sobě, nýbrž jiným bohatství shromažďuje. — Věrní přátelé naši nás vždy pamětlivi jsou. — Milujte vlast, kteráž jest vás všech matka. — Tvoji nepřítelé, drahá vlasti, jsou moji nepřítelé, tvoji přátelé moji přátelé, tvá sláva jest má sláva. — Komu jest, milí synové, pilnost potřebnější nežli vám? — Který čin jest hanebnější zrady vlasti? Žádný. — Kdo ctí Boha? Kdo zákonův jeho poslouchá.

§. 34. **Pokračování.**

Ignavia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam senectutem, haec longam adolescentiam reddit. — Homini vere

sapienti idem semper est vultus eademque frons. — Eum stultum putamus, qui se solum sapientem judicat. — Corpora multi exercent, ingenia pauci. — Malefici conscientiam suam terrentur. — Quales in republica sunt principes, tales solent esse cives. — Regi, cujus imperium mite et justum est, omnes cives libenter parent. — Acerba est mors eorum, qui immortale opus parant. — O rex, qui civitatem nostram gubernas, honora bonos cives, terre maleficos, succurre miseris, exaudi probos.

Dobří občané zachovávají zákony, nebo bez nich není obce (nom.) — V témž roce mnoho se změní. — S tebou, drahý příteli, nejraději obcuji (žiji). — Vlast od nás všech jest milována. — Pilně se učte, milí synové, neboť neučíte se učitelům, nýbrž sobě. — My, učitelé, učíme, vy, žáci, se učíte. — Dle (secundum, s akk.) přírody a blaženě žíti, totéž jest. — Týž člověk chválí a haní často tyže věci. — Život tento není nic jiného *) než pouť. — Mylné jest mínění těch, kteří myslí: naše vlast jest celý tento svět, aneb: každý jest sobě samému nejbližší. — Život svůj kráslete ctnostmi. — Čí moc všechny tyto věci spravuje? — Říjen, který byl Římanům osmý měsíc, jest nám desátý. — Nejlepší všech vítězství jest, sebe sama přemoci. — Mne baví moje (věci), tebe tvé, každého své. — Matka miluje dceru a chválí ji. — Upomínka na tyto věci (gen.) jest nám velmi příjemná. — Atheny byly po válkách perských hlavou celého Řecka.

*) Viz pozn. **) v §. 32.

Díl druhý.

Verbum, *sloveso*.

Oddíl šestý.

Esse a složená s esse.

§. 35. Indicativus slovesa esse.

Pulvis et umbra sumus. — Quis tu es? — Vana est sine viribus ira. — Vos non memores eratis *) mei; ego vestri semper memor fui. *) — Laurus delphico deo fuit sacra. — Omnes homines praeda mortis erunt. — Satis tuti erimus, si Deus nobiscum erit. — Plurimi militum saucii fuerunt. — Si virtutis semper studiosi fueritis, et in hac vita et post mortem beati eritis. — Pergratum nobis erit, si hac in re diligentissimus fueris. — Non diligens fuisti, Tite. — Qui nunc adolescentes sunt, erant pueri, mox erunt viri. — Libertini erant, qui servi fuerant. — Magna belli gloria erat populo Romano. **) — Quibus animalibus longa sunt crura, iis etiam longa sunt colla. — Suis cuique mos est. — Antiquissimis hominibus specus erant pro (na místě, místo) domibus.

Smuten budeš, jestli sám (samoten) budeš. — Pokud budeš šťasten, mnozí ti budou přáteli (nom.). — Důmyslnost bývala druhdy nad zlato dražší (pretiosus). — Nebudeme vždy tíž, jací (kteří) jsme byli. *) — Bůh jest, byl a

*) V češtině máme pro všechny časy minulé (tedy pro lat. imperf., perf., plusquamperf.) od *býti* jediný tvar *byl/jsem*; v latině však klade se *imperfectum* o trvání děje v minulosti, tedy k naznačení současnosti v minulosti neb když mravy a zvyky vypisujemě (= býval jsem); *perfectum* o ději prostě minulém, tedy zvláště u vypravování, a *plusquamperf.* o ději minulém, který jiný děj minulý předchází.

**) Na místě našeho rčení *mám něco* (a sice skutečně, ať tělesně neb duševně) stává v latině *est mihi aliquid* = jest mi něco.

bude vždy. — Únor býval druhdy poslední měsíc roku. — Národ scythický byl velmi bojovný. — Proč jsi nebyl pilen a pozoren? — Nikdy nebudu přítelem zlých lidí. — O časové, vy budete lepší, budou-li lidé lepší! — Proč jsi nebyl včera ve škole? — Lvové mají (lvům jest) strašlivý hlas. — Řekové a Římané veliké množství bohův a bohyň měli. — Staří Germanové neměli ani chrámův ani obrazův bohů. — Čáповé dlouhé zobáky a krky mají. — Mám s tebou a s ostatními lidmi mnoho společného. — Člověk má jakousi podobnost s Bohem.

§. 36: **Conjunctivus, imperativus, infinitivus, participium slovesa esse.**

Vita aliorum sit *) nobis magistra. — Paucis contentissimus. — Ne *) sītis hominum censores severi. — Benignissimus non solum erga amicos, sed etiam erga inimicos. — Adolescentes inter hilares sint hilares, inter proveciores aetate (sint) modesti. — Oro te, ut **) semper fragilitatis humanae memor sis. — Vitamus societatem malorum, ne **) ipsi mali simus. — Utinam mitior esses! — Utinam minus vitae cupidi fuissetus! — Hae uvae dulciores essent, si aestas calidior fuisset. — Scio, quam brevis sit ') vita humana. — Nescimus, quid futurum sit. — Jam nunc futurae senectutis memores estote! — Amicitiae immortales, inimicitiae mortales sunt. — Sorte vestrā contenti este! — Non is es, qui esse debes. — Praemium par esto labori. — Nescimus futuram sortem.

Prosíme vás, abyste **) nás pamětlivi byli. — Mnozí byli by učenější a šťastnější, kdyby v mládí byli bývali pilnější. — Buď pamětliv budoucího stáří! — Máte býti skro-

*) Conj. praes. ve větách hlavních přání, rozkaz a p. naznačujících rovná se významem svým imperativu, neb se překládá indicativem a pomocí slovec *kéž, at*; je-li přání a rozkaz záporný, klade se v latině *ne*: *ne sis, nebud, nebudiž, kéž nejsi, at nejsi*.

**) *Ut* (aby, že) ve větách účelných a následných, *ne* (aby ne) ve větách účelných záporných spojuje se vždy s *conjunctivem*.

1) V otázce nepřímé čili (od jiné věty) odvislé klade se v latině *conjunctiv*; otázky přímé probírali jsme v §. 31.

mni. — Byl bys šťastnější, kdybys byl vždy ctností bedliv (studiosus) býval. — Rozvaž sám, jak ¹⁾ nešťasten jsem já byl. — Učte se pilně, abyste někdy řádnými občany a muži byli (praes.). — Pro (prae s abl.) radost nevím, kde jsem. ¹⁾ — Kéž bys byl včera u mne býval! — Známo jest, proč Římané tak slavní byli (perf.). — Budiž mým vůdcem, je-li ti cesta známa. — Žák budiž (ať jest) vždy pozorný a skromný, aby učitel milý byl (praes.). — Dobrých naučení vždy máte býti pamětlivi, aby vám byla užitečna. — Kéž by všichni lidé vlasti užiteční byli!

§. 37. Složená s esse.

Haud procul abes a scopo. — Absit a nobis ira. — Adestote omnes animis, qui adestis corporibus. — Inertia animis semper obfuit, industria profuit. — Vir bonus est is, qui multis prodest, nemini obest. — Quid superest de magnā illā antiquorum scriptorum copiā? — Abesse a culpa jucundum est. — Thebae, quamdiu Epaminondas reipublicae praeerat, caput fuerunt totius Graeciae. — Quam miseri essemus, si nobis deesset ratio et oratio. — Felicibus non deerunt amici. — In itinere ne desit *) fidus comes. — Oculis tantum praesentia cernimus, mente etiam absentia. — Qui aliis praeest, semper attentus esto, ut iis etiam prosit.

Prosím tě, abys o páté hodině (abl.) tu byl. — Lenivostí sami sobě uškodíte. — Opovrhujeme těmi (akk.), kteří ani sobě ani druhému neprospívají. — Perikles 40 roků vládl (praeesse) obci athenské. — List můj nic ti nepomůže. — Budeš-li vždy ctností bedliv, nebude ti nikdy poklid duše scházeti. — V spravedlnosti jsou (inesse) všechny ctnosti. — Vždy přítomný stav poddaným jest obtížný. — Kéž by otec byl přítomen! — Co jest zbytečné, (to) škodí. — Nevím, co ti ku štěstí schází (konj.). — Stařec sází stromy, které budoucímu pokolení prospívati budou. — Ne přátelé naši nám mnohdy neškodí, nýbrž prospívají.

¹⁾ Viz pozn. ¹⁾ na stránce předešlé.

^{*)} Viz pozn. ^{*)} v §. 36.

§. 38. **Posse.**

Proximus esto bonis, si non potes optimus esse. — Vir bonus miser esse non potest. — Omnia non possumus omnes. — Per (po) risum multum poteris cognoscere stultum. — Felix, qui potuit rerum cognoscere causas. — Legum idcirco servi sumus, ut *) liberi esse possimus. — Discite, quid virtus et quid sapientia possit. **) — Quicumque potuit laedere, aliquando prodesse poterit. — Utinam ut (jako) culpam sic etiam suspicionem vitare potuisses!

Bez ctnosti nikdo nemůže býti blaženým. — Všichni nemohou býti práva znalí. — Nemohu říci, kde neb jaký jest **) duch můj. — Pyšní nemohli si nikdy získati přátel (akk.). — Kéž bychom byli mohli i (etiam) podezření se vyhnouti! — Neprospěl jsi tomu, jemuž jsi (prospěti) mohl. — Nyní mnoho můžeme, co jsme druhdý nemohli. — Nikdo se nebude moci všem líbiti. — Ctnost a moudrost mnoho zmohou (mohou). — Veliké vojsko perské skrovnému počtu Macedonův odolati nemohlo. — Nepřítomných (akk.) nemůžete viděti. — Co ty můžeš, maličkost (malá věc) jest.

Oddíl sedmý.

Čtvero časování.

I. Časování první.

A) Activum.

§. 39. **Indicativus praes., imperf. a futuri activi.**

Vituperamus pigros discipulos, laudamus diligentes. — Deus sapientissimus coelum et terram gubernat. — Virtutes animum hominis, vestes corpus ejus ornant. — Beneficium dignis ubi das, omnes obligas. — Veteres corpora mortu-

*) Viz pozn. **) v §. 36.

**) Viz pozn. ¹⁾ v §. 36.

¹⁾ Latinské imperfectum naznačuje děj buď po delší dobu trvajícím (vypisuje tedy zvyky a mravy) neb s jiným minulým dějem současným; my klademe tvary sloves vícedobých.

orum aut humabant aut cremabant. ¹⁾ — Exercitum nostrum viarum difficultates tardabant. — Dabatis ex animo, quae poteratis. — Romani et Graeci pueros suos in armis exercitabant. — Majores nostri religiosissimi atque fortissimi fuerunt; templa Dei pietate, domus suas gloria decorabant. — Hannibal ingenti odio Romanorum (proti Ř.) flagrabat. — Graeci Romanos doctrinā superabant.

Čím více kdo má, tím více si žádá. — Nic neodporučuje přítele více (magis) než věrnost. — Právem zoveme střídmost matkou (akk.) zdraví. — Štěstí i neštěstí statečnou myslí snášíš, příteli! — Římané hořeli záštitou proti Hannibalovi (gen.). — Římané dlouho s Germany bojovali. — Caesar touž dobou několik listů **) do péra povídal. — Nejvyšší kněz v Říně všechny děje jednotlivých roků spisoval (literis mandare.). — Odporučoval jsi vždy střídmost, matku všech ctností. — Již dávno očekával jsem list tvůj. — Alexander snášel s vojskem svým na pochodu žízeň po (per) více **) dní. — V celé řeči své jste si sami odporovali. — Předkové naši v hájích přinášivali oběti bohům. — Jistý básník řecký takto se modlil: Všemohoucí Bože, dej mi potřebné a odvrť vše, co mi škodití může.

Omne aurum mundi non satiabit *) avarum. — Deus servabit omnes, qui leges divinas servabunt. — Donec eris felix, multos numerabis amicos; tempora si fuerint nubila, solus eris. — Si virtutem amabitis, omnes boni vos amabunt. — Finis coronabit opus. — Juvabo te, ubi opus erit. — Ad quas res aptissimi erimus, in iis potissimum elaborabimus. — Cantabit vacuus coram (před) latrone viator. — Qui puer (jakožto hoch) modeste parat, idem aliquando vir (jakožto muž) optime imperabit. — Amabam semperque amabo te, mi amice, tu enim a me nihil nisi honestum postulabas et postulabis. — Multi domos aedificant, in quibus nunquam habitabunt.

Skromností a vlídností mnoho **) přátel si získáte. *)

¹⁾ Viz pozn. ¹⁾ na stránce předešlé.

*) Latinské futurum dáváme v češtině buď tvarem sloves jednoduchých (okamžitých i končících) neb pomocí slovesa *buď* s infinitivem sloves víceobých (trvacích i opěťovacích a počínavých).

**) Viz pozn. *) v §. 20.

— Boha zbožnost usmíří a ne oběti. — Kdo ctnost miluje a vždy miloval, toho všichni řádní lidé milovati budou. **) — Protože jste nás podporovali v našem neštěstí, budeme i my vás vždy podporovati. — Jen ti budou jednou moci poroučeti, kteří v mládí poslouchali. — Pilné žáky pochválíme, nedbalé pokáráme. — Setrvalá práce všechny nesnáze překoná. — Udatné bude štěstí podporovati. — Stavíš dům, v kterém snad nebudeš bydleti.

§. 40. **Indicativus perfecti, plusquamperfecti a futuri exacti activi.**

Ea est jucundissima amicitia, quam similitudo morum conjugavit. *) — Praeceptor laudavit discipulos sedulos vituperavit pigros. — Romulus et Remus Romam fundaverunt. — Archimedes Syracusis habitavit. — Nemo laudabit hominem, qui miseris auxilium negaverit. *) — Si bonam famam mihi servavero, satis ero dives. — Quanto plura parastis, tanto plura desideratis. — Majores nostri cum maxima fortitudine pro patria pugnaverunt et hostes fugaverunt. — Peccaveras *) et tamen negavisti; hoc modo bis peccavisti.

Tys, Kamille, nepřátely zahnal a vlast od velikého nebezpečí (abl.) osvobodil. *) — Často jste zármutku (akk.) ducha našeho svými rozmluvami polehčili. — Upomínka na věci (gen.), jež ducha bavily, jest nám vždy velmi příjemná. — Když budeš pílen, pochválím tě. *) — List tvůj mne velice potěšil. — Co Bůh stvořil, zachová. — Římané Cicerona, jenž (byl) vlast od záhuby (abl.) osvobodil, otcem (akk.) vlasti nazvali. — Atheňané veřejně pochválili ty, kteří v bitvě nejudatněji (byli) bojovali. — Nejpríjemnější přátelství budou ta, která podoba povah spojí (fut. ex.). — Vždy slavili jsme a slaviti budeme ten (is, ea, id) den, kte-

**) Viz pozn. *) na stránce předešlé.

*) *Perfectum* latinské vytýká se v češtině tvarem sloves jednoduchých (v. pozn. * v §. 39) a znamená prostě děj minulý, tedy zvláště u vypravování; *plusquamperfectum* však děj minulý, před jiným minulým předcházející a *fut. exactum* klade se o ději budoucím, který jiný budoucí předchází a tedy vzhledem k tomuto minulý jest.

rého (abl.) Bůh vlast naši z velikého nebezpečí (abl.) byl vysvobodil. — Ty, Bože můj, celý tento svět jsi stvořil a nesčíslnými věcmi okrášlil.

§. 41. **Conjunctivus praesentis a perfecti, imperfecti a plusquamperfecti activi.**

Ametis *) patriam. — Dii tibi dent, quod optas. — Libri non delectent solum, sed etiam prosint. — Miseros adjuvemus. — Deus nos servet. — Orate Deum quotidie, ut **) vos auxilio suo adjuvet. — Narra nobis, ubi heri coenaveris ¹⁾ — Cura, ut omnes te laudent et ament. — Laudaremus leges Sempronii Gracchi, si reipublicae utiles fuissent. — Servet te Deus, animae dimidium meae! — Vide, quam repente tempus res mutet humanas. — Discipulos moneo, ut praeceptores suos non minus quam ipsa studia ament. — Incertum est, quo loco te mors expectet. — Curetis, ut reipublicae prositis. — Quum ²⁾ Hannibal Romanos multis in proeliis superavisset, Capuam, oppidum Campaniae, occupavit. — Vituperavimus te, ut mores tuos emendares. — Nisi Codrus, rex Atheniensium, vestes mutavisset, hostes eum non necavissent. — Milites urbem expugnāvissent, si fortiores fuissent.

Milujme *) Boha a vlast. — Denně Boha prosíme, aby nás zlého (a, s abl.) zbavil. — Žáci at rodičů a učitelů (dat.) poslouchají (obtemperare). — Velebme vždy moc a dobrotivost Boží. — Modleme se a pracujme. — Čeho (akk.) bychom se báli (reformidare, konj. praes.), je-li Bůh s námi? — Jest nám známo, jak velice nás miluješ ¹⁾. — Učitel trestá žáky, aby opět nechybovali. — Snažím se, abych spolužáky pilností a dobrými mravy předčil. — Piš mi, kdy jsi očekával (perf. konj.) příchod přítele svého. — Nemohu říci, jak list tvůj mne potěšil. — Nemohu říci, s jakou radostí jsem očekával příchod tvůj. — Cicero byl tak slavný

*) Viz pozn. *) v §. 36.

**) Viz pozn. **) v §. 36.

¹⁾ Viz pozn. ¹⁾ v §. 36.

²⁾ Spojka *quum* (když) čas naznačující, má v imperf. a plusquamperf. u sebe sloveso v *konjunktivu*.

řečník, že (ut, s konj.) mnoho nevinných z největšího nebezpečí vysvobodil. — <Když Atheňané Peršany přemohli (plqpf.), krásnými věnci ozdobili hlavy své. — <Zpozdilým bys byl, kdybys o nesmrtelnosti duše pochyboval.

§. 42. Imperativus, infinitivus a participium activi.

Vitae finem spectate. — Ne ipse te laudato. — Orato et laborato. — Liberi parentes suos amanto. — De nulla re judicato, antequam eam consideraveris. — Errare semper erit humanum. — Laborare corpus humanum durat. — Aliena vitia vituperare non est difficile, sua vero emendare est difficillimum. — Narrantes senes nos valde delectant. — Ciconiae in alienas terras migraturae*) in unum locum congregantur. — Errantibus rectam viam monstrate. — Expectatote tale praeminum, qualis labor vester erit. — Discipulus literas amans ab omnibus laudatur. — Ingens hominum multitudo in urbem congregatur, ludos publicos spectatura. — Multi navigaturi de tempestate non cogitant.

Vojíní ať pro vlast bojují. — Milujž Boha a zachovávejž zákony jeho. — Skřivan létaje zpívá. — Chybujícího napomeň. — Na jaře slyšíme slavíka zpívati (zpívajícího). — Kdo nezná dobrotivosti (akk.) Boha, vše zachovávajícího? — Pracující tuží těla svá. — Čápové do teplejších krajin odtáhnouti hodlající, zvěstují blížící se zimu. — Učte se plovati; plování slí tělo. — Myjte ruce své. — Nedráždiž člověka hněvivého. — Bloudícímu ukažme cestu. — Hlas kohoutů kokrhajících (cantare) zvěstuje blížící se den. — Caesar mohl zároveň i čísti i předčítajícího poslouchati. — Dívka slzíc vypravovala neštěstí (incommodum) matce své. — Kněží římská, obětující, okrášlovali obětná zvířata věnci. — Loděm do Ameriky plouti majícím vítr západní jest protivný. — Tělo své okrášliti chtěje okrášliž též duši svou.

*) Part. fut. activi v *urus, a, um* vyznamenává toho, jenž jest na tom n. hodlá něco činiti: *ornaturus, krášliti chtěje, hodlaje, chystaje se, máje v úmyslu.*

B) Passivum. *)

§. 43. Indicativus praes., imperf. a futuri passivi.

Duodecim labores Herculis numerantur. — Vere arbores foliis et floribus, aestate et auctumno fructibus ornantur. — Praeclara laudantur. — Olim tres tantum partes terrae numerabantur: Europa, Asia et Africa. — Pueri Romanorum in armis exercitabantur. — Corpora mortuorum apud Romanos aut cremabantur aut humabantur. — Durissima saxa molli aqua cavantur. — Ignavia corpus hebetabitur, labore firmabitur. — Quoties felicitatis causa et initium fuit (id), quod calamitas vocabatur! — Morbo illo diu sollicitabimini. — Curtius semper celebrabitur, quod pro patria mortem oppetere non dubitavit. — Hostium agri a nostris ferro ignique vastabuntur. — Ut salutas, ita resalutaberis.

Vzduch větry se čistí. — Nebe a země od Boha jsou spravovány. — U nás se mrtvoly pochovávají, u Římanů se spalovaly. — Budete-li, vojíni, udatni, budete zlatými věci obdarováni. — Ti, kteří neřestmi se poškrvni, budou káráni. — Délkou času každá bolest se zmírní (mitigare). — Před (apud) nejspravedlivějším soudcem tohoto světa shromáždí se jednou všichni národové. — Nebudeme-li nikoho ctíti (honorare), nebudeme od nikoho ctěni. — Jsi-li pozdraven, pozdrav opět. — Všichni lidé budou od Boha, nejspravedlivějšího soudce, souzeni. — Básníci bývali druhdy vavřínem věnčeni. — U Lacedaemonianů byl jistý druh lidí, kteří Heloti se nazývali. — Udatnost Spartanů vždy bude velebena.

§. 44. Indicativus perfecti, plusquamperf. a futuri exacti passivi.

Virtus ex (d)le viro appellata est. — Miltiades prodicionis accusatus est. — A te ipso eram accusatus. — Primi dies mensium nominati sunt Calendae. — Catilinae nuntiatum est, ut properaret ad urbem accedere. — Datum est Neptuno maritimum omne regnum. — Ad haec, quae interrogati estis, respondete. — Romulus et Remus in iis locis, ubi educati erant, urbem condunt. — Si ipse mutatus ero, tum animum in (k, ke) me vestrum mutate. — Parvā scin-

*) Po případě lze již zde míti zření k pozn. na str. 59.

tillā magnum saepe incendium excitatum est. — Cicero pater patriae appellatus est, quod urbem ab interitu liberaverat. — Athenienses publice eos laudabant, qui in proeliis necati erant. — Hostes, quum jam castra intravissent, profligati sunt. — Ignoscite ei, a quo violati estis. — Nemo iudicabitur, antequam accusatus erit. — Si hostes patriae fugati erunt, omnes domus et viae floribus ornabuntur.

Budete-li před (in) soud pohnáni, buďte dobré myslí, nejste-li si žádné viny vědomi. — Obci athenské od Solona zákony dány jsou. — Mnozí z Atheňanů byli odsouzeni, ačkoliv viny (abl.) prosti byli. — Řekové byli učitelé Římanův, od nichž přemožení (superare) byli. — Byl-li jsi pozdraven, pozdraviž opět. — U Římanů korunou občanskou ten byl obdarován, jehož udatností občanu život byl zachován. — Byl-li střed šiku v nepořádek uveden (fut. ex.), bude celé vojsko snadno přemoženo. — Celá krajina od nepřátel mečem a ohněm byla zpustošena. — Malou jiskrou často velmi veliký požár roznícen byl.

§. 45. **Conjunctivus praes. a perf., imperf. a plusquamperfecti passivi.**

Cura, ut ab omnibus lauderis. — Virtus ab omnibus semper aestimetur. — Interdum homines ideo tantum alios laudant, ut ipsi ab iis laudentur. — Aristides adeo integer erat, ut praeter (předl. s akk., před) ceteros justus appellaretur. — Dicere non possum, quam sim delectatus hesternā disputatione tuā. — Lex erat apud Romanos, ut alter consul ex plebe crearetur. — Accusati simus (v. pozn.) str. 56.) a malis; ab omnibus bonis laudati sumus. — Si Graeci a Persis superati essent, tota Europa fortasse ab his occupata esset. — Non vituperatus essem a praeceptore, si praeceptis ejus semper obtemperassem. — Utinam divitiae nunquam sceleribus paratae essent! — Fortes milites ab hostibus fugati non essent, si imperator prudentior fuisset.

(Ne dle štěstí (abl.), nýbrž dle mravův lidé at jsou ceněni. — Naši vojáci jsou udatní, ne aby chváleni byli, nýbrž aby vlast nepřátel (ab, s abl.) zbavena byla. — Egypt nebyl by tak úrodný, *kdyby* každoročně Nilem (a, s abl.) svlažován

nebyl. — Nemůžeme říci, jak jsme listem tvým byli potěšeni. — Císař Titus byl tak dobrotivý, že nazván byl láskou a rozkoší (*deliciae, arum*; nom.) pokolení lidského. — Arabové pštrosoy zabíjejí klacky, *aby* jejich peří krví nebylo poškrvněno. — Demokritus celé své otcovské jmění vlasti daroval, *aby* nebyl starostí o věci pozemské (gen.) zdržován od obírání se filosofií (gen.). — Když Lydie byla podmaněna (*superare*), dobýval a dobyl Cyrus Babelóna (akk.). — Vlast by všeho nebezpečí (*ab, s abl.*) byla zbavena, kdyby byli vojáci udatněji bojovali.

§. 46. Imperativus, infinitivus a participium passivi.

Ne inquinare vitiis, mi filii! — Lex Romae erat: Regio imperio (*královské moci*) duo sunt iique consules appellator. — Sine severitate administrari civitas non potest. — Sine causa vituperari acerbum est. — Salutati resalutate! — Exemplis majorum excitamini, juvenes, ad virtutem. — Melior est certa pax quam sperata victoria. — Omnes dolores patienter tolerati minus acerbi erunt. — Parentes a liberis maxime amantur. — Amare et amari hominibus et animalibus jucundum est. — Laudari gloriosum est. — Leo satiat plane innoxius est. — A malo homine vituperari nemini turpe est.

Žáci ať vychovávají se k moudrosti a k ctnosti. — Míra ve všem má býti držána. — Příkladem otce svého, jinochu, k ctnosti povzbuzen budiž. — Dle (ad) příkladů otců svých vychování buďtež. — Nikdo nebudiž od nás chválen, leč dobrý; všichni zlí buďtež pokáráni. — Od žádostí svých znepokojování býti jest obtížnější než bolestmi tělesnými (těla) trápení býti. — Od hodných chváleni, od nehodných tupeni býti, jest chvála jednostejná. — Mravy naše vždy ať se lepší (zlepšují), abychom od Boha milováni byli.

II. Časování druhé.

A) Activum.

§. 47. Indicativus praes., imperf. a futuri activi.

Apes reginae parent. — Ne Jupiter quidem omnibus placet. — Vitam vestram patriae debetis. — Quae nocent,

docent. — Dionysius tyrannus perpetuo insidias timebat. — Romanis cuncta maria terraeque patebant. — Plutoni, qui inferorum imperium obtinebat, taurus niger immolabatur. — Tum imprimis apparebit vera virtus, quum periculum appropinquabit. — Cato major, quia multarum rerum usum habebat, sapiens nominatus est. — Modestiā omnibus placebitis. — Cupiditatis sitim nunquam explebis. — Plus apud me vera ratio valebit, quam vulgi opinio. — Orbem (terrarum) jam totum victor Romanus habebat, nec satiatum erat. — Si ad coenam vocaberis. in omnibus rebus modum adhibebis. — Scelera, quae diu occultabantur, aliquando apparebunt. — Ad omnia, quae (nač) a magistro interrogatus ero, respondebo.

Leností sobě samému uškodíš. — Až (quando) jaro přijde (adesse), budou se louky zelenati a stromy pokvětou. — Odpovídali jsme, kdykoli jsi se nás tázal. — Bůh, spravedlivý soudce, souditi bude dobré i zlé. — Co zpozdilý hani, často moudrému se líbí. — Na všechny vědy péči vynaložím, neboť v mládí pracovati (inf. perf.) nikdy škoditi nebude. — Římanům škodily domácí války více než největší vojska nepřatel. — Dobrý panovníče, slávou jména svého naplníš celý okršlek země. — Budeš-li paměť denně cvičiti, bude denně silnější (více zmůže, valěre). — O smrti, moudrého a rozšafného nepolekáš! — Vůdce chválil vojiny a napomínal je, aby udatně bojovali (imperf.). — Lékař veškerou péči vynaloží, aby nemocný se uzdravil. — Ti, kteří nyní plačí, budou se snad brzo smáti. — Nebudeš-li mlčeti, uškodíš si přecho.

§. 48. **Indicativus perfecti, plusquam. a fut. exacti activi.**

Romulus trecentos armatos ad custodiam corporis habuit. — Omnes antiquae gentes regibus quondam paruerunt. — Saepe celer et facilis exitus fuit (earum) rerum, quae difficillima initia habuerant. — Carthaginem et Corinthum Romani eodem anno delevērunt. — Ciceronem Minerva omnes artes edocuit. — Magnā diligentiā linguae latinae studuistis. — Athenis artes et scientiae quondam floruerant. — Mar-

donius Athenas, quas Xerxes incendio deleverat, iterum devastavit. — Displcebitis prudentioribus, si stultis placere studueritis. — Si pueri praeceptoribus non paruerint, vituperabuntur et castigabuntur. — Multum iis debemus, qui nos virtutem docuerunt. — Qui te recte monuerit, ei obtempera. — Graeci Trojam expugnatam ferro ignique deleverunt.

Nouze lenivé naučila činnosti (akk.). — Alexander měl filosofa Aristotela za učitele (akk.). — Recké mravy nelíbily se mnohým Římanům. — Ty svou chrabrostí největší chvály (akk.) jsi zasloužil. — V Athenách vědy a umění více květlý než v Římě; neboť Římané raději orbou a válečnictvím (dat.) se zanášeli. — Nemůže dobře poroučeti, kdo dobře neposlouchal. — Vaše nedbalost se mi nelíbila, proto jsem vás napomenul. — Řekové a Římané syny své ve zbraní cvičili, aby se jich těla sílila. — Jestli se Bohu zalíbím, budu se i dobrým lidem líbiti. — Tyto květiny, které včera květlý, zítra nepokvětou.

§. 49. **Conjunctivus praes. a perfecti, imperf. a plusquamperfecti activi.**

Alienis bonis manus abstineas, tua (bona) serves diligenter. — Cur mortem timeamus, *) si in meliorem vitam nos inducit? — Amemus patriam, pareamus magistratibus. — Monent nos divina praecepta, ut caveamus peccata. — Caesar suos ante proelia monebat, ne Gallos timerent. — Gaditanus quidam, ut Titum Livium videret, Romam migravit. — Utinam virorum fortium atque integrorum copiam haberetis! — Utinam commoda patriae vos moverent, ut maneretis in sede vestra. — Qui incolae initio Africam habuerint, fama incerta est. — Tanta erat eloquentia Demosthenis, ut eam Philippus magis quam arma totius Graeciae timerit. — Utinam memoriam tuam quotidie exercuisses! — Alio loco vobis, quomodo se tota res habeat, demonstrabimus. — Tibi ipse noceres, si improbos magis amares, quam probos. — Poena te non terrisset, nisi eam meruisses. — Si tacuisses, philosophus mansisses.

*) V otázkách přímých pochybnost naznačujících klade se conjunctiv: proč bych se bál? cur timeam?

Což (quid) bys se bál*) (timēre), jestliž Bůh s tebou jest?
 — Bezbožný at (necht) se neopovází¹⁾ Boha dary smiřovati.
 — Milujme své rodiče, poslouchejme (parēre) příkázání (dat.)
 Božích a krotme (contīnēre) vášně své. — Žáci at učitele
 poslouchají, aby se Bohu líbili. — Budtež přítomni duchem,
 aby nedbalost vám neškodila. — Mnozí, kdyby byli mlčeli,
 byli by jméno (fama) moudrých zachovali (retinēre). —
 Byli filosofové, kteří se po (per) celý život nezasmáli (konj.).
 — Vysmál bych se ti (akk.), kdybys se strašidel (akk.)
 bál. — Byli bychom lékaře přivolali (adhibēre), kdyby ne-
 moc byla těžká bývala. — Ukrutnost Neronova necht¹⁾ se
 zlým líbila; dobrým se zajisté nikdy nezalíbila. — Jaké
 přátely máme (konj.), poznáváme lépe v neštěstí než v štěstí.
 — (Svatý Vojtěch odpověděl Čechům, prosícím (jej), aby ve
 vlasti zůstal: Prosíte mne, abych u vás zůstal; zůstanu tedy,
 budete-li mne poslouchati.

§. 50. Imperativus, infinitivus a participium activi.

In omnibus rebus modum adhibete. — Semper modum
 teneto, labores fortiter sustineto, moribus malis te liberato.
 — Praeceptor interrogato, discipuli respondent. — Vae
 tibi ridenti, quia mox post gaudia flebis. — Magistratum
 imperia justa sunt iisque ceteri parento. — Quotidie me-
 moriam exercetote. — Impii ne audento donis placare deo-
 rum iram. — Curio ad focum sedenti Samnites magnum
 auri pondus adportaverunt. — Ut oculus sic animus, se non
 videns, alia cernit. — Arboris florentis pulchritudine delect-
 tamur. — Plurimum in amicitia valeat amicorum bene sua-
 dentium auctoritas. — Venio te visurus. — Dux milites
 coërciturus se ipsum prius coërceat.

Poslouchejž učitelů svých. — Pozorujte ony květuoucí
 stromy. — Nejlepším se líbiti nejlepší chválou jest. — Sci-
 pio pláče stál na (super, s akk.) zříceninách Karthaginy,

*) Viz pozn. *) na stránce předešlé.

¹⁾ Naše *necht* (= *necht at*) a *at* překládá se v latině konjunktivem praes. neb
 perf. *necht n. at pracuje*; *laboret*; *necht n. at jsi byl lehkomys-
 lný*, *fueris levis atd. v. též pozn. *)* v §. 36.

velmi bohatého města v Africe (gen.). — Ne trest, nýbrž zákon zdržujž vás od bezpráví. — Trpícím (dolere) poskytni útěchy (akk.). — Všem líbiti se: chtěje nikomu se nezalíbíš. — Zpzdilí at mlčí. — Svlažte zelenající se louky. — Smějící se budou snad brzo plakati. — I mlčení jest odpověď. — Méně nebezpečno jest radícího (dat.) uposlechnouti, než jinému raditi. — Clověk clověku nejvíce škodívá. *) — Ptáci zpívají obyčejně sedíce, skřívani létajíce. — Chybujícího napomeň, bloudícím okaž pravou cestu. — Slyš, synu, slova napomínajícího otce! — Kroesus, maje v úmyslu zdvihnouti válku na Cyra (dat.), tázal se Apollina o radu.

B) Passivum.

§. 51. Indicativus praes., imperf. a futuri passivi.

Qui ab injuria arcetur naturā, non poenā, vir bonus est. — Ab amico libentissime et monemur **) et docemur. **) — Cicero in philosophia a Diodoto exercebatur. — Doceris omnes cupiditates coërcere. — Vir bonus ab honesto nullā re deterrebitur, **) ad turpia nullā re invitabitur. **) — Qui precibus non movetur, minis non movebitur. — Res familiaris diligentīā et parsimoniā conservabitur et augebitur. — Novā aut admirabili re commovebuntur hominum animi. — Pueri Romanorum saepe a doctis Graecis docebantur. — Concordiā etiam res parvae augebuntur. — Sapientis animus nunquam cupiditate commovebitur. — Quum in literis exercebimur, animi nostri multarum rerum utilium cognitione augebuntur. — Nero ab omnibus Romanis timebatur. ¹⁾

Škodou jiných se poučujeme. — Cvičíte se v mnohých uměních. — Často bez příčiny se lekáme. — V řeči mateřské byl jsi cvičen, v latinské jsi cvičen a řecké (akk.) budeš snad též vyučován. — Cizím neštěstím byli jste poučováni a varováni (monere). — Památka mužů slavných žádným zapomenutím nebude zničena. — Žádnou nesnad-

*) Viz poznámku u „soleo“ v §. 2.

**) Viz pozn. v §. 54. zvláště 3.

¹⁾ Viz pozn. v §. 54. zvláště 2.

ností od povinnosti své nedáme se odstrašiti. — Práví přátelé napomínají a dávají *) se napomenouti. — Veškerá píle bude vynaložena, aby bratr tvůj byl uzdraven. — K svému prospěchu byl jsi od nás na uzdě držěn. — Sokrates od Řekův za nejmoudřejšího (nom.) pokládán byl. — U Spartanův byli chlapi všemi spůsoby cvičeni a těla jejich všemi pracemi tžena. — Dobří muži nebudou od bezpráví zdržováni trestem nýbrž přirozenou povahou (svou).

§. 52. **Indicativus perf., plusquamperf. a fut. exacti passivi.**

Athenienses minis Darī, regis Persarum, non perterriti sunt. — Pedites, qui in armis bene erunt exerciti, ab equitibus non terrebuntur. — Corinthus a Mummio, Carthago a Scipione deletae sunt. — Docti estis nihil timēre nisi infamiam. — Beati non eritis, nisi cupiditates a vobis coērcitae erunt. — A Cicerone multae orationes habitae sunt. — Cohibebimini, nisi modus a vobis adhibitus erit. — Si delectus habitus erit, hostes perterrebuntur. — Alienā calamitate monebamini, sed non deterriti estis a periculo. — Quot et quātae curae a parentibus adhibitae sunt ad salutem vestram! — Quis non obtemperabit, si a sapiente monitus erit?

Scipio, od něhož město Karthago bylo zbořeno (plqpf.), sám osud nešťastného města oplakal. — Když jsem pod stromem seděl, vyděšen jsem byl šustem okolo letícího (praetervolare) ptáka. — Budeš-li, žáku, napomenut, uposlechni. — Cizí škodou poučen jsi byl, jaký konec mívá (konj.) nedbalost. — Malou jiskrou často veliký požár byl roznicen a nejkrásnější města zničena. — Když vojíni ve zbrani dobře vycvičení budou, nebudou se báti nepřitele. — Mnohá znamenitá díla ducha lidského zhoubou časů byla (zničena) a budou zničena. — Nikdy nebyli dobří občané pro vlast bojující množstvím nepřátel zastrašeni. — Vždy jsme uposlechni, když jsme od moudřejšího napomenuti byli.

*) Viz pozn. v §. 54.

§. 53. **Conjunctivus praes. a perf., imperf. a plusquamperf. passivi.**

Memoria, nisi exerceatur, languet. — Lex brevis esto, quo (aby tím) facilius ab imperitis teneatur. — Multi, quibus nihil sanctum est, postulant, ut sacrosancti habeantur. — Aër noxiis vaporibus impleretur, nisi ventis purgaretur. — ¹²In schola sumus, ut doceamur. — Paretote praeceptorí, ut in literis bene exerceamini. — Puer negligens a praeceptore moneatur et poenā terreatur. — Si a vobis semper modus adhiberetur, non toties admoneremi. — Timeremini*) ab hostibus, si augetis copias vestras. — Quum Bias esset admonitus, ut in fuga quaedam de suis rebus secum asportaret, respondit: Omnia mea mecum porto. — Si satis moniti essetis, fortasse mobus a vobis adhibitus esset. — Scribite nobis, quibus studiis in urbe deteneamini. — Omnes difficultates superavisses, nisi ignaviā deterritus esses a proposito tuo.

Navštěvujeme školu, aby chom byli vyučováni. — Známó jest, od koho Karthago zbořeno bylo (konj. perf.). — Starej se, aby síly těla i ducha tvého se tužily (exercere). — Mnozí by bídou jiných nedali*) se pohnouti (nebyly pohnuti), *kdyby* nebyli sami nešťastní bývali. — Romulus cizincům v Římě úchranu (asylum, akk.) poskytl, aby se počet obyvatelů rozmnožil (imperf.). — Větrové zabraňují (cavere), aby nenaplnil se vzduch škodlivými parami. — Stateční muži ať nebezpečím nedají se zastrašiti. — Jmění vaše zvětšilo by se, kdybyste byli pracoviti. — Nepřátelé polekali by se, kdyby moc naše se zvětšila.

§. 54. **Imperativus, infinitivus a participium passivi.**

Movemini*) precibus nostris. — Rideri a stultis non probrosum est viro honesto. — Et monere et moneri proprium est (jest povaha) verae amicitiae. — Hostes perter-

*) Čeština, nemajíc pro passivum samorostlých tvarů, opisuje je mimo spůsoby již známé a v §§. 1—4 vyložené též následujícími obraty:

1. pomocí slovesa *přijíti* s podstatným jmenem slovesným: *přicházím k úrazu laedor, k rozdělení divisor, k potrestání punior, k utrazení necor, k chycení capior* atd.

riti facile vincuntur. — Pueri monentor, ut diligentiores sint. — Exercetor in bonis artibus, ut aliquando doctus sis. — Modus semper adhibetor. — Vos omnes saepe moneri debetis. — Malos homines merita poenae terrebunt. — Amari major laus est quam timeri. — Moniti obtemperemus. — Superstitio homines perterritos falsis rerum imaginibus vexat.

Chybil-li jsi, dej se napomenouti (budiž napomenut). — Prospěšno jest od moudřejších dáti se poučiti (býti poučenu). — Chybující musí býti napomenuti. — Dejte se pohnouti, synové, napomináním (pl.) rodičů svých. — Napominánu býti jest lépe než káranu býti. — S dobře vycvičeným vojskem snadno vůdce vítězství dobude (reportare). — Otázáni (byvše) ať odpovídáte, napomenuti (byvše) ať mlčíte. — Zpustošené krajiny a zbořená města sprovázejí války (jsou průvodci válek). — Protože Themistokles, od otce napominán, se nepolepšil, byl vyděděn. — Zasloužená chvála se ti vzdává.

§. 55. Opakování.

Laudo vos, quod mentes vestras in literarum studio bene exercuistis. — Cur domūs vestrae parietes coronis ornabatis? — Haec civitas diu floruerat, quia cives semper leges seryaverant. — Nemo dubitat, quin (že) puerum semper bene educaverim et benevole monuerim. — Persaepe evēnit, ut utilitas cum honestate certet. — Monent nos divina praecepta, ut caveamus peccata. — Carthagine quotannis bini reges creabantur. — Romani Vejios ita prorsus deleverunt,

2. pomocí slovesa *býti* s jmenem podstatným: *jsem v lásce amor, ve vážnosti diligor, honoror, v potupě neb v pohrdání contemnor, na postrach (ku strachu) timeor, metuor, na posměch neb na smích rideor, irrideor* atd.
3. pomocí slovesa *dávati* neb *dáti se* s infinitivem: *dávám (dám) se šáliti n. mámiti, klamati fallor, decipior, napomenouti moneor, poučiti doceor, od-n. zastrašiti terreor, perterreor, svěsti corrumpor, pohnouti moveor, commoveor, permoveor, ohnouti flector, napravití corrigo, unéstí rapior* atd.
4. pomocí slovesa *bráti* neb *vštíti*: *beru změnu mutor, naučení doceor, umenšení minuo, zkázu corrumpor* atd.
5. rodem činným: *nulují mne amor, tebe amaris, jej amatur* atd.

ut postea ne vestigia quidem hujus urbis restarent. — Scipio summam spem civium, quam de eo habuerant, incredibili virtute superavit. — Quibusdam viris, qui de patria bene meruerant, Athenis victus quotidianus publice praebebatur. — Dionysius, quum fanum Proserpinae expilavisset, navigabat Syracusas. — Florentibus arboribus frigus noctium nocet. — Quis nunquam peccavit, quis deo semper paruit? — Stultitiam vitato, sapientiae studeto. — Discipuli estis, ut doceamini, non ut delectemini. — Quid dulcius est, quam laudari a viro laudato, exerceri ab exercito? — Quis homini mendaci fidem habeat? — Quis de immortalitate animi dubitet? — Homerus solus poeta appellari meruit. — Si cupiditates vestras coërcueritis, jure beati appellabimini. — Vir bonus es, si naturā, non poenā arceris ab injuria. — Qui precibus non movetur, minis non movebitur.

Buďte přítomni duchem, aby nedbalost vám neškodila. — Nepochybovali jsme, že (quin, s konj.) jste syny své dobře vychovávali a laskavě napomínali. — Naše mravy at vždy se lepší, abychom Bohu se líbili a od něho milováni byli. — Soudce jest povinen všecko rozvážiti, aby dobře soudil. — Tažte se mne, a já odpovím vám. — Nikdy u (a, ab) dobrých v lásce nebudeš, líbíš-li se zlým a miluješ-li spolky jejich. — Tys, můj Bože, celý tento svět stvořil a nesčíslnými věcmi naplnil. — Kdo z nás jest tak moudrý, že (ut, s konj.) nikdy nechybil a nikdy nebyl napomenut? — Vše, co vidíme, od Boha stvořeno jest. — Já a přítel můj rádi na venku žijíme (degere); kdykoliv zaměstnání (abl.) prázdní jsme, vyletujeme jako ptáci na venek. — V bitvě u Mantinee bojovali Řekové proti Řekům. — Aristides nebyl dlouho z domova vzdálen, nýbrž byl od svých spoluobčanů opět domů povolán. — Hannibal byl Římanům (a, ab) dlouho na postrach. < V nejstarších dobách konsulové římské sami pole orávali, a těla prací tužili, ale potom změnily se mravy k horšímu (in deterius). — Dobří lidé nikdy by tě nechválili, kdybys se chudým (akk.) vysmíval. — Všichni at pracují; učitelé at vyučují, žáci at jsou pilní a poslouchají. — Hannibal, Alpy překročiti se chystaje, důtklivě (graviter) vojíny napomenul. — Kdo by rodiče nemiloval, a jich neposlouchal? — Větší část lidí dá se více strachem před nebezpečím (gen.) pohnouti než nebezpečím samým.

III. Časování třetí.

A) Activum.

§. 56. Indicativus praes., imperf. a futuri activi.

Qui multa promittit, pauca dat. — Venatores magnum canum numerum alunt. — Bos, quem Aegyptii numinis instar colebant, Apis est vocatus. — Vobis fidem habemus, quod nunquam sententiam vestram tegebatis. — Dionysius tyrannus perpetuo insidias metuebat. — Antiquissimis temporibus gentes sub regum imperio vivebant. — Ex Nestoris lingua melle dulcior fluebat oratio. — Romani in rebus dubiis libros sibyllinos consulebant. — Arborea plantat agricola, quarum fructus ipse fortasse nunquam carpet. — Spes vestra vos fallit. — Parva nisi servaveris, amittes majora. — Si virtutem coletis, aditus in coelum vobis patebit. — Monumenta diruit tempus, virtutem nulla delebit aetas, nulla diruet.

Přílišná důvěra často k záhubě vede. — Zpозdilci upadají do sítí pochlebničův, jižto je vždycky klamou. — Staří národové mnoho bohův ctili. — Císař Augustus básníka Horacia velice si vážil (diligere). — Mnozí sejí, co jině sklízeti budou. — V mládí sázeli jsme stromy, jichž ovoce v stáří česati budeme. — Pomníky boří čas: šlechetné skutky nezničí ani nezmenší nejdělsí věk. — Pravdu (pravé) budu vždy mluvit, ale nepovím vždy všecko všem. — Lidí můžeš klamati, Boha neoklameš. — Přemůžeš-li žádosti těla, přemůžeš nepřitele nejhoršího. — Ztratíte jisté (věci), budete-li po nejistém (akk.) bažení (appetere). — Častěji jsem vám psal, vy však jste mi neodpovídali, nebudu vám tedy (již) psati. — Staří Slované ctili koně, které v posvátných hájích chovali, husy a jiná zvířata. — Vždycky budeš ctít ty, od nichž jsi byl vychován a cvičen. — Kdož vlast zradí, přijdou k utracení. *) — Pokud žítí budeš, nebudeš bázně (abl.) prost (osybozen).

*) Viz pozn. v §. 54.

§. 57. **Indicativus perfecti, plusquamperf. a fut. exacti
activi.**

1. **Perfecta v si. *)**

Simulac̄ literas scripsi, cum fratre ambulavi. — Lycurgus Lacedaemonios ad egregiam fortitudinem adduxit. — Romani ab aratro abduxerunt Cincinnatum, ut dictator esset. — Literae tuae, quas proxime miseras, mihi perjucundae fuerunt. — Priusquam bellum atrocissimum gessimus, artes et literae in civitate nostra floruerunt. — Romulus urbem muro cinxit. — Romulus populum in tres tribus diviserat; Servius Tullius omnem civitatem in sex classes descripsit. — Elephanti currum Pompeji triumphantis traxerunt. — Hannibal, quoad vixit, irā in Romanos flagravit. — Galli tanto silentio in Capitolium evaserunt, ut ne canes quidem excitarent. — Divites eritis, si divitias contempseritis. — Tum demum bona nostra intelligimus, quum amissimus, quae habuimus. — Quod justus promiserit, (id) tenebit. — Simulatque surrexistis, statim ad negotia vestra accedere debetis. — Antequam bellum urbis nostrae opes absumpsit, potentissima fuit. — Si animus e corpore evaserit, tum demum vivet et vigebit.

Mnozí vedli války jakomstvím ponoukáni. — Hortensius lépe řečoval než psal. — Naděje peněz mnohé k neřestem svědla. — Sotva že Caesar šik rozestavil, (již) nepřátelé na jedno místo se shlukli. — Zůstanu u tebe tak dlouho, až veškerý zármutek ti zaplaším. — Jestli kdo jednou selže, nikdo mu potom věřiti nebude. — Thales miletský předpověděl první zatmění slunce. — Římané vedli mnohé války s Parthy, nejbojovnějším národem asiatským. — Cicero a Caesar týmž časem žili. — Mithridates kraloval šedesát let; proti Římanům vedl válku čtyřicet let. — Z listu tvého (abl.) zvláště proto tak jsem se potěšil, že (quod) si ho sám vlastní (svou) rukou napsal. — Zákony

*) Kmenové hrdelnice *c, g, h* splývají s *s v x*: duc-o, duxi, cing-o, cinxi, trah-o, traxi; taktéž *vivo, vixi*; kmenové retnice *d a t* před *s* se vypouštějí: laed-o, laesi, mitto, mīsi; cēdo má *cessi, gero, gessi*.

Spartanům Lycurgus, Atheňanům Solon sepsal: — Když jsi naději ztratil, vše jsi ztratil. — Panny Vestalské, ježto věčného ohně (akk.) byly zanedbaly, smrtí trestány byly (multare). — Když pravdu řekneme, moudrý nebude se hněvati. — Když, lakomče, ze světa (vita, ae) odejdeš, smějící se dědicové bohatství tvé promarní.

2. Perfecta v ui (vi), i; jiné zvláštnosti.

Multi cives me defenderunt, quod casum meum doluerunt. — Torquatus filium suum, quia contra imperium pugnaverat, occidit. — Cyrus apud Massagetas in proelio cecidit. — Semiramis Babyloniam condidit. — Felix, qui didicit rerum cognoscere causas. — Frustra deos implorabis, ubi socordiae et ignaviae te tradideris. — Optime vixit, qui cupiditates suas vicit. — Romulus urbem, quam condidit, Romam vocavit. — Romani Capitolium a feroci Gallorum impetu fortiter defenderunt. — Vixi et, quem dederat fortuna, cursum peregi. — Dji figuras hominum saepe induerunt. — Cyrus subegit Asiam et universum Orientem in potestatem suam redegit. — Boni juvenes senectutem semper coluerunt colentque.

Nepráteleé zapálili sami nad (super, *s akk.*) sebou domy své. — Romulus a Remus založili Řím. — Romulus městu, jež byl založil, jméno dal. — Sokrates život ctnostný vedl. — Člověk, který dle přírody žíti bude (fut. exact.), zachová zdraví své. — V Trojanské válce mnozí vůdcové padli. — Římané Karthaginu z kořen vyvrátili. — Kdo u Germanů dluhu (akk.) zaplatiti nemohl, byl otrokem věřitele, až (dum) zaplatil. — Kdo truchohry řeckých básníků přečetl, porozumí lépe básním (akk.), které naši básníci napsali. — Xerxes nesčíslné vojsko z nesmírných zemí celé Asie sebral a je proti Řekům vedl. — Děd, rodiče, děti a vnuci sedávali ve stínu stromu, jež byl praděd vsadil. — Římané mnohé války vedli a mnohé národy podmanili. — Ne vždy jsou ti vděční, jež jsme po (per) mnoho let živili. — Nero město Řím zapálil, aby měl (imperf.) obraz hořící Troje. — Marius tolik občanův římských zavraždil, že tržiště římské krví přetévalo (imperf.). — Žádný národ umění a věd (akk.) pilněji

nepěstoval než Řekové. — Sardanapal, král assyrský (Assyrie), jenž ženský šat byl oblékl, sebe sama i sídlo své se všemi poklady upálil.

§. 58. **Conjunctivus praes. a perf., imperf. a plusquam-perf. activi.**

Quis peccantem non corrigat? — Quis sapiens fragili bono confidat? — Suum quisque noscat ingenium. — Hoc te rogo, ne demittas animum. — Vis probitatis tanta est, ut eam vel in iis, quos nunquam vidimus, diligamus. — **Curo**, ut pueri mores emendem, corpus exerceam, animum excolam. — **Educat** venator catulos, ut eos, **educat** in apros. — **Ne manus imbuas** sanguine civium. — **Patriam fortiter defendamus**. — **Peto a vobis, iudices, ut audacium sceleri resistatis et innocentium calamitatem levetis.** — **Portas urbis clauderemus**, si ad eam hostis accederet. — **Apollo Delphicus praescipit, ut nosceremus nos ipsos.** — **Alexander quum interemisset Clitum, vix a se manus abstinuit.** — **Qui multos libros legunt, saepe nesciunt, quid legerint.** — **Quum Persa quidam ad Spartanum dixisset: „Solē prae (pro) multitudine sagittarum non videbitis,“ is respondit: „Pergratum nobis erit, si in umbra pugnabimus.“** — **Alexander, si vinum parcius bibisset, diutius vixisset.**

Přiblížíme (k tomu), abychom mravy hochů zlepšili, ducha (plur.) jejich vzdělali; těla utužili. — Žijme dle (secundum, s. akk.) přírody. — Pokud žítí budete, hleďte (curare), abyste dobře žili. — Nejisto jest, kdy a kde Homerus žil (konj.); — Smrti (nex. ecis; akk.) Klitovy Alexander tak želel, že po mnoho dní ani nejedl ani nepil. — (Kdo nepracuje, ať nejl. — Rolník na jaře seje, aby na podzim žal. — Lidé, synu můj, nežijí proto, aby jen jedli a pili. — Příroda sama nás pobádá, abychom příjemného (akk.) vyhledávali a nepříjemného (akk.) se varovali (vitare). — Atheňané Sokrata odsoudili, že (quod s konj.) nové bohy zaváděl a mládež kazil. — Žil bys blaženě, kdybys dráhy (akk.) ctnosti nebyl opustil. — Atheňané ptali se (consulere) Apollina, jakým způsobem by se proti Peršanům brániti měli (konj. imperf.). — Zkušenost ukazuje, jak často lidé vlastní

vinou do záhuby upadli a upadají. — Nikdo ať neopovrhne rolníky (akk.); a jistě nikdo nebude jimi (akk.) opovrhovati, uváží-li, jak veliké služby celé obci prokazují (konj.). — Kdybys byl tomuto lháři neuvěřil, nebyl by tě tak snadno oklamal. — Sokrates, když byl v žaláři smrtelný pohár vypil, o nesmrtelnosti duše mnoho rozmlouval.

§. 59. **Imperativus, infinitivus a partic. activi.**

Redde, quod debes. — Lex erat: Qui in tempestate navem reliquerint, omnia amittunt. — Ignoscito saepe alteri, nunquam tibi. — Praeceptor puerorum animos excolito, corpora exerceto, mores emendato. — Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus. — Deum colitote, creatorum coeli terraeque. — Coelestia semper spectato, humana contemnito. — Terram continentem incolentes mare desiderant. — Libenter colimus homines aliqua arte excellentes. — Xerxes in Graeciam legatos misit, terram et aquam petitorios. — Hostes veniunt, urbem obsidione cincturi. — Venio tibi dicturus, quid amicus mihi scripserit.

Pokud žítí budeš, žij ctnostně. — Užíj se dobrému (akk.) od toho, kdo dobrý jest. — Hlasy pějících (caněre) ptáků na jaře všude se rozléhají. — Skrovný jest počet lidí blaženě žijících. — Řekou mírně tekoucí snadno k druhému břehu připluješ. — Vůdcové římské vítězoslávu žádající mimo (extra, s akk.) město očekávali rozhodnutí senatu. — Pravdu mluvícím snadno ustoupím. — Dům koupiti chtěje, hledíš, jací jsou (konj.) sousedé. — (To) je špatný voják, jenž vzdychaje do boje táhne. — Plato v osmdesátém prvním roce věku svého píše ducha vypustil. — Mucius Scaevola, muž udatnosti římské, odebral se (accedere) do (ad) tábora Poršeny, jej zavraždit se chystaje.

B) Passivum.

§. 60. **Indicativus praes., imperf. a futuri passivi.**

Si nunc bene regeris, aliquando vir bonus eris. — A multis doctrinā vincimini. — Deus a nobis maxime colitur. — Hi libri a discipulis leguntur. — Nunquam periculum sine

periculo vincitur. — Saepissime inter me et fratrem de amicitia dissserebatur. — Nemo ante obitum recte felix dicitur. — Apud veteres ante coenam manus ac pedes abluebantur. — Scelus quo studiosius abscondetur, eo magis apparebit. — Amici certi in rebus incertis cernentur. — Nusquam commodius vivitur quam domi. — Filii nobilium Romanorum a servis, qui paedagogi appellabantur, in scholam deducebantur. — Quo magis schola a te negligetur, eo magis aliquando contemnēris. — Semper ii contemnentur, qui nihil didicerunt. — Anseres publice alebantur in Capitolio. — Nihil est virtute amabilius; nam homo eā ornatus, ubicunque erit, a nobis diligetur.

Všichni dobří jsou ctěni, všichni zlí jsou v potupě. *)
 — Doma žije se nejpohodlněji. — V nejstarších dobách všechno výměnou zboží se kupovalo a prodávalo. — U starých Germanů bílé koně v hájích posvátných bývali krmeni. — Spravedlivá věc u každého soudce dobře se provede (agěre). — Od nikoho nebudeš uražen, neurazíš-li nikoho. — Od Efeských nejvíce (bohyně) Diana ctěna byla, jejíž chrám Herostratus zapálil. — Zvířata obětná bývala krásnými stužkami a věnci zdobena a rohy jejich pozlacovány; nato byla posypávána slaným šrotem a vínem (polívána); a konečně sekerou neb palicí zabijena a obyčejně spálena. — Ty od nás jsi ctěn a budeš vždy ctěn, pokud ctnostně žíti budeš. — Budeš-li pochlebňákům více věřiti než přátelům, šeredně budeš oklamán. — Olejem požár se neuhasí, alebrž rozmnoží.

§. 61. **Indicativus perf., plusquamperf. a futuri ex passivi.**

Semiramis a filio occisa est. — Flos, nisi carptus erit, mox cadet ipse. — Literas tuas legi, quae erant a te ipso scriptae. — Garthago diruta est, quum stetisset annos sexcentos septuaginta duos. — Urbs Syracusae duobus portibus cincta, aedificiis magnificis ornata erat. — Omnibus hominibus a natura ipsa certae leges praescriptae sunt. — In omnibus civitatibus iudices constituti erant. — Cleopatra

*) Viz poznámku v §. 54.

sibi aspídem admovít et veneno ejus exstincta est. — Studia literarum nunquam sine damno neglecta sunt. — A bonis omnibus defendar, etiamsi a malis neglectus ero. — Romani saepe victi erant ab Hannibale, sed tandem Hannibal a Romanis victus est.

Dům Ciceronův, jež Klodius byl zbořil, od senatu opět byl vystavěn. — Od Římanů mnoho válek s Parthy bylo vedeno. — Od Karthaginských smlouvy často byly zrušeny, odkudž původ má přísloví: Panská věrnost žádná věrnost. — Mnohá města, která druhdy květa, nyní zbořena jsou. — Opuštěte tomu, od koho jste byli uraženi. — Chrám Diany Ephesské od Heróstrata zapálen byl. — Když byl Anacharsis otázan, které lodi by byly nejjistější, odpověděl: ty, které na sucho byly vytaženy. — Namáháním největší obtíže překonány byly. — Mnozí národové byli od Peršanů přemoženi, ale Peršané sami přemoženi byli od Řeků.

§. 62. **Conjunctivus praes. a perf., imperf. a plusquam-perf. passivi.**

Tanta vestra est virtus, ut ab omnibus colamini. — Solon lege constituit, ut qui exulem recepisset, in exilium mitteretur. — Palpebrae molles sunt, ne oculi premantur. — Quae leges tantam vim habent, ut ab omnibus semper cultae sint? — Quum (protože) hoc opus difficillimum optime a te ad finem perductum sit, merito ab omnibus laudaberis. — Id tantum ematur, quod opus est. — Si ego a vobis contemnerer, vos contemneremini ab omnibus bonis. — Non contempti essetis ab omnibus civibus, nisi leges a vobis neglectae essent. — Mos erat apud Romanos, ut in rebus dubiis libri Sibyllini consulerentur. — Ita vivimus, ut ab omnibus amemur et colamur.

Čtnost budiž u (a, ab) vás vždy ve vážnosti (colěre). *) — Strážte se, abyste nebyli úlisností ošáleni. — Viš, jak velice u nás všech byl jsi v lásce a ve vážnosti (konj.) neb jak velice od nás všech byl jsi ctěn a milován (konj.). — Kdo by pochyboval (konj.); že (quin) svět od Boha stvořen

*) Viz poznámku v §. 54.

byl a od něho řízen jest. — Soudcové zřizují se, *aby nebyli* dobří od zlých potlačováni. — Tak veliká jest krása ctnosti, že (ut, s konj.) i u zkažených lidí jest v uctivosti (diligēre). *) — Kdo se má na pozoru, *aby nebyl* oklamán, (ten) nazývá se opatrným (nom.). — Prsa jsou pevnými žebry ohrazena, aby se jemné částky těla neporouchaly. — Ani nemohu říci, jakou bolestí jsem byl sklíčen (konj.) ze smrti (abl.) otce svého. — Jste do školy posláni, abyste byli vzděláváni.

§. 63. Imperativus, infinit. a part. passivi.

Electere *) monitis paréntum. — Excolere bonis artibus. — A sapientioribus viris regitor; *) — Imperaturus omnibus eligi debet ex omnibus. — Ad te mea manu scriptas literas misi. — Solet eo (ná to) labor impendi, unde emolumentum atque honos speratur. — Atheniensium res gestae magnificae fuerunt. — Codrus se in medios immisit hostes veste famulari, ne posset agnosci. — Praeterita magis reprehendi possunt quam corrigi. — Amitti virtus non potest. — Fabricius difficilium ab honestate quam sol a cursu suo averti poterat. — Laudari, coli, diligere gloriosum est. — Urbs a Romulo et Remo condita Roma vocata est. — Leo satius nec lacescens plane innoxius est. — Patris praeceptum nunquam a te negligitor. — A malis negligi non molestum est. — Contempti viri interdum optimi fuerunt. — Spes servat afflictos. — Possum falli, homo enim sum. — Vix dici potest, quantis periculis vita humana circumdata sit. — Acti labores jucundi sunt.

Buďte vzděláni v umění a vědách. — Ctnost at jest vždy ctěna. — Dobrymi radami může často blaho občanů založeno býti. — Rodiče buďtež od dětí ctěni. — Město Karthago, od Scipiona zbořené, k rozkazu (abl.) senatu opět vystavěno jest. — Amerika, od Kristofa Kolumba odkrytá, mnohem větší jest než Europa. — Chlapci at od svých učitelů dobře vedeni jsou (instituíre). — Věci opovržené nejsou vždy nejhorší. — Snáze jest svázané rozvázati, než rozptýlené spojití. — Naděje pozvídá mysl sklíčených. —

*) Viz poznámku v §. 54.

Před smrtí nikdo nemá (deběre) štasten býti nazván (dicěre). — Trpké jest býti klamánu, bezbožné však (jest) klamati. — Ctnost budiž od vás více ctěna a ceněna než zlato. — Minulé věci snáze mohou býti haněny než opraveny (corrigěre).

§. 64. Slovesa v 1o. — Opakování.

1. Duo dum faciunt idem, non est idem. — Stulti saepe mala cupiunt, fugiunt bona. — Gravitas morbi facit, ut medicinā egeamus. — Veritas odium parit. — Nemini invidet, quisquis cupit esse beatus. — Quo fugis? mane. — Fuge societatem malorum. — Eripe te ex ista stultitia. — Beatius est dare quam accipere beneficium. — Cave ne quid stulte dicas aut facias. — Quidquid agis, prudenter agas et respice finem. — Naturā monemur, ut ea faciamus, quorum gnari sumus. — Bestiae pro suo partu ita pugnant, ut vel vulnera excipiant. — Horam fugientem nunquam revocabis. — Exiguū munus, quod dat tibi pauper amicus, accipito placide. — Nihil est virtute amabilius, nihil, quod magis alliciat. — Omnes divitias libenter abjicērem, ut saperem. — (Milites nostri tela hostium scutis excipiebant. — (Quid bonae leges sine bonis moribus proficient? — Avari semper plura cupient. — (Fugiet tempus laetae adolescentiae. — Quid faciet is in tenebris, qui nihil timet, nisi testem et judicem?

Slunce působí, že vše květe. — Kočky chytají myši. — Soudce, který na osobu (akk.) hledí (ohled běre), špatně soudí. — Servius Tullius domů přchaje zavražděn jest. — Vyrvete mne z rukou bohaprázdných (lidí). — Neklesejte myslí, odvrací-li se od vás štěstí. — Co mám *) činiti? Kam se mám obrátiti? — Střežme se (fugěre) nejvíce pochlebníkův (akk.). — Střež se lidí zkaziti tě chtějících (akk.). — Mnozí národové ještě nevědí, proč měsíce (nom.) ubývá (konj.) a proč se zatemňuje. — Smlčíš-li to, co ti svěřeno bylo, ujdeš mnohým nepříjemnostem. — Rádi byste pole okopali, kdyby jiní požitku **) nebrali. — Kdo nemůže snášeti své neštěstí, pohledniž na jiné (akk.) a učiž se trpělivosti (akk.). — Miltiades radil

*) Viz pozn. v §. 49.

**) U sloves přechodných záporných stojí v češtině předmět v genitivu, v lat. však v *akkusativu*.

Řekům, aby strhli most od Daria přes (in, s abl.) Ister vystavěný. — Mnozí ani nepozorují, jak rychle čas ubíhá (konj.). — Pohlednete-li na hvězdy nebeské, dojati budete velikostí stvořitele. — Římané zrádce vlasti s (de) tarpejské skály shazovali. — Každá věc bude nesnadná, kterou nerad (inventus) konati budeš.

2. Quis mihi jure succenseat, si recte fecerim? — Non semper iidem metent, qui sementem fecerint. — Fuci ab apibus interficiuntur. — Effodiuntur opes, irritamenta malorum. — Romae olim proditores patriae de rupe Tarpēja dejiciebantur. — Praecipitur, ut ratio coërceat temeritatem. — Homines voluptatibus ut pisces hamo capiuntur. — Illecebris voluptatis non alliceremur, si saperemus. — Concutimur saepe magnitudine periculi repentini. — Omnes curae inanes abjici debent. — Suscipi bella debent, ut in pace vivamus.

Kdo dobrodiní prokázal, ať mlčí, kdo (je) obdržel, nechť vypravuje. — Učinil-li vše, aby nemocného uzdravil, vykonal (tím) lékař úkol svůj. — Peršané, (byvše) u Marathonu poraženi, utekli se na lodi. — Mého listu seznáš, i co jsem vykonal i co jsem mluvil. — Chraňte se, *abyste* nebyli od zlých lidí ošáleni; neboť lidé nezkušení snadno bývají ošáleni. — Druhdy bojováno na blízku meči, z dálky šípy, které z luků vystřelovány bývaly. — Timotheus rozmnožil slávu po (a) otci zděděnou (accipere) mnohými slavnými činy. — Ne vše může se penězi zmoci a vykonal (peragere). — Vzdělanost a ctnost nemohou býti zničeny aniž osudem vyrvány. — Nedostatkem věcí potřebných válka nejsnáze se ukončuje. — Zlostí dáti se strhnouti (abripere) a roznititi, jest velmi neobezřetné. — Vnadami rozkoše nemáme (debere) se dáti vábiti. — Zvířata obětná bývala od kněží prohlídána.

IV. Časování čtvrté.

A) Activum.

§. 65. Indicativus praes., imperf. a futuri activi.

Socrates, vir sapientissimus, dixit: ego nihil scio, praeter id, quod nihil scio; sed multi homines id quoque nesciunt.

— Canes domos et greges custodiunt. — Leones rugiunt, equi hinnunt. — Veniet tempus mortis, et quidem celerius, quam putaveris. — Qui se ipse laudaverit, cito derisorem inveniet. — Contumeliam si dices, audies (contumeliam). — M. Antonius aerarium exhauriebat, minuebat vectigalia. — Viam vobis in coelum munietis, si semper cum virtute vivetis. — Aegyptii mortuos non humabant, sed condiebant. — Tempus dolorem meum leniebat. — Nunquam scies exitum futuri temporis. — Esuriebam, tu me nutriebas; sitiebam, tu mihi potum praebebas. — Mors aliquando omnes hominum labores et molestias finiet. — Non omnibus, quae sentiebamus, dicebamus. — Multa nesciebas, quae nunc scis, quum (protože) in scholā ea didiceris.

Poutáme (toho), koho jsme přemohli. — Poutáte (toho), koho jste přemohli. — My mrtvé pochováváme, Římané je spalovali, Egyptané balsamovali. — Nenajdeš smrtelníka, který nikdy nepochybil. — Čas zmírní bolest tvoji. — Vysoké zdi samy (solus, a, um) nebudou města (akk.) chrániti. — Sami se chválící brzo vysměvače naleznou. — Druhdy, když (ještě) nebylo škol (nom.), otcové sami syny své vyučovali. — Bůh zlé lidi potrestá. — Poslouchali jsme rodičů a budeme jich vždy poslouchati.* — Kdo nás nakrmí (alère), když budeme lačněti? — Kdo nám nápoje (akk.) podá, když budeme žízni? — Když jsme spali, opatroval nás Bůh a bude nás vždy opatrovati, když zákony jeho zachovávati budeme.

§. 66. **Indicativus perf., plusquamperf. a futuri ex. activi.**

Vos, carissimi parentes, me nutritistis et vestivistis. — Reipublicae semper servivi, nunquam mihi. — Plato in Italiam vēnit, ut Pythagorēos cognosceret. — Facile invenies solatium et dolores lenies, si patientiae armis te muniveris. — Persae homines ingratos morte puniverunt. — Romani castra sua aggere et fossā muniverunt. — Milites per totum diem sitiērunt et esuriērunt. — Appius Claudius viam mu-

*) Prelož za příčinou cvičení slovesy *obtemperare, parēre, obedire* a pamatuj si, že slovesa ta mají v lat. předmět v *dativu* u sebe.

nivit et aquam in urbem duxit eaque unus perfecit. — Hos pueros puniveratis, nam praeceptis parentum non obediverant: — Si pecuniae magis serviveritis quam virtuti, aliquando magnum dolorem sentietis. — Olim, quum scholae non essent, parentes ipsi liberos erudiverunt. — Hostes, urbem oppugnaturi, castra muniverunt.

Týran Dionysius přišel ze Syrakus do Korinthu, kde chlapce vyučoval. — Romulus zavraždil bratra, protože násep nového města přeskočil (plusqpf.). — Kdo dlouho sloužil, snadno uposlechne a rozumně bude poroučeti. — Kdo zákonů neuposlechne (fut. ex.), toho potrestají úřady. — Čas bolest naši zmírnil, avšak neukončil ji. — Římané upevnili tábor příkopem a náspem. — Prospějete dobrým, když potrestáte zlé. — Žíznil jsem a vy jste nás napojili (nám vody poskytli); lačněli jsme a vy jste nás nakrmili. — Piš nám, milý bratře, když něco nového uslyšíš. — Nebudu spátí, dokud (dříve než) svých prací neukončím.

§. 67. **Conjunctivus praes. a perf., imperf. a plusquamperf. activi.**

Deum nunquam falles, quum (protože) omnia sciat. — Discipulus obediat praeceptorum. — Aures habetis, ut audiatís. — Quid quoque diē dixerim, audiverim, egerim, commemoro vesperi. — Ne crede omnia, quae audiveris. — Praeceptores nunquam nos punirent, si praecepta eorum audiremus. — Tanta Spartanorum fortitudo fuit, ut urbem suam nunquam muris muniverint. — Nisi Ilias fuisset, idem tumultus, qui corpus Achillis tegit, etiam gloriam (ejus) sepelivisset. — Senatus imperavit Decemviris, ut custodirent libros Sibyllinos. — Romulus edixit, ne quis (v. §. 32.) vallum transiliret. — Apud Romanos lege jussum erat, ne quis cum exercitu in Italiam veniret.

◀ Dobře spí, kdo necítí, jak spí (konj.). — ◀ Jsme na světě, abychom Bohu sloužili. — Co jsme ve dne slyšeli (konj.), (o tom) přemýšlíváme u večer. — ◀ Udatnost Spartanův byla tak veliká, že města svého nikdy zděmi neopevňovali. — ◀ Když Alexander veliký do Theb přibyl, celé město zkaženo jest; jen Pindarův dům zůstal neporušen. —

Není známo, odkud čápi na jaře přicházejí (konj.), a kam na podzim odlétají (konj.) — Nesloužilo by tělu tvému, nýbrž škodilo by (mu), kdybys denně dvanáct hodin spával. — Kolumbus nebyl by bez dralky cesty do Ameriky vedoucí našel. — Učitel nebyl by vás potrestal, kdybyste nebyli švitořili. — Počestné-li je to, co činíš, nechť to všickni vědí. — Nechť neví ruka pravá, co činí ruka levá. — Vy byste milosrdenstvím byli bývali dojeti, kdybyste byli slyšeli nářek a bédování nešťastného. — Jmenuj mi díl země, kam Europané (Europaeus) nepřišli (konj.).

§. 68. Imperativus, infinitivus a participium activi.

Cives obediunto magistratibus. — Dulce est aestate sub arbore opāca dormire. — Hominem mortuum in urbe ne sepelīto. — Censores leges custodiunto. — Naufrago manum porrigamus, erranti viam monstremus, cum esuriente panem nostrum dividamus. — Optimus est orator, qui animos audientium et docet et delectat et permovet. — Dormientem excitamus. — Aves dormiturae caput sub ala abscondunt. — Virtus, quae venientibus malis obstat, fortitudo nominatur. — Quis timebit mortem, omnes vitae aerumnas finituram? — Confide, miser, tempori, dolorem tuum lenituro.

Potrestej líného hochá. — Poslouchejtež rodičů svých. — Slysíme řehtající koně a řvoucí lvy. — Budoucího osudu neznati není pro nás (dat.) smutné. — Ve škole švitořiti jest (znamení) ducha lehkomyšlného. — Hladový (lačný) člověk sní nejjednodušší pokrm. — Soudce ať potrestá a pokárá zločince. — Panny vestalské ať ostříhají v městě věčného ohně (akk.). — Nikdo ať ve zlosti (irātus) netrestá. — Žáci ať učitele poslouchají, aby se Bohu líbili. — Chudé krmte a šatte. — I trestající milují rodiče dítky své. — Bolest tvoji mřniti v úmyslu máje sám bolestí jsem překonáván. — Zbožní lidé často v pustých krajinách žili, Bohu sloužiti chtějíce. — Tělo spícího leží jako mrtvé. — Neposlouchejte, budou-li vás lákati nešlechtní. — Mnozí řečtí mladíci navštěvovali sofisty, moudrost jejich slyšeti chtějíce.

B) Passivum.

§. 69. Indicativus praes., imperf. a futuri passivi.

Cibi condiuntur sale, coena ipsa conditur salibus. — Vincēris et vincīris, vincēris et vinciēris. — Labore in venatu, sudore, cursu, fame, siti coena Lacedaemoniorum condiebatur. — Omnia etiam acerbissima mala aliquando finientur. — Omnes aliquando sopiemur morte, ejus autem vincula non in aeternum nos vincient. — Pectus firmis costis munitur, ne teneriores partes laedantur. — Apud Aegyptios corpora mortuorum condiebantur et domi servabantur. — Libere dicere saepe impediemini, recte sentire nunquam. — Artibus et scientiis asperi mores mollientur. — Non semper ab iis erudiemini, a quibus per multos annos erudiebamini et nunc quoque erudimini. — Vita nostra morte non finietur. — Corpora hominum antiquis temporibus non sepeliebantur sed cremabantur. — Libri tui et legentur a me diligenter et custodientur diligentissime.

V noci naše domy od věrných psů jsou střeženy. — Ohrazujeme se ctností proti osudu. — Města se opevňují násypy a příkopy. — Věrní přátelé zřídka se naleznou. — Brány města od vojínů byly střeženy. — Tělo naše arci bude po smrti pohřbeno, duch ale bude sprostěn vazby. — Když se nepřítel přibližoval, byla města na kvap opevňována. — Zákony Drakonovými i nejmenší přestupky smrtí se trestaly. — Stěny chrámů krásnými obrazy (tabula picta) u Řeků pokryty (vestire) a ozdobeny bývaly. — Budeš od Boha vyslyšen, budeš-li jej (o to) prositi. — Bezbožní lidé od Boha budou trestáni. — V městě Persepoli králové perští bývali pohřbeni. — Poslouchejme zákonů; budeme-li jich poslouchati, nebudeme trestáni. — Protože smrtelníci jste, budete všickni jednou omráčeni smrtí.

§. 70. Indicativus perfecti, plusquamperf. a futuri ex passivi.

Oculi tenuissimis membranīs a naturā vestiti sunt. —

Alexander Magnus eruditus est ab Aristotele, viro sapientissimo. — Romulus et Remus, urbis Romae conditores, a

lupa nutriti sunt. — Vere terra variis floribus et herbis vestita est. — Romani a Graecis eruditi erant artibus et literis. — Trajanus intra (vnitř, uvnitř) urbem Romam sepultus est. — Si bene eruditus eris, ipse alios bene erudies. — Satis custoditi erimus, si Deus nos custodiet. — Urbs Lacedaemoniorum non erat munita muris, sed praesidium quaerebatur in viris fortibus. — Quidam servi apud Romanos perpetuo vincti erant. — Aqua, quam bibistis, hausta est ex fonte illo, quem inveneramus.

Sklo od Foeničanů bylo vynalezeno. — Města vaše budou dosti opěvněna, budete-li vy sami udatní mužové. — Budeme-li sami dobře zvedeni, budeme moci sami jiné dobře vzdělávati. — Římský tábor naspem a přikopem byl opěvněn. — Nikdy jsem nebyl potrestán, jest-li jsem trestu nezasloužil. — V mládí od rodičů pilně jsi strážěn býval, abys neupadl (imperf.) do rukou lidí zkažených. — Sparta nebývala zděmi opěvněna. — Mrtvola Atheňana Fociona byla od otroků pochována. — Válka tato v (intra) málo dnech bude ukončena (fut. ex.). — Mnozí psali o původu národův, kteří v Americe objeveni byli.

§. 71. **Conjunctivus praes. a perfecti, imperf. a plusquamperf. passivi.**

Haec prima lex amicitiae sanciat, ut ab amicis honesta petamus et amicorum causā *) honesta faciamus. — Praeceptores attentissime audiantur. — Audiatur et altera pars (*strana*). — Vita nostra parum jucunda esset, nisi tot utiles artes essent inventae. — Pauci vestrum tam bene obediverunt parentibus, ut nunquam puniti sint. — Iter Persarum magis impeditum esset, si urbes Graeciae bene munitae essent. — Romanae leges vetabant, ne quis in urbe sepeliretur. — In schola sumus, ut literis et artibus erudiamur. — Vesperi commemorate, quae quoque die cogitata, audita, dicta sint. — Sine acu magnetica America a Columbo non inventa esset.

*) Viz slovníček.

Modli se, abys byl vyslyšen. — Každý zločin budiž potrestán. — Peršané byli by u Salaminy zvítězili, kdyby nebyli bývali množstvím a velikostí lodí svých zadrženi (impedire). — Jest dosti známo, od koho Amerika objevena byla (konj.). — Surové mravy nebyly by bývaly uhlaženy, kdyby nebyla tak mnohá umění vynalezena. — Jsme do školy posíláni, ne abychom čas malichernostmi mažili, nýbrž ve vědách cvičeni byli (erudire). — Byli byste vyslyšeni, kdybyste řádně prosili. — Řekni mi, proč jste byli včera ve škole trestáni (konj.). — Víš, od koho sklo vynalezeno bylo (konj.)? Od Foeničanů. — Mnozí z vás někdy zvolají: Šťastnější bychom nyní byli, kdybychom byli v mládí od rodičů káráni a trestáni bývali. — Když Amerika od Kolumba objevena byla, nesmírné bohatství prýštilo se do Evropy.

§. 72. Imperativus, infinitivus a participium passivi.

Eruditōr ad diligentiam et pietatem. — Urbes nostrae fortitudine nostra muniuntor. — Qui peccaverit, punitor. — Bene finiti labores jucundi sunt. — Cicero Archimedis sepulcrum septum undique et vestitum vepribus indagavit. — Adolescentes moneri, vituperari, corrigi, puniri debent, quotiescunque peccant. — Nihil inveniri potest, quod melius sit probitate. — Romae lex erat: Nemo in urbe, sepelitor, neve uritor. — Animorum nulla in terris origo inveniri potest. — Solonis lex erat: Qui in bello occubuerint, publice sepeliuntor. — Acerbum est ab aliquo falli et circumveniri, acerbius (est) a propinquo. — Cimon saepe minus bene vestito amiculum suum dedit. — Bene munita et a bonis civibus fortiter defensa oppida hostibus portas non aperient. — Homo eruditus non solum sibi, sed etiam aliis prodest.

Dej se uprositi a uchlácholiti prosbami přátel. — Bez příčiny trestánu býti rmoutí velmi srdce lidské. — Vaše nepřátelství budiž ukončeno. — Města opevněná dlouho mohou nepříteli vzdorovati. — Zášť může býti aneb prosbami umírněna aneb za společným prospěchem (abl.) odložena aneb stářím (vetustas) ukrocena. — Mrtvolvy nebudtež ▼ městě pohřbívány aniž spalovány. — Skutek dobrý budiž

chválen, zlý haněn a trestán. — Umrlec nemá býti v městě ani pochován ani spálen. — Musíte býti trestáni, když hřešíte. — ∇ mládí máte, jinochové, ve všech dobrých věcech cvičení a vzdělávání býti, abyste někdy jiným mohli býti příkladem (exemplar, nom.).

§. 73. Opakování všech čtyř časování.

∇ Ratio ipsa monet, ut virtutem amemus eique semper faveamus, ut hanc petamus et huic soli serviamus. — Quis nunquam peccavit, quis Deo semper paruit? quis semper recte fecit et soli saluti aeternae servivit? — Quid jucundius est, quam laudari a viro laudato, exerceri ab exercito, diligi a dilecto, erudiri ab erudito? ∇ Omnia parata erant, itaque bellum paucis mensibus finitum est. — ∇ Laudamus pueros diligentes, admonemus inertes; illos praemio afficimus, hos punimus. — Nobilissimi Romani ipsi agrum arabant et laboribus corpora exercebant; liberi (od liber, a, um) vivebant nullique serviebant, nisi patriae. ∇ Si Deus vocabit et ultimum iudicium impendebit: quis nos defendet, quis leniet iram iudicis severi? ∇ Discipuli estis, non ut delectemini, sed ut doceamini; non ut mittamini ad ludum, sed ut erudiamini ad virtutem. — ∇ Errantem mone, monentem audi; negligentem carpe, dormientem excita. — Cicero patriam servaverat, se ipsum conjuratis objecerat et urbem custodiverat: et tamen ab ingratis civibus in exilium missus est. — Stultitiam vitato, sapientiae studeto; fugito culpam, custodito innocentiam.

V nejstarších časech konsulové římstí sami svá pole vzdělávali a práci těla svá tužili; žili prostě a sloužili jedině vlasti. — Ale potom změnily se mravy, přičinlivost a prostota byly na posměch, jedině bohatství vyhledáváno (peřtře); tělo i duch (pl.) choulostivěly. — Býti káranu a napomínánu méně jest nepřijemno, než opovrženu a střeženu. — Miluj dobré (lidi), straš zlé, zastávej se nevinných (akk.), trestej bezbožné. — Caesar poručil, aby potřebné věci se připravily (imperf. konj.) a vojíní se cvičili, vhodná místa (loca, orum) se osadila a opevnila. — Kdo bude chválití nedbalé, kdo bude lenivým přízniv? Kdo bude ctítí zlé a záměrům jejich

sloužiti? — Proslícímu darujž, učícího poslechniž, padajícího zdvihniž, lačnicího nakrmíž. — My sami přejeme si, abychom byli káráni a napomínáni, polepšováni a trestáni, kdykoliv chybíme. — Vždy jsi kárán, napomínán a trestán, a přece se nelepšíš. — U Spartanů žádal zákon, aby občané rozkoší (akk.) se vzdali (repudiare), tělo (pl.) tužili, vlast hájili a jí jedině sloužili. — Budeme-li někdy (quando) za svědky (nom.) vyzváni, povíme, co jsme viděli a slyšeli (konj.). — Když jsme byli malí (parvulus), byli jsme do školy přivedeni a učiteli odevzdáni, abychom počátkům věd se naučili. — Učme se pilně, poslouchejme rodičů a neopouštějme dráhy ctnosti. — Pravdu mluvícímu uvěříme. — Staral jsem se, aby syn můj byl dobře vychován (imperf.), cvičen, vzděláván a vyučován (erudire). — Myslíce na věci nebeské (akk.), opovrhneš věcmi pozemskými (akk.). — Přemnozí lidé sešli se do města, chtějíce se dívati hrám veřejným (akk.). — Kdyby bezbožní trestu (akk.) se nebáli, zvětšil by se počet jejich. — Bůh lidi stvořil, aby díla jeho poznali a jej milovali. ●

Oddíl osmý.

Verba deponentia (krytočinná).

§ 74. Časování první.

Dei opera omnes admiramur. *) — Luna terram coiitatur. — Filii exempla patrum imitantur. — Maxime admiraris eum, qui pecuniā non movetur. **) — Quis non adiretur splendorem pulchritudinemque virtutis? — Sapientes viri nunquam gloriabuntur in divitiis. — In omni calamitate religio me consolata est. — Nullum periculum vobis minabatur. — Homo improbus aliquando cum dolore flagitiorum

*) Pozoruj, že lat. slovesa krytočinná i tvarem i významem shodují se přechoasto s našimi zvratnými: miror, dívím se; glorior, chlubím (chválím) se; laetor, raduji se atd.; v. též §. 5. a §. 27. a vylož pak rčení: chválí se, laudatur, laudat se, gloriatur, a srovnej naše slovesa: cvičím se, bojím se, myji se, dívím se a p. s latinskými.

**) Viz poznámku *) v §. 54.

suorum recordabitur. — Non laetaremini, si haec pericula vobis minarentur. — Dionysius, Syracusanorum tyrannus, concionari ex alta turri solebat. — Socrates in carcere paucis diebus ante mortem iocatus est. — Quis vestrum senes non veneretur? — Contemplantes pulchritudinem mundi Dei sapientiam admirabuntur. — Imprimis venerare Deum, venerare parentes. — Cunctantem hortare. — Precaturi coelum contemulamur. — Contemplare mundum et pulchritudinem ejus admiraberis. — Consolator miseros, ut Deus tui recorder in calamitate. — Nero adeo erat luxuriosus, ut aureis retibus piscaretur. — Cato miratus est, quod (že) non rideret haruspex, haruspicem quum vidisset.

↳ Pozoruješ-li krásu tohoto světa, obdivuješ zajisté moudrost Boží. — V neštěstí mém přátelé útěchy mi (akk.) dodávali. — Jen zpozdlí lidé pyšní se bohatstvím. — Což jiného mohlo by nám (akk.) v neštěstí útěchy dodati, než náboženství? — Pokud na zemi dlíti budeme, budou nám nebezpečenství hroziti. — Pozorujte nebe a zemi a podivíte se moci božské (akk.). — Velikých věcí (akk.) se odvážiti hodlaje, bedlivě všechno rozvaž. — Mnozí již s bolestí vzpomínali nešlechetností, jichž (akk.) se byli dopustili. — Z radoval jsem se, když jsem tě opět žertujícího a veseleho užířel. — Ctíce lidi šlechtné, ctíme samy sebe. — (Mějte v uctivosti ty, kteří národu a vlasti jsou okrasou (dat.). — Následujte (imitari) lidi dobrých (akk.), pohrdejte zlými (akk.). — Ryby loviti chtějíce upotřebujeme (adhibere) síti (akk.). — Hřešící bude zlé svědomí stíhati. — Rodiče napomínají často děti své, aby nenásledovaly (imitari) příkladů (akk.) zlých. — Chlapci ať činy velikých mužů obdivují a následují. — Sláva provází ctnost jako stín. — Naděje těšíž člověka v nehodách. — Rodiče nás vždy k ctnosti povzbuzovali a budou nás povzbuzovati. — Starý jeden (quidam) mudřec říkával: nediv se ničemu (nihil). — Divil jsem se, že (quod) tak pozdě přicházíš.

§. 75. Časování druhé.

Tuere dignitatem tuam. — Cicero optime de republica meritus est. — Catilina sociis suis maria et montes pol-

licitus est. — Senem Appium Claudium metuebant servi, verebantur liberi, omnes diligebant. — Non indignabimur, quum a stulta plebe irridebimur. — Quare vitia sua nemo confitetur? — Deus nos tuetur et semper tuebitur. — Religio nos monet, ut misereamur pauperum. — Omnes tui (genit.) misereremur, si peccatum tuum fatereris. — Alios tuiturus etiam te ipsum tuetur. — Nunquam verebimur peccata nostra fateri. — Quam poenam meritus esses, si nunquam miseritus esses miserorum? — Diligentiam polliciti eratis. — Corpus rectum habemus, ut coelum intueamur.

Dobře zvedené dítky ctí (vereri) rodiče. — Splň, co jsi slíbil. — Zasloužili jsme hněv tvůj, avšak tys se nad námi (gen.) slítoval. — Smiluj se nade mnou (gen.), Bože. — Pozorujte nebe a budete mítí v úctivosti (revereri) velikost (majestas) božskou. — Prosíme tě, abys nás a dítky naše chránil. — Zákon chrání občany, občané chrání zákony. — Mějte stáří v úctivosti. — Přiznávajícímu se odpouštěj. — Vyznej hříchy své a Bůh se nad tebou smiluje. — Co jsme slíbili, splnili jsme: chránili jsme vlast v největších nebezpečích. — Vyznáme-li hříchy své, smiluje se Bůh nad námi. — Věrnost občanů bude vladaře lépe chrániti než meče vojínů.

§. 76. Časování třetí.

1. Concordiā res parvae crescunt, discordiā maximae dilabuntur. — Duas aures et unum os habemus, ut plura audiamus, pauciora loquamur. — Audi multa, loquere pauca. — Nefas est irasci iis, quos amare debemus. — Insecta ex ovis nascuntur. — Homo generosus injurias obliviscetur. — Stulti facile irascuntur. — Plato Tarentum profectus est et Locros. — Gloria virtutem tamquam umbra sequitur. — Sine vitiis nemo nascitur, nemo natus est, nemo nascetur. — Deo nitere, ne labaris. — Si naturam ducem secutus eris, nunquam laberis. — Nunquam obliviscitor, quanta bona a natura adeptus sis. — Omne malum nascens facile opprimitur. — Libera, Catilina, rempublicam metu, in exilium proficiscere. — Recte facta ultro sequitur gloria, gloriam comitatur invidia. — Falso queritur de naturā suā genus

humanum. — Leo feras, quas persequitur, saltu prehendit. — Non questus sum, quum gravissimis doloribus cruciarer.

Co svorností roste, nesvorností se rozpadne. — Největší říše nesvorností se rozpadly. — Učiniš moudře, budeš-li více slyšeti a méně mluvití. — Člověk šlechtný snadno zapomíná na bezpráví, na dobrodiní vždy se upomene (recordari). — Zítřa pocestujeme z Prahy do Vídně. — Kdo se snadno rozhněvá, snadno se udobří. — Nejsi jen pro tento svět (dat.), jsi pro onen zrozen. — Lidé stěžují si na (de) krátkost života. — Hněval jsi se na ty (dat.), které jsi byl povinen milovati. — Nezapomínejte nikdy na staré přátele (gen.), byť (etsi) jste byli i nové získali. — Po zimě (akk.) následovalo jaro, po jaře (akk.) bude následovati léto. — Tak žij s lidmi, jakoby (tamquam) Bůh (na to) hleděl; tak mluv s Bohem, jakoby (to) lidé slyšeli. — Dosáhneš-li ctnosti (akk.), budeš u (a, ab) všech lidí v lásce. — V též noci, v níž narodil se Alexander, shořel chrám Diany efesské. — Nezávisí na (ex) nás, co lidé mluví (konj.). — Vůdce napomínal před bitvou vojíny, aby pamětlivi byli (reminisci) dřívější chrabrosti. — Co jste duchem obsáhli, (to) je vaše. — Solon narodil se v Athenách. — Urážky nějaké (akk.) mstítí hodlajě, následuj zásady (akk.): zapomenouti jest lépe, než mstítí. — Nestěžujte si, když žádnými bolestmi nejste trápeni.

2. Quidquid natum est, moritur; moriuntur reges et mendici. — Non miserabiliter vir clarus emoritur. — Puer discat pauperiem pati. — Codrus pro patria mortuus est. — Difficile est multas vias simul ingredi. — Melius est injuriam pati quam facere. — Perfici debet, quod aggredi conaris. — Ante senectutem curemus, ut bene vivamus; in senectute, ut bene moriamur. — Libenter moreremur pro patria; dulce et decorum est pro patria mori. — Si mori debes, honeste morere. — Si in recta via ingredēris, nunquam regredere. — Millies mortem pateremur potius, quam servitute. — Nihil patēris neque patiēris, quod non alii jam passi sint. — Plato primò et octogesimo anno scribens mortuus est. — Xerxes, Persarum, rex, Graecos cum ingenti exercitu aggressus est. — Egredere, Catilina, ex urbe, in exilium profiscere.

Člověk *) tolikrát umírá, kolikrát ztrácí své přátele a příbuzné. — V stáří jsem (o to) pečoval, abych dobře zemřel (imperf.). — Trpěli jsme mnohá bezpráví od nepřátel svých, my však nebudeme (jim) bezpráví činiti. — Mnozí Římané umřeli pro vlast. — Cyrus, král perský, zemřel, když byl 30 let (v. §. 23.) kraloval. — Kdo by si žádal bez příčiny bolesti trpěti? Avšak kdo by netrpěl rád pro blaho svých? — Kdo by neumřel rád pro vlast? — Jaké nebezpečí by nás odstrašilo, kdybychom vždy hotovi byli zemřítí? — My bychom nikdy zpět neustoupili (regredi), kdybychom na pravé cestě kráčeli. — Kdybychom dnes zemřeli, zprostiti bychom se všech starostí (abl.)

§. 77. Časování čtvrté.

Frons, oculi, vultus saepe mentiuntur. — Ex cognitione Dei oritur pietas. — Deus nobis quotidie innumera beneficia largitur. — Curas vobiscum partiemur. — Graeci et Poeni saepe mentiti sunt; inde proverbium natum est: graeca et punica fides, nulla fides (est). — Ne metimini amicitiam utilitate. — Voluptates sensibus nostris blandiuntur. — Quidquid erat praedae, (id) milites inter se partiti sunt. — Omne (akk.), quod ortum est, mortalitas consequitur. — Cavete, ne mentiamini. — Senatus decrevit, ut consules Galliam sortirentur. — Ordire; si bene orsus eris, experieris vim voluntatis firmae. — Catilina republicae pestem molitus erat, ut ipse rerum potiretur. — Puniemini, quod mentiti estis. — Recte faciunt, qui in re graviore a Deo et cum Deo ordiuntur. — Gaudia cum amicis partimini; tum vos consolabuntur, si tristes eritis. — Vir bonus consolabitur miseros, tuebitur innocentes, obliviscetur injurias, blandietur nemini. — Moneo vos, ne adulemini neque mentiamini, nam turpe est adulari et mentiri.

*) Slovo „člověk“ a „lidé“ ve větách smyslu obecného (v průpovědích atd.) při překladu do lat. se obyčejně vypouští a podmět vytkne se pak vhodnou osobou slovesa: Pokud č. dýše, doufá, dum spiramus, speramus neč dum spiro, spero neč dum spiras, speras atd.

Víte zajisté, jak velice rozkoš smyslům lahodí (konj.). — Veliké muže posuzujeme (metiri) dle (abl.) jich statečnosti, ne dle (abl.) štěstí. — Vše zkusím, a jak doufám, docílím. — Co osud nám udělil, snadno může se odnítí. — Epaminondas byl tak pravdomluvný, že ani v žertu nelhal. — Byli jste potrestáni, protože jste selhali. — Přátelé' sdíleli s námi starosti a namáhání. — Kočky jsou zvířata lichotivá (lichotící). — Uškodí ti, kdo ti zalichotí. — Opovrhuj lháři (lhoucími akk.). — Konsulové římská losovali o provincie (akk.). — Epaminondas nikdy nelhával. — Nikdy nelichoťme mocným, aby nám dali (largiri), čeho (akk.) jsme nezasloužili. — Jakou měrou jiným měříš, takovou budou i tobě měřiti. — Nikomu nelichoť, abys nelhal. — Veliké věci podniknouti hodlají zkoumej bedlivě síly své. — Všechno, co činíš, s Bohem počínej; i noc tak máš (debere) počítí, jak jsi den počal. — My budeme vždy dobrých (akk.) následovati (imitari), zákony v uctivosti míti (vereri), zlobiti se na nešlechtnost (dat.) a pravdě přisvědčovati.

Oddíl devátý.

§. 78. Gerundium.

Natare est utile. — Ars natandi utilis est. — Ars scribendi est utilissima. — Ars navigandi a Phoenicibus inventa est. — Legendi semper occasio est, audiendi non semper. — Materies omnium malorum est cupido habendi et dominandi. — Avari homines non solum libidine augendi cruciantur, sed etiam metu amittendi. — Quisque potestatem habet nocendi. — Milites cupiditate pugnandi ardebant. — Demosthenes in omni genere dicendi inter omnes eminent. — Camēlus creatus est portandi causā, bos arandi, canis venandi et custodiendi causā. — Orator est vir bonus, dicendi peritus. — Dumnorix, insuetus navigandi, mare timebat. — Horae matutinae aptae sunt discendo. — Aqua utilis est bibendo et lavando. — Boves arando idonei sunt. — Nemo ad mentiendum cogitur. — Bos ad arandum, canis ad venandum natus est. — Fames sedatur edendo, sitis bibendo. — Hominis mens discendo alitur et cogitando. — Docendo

discimus. — Laborando rem familiarem augemus. — Fabius Cunctator nomen habet a cunctando. — Lycurgi leges juventutem erudiebant venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, aestuando. — Gutta cavat lapidem, non vi sed saepe cadendo.

Varuj se příležitosti (alkk.) hřichu (= hřešení). — Umění plavby (= plavení se) děkujeme Foeničanům. — Soudcové mají moc trestati (= trestání). — Jen ten, kdo plane žádostí (po) učení se, bude jednou mužem v skutku učeným. — Foeničané vynášli umění psaní. — Ne všechna péra hodí se (jsou vhodná) ku psaní. — Dešťová voda jest dobrá (utilis) k mytí. — Býk má rohy k trkání, lev zuby k trhání. — Člověk má ruce k práci (pracování). — Kdo má uši k slyšení, slyš. — Mnozí hrou (luděre) a žertem (jocari) drahocenný čas maří. — Vojní bojem (bojováním) jsou zemdleni. — Při (in) plování buď opatrným. — Příčinou válek bývá často vládychtivost. — Q. Fabius Maximus otalováním seslaboval moc (opes, um) Hannibalovu. — Krátká doba věku našeho jest dosti dlouhá k blaženému životu (= žití). — Plováním sílí se tělo naše. — Povahy hochů ve hře (= mezi hraním) se objevují. — Jen ti hodí se k vychovávání, kteří sami dobře vychováni jsou. — Modlitbou (modlením se) a prací (pracováním) usmíříme Boha, ne však oběti (obětováním). — Vypravováním bavíme se a bavíme jiné.

§. 79. Supinum.

Venio ludos spectatum. — Multi juvenes romani Athenas veniebant philosophos auditum. — Hannibal patriam defensum revocatus est. — Divitiacus Romam ad senatum venit auxilium petitem. — Totius fere Galliae legati ad Caesarem gratulatum convenerunt. — Veientes pacem petitem oratores Romam miserunt. — Legati Delphos profecti sunt Apollinem consultum. — Venio te rogatum, ut mecum ambules. — Difficile dictu est, quantopere adventu tuo sim delectatus. — Humanus animus, cum alio nullo, nisi cum Deo ipso, si hoc fas est dictu, comparari potest. — Vox Iusciniae suavis est auditu. — Deo omnia facilia sunt factu.

Když Gallové Říma (akk) byli dobyli, spěchal Kamillus hájit vlasti své.*) — Lacedaemonští poslali Agesilaa (Agesilaus, i) do Asie bojovat proti Peršanům. — Přišli jsme vás napomenout, ne pokárat. — Řekové navštěvovali divadla dívat se hrám (akk.). — Mnozí stěhují se do Ameriky novou vlast si hledat. — Čím kratší vypravování, tím snažší pochopiti (intelligēre). — Co jest tak milo poslechnouti jako zpěv slavíka? — Mnohé věci snažší jsou slovem (dicere) než skutkem (facere).

§. 80. Conjugatio periphrastica activi.

Bellum scripturus**) sum, quod populus romanus cum Jugurtha, rege Numidarum, gesserat. — Hostes urbem pulcherrimam ferro ignique deleturi erant. — Pompejus Ariminum cum exercitu erat profecturus. — Cum iis versare, qui te meliorem facturi sunt. — Catilina etiam servos ad bellum contra rempublicam incitaturus erat. — Alexander ad ipsum Gangem flumen erat penetraturus. — Vos sine dimicatione urbem hosti tradituri fuistis. — Avari semper aucturi sunt opes suas. — Alexander totum terrarum orbem subacturus fuisset, si diutius vixisset. — Scytharum legati sic locuti sunt apud regem Alexandrum: Si humanum genus omne superaveris, cum silvis, fluminibus ferisque bestiis gesturus eris bellum.

Hodláme čísti válku, kterou Sallustius vypsál. — Srovnějme síly své s věcmi, jež podniknouti se chystáme. — Šlechtný muž chce raději (potius) zemřítí než hanebně žítí. — Synu můj, chceš-li hřešiti, vynajdi si místo, kde by tě Bůh neviděl a pak hřeš. — Poslouchejž v mladosti, kdo někdy jiným rozkazovati chceš. — Vyslanci Dariovi žádali od Karthaginských pomoc proti Řekům, jimž Darius válku vypověděti v úmyslu měl. — Když Karthaginští Římany přemoci chtěli, byli od Římanů sami přemoženi. — Kdo z nás by byl nechtěl rád pro vlast zemřítí? — Měli jsme v úmyslu dnes k tobě přijíti, ale ty jsi nebyl doma. — Co jsi mi chtěl říci? — Kdo má v úmyslu bezpráví činiti, již (je) činí.

*) V češtině stojí supinum s gen., v latině má pád slovesa.

**) Viz pozn. *) v §. 42.

§. 81. **Conjugatio periphrastica passivi.**

Orandum et laborandum est. — Parentes amandi sunt. — Medico aliquid dandum est, ut sit studiosior. — Bona exempla imitanda sunt. — Ira vincenda fuit. — In vitā humanā multa mala erunt toleranda. — De immortalitate animi non est dubitandum. — Nulla unquam res magis admiranda fuit, quam totus hic mundus. — Carmina Homeri Graecorum pueris legenda et discenda erant. — Discipulis Pythagorae per quinque annos tacendum erat. — Memoria quotidie exercenda est. — Si moriendum est, honeste morere. — Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano. — Saepe petebatis (ea), quae fugienda erant, et quae petenda erant, fugiebatis. — Semper aliquid addiscendum est. — Pueri bene educandi, exercendi, excolendi, erudiendi sunt.

Žáku jest (žák musí) se učiti, vojínu bojovati, rolníku pole vzdělávati. — Všichni lidé musí zemřítí. — Nepřátelé museli utíkatí. — Zbožnosti musí se vzdávati největší chvála. — Ode všech lidí budou se museti jedenkráté úcty Bohu skládati. — Stáři musí býti ctěno. — Ne pro školu (dat.), nýbrž pro život (dat.) jest se učiti. — Dilům božským (nom.) jest se obdivovati. — Nám bylo mnoho zla přetrpěti. — Nemá se ustupovati nehodám. — Klín klínem musí se vyraziti. — Žáci naučili se všemu (akk.), čemu jim bylo se učiti. — Mnohdy válka musí býti vedena, mnohdy však mohou se spory po dobrém urovnati. — Ve hře i v žertu míru jest zachovati. — Budete museti chváleni býti, když ve hře i v žertu míru zachováte. — Musíme trpěti, co Bůh sešle. — Bez příčiny nikdy nemáme nařkati. — Ne mnohé, nýbrž jen dobré knihy mají se čísti. — Bolesti tělesné (těla) musejí se trpělivě snášeti. — Ctňost i na (in) nepříteli má se chváliti, chyby i na příteli haněti. — V mládí dlužno jest se učiti, v mužném věku působiti, v stáří odpočívati.

§. 82. **Conjunctiv futuri activi a slovesné tvary vedlejší.**

Non dubito, quin longinquitas temporis tuum dolorem mollitura sit. — Nescimus, quid cras futurum sit. — Non dubitamus, quin puerum bene educaturus sis. — Narrabo

tibi, ubi heri fuerimus, et ubi cras futuri simus. — Nemo dubitat, quin hostes urbem obsidione cincturi sint. — Dic, quid pater scripserit. — Fac, ut a bonis lauderis. — Curo, ut bene educēre, exerceāre, excolāre, erudiāre. — Curabam, ut bene educarēre, exercerēre, excolerēre, erudirēre. — Semper fac, quod bonum est, non ut laudēre ab hominibus, sed ut Dei benevolentiam mereāre. — Laudabēre, exercebēre, ducēre, erudiēre. — Nunquam labēre, si vocem conscientiae tuae audieris. — Si audisses conscientiam tuam, non errasses. — Romani omnes gentes bello superarunt; nonnullae tamen fuēre, a quibus etiam ipsi saepe victi sunt. — Cicero conjuratos morte punierat. — Amabēre ab omnibus hominibus, si ipse omnes amabis. — Audisti praecepta parentum, ut ea sequāre. — Graeci plurimas artes invenēre. — Non ignoras, quantopere te semper amarim. — Pericles et Cimon Athenas maxime ornarunt et munierunt.

Kroesus, maje v úmyslu zdvihnouti válku na Cyra (dat.), tázal se věstby (akk.) Apollinovy, jaký bude (konj.) výsledek tohoto tažení. — Rcete, kde vás zítra uzříme (konj.). — Nevíme, v který den a v kterou hodinu duše naše z těla se odeběře. — Nepochybujeme, že nám ku pomoci přispěješ. — Nikomu není známo, kdy zemře (konj.). — Když (quum) Bůh svět stvořil, nepochybují, že (quin) její zachová. — Nevíš, kam tě žádost vtrhne (konj.). — Pověz, proč jsi byl potrestán (konj.). — Veď, o vůdce, vojny proti nepříteli. — Mluv vždy pravdu. — Haněl jsi jiných (akk.), abys sám chválen byl. — Hleď (facēre), abys zdraví svého (akk.) vždy chránil. — Nepřátelé tábor opevnili a s velikou udatností bojovali.

Oddíl desátý.

§. 83. Accusativus cum infinitivo.

1. Video rosam florēre. — Sentio ignem calēre. — Credo meum consilium tibi placēre. — Scimus Deum mundum gubernare. — Audimus hostes ante urbem castra munire. — Veteres populi credebant deos praedicēre res futuras oraculis. — Scimus mundum a Deo gubernari. —

Audimus castra ab hostibus ante urbem muniri. — Vere terram floribus et herbis vestiri videmus. — Videmus noxias plantas a salutaribus numero longe superari. — Scimus altissimos montes glacie et nive semper tegi. — Certum est liberos a parentibus amari.

Vidíme, že louka se zelená (louku se zelenati). — Vidíš, že hvězdy svítí (hvězdy svítí). — Jisto jest, že jeden Bůh jest. — Myslím (creděre), že bratr záměr můj schvaluje. — Cicero praví, že moudrostí Boží celý svět jest řízen. — Považ, že moudrost a čest jen přičiněním a namáháním se vydobývá (comparare). — Víme, že po velikých deštích řeky se rozvodňují. — Učenci myslí, že i na měsíci živí tvorové bydlí. — Jest patrnó, že nikdo není bez chyby.

2. Sentis glaciem esse gelidam, lapides (esse) duros. — Sentimus calēre ignem, nivem esse albam, dulce (esse) mel. — Persae solem deum esse credebant. — Brutus putabat terram esse communem matrem omnium. — Thales Milesius dixit aquam esse omnium rerum principium. — Democritus dicit innumerabiles esse mundos. — Verum est amicitiam nisi inter bonos esse non posse. — Xenophānes dicit lunam esse terram multarum urbium et montium. — Omnibus bonis expedit salvam esse rempublicam. — Legem brevem esse oportet. — Verum est proverbium, consuetudinem alteram esse naturam.

Vím, že život krátký jest. — Z mnohých důvodů vysvítá, že země kulatá jest a že kolem osy své se otáčí. — Jest známo, že slunce mnohem větší jest než země. — Patrnó jest, že špatní lidé vždy nešťastní jsou. — Vespasianus říkával, že nikdo nemá (deběre) smuten od císaře odcházeti. — Stoikové učí, ctnost že nejen největší, ale i že jediné dobro jest. — Pravda jest, že nikdo není vždy šťasten. — Vidíme často, že nejtvrďší kameny vodou bývají vyhloubány. — Víme, že tělo jest smrtelné, duše však nsmrtelná. — Věz, *) že zejtrejší den jest nejistý.

3. Multi putant pōřtam Homerum nunquam fuisse. — Quis Hippocentauros aut Chimaeram fuisse putat? — Inter

*) Místo *sci*, *scite* vždy se praví: *scito*, *scitote*.

omnes constat veteres Germanos bellicosos fuisse. — Traditum est Homerum caecum fuisse. — Verum est, Romanos totum orbem terrarum imperio suo subegisse. — Thucydides non negat fuisse famam Themistoclem venum sumpsisse. — Constat profecto ad salutem civium inventas esse leges. — Historia narrat Cyrum, Persarum regem, inter pastores esse educatum. — Romani scriptores narrant Regulum a Carthaginiensibus magnis cruciatibus necatum esse. — Credibile est hominum causā factam esse terram.

Známo jest, že staří Slované byli míru milovní. — Jest známo, že Hannibal s velikým vojskem Alpy překročil. — Pravda jest, že nikdo na zemi nebyl vždy šťasten. — Jisto jest, že Cicero nejslavnější řečník římský byl. — Jest známo, že již Pythagoras o nesmrtelnosti duší dobře soudil. — Slyšeli jsme, že Troja od Řeků sbořena byla. — Staří spisovatelé vypravují, že Romulus a Remus od Faustula vychováni byli. — Myslím, že nikdo učenější nebyl než Varro. — Cicero vypravuje, že Kato v stáří (stařec) jazyku řeckému (akk.) se učil. — Jest známo, že Karthago od Římanů vyvrácena byla. — Uslyšíte, že Hannibal velmi udatně proti Římanům bojoval. — Víme, že spiknutí Katilinovo od Cicerona odkryto bylo.

4. (Socrates dicebat, se*) multas res nescire. — Sapiens ingenue fatetur, multa se ignorare. — Brutus audierat fratrem suum*) a Tarquinio occisum esse. — Spero, amicitiam nostram semper firmam futuram esse (neč fore). — Sperat plerumque adolescens, diu se*) victurum esse. — Scimus probos homines post mortem in coelum evectum iri. — Male vivunt, qui se semper victuros (esse) opinantur. — Xerxes se a Themistocle non superatum sed conservatum esse iudicavit. — Opinabar te cum omnibus copiis Romam esse venturum. — Qui pejerat, satis declarat se homines timere, Deum vero contemnere. — Non corrigetur (is), qui se peccasse negaverit. — Labienus iuravit se, nisi victorem, in castra non reversurum esse. — Duo equites romani Ca-

*) Ve větě akkusativem a inf. vytknuté vyjádří se zájmena *on* a *jeho*, k podmětu hlavní věty se táhnoucí, v latině zájmeny *sui*, *sibi*, se a *suus*, *a*, *um*.

tilinae promiserant, se Ciceronem ante lucem in lectulo interfecturos esse.

Doufám, že naše přátelství se nezruší (dissolvěre). — Myslím, že (já) **) jsem nežil márně. — Nevěř, že (ty) **) vždy žítí budeš. — Miluješ mne, protože doufáš, že z přátelství mého užitek máti budeš (capěre). — Doufáme, že v málo dnech do Prahy přijdeš. — I nejmoudřejší se přízná, že (on) *) mnohých věcí (akk.) nezná. — Obyvatelé této krajiny slíbili, že (oni) *) obilí zdarma dodávati budou. — Regulus slíbil, že opět do Karthaginy se navrátí. — Jisto jest, že (my) jednou zemřeme. — Doufáme, že po smrti do nebe se dostaneme (přijati budeme). — Caesar řekl vojnům svým, že budoucí (posterus, a, um) noci táborem pohne. — Kdo říká, že dobrodiní udělil (dare), ten žádá (je). — Socrates odpověděl soudcům, že zasloužil, aby největšími odměnami byl poctěn. — Kdo by tvrdil, že nikdy něchybil? — Pokud jsi jinoch, rozvažuj, že budeš jednou stařec.

*) Viz pozn. *) na stránce předešlé.

**) Naše osobná zájmena, jsouce podmětem věty, opouštějí se ze známých nám příčin; při překladu však do latiny ve větách s akk. a infin. musí se doplniti.

Díl třetí.

Rozmluvy, povídky a průpovědi; bajky.

I. Rozmluvy.

Pater. Filius.

1. *Pater.* Quid putas, mi fili, si consideras haec prata, hos flores, has arböres; si conspicis fruges in agris, pisces in aquis, aves in aëre, solem in coelo: num (zdaž) haec omnia casu orta sunt? *Filius.* Hoc credere stultitia esset maxima. *P.* Unde igitur omnia habent originem? *F.* A Deo, qui conditor est omnium rerum. *P.* Recte. Deus auctor est coeli, solis, lunae et siderum; ignis, aëris, aquae et tellūris; hominum, bestiarum quadrupedum, avium, piscium, amphibiorum, insectorum et vermium; plantarum et arborum; marium et fluminum; montium ac vallium; lapidum, metallorum et salium. Unde igitur nosti (víš, znáš) Deum esse? *F.* Ex innumeris operibus ejus.

P. Unde tu ipse ortus es? *F.* Ab eodum. Solus enim Deus est, qui mihi corpus et animum dedit, cibum, potum et vestes suppeditat, vitam et salutem conservat aliisque innumeris beneficiis me cumulat. *P.* Ubi autem est Deus, pater ille benignissimus? *F.* Ubique est nobis praesens, nec ulla est latēbra tam obscura aut abdita, in qua Deus non adsit. *P.* Ergo non poterit ei quidquam esse obscurum? *F.* Prorsus nihil est, quod Deus nesciat: videt omnia, quae agimus; audit verba omnia, quae loquimur. *P.* Cave igitur, ne quid unquam facias aut cogites, quod Deo displiceat.

P. Quanta est potentia Dei? *F.* Infinita. Potest enim facere, quaecunque vult (chce), nec est quidquam, quod Deus efficere non possit. *P.* Cave igitur, ne malis moribus

eum offendas, quum (protože) nihil te e manu ejus eripere valeat. Fac potius (raději) studiosissime, quae Deus jubet, quem admodum (jako) Josephus ille probus, qui Deum magis timebat quam homines. *F.* Et quid timeam, si Deus omnipotens mecum est meque tuetur? *P.* Verum est, quod apostolus (apoštol) dicit: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?*

II. Krátké povídky a průpovědi.

1. Diogenes quum Myndum in exiguam urbem venisset, quae magnificas portas habuit, monuit incolas, ut portas clauderent, ne urbs egrederetur.

2. Quum unicus Diogenis servus aufugisset, suadebant omnes, ut eum quaereret. Diogenes autem respondit: *Non faciam; ridiculum enim esset, si, quum ille sine me vivere possit, ego sine eo vivere non possem.*

3. Zeno adolescentulo cuidam, qui multa inepte loquebatur, dixit: *Idcirco habemus duas aures et os unum, ut plura audiamus quam loquamur.*

4. Cicero quum Lentulum, generum suum, exiguae staturae hominem, longo gladio accinctum videret, dixit: *Quis generum meum ad gladium alligavit?*

5. Tonsores in Italiam ex Sicilia venerunt post Romam conditam *) anno CCCCLIV; Romani antea intonsi fuerunt.

6. Romani arma et tela a Samnitibus, insignia magistratum a Tuscis plerumque sumpserunt, et quod apud socios aut hostes idoneum viderant, id cum summo studio in sua civitate exsequabantur.

1. Filosof Bias plávil se kdysi s lidmi nešlechtnými. Když však bouře povstala a loď vlnami zmitána byla, a onino bohy za pomoc (aby jim pomohli) vzývali, pravil Bias: *Mlčte, aby bohové nepozorovali, že se tuto plavíte.*

2. Když Drusus dům stavěl a stavitel mu sliboval, že ho tak vystaví, aby nikdo do něho nemohl viděti (despicio, ěre), pravil onen: *Jen (vero) ty zřídíš dům tak, aby, cokoliv činím, ode všech mohlo býti viděno.*

*) Po založení Říma.

3. Když král Pyrrhus národ římský válkou stíhal, přišel lékař jeho do tábora Fabriciova a slíbil mu, jestliže mu (sui, sibi, se) odměnu připoví, že se tajně do tábora Pyrrhova vrátí a jej otráví. Avšak Fabricius poslal jej svázaného k Pyrrhovi nazpět a čin tento byl od senatu s pochvalou připomenut (laudare).

4. Když Diogenes (muže) jistého neobratně kopím házetí (házejícího) viděl, posadil se vedle (proxime) terče (akk.) a když se ho tázali, proč to činí (konj. imperf.), odpověděl: aby mne (člověk) onen netrefil.

5. Když Dionysius k Peloponnesu přistál a do svatyně Joviše Olympického přišel, sňal mu zlatý plášť, pravě, *v létě že těžký jest, v zimě studený*, a vhodil naň (dat.) plášť vlněný, řka, *ten že jest pro (ad) každý roční čas*.

6. Filippus, král macedonský, mezi dvěma daremnými lidmi jsa soudcem, když byl při jejich vyslechl, učinil rozsudek (ten), *aby jeden z Macedonie prchal a druhý jej stíhal*, kterýmžto důvtipným výrokem oba ze země vypověděl.

III. Bajky.

1. Cornix sitiens.

Cornix sitiens reperit in urna aquae non multum. Sed urna tam profunda erat, ut aqua a cornice non posset contingi. Conatur effundere urnam, nec valet. Tum legit ex arena lapillos complures, quos in urnam dejicit. Hoc modo aqua levatur et cornix bibit.

2. Lupus et capra.

Lupus capram conspicatus est, quae in rupe pascebatur. Quum ad eam accedere non posset, praedicabat, apud se mollia prata ac varias herbas esse, et eam hortabatur, ut de rupe descenderet. Ei vero capra respondit: Mi amice, non me ad pascua vocas, sed ipse cibi indiges.

3. Vulpes et uva.

Vulpes extremā fame coactā, uram appetebat, quae ex alta vite dependebat, sed, summis viribus saliens, eam attin-

gēre non poterat. Tandem discessit et dixit: Nondum matura est. — Sic saepe homines, quae facere non possunt, verbis elevant.

1. Liška a havran.

Havran, jenž byl kus masa kdesi uhonil, posadil se na stromě. Když jej liška uzřela, po mase (akk.) bažíc, přiběhla a chytrácky takto jej oslovila: „O havrane, jak krásný jsi! Ty bys mohl králem ptáků býti, kdybys hlas měl.“ Touto chvalou havran nadmut, aby nebyl pokládán za němého (nom.), zakvákal (clamorem edere), avšak ze zobáku otevřeného maso vypustil; liška je ihned uchvátila a vysmívavě (vysmívajíc se) pravila: O havrane, nic ti nechybí mimo (praeter, s akk.) rozum.

2. Straka a holubice

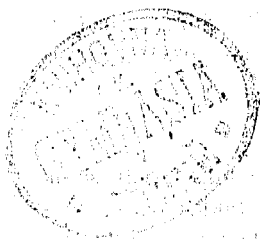
Straka a holubice navštívily páva. Když se vracely, pravila pomlouvačná straka: Jak se mi páv nelíbí, jak nepříjemný hlas má! Proč nemlčí? proč nohou svých neukrývá? Ale nevinná holubice takto odpověděla: Chyb jeho jsem nepozorovala; avšak spanilosti (akk.) těla a lesku (akk.) ocasu tak jsem se obdivovala, že (jich) nemohu dosti vynachváliti.

Dobří vyhledávají dobré, zlí zlé; onino, aby mohli chváliti, tito aby mohli haněti.

3. Lhář.

Chlapec (jeden) pásł ovce na louce a ze (per) žertu volal (clamitare), aby mu (sui, sibi, se) pomohli, jakoby byl vlk v stádo (akk.) jeho vrazil. Rolníci odevšad na pomoc se sbíhali, ale (neque) vlka nenalezli. Tak několikráte byli od chlapce oklamáni. Nato když vlk skutečně (sám) přikvačil a chlapec opravdu za pomoc (akk.) prosil (implorare), nikdo stádu nepřispěl (ku pomoci) a vlk volně v stádě (in, s akk.) řádil.

Lháři (člověku lživému) nevěříme, i když pravdu mluví.

Dodatek I.

Seznam slov §§. 6 — 34.

Slova, v předcházejících odstavcích vyložená, z pravidla neopakuji se v následujících.

§. 6. a)

Nauta, ae, *m.* plavec.
navigo, āre, plouti; plaviti se.
stella, ae, *f.* hvězda.
lūceo, ēre, svítiti.
lūna, ae, *f.* měsíc, (jakožto těleso); luna.
luscīnia, ae, *f.* slavík.
ālauda, ae, *f.* skřivan.
quo, kam.
planta, ae, *f.* rostlina, bylina.
cresco, ēre, růsti.
Cātilīna, ae, *m.* Katilíná (pověstný Říman).
poēta, ae, *m.* básník.
puella, ae, *f.* dívka.
flōreo, ēre, kvěsti.
āresco, ēre, usychati, schnouti.
āgrīcola, ae, *m.* rolník.
āro, āre, orati.
plūvia, ae, *f.* déšť.
recreo, āre, občerstviti.
terra, ae, *f.* země.
sapientia, ae, *f.* moudrost.
vīta, ae, *f.* život.
rōsa, ae, *f.* růže.
carpo, ēre, trhati.

lingua, ae, *f.* jazyk.
coērceo, ēre, krotiti, na uzdě držeti.
obscurō, āre, zatemňovati.
illustro, āre, osvětlovati.
monstro, āre, ukazovati.
via, ae, *f.* cesta.
ānima, ae, *f.* duše.
unda, ae, *f.* vlna (na vodě).
mando, āre, odevzdati, svěřiti.
cōrōna, ae, *f.* věnec.
dēcōro, āre, krášlití, zdobiti.
interdum, někdy, časem.
umbra, ae, *f.* stín.
tōlēro, āre, snášeti.
aerumna, ae, *f.* strast.
cūra, ae, *f.* starost.
crucio, āre, trápiti, soužiti.
cicōnia, ae, *f.* čáp.
dēvōro, āre, požírati, sežírati, žrátí.
rāna, ae, *f.* žába.
patria, ae, *f.* vlast; otčina.
orno, āre, krášlití, zdobiti.
procella, ae, *f.* vichřice; bouře.
causa, ae, *f.* příčina.
victōria, ae, *f.* vítězství.
fortūna, ae, *f.* náhoda, štěstí.

tribuo, ěre, přiřítati, připisovatí.
jacto, āre, zmiřtati.
bestia, ae, zvíře.
silva, ae, les.

b)

Eurōpa, ae, *f.* Europa.
peninsula, ae, *f.* půlostrov, poloostrov.
praeda, ae, *f.* kořist.
histōria, ae, *f.* dějepis.
magistra, ae, *f.* učitelka.
Mūsa, ae, *f.* Musa, Umka, (bohyně umění).
invidia, ae, *f.* závist.
discordia, ae, *f.* nesvořnost; různice.
aurōra, ae, *f.* ranní záře, jitřenka; co bohyně zosobněná, Zora.
amīca, ae, *f.* přítelkyně.
Sicilia, ae, *f.* Sicilie.
insula, ae, *f.* ostrov.
columba, ae, *f.* holub.
āquīla, ae, *f.* orel.
experientia, ae, *f.* zkušenost.
concordia, ae, *f.* svornost.
incola, ae, *m.* obyvatel.
Creta, ae, *f.* Kreta.
pīrata, ae, *m.* loupežník mořský.
Graecia, ae, *f.* Řecko.
pugna, ae, *f.* bitva.
lacrima, ae, *f.* slza.
nuntia, ae, *f.* zvěstovatelkyně.
tristitia, ae, *f.* truchlivost.

§. 7. 1.

Deus, i, *m.* Bůh; genitiv *Dei*, Boží.
guberno, āre, říditi, spravovati.
mundus, i, *m.* svět.
Neptunus, i, *m.* Neptunus.
āqua, ae, *f.* voda.

amīcus, i, *m.* přítel.
providentia, ae, *f.* prozřetelnost.
administro, are, spravovati, říditi.
vāleo, ěre, zdrāv býti.
agnus, i, *m.* jehně; beránek.
lupus, i, *m.* vlk.
prēhendo, ěre, uchvátiti, chopiti.
discipulus, i, *m.* žák.
memōria, ae, *f.* pamět.
rādus, i, *m.* paprsek.
ventus, i, *m.* vítr.
mōveo, ěre, pohybovati; hýbařti.
rāmus, i, *m.* větev.
fāgus, i, *f.* buk.
lēgātus, i, *m.* poslanec.
Romānus, i, *m.* Říman.
tribūnus, i, *m.* tribun (obrance lidu).
nūmerus, i, *m.* počet.
benevolentia, ae, *f.* dobrotivost.
servio, i, *m.* sluha.
servio, ěre, sloužití.
dōmīnus, i, *m.* pán.
pōpulus, i, *f.* topol.
rīpa, ae, *f.* břeh (řeky).
flūvius, i, *m.* řeka.
Graecus, i, *m.* Řek.
sōcius, i, *m.* spojenec.
jōcus, i, *m.* žert.
laedo, ěre, uraziti.
terreo, ěre, lekati, děsiti.
cervus, i, *m.* jelen.
somnus, i, *m.* spánek.
corvus, i, *m.* havran.
hābeo, ěre, mítí.
nīdus, i, *m.* hnīzdo.

2.

Puer, eri, *m.* chlapec, hoch.
lūdus, i, *m.* hra.
āger, gri, *m.* pole, role, rolí.
cōlo, ěre, vzdělāvati něco; ctířti (koho).

socer, eri, *m.* tchán, test.
 gener, eri, *m.* zet.
 faueo, ere, přízniv býti.
 magister, tri, *m.* učitel.
 vir, i, *m.* muž.
 constantia, ae, *f.* stálost, dů-
 slednost.
 signifer, eri, *m.* praporečník.
 armiger, eri, *m.* zbrojnoš.
 propero, are, chvátati.
 liber, bri, *m.* kniha.
 faber, bri, *m.* řemeslník, strůjce.
 defendo, ere, hájiti, brániti,
 chrániti.
 crucio, are, trápití.
 animus, i, *m.* duše; duch.

3.

Bellum, i, *n.* válka.
 vasto, are, pustošiti.
 periculum, i, *n.* nebezpečí;
 nebezpečenství.
 Rōma, ae, *f.* Řím.
 Rōmulus, i, *m.* Romulus (první
 král římský).
 exordium, i, *n.* původ, počátek.
 coelum, i, *n.* nebe.
 rego, ere, řídití, spravovati.
 gaudium, i, *n.* radost.
 principium, i, *n.* začátek, po-
 čátek.
 factum, i, *n.* čin; skutek.
 praemium, i, *n.* odměna.
 oppidum, i, *n.* město.
 deleo, ere, ničiti, boriti.
 verbum, i, *n.* slovo.
 moueo, ere, hýbati, povzbuzo-
 vati.
 exemplum, i, *n.* příklad.
 traho, ere, táhnouti, uchvaco-
 vati.
 praeceptum, i, *n.* naučení.
 excōlo, ere, vzdělávati.
 gloria, ae, *f.* sláva.
 odium, i, *n.* nenávisť.

inimicitia, ae, *f.* nepřátelství.
 Persae, arum, *m.* Peršané
 (jméno národu).
 modestia, ae, *f.* skromnost.
 ornamentum, i, *n.* okrasa,
 ozdoba.
 servo, are, zachovávatí.
 plus, více.
 quam, než.
 mūnio, ire, opevňovati.
 mūrus, i, *m.* zeď.
 fossa, ae, *f.* příkop.
 peccatum, i, *n.* hřích.

§. 8. a)

Modestus, a, um, mírný, skrom-
 ný, mravný.
 verus, a, um, pravý, pravdivý.
 lenio, ire, mírniti.
 magnus, a, um, veliký.
 malum, i, *n.* zlo.
 etiam, též, i.
 palliolum, i, *n.* plášť.
 sordidus, a, um, špinavý.
 sapientia, ae, *f.* moudrost.
 periculosus, a, um nebezpečný.
 ago, ere, vésti; činiti.
 parvus, a, um, malý.
 scintilla, ae, *f.* jiskra.
 incendium, i, *n.* požár, oheň.
 excito, are, vzbuditi, působiti,
 rozniti.
 piger, gra, grum, líný, lenivý.
 graecus, a, um, řecký.
 romanus, a, um, římský.
 erudio, ire, vzdělávati, cvičiti,
 vychovávatí.
 multus, a, um, mnohý.
 creber, bra, brum, častý.
 proelium, i, *n.* bitva; bitka.
 minuo, ere, menšiti, zmenšovati.
 signum, i, *n.* znamení.
 cruentus, a, um, krvavý.
 opulentus, a, um, zámožný;
 bohatý.
 malus, a, um, zlý, špatný.

bōnus, a, um, dobrý.
 Livius, i, m. Livius.
 pōpulus, i, m. národ.

b)

Invidia, ae, f. závist.
 caecus, a, um, slepý.
 amicītia, ae, f. přátelství.
 sempiternus, a, um, věčný.
 āsīnus, i, m. osel.
 metallum, i, n. kov.
 dūrus, a, um, tvrdý.
 tímīdus, a, um, bažlivý, bojácny.
 beneficium, i, n. dobrodini.
 vārius, a, um, pestrý, rozmani-
 tý, rozličný.
 templum, i, n. chrám.
 Diāna, ae, f. Diana (bohyně
 lovu, luny a p.).
 ephēsius, a, um, efesský.
 clārus, a, um, slavný.
 nōtus, a, um, známý.
 globosus, a, um, kulatý.
 frugifer, era, erum úrodný.
 aegrōtus, a, um, churavý, ne-
 mocný.
 pulcher, chra, chrum, krásný.
 subjectus, a, um, podrobený.
 forma, ae, f. podoba, postava.
 aureus, a, um, zlatý.
 fēmina, ae, f. žena.
 imperium, i, n. panství.
 inīitium, i, n. počátek, začátek.
 dōnum, i, n. dar.

§. 9.

assīdūus, a, um bedlivý; neu-
 navený.
 vetustus, a, um, starý,
 bellicōsus, a, um, válečný, bo-
 jovní.
 doctus, a, um, učený.
 schola, ae, f. škola.
 antiquus, a, um, starý.
 altus, a, um, vysoký.

erādīco, āre, vyvrátiti (z kořene).
 Corinthus, i, f. Korinthus,
 (město).

Mummius, i, m. Mummius (vůd-
 ce římský).

expugno, āre, dobytí.
 divītiae, arum, f. bohatství.
 noxius, a, um, škodlivý.
 castra, orum, n. tábor, ležení.
 firmus, a, um, pevný, silný.
 libēri, orum, m. děti, dítky.
 arma, orum, n. zbraň.
 epulae, arum, f. hostina, kvás.
 cāno, ěre, zpívati.
 laetus, a, um, veselý.
 convīva, ae, m. host, hodovník.
 vulgus, i, n. lid (obecný).
 indoctus, a, um, neučený.
 litera, ae, f. písmeno, litera;
 v plur. literae, arum, 1.
 list, psaní; 2. věda, učenost,
 umění, nauky.
 studium, i, n. studium; *studia*
literarum, zanášení se na-
 ukami.

servo, āre, zachovati.
 mēdicus, i, m. lékař.
 praebeo, ěre, podati, poskyt-
 nouti.
 mīser, a, um, ubohý, bídný.
 praesīdium, i, n. ochrana, zá-
 štita.

dea, ae, f. bohyně.
 extruo, ěre, stavěti, vystavěti.
 consēro, ěre, zasítí, osítí.
 Scythae, arum, m. Scythové
 (jméno národu).

Rhodus, i, f. Rhodus (ostrov
 v moři střeozemním).

Aegyptus, i, f. Egypt, země
 egyptská.

cella penaria, ae, zásobárna.
 latus, a, um, široký.

laurus, i, f. vavříň.
 sacer, cra, erum, posvátný, ~~svě-~~
 svěcený.

incertus, a, um, nejistý.

gero, ěre, nésti, nositi.
 Olympus, i, *m.* Olymp (hora
 v Řecku).
 avertō, ěre, odvrátiti.
 insidiae, arum, *f.* úklady.
 inimicus, i, *m.* nepřítel (ve
 věcech soukromých, sok).
 vīrus, i, *n.* smrdutá štláva, jed.
 perniciosus, a, um, záhubný,
 škodlivý.
 pēlagus, i, *n.* moře.
 infestus, a, um, nepřátelský,
 nebezpečný.
 filius, i, *m.* syn.
 meus, a, um, můj.
 pingo, ěre, kresliti.
 filia, ae, *f.* dcera.
 propitius, a, um, milostivý,
 příznivý.

§. 10.

Regnum, i, *n.* království.
 succedo, ěre, následovati.

§. 11.

a)

Pāvo, onis, *m.* pāv.
 superbus, a, um, pyšný.
 penna, ae, *f.* péro; *pl.* pennae,
 arum, peří.
 lābor, ōris, *m.* práce, namahání.
 hōmo, inis, *m.* člověk, *v plur.*
 lidé.
 iucundus, a, um, libý, pří-
 jemný.
 āēr, is, *m.* vzduch.
 liquīdus, a, um, tekutý.
 Remus, i, *m.* Remus.
 frāter, tris, *m.* bratr.
 acerbus, a, um, trpký.
 dōlor, ōris, *m.* bolest.
 patientia, ae, *f.* trpělivost.
 mollio, ěre, mírniti.
 miles, itis, *m.* vojin.

ignāvus, a, um, liknavý, bo-
 jácný, zbabělý.
 contemno, ěre, pohrdati, opo-
 vrhovati, (kým neb čím, v la-
 tině však stojí akkus.); *v*
pass. contemnor, jsem opo-
 vrhován, jsem v opovržení,
 opovrhují mnou.
 mūto, āre, měniti.
 mos, ōris, *m.* mrav, obyčej.
 ōdor, ōris, *m.* vůně.
 cōlor, ōris, *m.* barva.
 flos, ōris, *m.* květina.
 nīmium, přiliš, tuze.
 credo, ěre, věřiti.
 sērus, a, um, pozdní.
 Helvetius, i, *m.* zvláště v čísle
 mn. Helvetii, ōrum, *m.* Hel-
 veté (národ v nynějším Švý-
 carsku).
 Caesar, is, *m.* Caesar (slavný
 Říman).
 abundo, āre, oplývati.
 nīmius, a, um, převeliký, ne-
 smírný.
 āmor, oris, *m.* láska.
 parentes, um, *m.* rodiče.
 molestus, a, um, obtížný.
 cauda, ae, *f.* ocas.
 corrumpto, ěre, kaziti.
 prātum, i, *n.* louka.
 dux, ūcis, *m.* vůdce.
 victor, ōris, *m.* vítěz.
 leo, ōnis, *m.* lev.
 rex, rēgis, *m.* král.
 censor, ōris, *m.* censor (úřed-
 ník římský.)
 custos, ōdis, *m.* strážce.
 lictor, ōris, *m.* liktor (sluha
 úřední).
 minister, tri, *m.* služebník.
 cōmes, itis, *m.* průvodce.
 consul, is, *m.* konsul (nejvyšší
 úředník v Římě.)
 imber, bris, *m.* déšť.
 ēques, itis, *m.* jezdec, voják
 jízdný.

- pēdes, ītis, *m.* pěšák, voják
pěší.
- foedus, a, um, ohyzdný.
- pes, ēdis, *m.* noha.
- garrūlus, a, um, štěbetavý;
švitorný.
- hirundo, inis, *f.* vlaštovka,
vlašťovice.
- auctumnus, i, *m.* podzim, jeseň.
- avōlo, āre, odletěti.
- fortitudo, inis, *f.* udatnost.
- similitudo, inis, *f.* podobnost.
- mors, tis, *f.* smrt.
- solitudo, inis, *f.* samota, osa-
mělost.
- consuetudo, inis, *f.* zvyk, oby-
čej.
- longus, a, um, dlouhý.
- gratus, a, um, 1) libý, milý;
2) vděčný.
- oratio, ōnis, *f.* řeč.
- legio, ōnis, *f.* legie, (oddíl
vojska římského, jenž 4200
až 6000 mužů počítal; po-
dobně asi jako u nás „pluk“).
- māneo, ēre, ostati, zůstati,
trvati.
- aeternus, a, um, věčný.
- marmor, ōris, *n.* mramor.
- parius, a, um, parský (z ostrova
Paros).
- candidus, a, um, běloskvoucí,
skvěle bílý.
- os, ossis, *n.* kost.
- dūrus, a, um, tvrdý.
- origo, inis, *f.* původ.
- cadāver, is, *n.* mrtvola.
- pallidus, a, um, bledý.
- vēr, vēris, *n.* jaro, vesna.
- amoenus, a, um, líbezný, pří-
jemný.
- īter, ītineris, *n.* pouť, cesta,
pochod.
- arduus, a, um, příkrý.
- temperantia, ae, *f.* mírnost,
střídmost.
- valetudo, inis, *f.* zdraví, (dobré
i nedobré).
- prosper, ēra, ērum, prospěšný,
zdárný.
- merces, ēdis, *f.* mzda.
- praecclarus, a, um, slavný, pře-
slavný.
- Cicero, ōnis, *m.* Cicero (slavný
řečník římský).
- ordo, inis, *m.* pořádek.
- experientia, ae, *f.* zkušenost.
- virtus, ūtis, *f.* ctnost.
- dos, ōtis, *n.* věno.
- cremo, āre, spáliti.
- quies, ētis, *f.* odpočinek, pokoj,
- arbor, ōris, *f.* strom.
- patulus, a, um, košatý.
- humanus, a, um, lidský.
- dīvīnus, a, um, božský.
- merx, cis, *f.* zboží.
- mox, brzo.
- emptor, ōris, *m.* kupec (=ku-
povač).
- invenio, ĩre, naléztí.
- altitudo, inis, *f.* výška.
- murus, i, zeď; murus urbis,
zeď města, městská.
- certus, a, um, jistý, bezpečný.

b)

- Calliditas, ātis, *f.* chytrost;
lživost.
- vulpes, is, *f.* liška.
- voluptas, ātis, *f.* rozkoš.
- cālāmitas, ātis, *f.* pohroma,
nehoda, neštěstí.
- juventus, ūtis, *f.* mládí, mla-
dosť.
- senectus, ūtis, *f.* stáří, kmet-
ství.
- mōrōsus, a, um, nevrlý, mrzutý.
- laus, dis, *f.* chvála.
- meritus, a, um, zasloužený,
spravedlivý.
- āpis, is, *f.* včela.
- laboriōsus, a, um, pracovitý.

- nix, nivis, *f.* snh.
 astutus, a, um, schytralý, chytrý.
 societas, ātis, *f.* společnost.
 āter, tra, trum, černý, tmavý.
 nox, noctis, *f.* noc.
 gens, tis, *f.* národ, kmen.
 sēdes, is, *f.* sídlo.
 vox, cis, *f.* hlas.
 nonnullus, a, um, zvl. v plur;
 někteří, mnozí.
 āvis, is, *f.* pták.
 albus, a, um, bílý.
 cornix, cis, *f.* vrána.
 nīger, gra, grum, černý, vráný.
 urbs, is, *f.* město (větší, hlavní).
 celsus, a, um, vysoký.
 arx, cis, *f.* hrad.
 lex, lēgis, *f.* zákon.
 observo, āre, zachovávatí.
 philosophia, ae, *f.* filosofie.
 inventrix, cis, *f.* nálezkyňě,
 původkyně.
 rādix, īcis, *f.* kořen.
 longus, a, um, dlouhý.
 justus, a, um, spravedlivý.
 injustus, a, um, nespravedlivý.
 punio, īre, trestatí.
 āquīla, ae, *f.* orel.
 nīdus, i, *m.* hnízdo.
 construo, ěre, stavětí.
 rupes, is, *f.* skála.
 praebeo, ěre, poskytovatí.
 ūtilitas, ātis, *f.* užitek, výhoda.
 patientia, ae, *f.* trpělivost.
 difficultas, ātis, *f.* nesnáze,
 těžkost.
 supero, āre, přemáhati.
 tento, āre, zkoumatí.
 mens, tis, *f.* mysl.
 pestis, is, *f.* zkáza, záhuba.
 imago, īnis, *f.* obraz.
 prīmus, a, um, první.
 lentus, a, um, zdlouhavý.
 hiems, hiemis, *f.* zima.
 sērus, a, um, pozdní.
 jūdex, īcis, *m.* soudce.
 justitia, ae, *f.* spravedlnost.
 pastor, ōris, *m.* pastýř.
 custos, ōdis, *m.* strážce.
 grex, grēgis, *m.* stádo, hejno.
 pāter, tris, *m.* otec.
 māter, tris, *f.* matka.
 Cāmpānia, ae, *f.* Kampanie
 (krajina v Italii.)
 pālūs, ūdis, bahno, bažina.
 pietas, ātis, *f.* pobožnost, zbož-
 nost.
 fons, tis, *m.* pramen.
 felicitas, ātis, *f.* štěstí.
 paupertas, ātis, *f.* chudoba.
 sanctus, a, um, svatý.
 lībertas, ātis, *f.* svoboda.
 clādes, is, *f.* porážka.
 cīvitas, ātis, *f.* obec (jakožto
 soubor občanů).
 cīvīs, is, *m.* občan.
 procella, ae, *f.* bouře (mořská).
 etiam, i, též.
 classis, is, *f.* loďstvo, lodí.
 frons, tis, *f.* čelo.
 laetitia, ae, *f.* radost, veselost.
 appareo, ěre, okazovatí se,
 v. §. 5.
 densus, a, um, hustý.
 frons, dis, *f.* listí.
 largus, a, um, hojný.
 fons, tis, *m.* zřídlo, pramen.
 benevolentia, ae, *f.* laskavost.
 mons, tis, *m.* hora, vrch.
 profluo, ěre, vytékati, prý-
 štítí se.
 Apollo, inis, *m.* Apollo (bůh
 světla, osvěty, hudby a bá-
 sníků).
 flāvus, a, um, zlatožlutý, rusý.
 crīnis, is, *m.* vlas.
 tribuo, ěre, přiděliti, připiso-
 vati, přikládati; dáti.
 hūmīdus, a, um, vlhký.
 pulvis, ěris, *m.* prach.
 vernis, is, *m.* červ.
 rēpo, ěre, léztí.
 piscis, is, *m.* ryba.

acūtus, a, um, ostrý.
 dens, tis, m. zub.
 tener, era, erum, útlý, jemný,
 něžný.
 ōvis, is, f. ovce.
 lācēro, āre, roztrhati, rozsápati.
 ignis, is, m. oheň.
 necessārius, a, um, potřebný,
 nevyhnutelný.
 mensis, is, m. měsíc (jakožto
 díl roku).
 frigidus, a, um, studený.
 finis, is, m. konec.
 Germānia, ae, f. Germanie
 (Německo).
 amnis, is, m. řeka, veletok.
 incertus, a, um, nejistý.
 universus, a, um, veškerý.
 orbis, is, m. kruh; *orbis ter-*
rarum, obor neb okršlek
 zemský.
 anser, ěris, m. husa.
 cālīdus, a, um, teplý.
 (callīdus, a, um, chytrý.)
 regio, ōnis, f. krajina.
 āvōlo, āre, odlétati.
 pons, tis, m. most.
 conjungo, ěre, spojití.
 Helvetia, ae, f. Švýcarsko.
 pānis, is, m. chléb.
 quōtīdīanus, a, um, každo-
 denní, vezdejší.
 lāpis, idis, m. kámen.
 molestus, a, um, obtížný.
 sanguis, ěnis, m. krev (žilami
 tekoucí).
 noster, tra, trum, náš.
 collis, is, m. kopec.
 pūrus, a, um, čistý.

c.)

Aqua, ae, f. voda.
 mǎre, is, n. moře.
 salsus, a, um, slaný.
 ōnus, ěris, n. břímě; náklad.
 fel, fellis, n. žluč.
 amārus, a, um, hořký.

lāc, lactis, n. mléko.
 tempus, ōris, n. čas.
 flūmen, ěnis, n. řeka, proud.
 piscōsus, a, um, rybnatý.
 pectus, ōris, n. prsa, srdce.
 quoque, i.
 vinco, ěre, přemoci, překonati.
 ignāvia, ae, f. nepříčinnivost,
 lenost.
 corpus, ōris, n. tělo.
 hebetō, āre, oslabovati.
 corōno, āre, věnčiti.
 ōpus, ěris, n. dílo.
 stultitia, ae, f. zpozdilost, hlou-
 post.
 fundo, ěre, liti.
 ānimal, is, n. živočich, zvíře.
 cāro, carnis, f. maso.
 consto, āre, sestávatí.
 cōr, cordis, n. srdce (jakožto
 sval).
 sinister, tra, trum, levý.
 lātus, ěris, n. strana.
 suus, a, um, svůj.
 gēnus, ěris, n. rod, druh.
 obedio, ěre, poslouchati, po-
 slušen býti.
 -que, (zavěšuje se na druhé
 slovo), a, i.
 mūnus, ěris, n. dar.
 calcar, āris, n. ostruha.
 lītus, oris, n. břeh (mořský).
 enumerō, āre, vypočítati.
 vulnus, ěris, n. rána.
 carmen, ěnis, n. báseň.
 lūmen, ěnis, n. světlo.
 fulmen, ěnis, n. blesk.
 equus, i, m. kůň.
 concīto, āre, poháněti.
 sānus, a, um, zdravý.
 mens, tis, f. mysl.
 bōnum, i, n. dobro.
 cānus, a, um, šedivý, šedý.
 cāput, itis, n. hlava.
 honōro, āre, v uctivosti mítí,
 ctíti.
 stultus, a, um, zpozdilý, hloupý.

incido, ěre, upadati.
 rēte, is, *n.* síť.
 adulator, ōris, *m.* pochlebník.
 altus, a, um, hluboký.
 domicilium, i, *n.* obydlí.
 et, — et, i — i.
 grāmen, ĩnis, *n.* tráva, travina.
 nāvis, is, *f.* loď.
 porto, āre, nésti.
 sīdus, āris, *n.* hvězda (zvláště
 co souhvězdí).
 creātor, ōris, *m.* stvořitel.
 effundo, ěre, vlévati.
 pars, tis, *f.* část.
 rūber, bra, brum, červený.
 aureus, a, um, zlatý.
 sōl, is, *m.* slunce.
 fūr, fūris, *m.* zloděj.
 cognosco, ěre, poznati.
 lēpus, ōris, *m.* zajíc.
 mus, mūris, *m.* myš.
 vālidus, a, um, mohutný, silný.
 mūrus, i, *m.* zeď.
 perrōdo, ěre, prohrýzti.
 sāl, sālīs, *m.* sůl.
 cibus, i, *m.* krmě, jídlo.
 vultur, ūris, *m.* káně, noh; sup.
 raro, zřídka.
 splendidus, a, um, zářící.
 cālor, ōris, *m.* teplo.

§. 12.

Dūrītia, ae, *f.* tvrdost; tvrdost
 živobytí, otuženost.
 sītīs, is, *f.* žízeň.
 fāmes, is, *f.* hlad.
 tōlěro, āre, snášeti, trpěti.
 vis, akk. *vīm*, abl. *vī*, *f.* násilí;
 síla, moc; plur. *vires*, *ium*,
 síly; *magnam vīm habeo*,
 působím (nač) velice.
 expello, ěre, vypuditi, odraziti.
 auris, is, *f.* ucho.
 gubernātor, ōris, *m.* kormidel.
 ník, správce.
 puppis, is, *f.* zad lodní, korma.

clavus, i, *m.* veslo.
 teneo, ěre, držeti.
 Galli, ōrum, *m.* Gallové (jméno
 národu)
 ferrum, i, *n.* železo; meč; *ferro*
ignique, mečem i ohněm.
 āger, gri, *m.* pole; území.
 frigidus, a, um, studený.
 medicāmen, ĩnis, *n.* lék.
 hortus, i, *m.* zahrada.
 auctoritas, ātis, *f.* vážnost.
 sēnex, sēnis, *m.* stařec; kmet.
 Hispania, ae, *f.* Hispanie (Špa-
 něly).
 jūgum, i, *n.* jho; hřeben neb
 hřbet hory.
 nubes, is, *f.* oblak, mračno.
 těgo, ěre, pokrývati.
 hostis, is, *m.* nepřítel (válčící).
 natūra, ae, *f.* příroda, přiro-
 zenost.
 anguis, is, *m.* had.
 maxime, nejvíce.
 Jūpīter, Jōvis, *m.* Jupiter (jmé-
 no nejvyššího boha).
 arceo, ěre, zdržovati.
 Capitolium, i, *n.* Kapitolium
 (jeden z 7 pahorků, na nichž
 Řím se rozkládal).
 aurum, i, *n.* zlato.
 specto, āre, zkoušeti.
 viātor, ōris, *m.* pocestný.
 cruciatus, a, um, trápený.
 defendo, ěre, chrániti, brániti,
 hájiti.
 magnitudo, ĩnis, *f.* velikost.
 munimentum, i, *n.* hradba, o-
 hrada.
 fīnis, is, *m.* meze, hranice; ko-
 nec.
 imperium, i, *n.* panství; říše.
 cacūmen, ĩnis, *n.* vrchol.
 rūpes, is, *f.* skála.
 multitūdo, ĩnis, *f.* množství.
 studium, i, *n.* snaha.
 aestas, atis, *f.* léto.

§. 13.

2.

Cēler, ěris, ěre, rychlý, hbitý.
 cēlēber, bris, bre, slavný (čestně navštěvovaný, lidnatý); znamenitý.
 salūber, bris, bre, ke zdraví sloužící, zdravý; vůbec: prospěšný.
 consilium, i, n. rada; záměr.
 immortalis, e, nesmrtelný.
 mortālis, e, smrtelný.
 ālācer, cris, cre, též ālācris, cre, čilý, čerstvý, jarý.
 omnis, e, všecek, všeliký; každý; celý.
 aetas, ātis, f. věk, stáří.
 commūnis, e, společný.
 rēgīna, ae, f. královna.
 dōmīna, ae, f. paní.
 vēna, ae, f. žíla.
 diffundo, ěre, rozlévati.
 ōvum, i, n. vejce.
 sīmīlis, e, podobný.
 nōbīlis, e, šlechtitý, ušlechtilý; známý, slavný.
 virga, ae, f. metla.
 ne — quidem, ani.
 crūdēlis, e, krutý, ukrutný.
 diuturnus, a, um, dlouhý.
 fācilis, e, snadný.
 firmo, are, siliti.
 cōpia, ae, arum, f. vojsko.
 pedester, tris, tre, pěší.
 equester, tris, tre, jízdný.
 brēvis, e, krátký.
 cānis, is, m. pes.
 fidēlis, e, věrný.
 rātio, ōnis, f. rozum.
 nihīl, nic.
 tam, tak.
 quam, jako.
 difficilis, e, nesnadný.
 ūtilis, e, užitečný, prospěšný.
 Antiochia, ae, f. Antiochie (město v Syrii).
 quondam, jednou, kdysi.

Ars, tis, f. umění.
 suavis, e příjemný.
 mīles, ětis, m. voják, voják.
 fortis, e, udatný, chrabřý, zmužilý.
 fundamentum, i, n. základ.
 cēdo, ěre, ustupovati.
 audax, ācis, smělý, odvážný.
 fugax, ācis, uléhavý, prchavý.
 vētus, ěris, starý.
 vīnum, i, n. víno.
 Cyrus, i, m. Cyrus, (král perský).
 nomen, inis, n. jméno.
 praeceptum, i, n. předpis, naučení.
 effīcax, ācis, vydatný, platný.
 fērox, ōcis, divoký, bujný.
 compesco, ěre, krotiti.
 frēnum, i, n. uzda.
 grūs, is, f. jeřáb.
 pāluster, tris, tre, bažinatý.
 mendax, ācis, lživý, lhavý.
 vēhēmens, tis, prudký.
 ōrāculum, i, n. orakulum, věštitrna; svatobor (chrám neb místo, kde se vynášely výroky božské).
 gens, tis, f. národ.
 sālus, ūtis, f. zdar, blaho.
 concors, dis, svorný.
 prūdēns, tis, opatrný, rozumný; chytrý.
 dīligēns, tis, dbalý, bedlivý, pilný.
 dulcis, e, sladký, příjemný.
 pauper, ěris, chudý, nemajetný.
 voluptas, ātis, f. rozkoš.
 vācuus, a, um, prázdný, prostý (čeho).
 sermo, onis, m. rozmluva.
 sapiens, tis, moudrý.
 simplex, ěcis, jednoduchý, prostý.

Croesus, i, *m.* Kroesus (bohatý král lydský).
 ingens, tis, náramný, ohromný, nesmírný.
 elephas, antis, *m.*, neb elephantus, i, *m.* slon.
 vigilantia, ae, *f.* bdělost; ostražitost.
 civilis, e, občanský.
 studium, i, *n.* horlivost; snaha.
 impleo, ěre, naplňovati.
 cella, ae, *f.* buňka (v plástu).
 opus, ěris, *n.* dílo.
 os, ōris, *n.* ústa.
 primus, a, um, první.
 preces, um, *f.* modlitba.
 dives, itis, bohatý.
 felix, icis, šťastný.

§. 14. 1.

Beatus, a, um, blažený.
 avarus, a, um, lakomý.
 cupiditas, atis, *f.* žádost.
 vexo, are, trápiti.
 conscientia, ae, *f.* svědomí.
 solatium, i, *n.* útěcha.
 septem, sedm.
 adjūvo, āre, podporovati.
 recte, dobře, pořádně.
 paucus, ā, um, obyčejně v plur.
 pauci, ae, a, nemnozí, málokteří, řídkí.
 venio, ěre, přijítí, přicházeti.
 ēgeo, ěre, nedostatek mítí.
 cūra, ae, *f.* starost.
 lapis, idis, *m.* kámen.
 pretiosus, a, um, drahocenný.
 tantum, jen.
 vere, opravdu.
 aegrotus, a, um, nemocný.
 perdo, ěre, tratiti, mařiti.
 hōra, ae, *f.* hodina.
 inutilis, e, neužitečný, marný.
 studium, i, *n.* snaha.
 ingratus, a, um, nevděčný.
 infelix, icis, nešťastný.
 habeo, ěre, mítí (koho za něco).

cērebro, āre, velebiti.
 fortūna, ae, *f.* osud.
 pōtens, tis, mocný.
 gravis, e, těžký (svou vahou).
 aliēnus, a, um, cizí.
 culpa, ae, *f.* vina.

2.

Ira, ae, *f.* hněv.
 cerno, ěre, rozeznávati; poznati.
 turpis, e, ohyzný, hanebný.
 honestus, a, um, počestný, ctný.
 vinco, ěre, přemoci, překonati.
 amitto, ěre, ztratiti.
 dum, mezi tím co, když.
 incertus, a, um, nejistý.
 peto, ěre, žádati, přátí si.
 aeternus, a, um, věčný.
 impius, a, um, bezbožný.
 venālis, e, prodajný.
 praesens, tis, přítomný.
 futurus, a, um, budoucí.
 autem, však.
 comitto, ěre, svěřiti, nechati.
 contentus, a, um, spokojený.
 narro, āre, vypravovati.
 atrox, ocis, krutý.
 domesticus, a, um, domácí.
 sentio, ěre, cítiti.
 cālidus, a, um, teplý.
 amarus, a, um, hořký.

§. 15.

Cālidus, a, um, chytrý.
 insīdiae, ārum, *f.* osidla, léčky, zálohy.
 vīto, āre, ujítí, vyhnouti se (čemu.) *v.* §. 5.
 frūgalitas, ātis, *f.* pořádnost, střídmost.
 commendo, āre, poručiti, poručena činiti.
 Aristoteles, is, *m.* Aristoteles (slavný filosof řecký).
 Alexander, dri, *m.* Alexander (slavný král macedonský).

natūra, ae, *f.* příroda.
 praeclarus, a, um, přeslavný.
 dux, cis, *m.* vůdce, *f.* vůdkyně.
 Herodotus, i, *m.* Herodotus
 (dějepisec řecký).
 fābula, ae, *f.* bájka, povídka.
 Hannibal, ālis, *m.* Hannibal.
 Cārthāgīniēnsis, e, Kartha-
 ginský.
 Horatius, i, *m.* Horacius (slavný
 básník římský).
 Virgilius, i, *m.* Virgilius (slavný
 básník římský).
 schōla, ae, *f.* škola.
 Mācēdon, ōnis, *m.* Macedoňan.
 Thebae, ārum, *f.* Theby (město
 řecké).
 cāput, itis, *n.* hlava, hlavní
 město.
 Boeōtia, ae, *f.* Boeocie (krajina
 řecká).
 Sōlon, onis, *m.* Solon.
 legislator, oris, *m.* zákonodárce.
 scriptum, i, *n.* spis.
 orātor, ōris, *m.* řečník.
 vāpor, ōris, *m.* výpar.
 Africa, ae, *f.* Afrika.
 Cornēlius Nēpos, *gen.* Cornē-
 lii Nēpōtis, Kornelius Nepos.
 scriptor, ōris, *m.* spisovatel.
 illustris, e, znamenitý.
 cōmes, itis, *m.* průvodce.
 ambitio, onis, *f.* ctižádost.
 cupiditas, ātis, *f.* vášen.
 sēmen, inis, *n.* símě, semeno.
 discordiā, ae, *f.* nesvornost.
 philosophus, i, *m.* filosof, mu-
 dřec.
 sēdes, is, *f.* sídlo.

§. 16. 1.

Fructus, us, *m.* ovoce, plod.
 mātūrus, a, um, zralý.
 nīmius, a, um, přílišný.
 sōnitus, us, *m.* zvuk, hluk.

audītus, us, *m.* sluch.
 Epīcūrus, i, *m.* Epikurus (filo-
 sof řecký).
 tēnuis, e, tenký, skrovný.
 victus, us, *m.* strava, živobyti.
 magistratus, us, *m.* úřad.
 vultus, us, *m.* obličej, tváře.
 colligo, ěre, sbíratí, poznávati.
 crimen, inis, *n.* vina, provinění.
 prōdo, ěre, prozraditi.
 ingenuus, a, um, ušlechtilý.
 mūtus, a, um, němý.
 commendatio, ōnis, *f.* poru-
 čení, přímluva.
 exercitus, us, *m.* vojsko.
 transitus, us, *m.* přechod.
 Alpes, ium, *f.* Alpy.
 sensus, us, *m.* smysl.
 vīsus, us, *m.* zrak.
 odōrātus, us, *m.* čich.
 quercus, us, *f.* dub.
 porticus, us, *f.* sloupení.
 ruīna, ae, *f.* zřícenina.
 adhuc, dotud, posavad.
 exsto, āre, stává něco, vyskyto-
 vati se, býti.
 cursus, us, *m.* běh.
 coena, ae, *f.* oběd.
 condio, ěre, kořeniti.
 mūto, are, měniti.
 suus, a, um, svůj.
 stātus, us, *m.* stav.
 māneo, ěre, zůstati.
 campus, i, *m.* pole, rovina.
 vastus, a, um, pustý, širošířý,
 ohromný.
 vallis, is, *f.* dolina, údolí.
 profundus, a, um, hluboký.
 lātus, a, um, široký.
 lācus, us, *m.* jezero.
 mānus, us, *m.* ruka.
 aptus, a, um, spůsobilý.
 curro, ěre, běžeti, pohybovati
 se (o hvězdách).
 ortus, us, *m.* východ.
 occāsus, us, *m.* západ.
 sāpor, ōris, *m.* chuť.

ācidus, a, um, kyselý.
 impetus, us, m. útok.
 equitatus, us, m. jízdectvo.
 sustineo, ěre, odolati, vydržeti.
 rōbur, ōris, n. síla, jádro.
 peditatus, us, m. pěchota.
 sīcut, jako.
 lūsus, us, m. hra, hrání.
 cantus, us, m. zpěv.
 sēnātus, us, m. senat (nejvyšší
 rada římská).
 sagitta, ae, f. šíp.
 arcus, us, m. luk, oblouk.
 cursus, us, m. běh, oběh.
 sātis, dost.
 viridis, e, zelený.

2.

Tonitru, us, n. hřímání, brom.
 sed, ale, nýbrž.
 neco, āre, usmrcovati, zabít.
 gēlu, us, n. mráz.
 cornu, us, n. roh; paroh, u voj-
 ska: křídlo.
 quotannis, každoročně.
 amitto, ěre, ztratiti.
 tūba, ae, f. trouba (foukací
 nástroj).
 signum, i, n. znamení.
 do, dāre, dáti.
 flexus, us, n. koleno.
 rēvērentia, ae, f. úcta, úctivost.
 něbūla, ae, f. mlha.
 frequens, tis, častý, valný, četný.
 portus, us, m. přístav.
 tempestas, ātis, f. počasí zvl.
 bouřlivé, bouře.
 tūtus, a, um, chráněný, bez-
 pečný, jistý.
 artus, us, m. úd.
 ingenium, i, n. duch, vtip, dů-
 myslnost.
 fācinus, ōris, n. čin, skutek.
 patro, are, konati, způsobiti.
 spēcus, us, m. doupe, jeskyně.
 hābito, āre, bydleti, obývati.

expello, ěre, vypuditi, vystřeliti.
 ornatus, a, um, okrášlený.
 crassus, a, um, tlustý.
 intolerabilis, e, nesnesitelný.
 strepitus, us, m. hluk.
 animosus, a, um, srdnatý.
 ursus, i, m. medvěd.
 cātulus, i, m. mládě (zvířat
 divokých zvl. čtvernohých).
 occulto, āre, skrývati.
 aedifico, āre, stavěti.
 languidus, a, um, slabý.
 dexter, tra, trum, pravý, (ne
 levý).
 sinister, tra, trum, levý.
 firmus, a, um, silný.
 autem, však.
 cēdo, ěre, ustupovati.
 barbarus, a, um, cizí, nevzdě-
 laný, divoký.

3.

Porta, ae, f. brána.
 dōmus, us, f. dům.
 jānuā, ae, f. dvéře.
 pictura, ae, f. malba.
 exiguus, a, um, skrovný, malý.
 Pericles, is, m. Perikles (slavný
 státník a řečník athenský).
 militia, ae, f. vojna; *domi mi-
 litiaeque*, doma i v poli, n.
 na vojně.
 vesper, ěris, m. a vesper eri,
 m. večer; *vespere a vesperi*,
 na večer, večer, s večerem.
 festino, āre, chvátati.
 incolā, ae, m. obyvatel.
 rūš, rūris, n. venkov.
 opācus, a, um, stinný.
 splendidus, a, um, skvělý,
 skvostný.
 rēgius, a, um, královský.
 cāsus, us, m. pád, příhoda.
 obnoxius, a, um, podrobený.
 hūmilis, e, nízký.
 cāsa, ae, f. chatrč.
 p̄fectio, ōnis, f. odchod.

tristis, e, smutný.
 reditus, us, *m.* návrat.
 laetus, a, um, radostný.
 nam, neboť.

§. 17.

Spēs, ei, *f.* naděje.
 dūbius, a, um, pochybný, zá-
 hadný.
 vānus, a, um, prázdný; marný,
 lichý.
 diēs, ei, *m.* den.
 aestas, atis, *f.* léto.
 admirābilis, e, podivuhodný,
 předivný.
 fides, ei, *f.* věrnost.
 (fides, ium, *f.* housle)
 conjunctus, a, um, spojený.
 res, rei, *f.* věc; záležitost.
 scientia, ae, *f.* vědomost: zna-
 lost.
 domesticus, a, um, domácí.
 cūro, āre, obstarávati (něco),
 starati se (o něco).
 adverus, a, um, protivný, ne-
 příznivý; *res adversae*, ne-
 štěstí.
 secundus, a, um, příznivý; *res*
secundae, štěstí.
 vārio, āre, býti rozmanitým;
 střídati se.
 despero, āre, zoufati.
 superbio, īre, býti pyšným, py-
 šniti se, pýchati.
 publicus, a, um, veřejný, obe-
 cný; *res publica* neb *respu-*
blica, 1). obecní věc neb zá-
 ležlost; vláda; 2). obec, stát,
 země (vzhledem ku správě,
 řádům a zákonům atd.)
 administratio, onis, *f.* řízení,
 spravování.
 arduus, a, um, příkrý; pře-
 nesnadný.
 rārus, a, um, řídký.
 fallax, ācis, klamný, lichý.

exspecto, āre, očekávati.
 tantum, jen, jenom.
 frāgilis, e, lámavý, křehký, po-
 mijejší.
 honestus, a, um, šlechetný,
 čestný.
 effundo, ěre, vylíti.
 aequus, a, um, slušný,
 justus, a, um; spravedlivý.
 gratia, ae, *f.* dík; *gratias agere*,
 díky vzdávati, činiti.
 fabulosus, a, um, báječný.

§. 18.

Imperator, ōris, *m.* vůdce, císař.
 redūco, ěre, zpět vésti.
 Corinthus, i, *f.* Korinth (město
 v Řecku).
 Athenae, ārum, *f.* Atheny
 (město v Řecku).
 Lacedaemon, ōnis, *f.* Lacedae-
 mon (město v Řecku).
 Bābylon, ōnis, *f.* Babylon (mě-
 sto v Asii).
 dūco, ěre, vésti.
 Vienna, ae, *f.* Vídeň.
 Praga, ae, *f.* Praha.
 venio, īre, přijíti, přicházeti.
 Cānusium, i, *n.* Kanusium (mě-
 stu v Itálii).
 Brundusium, i, *n.* Brundusium
 (město v Itálii).
 archon, ontis, *m.* archont (nej-
 vyšší úředník v Athenách.)
 Carthāgo, īnis, *f.* Karthago
 (slavné město v Africe).
 eligo, ěre, vyvoliti, voliti.
 Ephēsus, i, *f.* Efesus (město
 v Malé Asii).
 Diāna, ae, *f.* Diana (bohyně
 lovů, luny atd.).
 Austria, ae, *f.* Rakousko.
 Delphi, orum, *m.* Delfi (město
 a orakulum v středním Řecku).
 nobilis, e, vznešený.
 avēho, ěre, odvézti.

navigo, āre, plaviti se, plouti.
 Venetia, ae, *f.* Benátky.
 Thebae, ārum, *f.* Theby (město
 v středním Řecku).
 Mediolanum, i, *n.* Milán.
 Parisii, orum, *m.* Paříž.
 Londinum, i, *n.* Londýn.
 bibliothēca, ae, *f.* knihovna.
 Dōdōna, ae, *f.* (město v sever-
 ním Řecku) Dodona.
 Arpinum, i, *n.* (město v střední
 Itálii) Arpinum.
 Cātullus, i, *m.* Katullus (bá-
 sník římský).
 Verona, ae, *f.* Verona (město
 v horní Itálii).
 Virgilius, i, *m.* Virgilius (bás-
 ník římský).
 Andes, ium, *m.* Andy (dědina
 u Mantui).

§. 19. 1.

Lux, cis, *f.* světlo.
 vēlox, ocis, rychlý.
 silentium, i, *n.* ticho.
 persaepe, přčasto.
 eloquentia, ae, *f.* výmluvnost.
 ōleum, i, *n.* olej.
 lēvis, e, lehký (na váhu).
 quam, než; nad.
 jus, jūris, *n.* právo.
 juvenis, is, *m.* mladík, jinoch.
 argentum, i, *n.* stříbro.
 sonus, i, *m.* zvuk.
 tardus, a, u um, zdlouhavý.
 amābilis, e, milostný, lásky
 hodný.
 praestans, ntis, přední; výtečný.
 aēr, is, *m.* vzduch.
 remōtus, a, um, vzdálený.
 cārus, a, um, milý, drahý.
 incautus, a, um, neopatrný.
 asper, ěra, lěrum, drsný, krutý.
 adolescentia, ae, *f.* mládí.
 plerumque, větším dílem, oby-
 čejně.

lōquax, ācis, mnohomluvný,
 hovorný.
 Něro, ōnis, *m.* Nero (jeden
 z císařů římských).
 crūdēlis, e, ukrutný.
 Claudius, i, *m.* Klaudius (jeden
 z císařů římských).
 ferrum, i, *n.* železo.
 ceteri, ae, a, ostatní.
 ūva, ae, *f.* brožeň.
 cautus, a, um, opatrný.
 Nestor, ōris, *m.* Nestor (hrdina
 výmluvností proslulý).
 clarus, a, um, jasný; slavný.
 immodestus, a, um, neskromný.

2.

Jūcundus, a, um, příjemný.
 vālidus, a, um, silný, mohutný.
 saucius, a, um, raněný.
 delphīnus, i, *m.* delfín, plíska-
 vice.
 metallum, i, *n.* kov.
 Atticus, i, *m.* Attikus (učení
 Říman).
 Lacedaemonius, i, *m.* Lacedaemoňan.

3.

Homěrus, i, *m.* Homerus.
 miser, era, erum, bídný.
 Syracūsae, ārum, *f.* Syrakusy
 (hlavní město sicilské).
 ōlim, druhy.
 dissimilis, e, nepodobný.
 pāpilio, ōnis, *m.* motýl.
 Zeuxis, is, *m.* Zeuxis.
 Apelles, is, *m.* Apelles.
 pictor, ōris, *m.* malíř.
 ceber, bris, e, slavný.
 purus, a, um, čistý.
 pōtio, ōnis, *f.* pití, nápoj.
 salūber, bris, bre, zdravý.
 hūmīlis, e, nízký.
 grācilis, e, tenký.

initium, i, *n.* počátek; *na p.*,
z p. initio.

§. 20.

Terrester, tris, tre, zemní,
zemský.

turpitudo, inis, *f.* ohavost.

corrigo, ěre, polepšiti, opravi-
viti.

calamitas, ātis, *f.* pohroma,
nehoda, neštěstí.

incido, ěre, vpadnouti, upad-
nouti.

vetustus, a, um, starý.

Ennius, i, *m.* Ennius.

nātus, us, *m.* jen v *abl. sing.*,
narození, věk, stáří; *major*
natu, starší; *minor natu*,
mladší.

Plautus, i, *m.* Plautus, (bás-
ník římský).

vārius, a, um, různý, rozma-
nitý.

eligo, ěre, vybrati si.

praemium, i, *n.* odměna.

porto, āre, nésti.

negligentia, ae, *f.* nedbalost.

indoctus, a, um, neučený.

stultus, a, um, pošetilý, zpo-
zdilý.

occīsus, a, um, zabítý.

simulātor, ōris, *m.* licoměrník.

invidus, i, *m.* závistník.

villus, i, *m.* chlup.

densus, a, um, hustý.

§. 21.

Exiguus, a, um, nepatrný.

difficultas, ātis, *f.* nesnadnost.

idōneus, a, um, příhodný, spů-
sobilý, spůsobný.

negōtium, i, zaměstnání, práce.

fēre, skoro, téměř.

usus, ūs, *m.* užívání, cvik.

egrēgius, a, um, výborný.

perutilis, e, přeužitečný.

Xenophon, ntis, *m.* Xenophon
(filosof, dějepisec a polní
vůdce řecký).

cēdrus, i, *f.* cedr.

praealtus, a, um, převysoký,
disciplīna, ae, *f.* vychování,
kážeň.

severus, a, um, přísný.

nunc, nyní.

Tarquinius, i, *m.* Tarquinius.

superbus, a, um, zpupný, pyšný.

ultimus, a, um, poslední.

crassus, a, um, hustý.

propior, ius, bližší.

magnificus, a, um, velkolepý.

summus, a, um, nejvyšší, nej-
větší.

injuria, ae, *f.* bezprávi.

mālēdicus, a, um, zlojanný.

sēnex, senis, starý.

remitto, ěre, zpět poslati.

Belgae, ārum, *m.* Belgové (ná-
rod v severní Gallii).

Germani, orum, *m.* Germani
(mohutný národ v střední
Europě).

antīquitas, ātis, *f.* starobylost,
dávnověkost.

prior, ius, prvnější, přední.

posterior, ius, pozdější, druhý,
zadní.

auxilium, i, *n.* pomoc.

auxius, a, um, úzkostlivý.

bēnevolus, a, um, dobromyslný,
dobrotivý.

āger, agri, *m.* území.

pes, ēdis, *m.* noha, běh (u za-
jíce), stopa (jakožto míra).

necessārius, a, um, potřebný.

superstītio, ōnis, *f.* pověra.

noxius, a, um, škodlivý.

permagnus, a, um, převeliký.

persicus, a, um, perský.

December, bris, *m.* prosinec.

pergratus, a, um, přemilý.

bēnēficus, a, um, dobročinný.
cogitatio, ōnis, *f.* myšlenka.

§. 22.

Studiosē, pilně.
rāro, zřídka.
prohībeo, ēre, zdržeti.
stulte, zpozdile.
āgo, ēre, jednati.
egrēgie, výborně.
disputo, āre, rozprávěti.
immortalitas, ātis, *f.* nesmr-
telnost.
patria, ae, *f.* vlast, otcina.
fortiter, udatně.
subito, náhle.
nuntius, i, *m.* posel.
gallina, ae, *f.* slepice.
pullus, i, *m.* mládě, kuře.
acriter, prudce.
fēliciter, šťastně.
audacter, odvážlivě, srdnatě.
facile, snadno.
minus, méně.
timidus, a, um, bázlivý.
vehementer, prudce, velice.
latro, āre, štěkati.
mordeo, ēre, kousati.
flo, āre, foukati, váti, fučeti.
sapienter, moudře.
par, páris, rovný.
congrēgo, āre, shromážďiti,
stovaryšiti.
suāviter, lhbě.
perago, ēre, vyvésti, vykonati.
celeriter, rychle.
vōlo, āre, létati, letěti.
dōmo, āre, krotiti.
diligenter, pilně.
pulchre, krásně.
paupertas, ātis, *f.* chudoba.
difficile, nesnadně.
depōno, ēre, odložiti, odklá-
dati.
natūra, ae, *f.* povaha.
morbus, i, *m.* nemoc.

cognosco, ēre, poznati.
respondeo, ēre, odpovéděti.
iudico, āre, souditi.
superbia, ae, *f.* pýcha.
tuus, a, um, tvůj.
juste, spravedlivě.
prudenter, obezřele.

§. 23.

Annus, i, *m.* rok.
Aprīlis, is, *m.* duben.
dīvido, ēre, děliti.
hōra, ae, *f.* hodina.
hebdomas, ādis, *f.* týden.
consto, āre, sestávati, záležeti.
saeculum, i, *n.* století.
spātium, i, *n.* prostora, doba.
senātor, ōris, *m.* senator (člen
senatu římského).
vēro, však.
turris, is, *f.* věž.
agger, ēris, *m.* návoz, hráze.
mōveo, ēre, pohybovati, po-
hnouti, dojati, dojímati.
intra, předl. s akk. uvnitř, v, ve.
oculus, i, *m.* oko.
tantum *neb* solum *neb* mōdō,
jen, jenom.
partim, z části, dílem.
sustento, āre, udržovati.
cibus, i, *m.* pokrm.
pōtio, onis, *f.* nápoj.
spiritus, us, *m.* dech, duch.
Dionysius, i, *m.* Dionysius.
tyrannus, i, *m.* samovládce.
Syracusānus, i, *m.* Syrakusan.
camelus, i, *m.* velbloud.
natus, a, um, stár, (s následu-
jícím akk. času).

§. 24.

Pūnicus, a, um, punický (kar-
thaginský).
perducō, ēre, přivesti.
condo, ēre, zakládati, založiti.

America, ae, *f.* Amerika.
 incola, ae, *m.* obyvatel.
 Eurōpa, ae, *f.* Europa.
 Martius, i, *m.* březien.
 Chaerōnēa, ae, *f.* Chaeronea
 (město v středním Řecku).
 olympias; ādis, *f.* olympiada
 (čtyrletí).

dīco, ěre, praviti, nazývati.
 dēliciae, arum, *f.* rozkoš, po-
 tēšení.

gēnus, ěris, *n.* pokolení.
 Nōvember, bris, *m.* listopad.
 vix, sotva.

cognitio, ōnis, *f.* poznání.
 veritas, ātis, *f.* pravda.
 vēnio, ěre, přicházeti, jíti.

Mājus, i, *m.* květen.
 vīreo, ěre, zelenati se.
 prātum, i, *n.* louka.
 sēges, ětis, *f.* osení.

§. 25. 1.

Vigilantia, ae, *f.* ostražitost.
 vitium, i, *n.* chyba.
 dīco, ěre, říci, praviti.
 negligo, ěre, zanedbávati.
 vestis, is, *f.* šat.

2.

Decōrus, a, um, čestný.
 amitto, ěre, ztratiti.
 adulator, oris, *m.* pochlebník.
 ingnosco, ěre, odpustiti.
 pius, a, um, zbožný.
 nix, nivis, *f.* sníh, velmi mnoho
 sněhu plurima nix.

3.

Adventus, us, *m.* příchod.
 atrox, ocis, ukrutný, krutý.
 fragor, ōris, *m.* rachot, třesk.
 mētus, us, *m.* strach.
 iudicium, i, *n.* úsudek.

autem, však.
 modestia, ae, *f.* skromnost.
 potentia, ae, *f.* moc.
 capesso, ěre, uchopovati, chy-
 tati.
 rostrum, i, *n.* zobák.

§. 26.

Gratus, a, um, milý, příjemný.
 hōdie, dnes.

crās, zítra.
 pax, pācis, *f.* mír, pokoj.
 beneficium, i, *n.* dobrodíní.
 contentus, a, um, spokojen.
 mēmor, ōris, pamětliv.
 fleo, ěre, plakati.
 mēmōria, ae, *f.* upomínka.
 carus, a, um, milý, drahý.
 lōcus, i, *m.* místo.
 nēmō, (īnis), *m.* nikdo; gen.
 a abl. přibírá se od nullus.

§. 27.

Negligens, tis, nedbalý.
 compos, ōtis, mocen, (něčeho).
 mollio, ěre, obměkčovati.
 ignosco, ěre, odpouštěti.
 defendo, ěre, hájiti, brániti.
 integer, gra, grum, neporu-
 šený, bezúhonný.
 liberě, svobodně.
 expono, ěre, vyložiti, vyklá-
 dati.
 cesso, āre, otalovati, (oddalo-
 vati), ustávati.
 confido, ěre, důvěřovati (se).
 sēro, ěre, síti, sázeti.
 mēto, ěre, sklízeti, žíti (žnu).
 bōnun, i, *n.* dobro, statek.
 sors, tis, *f.* osud, los.
 consulo, ěre, pečovati.
 diligenter, pilně.
 pēto, ěre, sahati (po čem),
 hledati, čeho.
 medicīna, ae, *f.* lék, úleva.

vitūpĕro, āre, tupiti, hanĕti.
 delibĕro, āre, raditi se.
 disputo, āre, hovořiti.
 prudentia, ae, *f.* prozřetel-
 nost.
 libero, āre, osvoboditi.
 impero, āre, vládnouti.
 iratus, a, um, hnĕvivý.

§. 28.

Princeps, cĕpis, *m.* první, pře-
 dní zvláštĕ důstojenstvím:
 knĕže, panovník.
 evello, ěre, vyrvati, vytrhnouti.
 sententia, ae, *f.* mínĕní.
 displiceo, ěre, nelíbĕti se.
 mutābilis, e, mĕnlivý, nestálý.
 mōdō — mōdō, brzo — brzo,
 hned — hned.
 tum nato; tum — tum, brzo
 — brzo, hned — hned.
 ubi, kde.
 vigor, ōris, *m.* čilost, živost.
 Cato, ōnis, *m.* Kato (slavný
 Říman).
 dictum, i, *n.* povĕdĕní; slovo,
 výpovĕď, průpovĕď.
 consilium, i, *n.* zámĕr.
 prōbo, āre, schvalovati, chvá-
 liti.
 tamquam, jako, jakoby.
 hospitium, i, *n.* hostinný byt.
 discĕdo, ěre, odcházeti, ode-
 jĕti.
 mendax, ācis, lživý.
 exiguus, a, um, skrovný.
 consĕdĕro, āre, uvažovati, po-
 zorovati.
 pigritia, ae, *f.* zahálka.
 dĕbilĕto, āre, seslabovati.
 imāgo, ĩnis, *f.* obraz.
 spĕcŭlum, i, *n.* zrcadlo.
 ōpĕra, ae, *f.* činnost, práce.
 sŭmo, ěre, bráti.

2.

Agnosco, ěre, poznati.
 libĕdo, ĩnis, *f.* rozkoř (tĕlesná),
 chtĕť.
 ěnim, zajistĕ, nebo, neboť.
 prōditor, ōris, *m.* zřádcĕ.
 adjŭvo, āre, podporovati, po-
 máhati.
 praeceptum, i, *n.* předpis.
 nosco, ěre, poznati.
 celebĕro, āre, slaviti, oslavo-
 vati.
 mĕřĕtum, i, *n.* zásluha.
 mortuus, a, um, mrtvý.
 pecco, āre, chybiti; *idem p.*,
 touž chybu spáchati.
 denuo, opĕt.
 fidŭcia, ae, *f.* důvěra.
 natus, a, um, zrozen.

§. 29.

Unus, a, um, jeden, jediný.
 pars, tis, *f.* část; *ab omni*
parte, z každĕ části, v kaž-
 dĕm ohledu.
 alter, ěra, ěrum, druhý; *alter*
 — *alter*, jeden — druhý
 (o dvou).
 sŏlus, a, um, sám, samojediný.
 macresco, ěre, schnouti, hu-
 benĕti.
 candor, ōris, *m.* skvělost, zá-
 ře, lesk.
 ullus, ā, um, některý.
 ŭterque, utraque, utrumque,
 každý z obou, oba, oboje
n. obojí.
 et — et, i — i.
 tŏtus, a, um, celý.
 ālius, a, ud, jiný.
 emendo, āre, zlepřiti, opravitĕ.
 Arduenna silva, ae, arduen-
 ský les, Ardenny.
 nullus, a, um, žádný.
 mārĕtĕmus, a, um, mořský,
 námořní.

misericordia, ae, *f.* milosr-
denství.
nisi, leč.
aegrītūdo, inis, *f.* zármutek.
turpis, e, hanebný, podlý.
ūter, utra, utrum, který z obou.
scientia, ae, *f.* znalost.

§. 30.

Dōcīlis, e, učelivý.
viola, ae, *f.* fialka.
pāro, āre, připravovati, stro-
jiti; shromažďovati.
laudābilis, e, chvalný, chvali-
tebný.
spectatus, a, um, dokázaný.
hēres, ēdis, *m.* dědic.
relinquo, ēre, zanechat, zů-
staviti.
nīmis, příliš.
fōveo, ēre, přáti (komu).
reddo, ēre, činiti, dělati (něko-
ho něčím).
ēventus, us, *m.* výsledek.
ignōro, āre, neznati.
profecto, vskutku, skutečně.
gēro, ēre, věsti, činiti, konati.
glōbus, i, *m.* koule,
ungula, ae, *f.* kopyto.
impius, a, um, bezbožný.
pulchritudo, inis, *f.* krása.
fērus, a, um, divoký, surový.
repugno, āre, přičiti se:
falsus, a, um, nepravý, křivý,
mylný.
pōtens, tis, mocný.
succurro, ēre, ku pomoci při-
spěti, pomoci.
instrumentum, i, *n.* nástroj.
plumbum, i, *n.* olovo.
trēmo, ēre, trásti se.
consentāneus, a, um, přimě-
řený.

§. 31.

Vōco, āre, volati; nazývati.
praeceptor, ōris, *m.* učitel.

moeror, ōris, *m.* hoře, žel, zá-
rmutek.
afflīgo, ēre, rmoutiti, trápiti.
rāmōsus, a, um, větevnatý,
košatý.
pūto, āre, za to míti, mítni,
mysliti.
rāpax, ācis, dravý
hēri, včera.
quando, kdy.
fōlium, i, *n.* list, lupen.
decīdo, ēre, opadati.
quamdiu, dlouho-li; jak dlouho.
cur, proč.
unde, odkud.
quōmōdo, jakým způsobem, jak.

§. 32.

Conscientia, ae, *f.* svědomí.
quāsi, jakoby, jako.
receptāculum, i, *n.* schránka.
tācītus, a, um, mlčící, tichý.
immīneo, ēre, hroziti, nastá-
vati.
neque — neque, ani — ani.
trāho, ēre, táhnouti.
voluptas, ātis, *f.* rozkoš, ra-
dost.
Graecia, ae, *f.* Řecko.
tēno, ēre, držeti, zaujímati.
Helotae, ārum, *m.* Heloté.
acternitas, ātis, *f.* věčnost.
bestiola, ae, *f.* zvířátko.
lenio, īre, mírniti.
quālis, e, jaký.
tālis, e, taký, takový.
quot, kolik.
tot, tolik.
fāmiliāris, is, *m.* důvěrník.

§. 33.

Cōpia, ae, *f.* zásoba.
comparo, āre, v. paro, v §. 30.
cito, rychle.
requīro, ēre, hledati, ptáti
se, pátrati (po čem.)

vītūpěro, āre, tupiti, haněti.
 delibero, āre, raditi se.
 disputo, āre, hovořiti.
 prudentia, ae, *f.* prozřetel-
 nost.
 lībero, āre, osvoboditi.
 impero, āre, vládnouti.
 iratus, a, um, hněvívý.

§. 28.

Princeps, cīpis, *m.* první, pře-
 dní zvláště důstojenstvím:
 kníže, panovník.
 evello, ěre, vyrvatí, vytrhnouti.
 sententia, ae, *f.* mínění.
 displiceo, ěre, nelíbíti se.
 mūtābilis, e, měnlivý, nestálý.
 mōdō — mōdō, brzo — brzo,
 hned — hned.
 tum nato; tum — tum, brzo
 — brzo, hned — hned.
 ubi, kde.
 vigor, ōris, *m.* čilost, živost.
 Cato, ōnis, *m.* Kato (slavný
 Říman).
 dictum, i, *n.* povědění; slovo,
 výpověď, průpověď.
 consilium, i, *n.* záměr.
 prōbo, āre, schvalovati, chvá-
 lití.
 tamquam, jako, jakoby.
 hospitium, i, *n.* hostinný byt.
 discēdo, ěre, odcházeti, ode-
 jíti.
 mendax, ācis, lživý.
 exiguus, a, um, skrovný.
 considěro, āre, uvažovati, po-
 zorovati.
 pigritia, ae, *f.* zahálka.
 debilito, āre, zeslabovati.
 imāgo, ĩnis, *f.* obraz.
 spēcūlum, i, *n.* zrcadlo.
 ōpěra, ae, *f.* činnost, práce.
 sūmo, ěre, brátí.

2.

Agnosco, ěre, poznati.
 libīdo, ĩnis, *f.* rozkoš (tělesná),
 chtíč.
 ěnim, zajisté, nebo, neboť.
 prōdītor, ōris, *m.* zrádce.
 adjūvo, āre, podporovati, po-
 máhati.
 praeceptum, i, *n.* předpis.
 nosco, ěre, poznati.
 celebros, āre, slaviti, oslavo-
 vati.
 mēritum, i, *n.* zásluha.
 mortuus, a, um, mrtvý.
 pecco, āre, chybiti; *īdem p.*,
 touž chybu spáchati.
 denuo, opět.
 fidūcia, ae, *f.* důvěra.
 natus, a, um, zrozen.

§. 29.

Unus, a, um, jeden, jediný.
 pars, tis, *f.* část; *ab omni*
parte, z každé části, v kaž-
 dém ohledu.
 alter, ěra, ěrum, druhý; *alter*
 — *alter*, jeden — druhý
 (o dvou).
 sōlus, a, um, sám, samojediný.
 macresco, ěre, schnouti, hu-
 beněti.
 candor, ōris, *m.* skvělost, zá-
 ře, lesk.
 ullus, a, um, některý.
 ūterque, utraque, utrumque,
 každý z obou, oba, oboje
n. obojí.
 et — et, i — i.
 tōtus, a, um, celý.
 ālius, a, ud, jiný.
 emendo, āre, zlepšiti, opravití.
 Arduenna silva, ae, arduen-
 ský les, Ardenny.
 nullus, a, um, žádný.
 mārītīmus, a, um, mořský,
 námořní.

misericordia, ae, *f.* milosr-
denství.

nísi, leč.

aegritudo, inis, *f.* zármutek.

turpis, e, hanebný, podlý.

üter, utra, utrum, který z obou.

scientia, ae, *f.* znalost.

§. 30.

Döcílís, e, uöelivý.

viola, ae, *f.* fialka.

päro, äre, pripravovati, stro-
jiti; shromažďovati.

laudäbilis, e, chvalný, chvali-
tebný.

spectatus, a, um, dokázaný.

hëres, ëdis, *m.* dědic.

relinquo, ëre, zanechati, zü-
staviti.

nimis, příliš.

föveo, ëre, přát (komu).

reddo, ëre, činiti, dělati (něko-
ho něčím).

ëventus, us, *m.* výsledek.

ignöro, äre, neznati.

profecto, vskutku, skutečně.

gëro, ëre, vésti, činiti, konati.

glöbus, i, *m.* koule,

ungula, ae, *f.* kopyto.

impíus, a, um, bezbožný.

pulchritudo, inis, *f.* krása.

fërus, a, um, divoký, surový.

repugno, äre, přičiti se:

falsus, a, um, nepravý, křivý,
mylný.

pötens, tis, mocný.

succurro, ëre, ku pomoci při-
spëti, pomoci.

instrumentum, i, *n.* nástroj.

plumbum, i, *n.* olovo.

trëmo, ëre, třásti se.

consentäneus, a, um, přimë-
řený.

§. 31.

Vöco, äre, volati; nazývati.

praeceptor, öris, *m.* učitel.

moeror, öris, *m.* hoře, žel, zá-
rmutek.

affligo, ëre, rmoutiti, trápiti.

rämösus, a, um, větevnatý,
košatý.

püto, äre, za to míti, mínti,
mysliti.

räpax, äcis, dravý

hëri, včera.

quando, kdy.

fölium, i, *n.* list, lupen.

decido, ëre, opadati.

quamdiu, dlouho-li; jak dlouho.

cur, proč.

unde, odkud.

quömödo, jakým způsobem, jak.

§. 32.

Conscientia, ae, *f.* svědomí.

quäsi, jakoby, jako.

receptäcöulum, i, *n.* schránka.

täcitus, a, um, mlčící, tichý.

immíneo, ëre, hroziti, nastá-
vati.

neque — neque, ani — ani.

träho, ëre, táhnouti.

voluptas, ätis, *f.* rozkoš, ra-
dost.

Graecia, ae, *f.* Řecko.

tëneo, ëre, držeti, zaujímati.

Helotae, ärum, *m.* Heloté.

aeternitas, ätis, *f.* věčnost.

bestiola, ae, *f.* zvířátko.

lenio, ire, mírniti.

quälis, e, jaký.

tälis, e, taký, takový.

quot, kolik.

tot, tolik.

fämiliäris, is, *m.* důvěrník.

§. 33.

Cöpia, ae, *f.* zásoba.

comparo, äre, v. paro, v. §. 30.

cito, rychle.

requiro, ëre, hledati, ptäti
se, pátrati (po čem.)

rätio, onis, *f.* příčina.
 contineo, ěre, držeti, vázati.
 indulgeo, ěre, hověti, povolovatí.
 tigris, idis neb is, *m.* tygr.
 bēlua, ae, *f.* zvíře, šelma.
 fēles, is, *f.* kočka.
 aculeus, i, *m.* žihadlo.
 servitus, ůtis, *f.* otroctví.
 sanabilis, e, zhojitelný.
 tantōpere, tak velice.
 castellum, i, *n.* tvrz.
 obsideo, ěre, obléhati.
 turpis, e, hanebný.
 proditio, onis, *f.* zrada.

§ 34.

Matūrus, a, um, zralý; předčasný, brzký.
 adolescentia, ae, *f.* mladosť, mládí.
 věre, opravdu.
 mālēficus, a, um, nešlechtný,
 mītis, e, jemný, mírný.
 acerbus, a, um, trpký.
 exaudio, ěre, vyslyšeti.
 prōbus, a, um, řádný, hodný, poctivý.
 peregrinatio, ōnis, *f.* pouť.

Dodatek II.

Slovníček latinsko-český.

Pozn. Zájmena, číslovky a předložky nenalezají se v slovníčku, poněvadž musí býti z mluvnice známy.
v. znamená *viz.*

A.

Abditus, a, um, skrytý, schovaný.
 abcūdo, ěre, xi, ctum, odvésti.
 abjicio, ěre, jēci, jectum, odvrcei, zahoditi.
 abluo, ěre, ui, ůtum, umyti.
 abscondo, ěre, condi, ditum, schovati, skrýti.
 absens, entis, nepřítomen.
 abstīneo, ěre, tīnui, tentum, zdržeti, zadržeti.
 absūm, esse, fui, nepřítomnu n. vzdálenu býti.

absūmo, ěre, mpsi, mptum, zničiti, ztrávití.
 ābundo, āre, āvi, ātum, oplývatí.
 ac, v. atque.
 accēdo, ěre, essi, essum, přistoupiti, přiblížiti se.
 accingo, ěre, nxi, nctum, opásati.
 accīpio, ěre, cēpi, ceptum, přijati, dostati, obdržeti.
 accūso, āre, āvi, ātum, obžalovati, obviniti.
 ācerbus, a, um, trpký, hořký.
 ācrīter, prudce.
 ācūleus, i, m, žihadlo.

- ācus, us, *f.* jehla; *a. magnetica*, dralka.
 acūtus, a, um, ostrý.
 addūco, ěre, xi, ctum, přivéstí.
 ādĕo, tak (velice).
 adhībeo, ěre, ui, ětum, přiči-
 niti; *modum a.*, míru za-
 chovati; *curam a.*, péči vy-
 naložiti.
 adhūc, posavad, dotad.
 adipiscor, ci, adeptus sum,
 obdržeti, dosíci.
 aditus, us, *m.*, přístup.
 adjūvo, āre, ūvi, ūtum, pod-
 porovati.
 administrātio, onis, *f.*, řízení,
 spravování.
 administro, āre, avi, atum,
 říditi, spravovati.
 admīrābilis, e, předivný, po-
 divný, podivu hodný.
 admīror, āri, atus sum, ob-
 divovati.
 admōveo, ěre, ōvi, ōtum, při-
 činiti, přiložiti.
 adōlescens, ntis, *m.*, mladík,
 jinoch.
 adōlescentia, ae, *f.*, mladictví,
 jinošství, mládí.
 adolescentulus, i, *m.*, jinošek,
 mladíček.
 adporto, āre, āvi, ātum, při-
 nésti.
 ādūlor, āri, ātus sum, po-
 chlebovati.
 ādūlātor, ōris, *m.*, pochlebník.
 adversus, a, um, nepřiznivý,
 protivný.
 adsum, esse, fui, přítomnu
 býti.
 aedificium, i, *n.*, stavení, dům.
 aedifico, āre, āvi, ātum, sta-
 věti.
 aegrītūdo, inis, *f.*, zármutek.
 aegrōtus, a, um, nemocný.
 āēr, āēris, *m.*, vzduch.
 aerārium, i, *n.*, pokladnice
 státní.
 aerumna, ae, *f.*, strast.
 aestas, ātis, *f.*, léto.
 aestimo, āre, āvi, ātum, ce-
 niti, vážiti si.
 aestuo, āre, āvi, ātum, roz-
 pařiti se; *aestuando* vedrem.
 aetas, ātis, *f.* věk, stáří.
 aeternitas, ātis, *f.*, věčnost.
 aeternus, a, um, věčný; *in*
aeternum, na věky.
 afficio, ěre, ěci, ectum: *pre-*
mio afficere, odměnu dáti,
 odměniti.
 affligo, ěre, xi, ctum, rmou-
 titi, trápití.
 Afrīca, ae, *f.*, Afrika.
 āger, agri, *m.* pole, role, území.
 agger, ěris, *m.*, násyp, hráze.
 aggrēdiōr, di, essus sum, při-
 kročiti (k čemu), začísti (ně-
 co); *aggrēdi aliquem* ude-
 řiti na koho.
 agnosco, ěre, ōvi, ūtum, po-
 znati.
 agnus, i, *m.* jehně, beránek.
 ago, ěre, ěgi, actum, konati,
 jednati.
 ālācer, cris, e, čilý, čerstvý,
 jarý.
 ālauda, ae, *f.*, skřivan.
 albus, a, um, bílý.
 Alexander, dri, *m.*, Alexander
 (slavný král macedonský).
 algeo, ěre, alsí, alsum, mrz-
 nouti.
 aliēnus, a, um, cizí.
 aliquando, někdy, jednou.
 ālius, a, ud, jiný.
 allīcio, ěre, lexi, lectum, při-
 lákati, lákati.
 alligo, āre, āvi, ātum, přívá-
 zati.
 ālo, ěre, alui, altum, krmiti,
 živiti.
 Alpes, ium, *f.*, Alpy.

- alter, ěra, ěrum, druhý; jeden (ze dvou); *alter* — *alter*, jeden — druhý.
- altitudo, dĕnis, *f.*, výška.
- altus, a, um, vysoký.
- amābilis, e, milostný, lásky hoden.
- amans, ntis, milující, milovný.
- amārus, a, um, hořký.
- ambulo, āre, āvi, ātum, procházeti se.
- America, ae, *f.*, Amerika.
- amicitia, ae, *f.*, přátelství.
- amiculum, i, *n.*, plášť.
- amicus, i, *m.*, přítel.
- amitto, ěre, ěsi, ěssum, ztratiti.
- amnis, is, *m.*, řeka (veliká), veletok.
- amoenus, a, um, líbezný, příjemný.
- amo, āre, āvi, ātum, milovati.
- amphibium, i, *n.*, obojživelník.
- anguis, is, *m.*, had.
- anima, ae, *f.*, duše.
- animal, ālis, *n.*, živočich, tvor.
- animus, i, *m.*, duch, srdce; *ex animo*, ze srdce.
- anser, ěris, *m.*, husa.
- antēquam, dřive než.
- antiquitas, ātis, *f.*, starobylost, dávnověkost.
- antiquus, a, um, starobylý, dávnověký.
- Antōnius, i, *m.*, Antonius.
- aper, pri, *m.*, kanec (divoký).
- aperio, ěre, rui, rtum, odevřiti.
- apis, is, *f.*, včela.
- Apis, is, *m.*, Apis (modla egyptská v podobě býka ctĕná).
- Apollo, ěnis, *m.*, Apollo (bůh světla a osvĕty vĕbec).
- appareo, ěre, ui, ětum, objeviti se, ukázati se.
- appello, āre, āvi, ātum, jmenovati, nazvati.
- appĕto, ěre, ěvi, tĕtum, dosahovati, bažiti.
- Appius Claudius, i, *m.* Appius Klaudius (znamenitý Říman).
- appropinquo, āre, āvi, ātum, blížiti se.
- Aprilis, is, *m.*, duben.
- aptus, a, um, způsobilý, vhodný, příhodný.
- āqua, ae, *f.*, voda.
- arātrum, i, *n.*, pluh.
- arbor, ěris, *f.*, strom.
- arceo, ěre, cui, zdržovati.
- ardeo, ěre, rsi, rsum, hořeti.
- Arduenna silva, ae, arduenský les, Ardenny.
- arduus, a, um, příkrý, přenesnadný.
- arĕna, ae, *f.*, písek.
- argentum, i, *n.*, stříbro.
- Archimedes, is, *m.*, Archimedes (matematik a mechanik syrakusský).
- archon, ontis, *m.*, archont (nejvyšší úředník v Athenách).
- Ariminum, i, *n.*, Ariminum (město v střední Itálii).
- Aristides, is, *m.*, Aristides (státník athenský).
- Aristoteles, is, *m.*, Aristoteles (slavný filosof řecký).
- arma, orum, *n.*, zbraň (jak k útoku tak k obranĕ).
- armatus, a, um, ozbrojený.
- armiger, eri, *m.*, zbrojnoš.
- ars, artis, *f.*, umĕní.
- arx, arcis, *f.*, hrad.
- artus, us, *m.*, úd.
- Asia, ae, *f.*, Asie.
- āsīnus, i, *m.*, osel.
- asper, ěra, ěrum, drsný, surový, krutý.
- aspis, ědis, *f.*, zmije, užovka.
- assiduus, a, um, bedlivý, neunavený.
- astutus, a, um, schytralý.
- āter, tra, trum, ěrný, tmavý.
- Athĕnae, ārum, *f.*, Atheny (město v Řecku).

Athēniensis, e, athenský.
 ātrox, ōcis, zuřivý, ũkrutný.
 atque, a, i.
 Atticus, i, m., Attikus (učený Říman).
 attingo, ěre, tīgi, tactum, dosíci.
 auctōr, ōris, m., původce.
 auctōritas, ātis, f., vážnost.
 auctumnus, i, m. podzim, ješeň.
 audacter, odvážlivě, srdnatě, směle.
 audax, ācis, odvážlivý, srdnatý, smělý.
 audēo, ěre, odvažovati se.
 audio, ĩre, ĩvi, ĩtum, slyšeti.
 audītus us, m., sluch.
 aufugio, ěre, ũgi, ũgītum, utéci.
 augeo, ěre, xi, ctum, rozmnožovati, obohatiti.
 auris, is, f., ucho.
 aurum, i, n., zlato.
 Austria, ae, f., Rakousko.
 aut, nebo; *aut* — *aut*, nebo — nebo, aneb — aneb.
 autem, však, ale.
 auxiliūm, i, n. pomoc.
 avarus, a, um, lakomý.
 avertō, ěre, ti, sum, odvrátiti.
 āvis, is, f., pták.
 āvōlo, āre, āvi, ātum, odletěti.

B.

Bābylon, ōnis, f., Babylon.
 Belgae, ārum, m., Belgové (národ gallský).
 beātus, a, um, blažený.
 bellicōsus, a, um, válečný, bojovný.
 bellum, i, n., válka.
 belua, ae, f., zvíře, šelma.
 běně, dobře.
 běněficiūm, i, n., dobrodiní.
 běněvōle, laskavě.
 běněvōlentia, ae, f., laskavost.

bēnignus, a, um, dobrotivý.
 bestiola, ae, f., zvířátko.
 bibq, ěre, bibi, píti.
 bini, ae, a, po dvou, dva a dva.
 bis, dvakrát.
 blandior, ĩri, ĩtus sum, lichotiti.
 Boeotia, ae, f. Boeocie (krajina řecká).
 bōnus, a, um, dobrý; *bōnae artes*, pěkná umění; *bōnum*, i, dobro; statek, jmění.
 bōs, ōvis, m., vůl.
 brēvis, e, krátký.
 Brundusium, i, n., Brundusium (město v Itálii).

C.

Čādāver, ěris, n., mrtvola.
 cādo, ěre, cecīdi, casum, padnouti.
 caecus, a, um, slepý.
 caedes, is, f., porážka, seč.
 Caēsar, āris, m., Caesar (slavný Říman).
 cālāmītas, ātis, f., pohroma, nehoda, nešťěstí.
 calcar, āris, n., ostruha.
 Calendae, arum, f., Kalendy (první den každého měsíce).
 cāleo, ěre, ui, horkým býti.
 calidus, a, um, horký, teplý.
 calliditas, ātis, f., chytrost, lstivost.
 callidus, a, um, chytrý, lstivý.
 cālōr, ōris, m., teplo, horko.
 cāmēlus, i, m., velbloud.
 Campānia, ae, f. Kampania (krajina v střední Itálii).
 campus, i, m., pole; rovina.
 candidus, a, um, běloskvoucí, skvěle bílý.
 candor, ōris, m. běloskvělost; skvělost, lesk, záře.
 cānis, is, m., pes.
 cāno, ěre, cecīni, cantum, zpívati.

- canto, āre, āvi, ātum, zpívati.
 cantus, us, *m.*, zpěv.
 Canusium, i, *n.*, Kanusium
 (město v Itálii).
 capio, ěre, cēpi, captum, chy-
 titi.
 Cāpitōlium, i, *n.* Kapitoliium
 (jeden ze 7 pahorků, na
 nichž Řím stál.)
 cāpra, ae, *f.*, koza.
 Capua, ae, *f.*, Kapua (město
 v Itálii).
 cāput, itis, *n.*, hlava; hlavní
 město.
 carcēr, ěris, *m.*, vězení, žalář,
 cāro, carnis, *f.*, maso.
 carpo, ěre, psi, ptum, trhati;
c. negligentem dotíráti na
 nedbalce.
 Cārthāgīniēnsis, e, karthagin-
 ský.
 Carthāgo, inis, *f.*, Karthago
 (hlavní město v Africe).
 cārus, a, um, milý, drahý.
 castigo, āre, āvi, ātum, kárati.
 castra, orum, *n.*, tábor, ležení.
 cāsus, us, *m.* pád; neštěstí;
 náhoda; *casu*, náhodou.
 Cātilina, ae, *f.* Katilina (po-
 věstný Říman).
 Cāto ōnis, *m.* Kato; *C. major*,
 K. starší (slavný Říman).
 causa, ae, *f.*, příčina; abl. *causā*
 s genitivem: za příčinou;
amicorum causā pro přátely.
 cāveo, ěre, cāvi, cautum, stříci
 se; varovati se.
 cāvo, āre, āvi, ātum, hloubiti,
 vyhloubiti.
 cēdo, ěre, cessi, cessum, u-
 stoupiti.
 cēdrus, i, *f.*, cedr.
 cēlēber, bris, bre, slavný (če-
 tně navštěvovaný, lidnatý).
 cēlēbro, āre, āvi, ātum, sla-
 viti, oslavovati.
 cēler, ěris, ěre, rychlý, hbitý.
 celsus, a, um, vysoký.
 censor, ōris, *m.*, censor (ú-
 ředník v Římě).
 cerno, ěre, crēvi, crētum, vi-
 dětí, poznati, rozeznávati.
 certo, āre, āvi, ātum, zápolití.
 certus, a, um, jistý, bezpečný.
 cesso, āre, āvi, ātum, ustávati;
 otalovati.
 ceteri, ae, a, ostatní.
 cibus, i, *m.*, krmě, jídlo.
 Cicero, onis, *m.* Cicero (sla-
 vný Říman).
 cicōnia, ae, *f.* čáp.
 Cincinnatus, i, *m.* Cincinnatus
 (slavný Říman).
 cingo, ěre, nxi, nctum, obe-
 hnati, obklíčiti; *obsidione a.*
 oblehnouti.
 circumdo, āre, dēdi, dātum,
 obklíčiti.
 circumvenio, ěre, vēni, ventum,
 obejítí, ošiditi.
 cito, rychle, brzo.
 clāmo, āre, āvi, ātum, křičeti.
 clārus, a, um, slavný.
 classis, is, *f.* třída (lidu); loďstvo.
 claudo, ěre, si, sum, zavřítí.
 clāvus, i, *m.* veslo.
 Cleopātra, ae, *f.* Kleopatra
 (královna egyptská).
 Clītus, i, *m.* Klitus (přítel
 Alexandra Velikého).
 Cōdrus, i, *m.* Kodrus (král
 athenský).
 coelestis, e, nebeský.
 coelum, i, *n.* nebe.
 coena, ae, *f.* oběd, jídlo (hlavní).
 coeno, āre, āvi, ātum, oběd-
 vati, stolovati.
 coērceo, ěre, ui, itum, na uzdě
 mítí, krotiti.
 cōgīto, āre, āvi, ātum, mysliti.
 cognitio, ōnis, *f.* poznání, zna-
 lost, vědomost.
 cognosco, ěre, nōvi, nītum,
 poznati.

- cōgo, ěre, cōěgi, cōactum, přinutiti.
- cōhībeo, ěre, ui, ĭtum, na uzdě mĭti.
- cōlĭgo, ěre, ěgi, ectum, sbĭrati, poznati.
- collum, i, *n.* krk.
- cōlo, ěre, cōlui, cultum, vzdělávati (něco), ctĭti (někoho).
- cōlor, ōris, *m.* barva.
- Columbus, i, *m.* Kolumbus (vynalezce Ameriky).
- cōmes, ĭtis, *m. a f.* právodce.
- cōmĭtor, ari, ātus sum, provázeti.
- commemoro, āre, āvi, ātum, připomínati (sobě).
- commendatio, onis, *f.* poručení, přímluva.
- commendo, āre, āvi, ātum, poručena činiti, poručiti.
- committo, ěre, ĭsi, issum, svěřiti.
- commode, pohodlně.
- commodum, i, *n.* prospěch, užitek.
- commoveo, ěre, ōvi, ōtum, pohnouti, znepokojiti.
- communico, āre, āvi, ātum, sdělití.
- commūnis, e, společný.
- comparo, āre, āvi, ātum, 1). srovnati, porovnatí; 2). připraviti, sjednati.
- compesco, ěre, cui, skrotiti.
- compos, ōtis, mocen.
- concionor, āri, ātus sum, řečnití.
- concordia, ae, *f.* svornost.
- concors, dis, svorný.
- concūtio, ěre, cussi, cussum, rozechvěti, zachvěti.
- condio, ĭre, ĭvi, ĭtum, kořeniti, soliti; *c. mortuum* balsamovati mrtvolu.
- conditor, ōris, *m.* zakladatel, tvůrce.
- condo, ěre, dĭdi, dĭtum, zakládati, založiti.
- confĭdo, ěre, důvěřiti (se).
- confiteor, āri, fessus sum, vyznati.
- cōngrego, āre, āvi, ātum, shromáždití, stovaryšiti.
- conjūgo, āre, āvi, ātum, spojití.
- conjunctus, a, um, spojený.
- conjuratus, i, *m.*, spiklenec.
- cōnor, āri, ātus sum, odvážiti se, pokouseti se.
- conscientia, ae, *f.*, svědomí.
- consēquor, i, secutus, sum, následovati, stĭhati.
- consero, ěre, sěrui, sertum, osěti, zasěti.
- consĭdero, āre, āvi, ātum, pozorovati, uvažovati, prozkoumatí.
- consĭlium, i, *n.*, rada, záměr.
- consōlor, āri, ātus sum, těšiti, útěchy dodávati.
- conspicor, āri, atus sum, spatřiti, shlednouti.
- constantia, ae, *f.*, stálost, důslednost.
- constituo, ěre, ui, ūtum, ustanoviti, zřĭditi.
- consto, āre, stĭti, záležeti, sestávati; *neos. constat* jest známo, jĭsto.
- consuetūdo, ĭnis, *f.*, zvyk, obyčej.
- consulo, ěre, lui, ltum, za radu tázati *n.* bráti.
- contemno, ěre, mpsi, mtum, pohrdati, opovrhovati (*kým*).
- contemplor, āri, atus sum, pozorovati.
- contentus, a, um, spokojen.
- continens, tis, souvislý; *terra c.* pevnina.
- contineo, ěre, tĭnui, tentum, držeti (pohromadě), vázati.
- contingo, ěre, tĭgi, tactum, dosáhnouti, dosci.

- contumēlia, ae, *f.* hana, po-
 hanění.
 convīva, ae, *m.* host.
 copia, ae, *f.* hojnosť, zásoba,
 množství.
 cor, cordis, *n.*, srdce (co sval).
 Corinthus, i, *f.*, Korinth (město
 v Řecku).
 cornix, cis, *f.*, vrána.
 cornu, us, *n.*, roh, paroh;
 křídlo (u vojska).
 corōna, ae, *f.* věnec, koruna.
 corōno, āre, āvi, ātum, věnčiti.
 corpus, ōris, *n.*, tělo.
 corrigo, ěre, rexi, rectum,
 napraviti.
 costa, ae, *f.*, žebro.
 crās, zitra.
 crassus, a, um, hustý.
 creator, ōris, *m.* stvořitel.
 crēber, bra, brum, častý.
 credo, ěre, didi, dītum, věřiti.
 crēmo, āre, āvi, ātum, pálití,
 spalovati.
 creo, āre, āvi, ātum, učiniti,
 voliti.
 cresco, ěre, crēvi, crētum,
 růsti.
 Creta, ae, *f.*, Kreta (ostrov).
 crimen, inis, *n.*, provinění,
 vina.
 crīnis, is, *m.*, vlas.
 crūcio, āre, āvi, ātum, trápiti,
 soužití.
 crūciātus, us, *m.*, muka.
 crūdēlis, e, krutý, ukrutný.
 cruentus, a, um, krvavý.
 crūs, ūris, *n.*, stehno, hnát.
 culpa, ae, *f.*, vina.
 cumulo, āre, āvi, ātum, osypati.
 cunctor, ari, atus sum, otáletí.
 cunctus, a, um, veškeren.
 cūpīditas, ātis, *f.*, žádost.
 cūpīdo, inis, *f.*, žádost.
 cūpīdus, a, um, žádostiv.
 cūpio, ěre, īvi, itum, žádati (si).
 cur, proč.
- cūra, ae, *f.*, starost.
 Curius, i, *m.*, Kurius (proslulý
 Říman).
 cūro, āre, āvi, ātum, obstará-
 vati; starati se, hleděti (aby..).
 curro, ěre, cūcurri, cursum,
 běžeti.
 currus, us, *m.*, vůz.
 cursus, us, *m.*, běh, dráha.
 Curtius, i, *m.*, Kurtius (pro-
 slulý Říman).
 custodia, ae, *f.*, stráž; *c. cor-
 poris* tělesná s.
 custodio, ěre, īvi, itum, hlí-
 dati.
 Cyrus, i, *m.*, Cyrus (král perský).

D.

- Damnum, i, *n.*, škoda.
 Darīus, i, *m.*, Darīus (král
 perský).
 dea, ae, *f.* bohyně.
 dēbeo, ěre, ui, itum, 1). býti
 povinnu, dlužnu; *vītam d.*
 život děkovati; 2). musiti,
 míti.
 dēbilito, āre, āvi, ātum, se-
 slabovati.
 December, bris, *m.*, prosinec.
 decemviri, orum, *m.*, desíti-
 páni (úředníci římské).
 decerno, ěre, crēvi, crētum,
 ustanoviti.
 dēcīdo, ěre, cīdi, opadati.
 dēclāro, āre, āvi, ātum, uka-
 zovati.
 dēcōro, āre, āvi, ātum, krášlití,
 zdobiti.
 dēcōrus, a, um, čestný.
 dēdūco, ěre, xi, ctum, vésti
 (od někud), voditi.
 defendo, ěre, ndi, nsum, brá-
 niti, hájiti.
 dēinde, pak, potom, nato.
 dējīcio, ěre, ēci, ectum, sho-
 diti.

- dēleo, ēre, ēvi, ētum, ničiti, bořiti.
dēlecto, āre, āvi, ātum, obveselovati, baviti.
dēlectus, us, *m.*, odvod; *delectum habēre* odvod držeti, odváděti.
Delphi, ōrum, *m.*, Delfi (město a orakulum v středním Řecku).
delphicus, a, um, delfický; *d. deus* Apollo.
delphinus, i, *m.*, delfin, plis-kavice.
dēmitto, ēre, īsi, issum, spustiti; *animum d.* klesati na mysli.
Dēmōcritus, i, *m.*, Demokritus (filosof řecký).
dēmonstro, āre, āvi, ātum, ukázati, pověděti.
Dēmōsthēnes, is, *m.*, Demos-thenes (slavný řečník řecký).
dēmum, teprv.
dens, tis, *m.*, zub.
dependeo, ēre, di, sum, viseti.
dēpōno, ēre, sui, situm, odložiti.
dērisor, ōris, *m.*, posměvač.
descendo, ēre, di, sum, sestoupiti.
describo, ēre, psi, ptum, popsati, rozdělití, roztrřiditi.
dēsīdero, āre, āvi, ātum, toužiti (po něčem), žádati si (čeho).
dēsīno, ēre, sii, sītum, přestávati.
despēro, āre, āvi, ātum, zoufati.
dēsūm, essē, fui, scházeti, chyběti.
dētīneo, ēre, nui, ntum, zadržeti.
dēterreo, ēre, ui, itum, odstrašiti.
dēus, i, *m.*, bůh.
dēvasto, āre, āvi, ātum, zpuštošiti.
dēvōro, āre, āvi, ātum, žrátí, požřati.
dexter, tra, trum, pravý (nelevý).
Diāna, ae, *f.*, Diana (bohyně lovv, lunny atd.).
dīco, ēre, xi, ctum, řici, praviti; 2) řečníti; 3) nazvati.
dictator, ōris, *m.*, diktator (nejvyšší osoba úřadní).
dictum, i, *n.*, průpověď, výpověď, slovo.
dies, ei, *m.*, den.
difficultas, ātis, *f.*, nesnadnost, obtíž.
diffundo, ēre, ūdi, ūsum, rozlěvati.
dignitas, ātis, *f.*, vážnost.
dignus, a, um, hodný (něčeho), patřící.
dīlabor, i, psus sum, rozpadati se.
dīlīgens, tis, dbalý, bedlivý, pilný.
dīlīgentia, ae, *f.*, bedlivost, pilnost.
dīlīgo, ēre, xi, ctum, vážiti si, ctěti.
dīmīcatio, onis, *f.*, boj.
dīmīdium, i, *n.*, polovice.
Diodotus, i, *m.*, Diodotus (filosof a učitel Ciceronův).
Diōgēnes, is, *m.*, Diogenes (proslulý filosof řecký).
Dionysius, i, *m.*, Dionysius (panovník syrakusský).
dīruo, ēre, ui, ūtum, zbořiti.
discēdo, ēre, essi, essum, odcházeti.
discīplīna, ae, *f.*, cvičení, vyučování; kázeň.
discīpūlus, i, *m.*, žák.
disco, ēre, dīdici, učiti se.
discordia, ae, *f.*, nesvornost.
displīceo, ēre, ui, itum, nelíbiti se.

dispūtatio, ōnis, *f.*, rozmluva.
dispūto, āre, āvi, ātum, roz-
mlouvati.

dissero, ěre, rui, rtum, roz-
mlouvati.

dissimilis, e, nepodobný.

diū, dlouho.

diūturnus, a, ūm, dlouhý (o čase).

dīves, itis, bohatý.

dīvīnus, a, um, božský.

dīvidō, ěre, īsi, īsum, dělití,
rozděliti.

dīvītia, arum, *f.*, bohatství.

dō, dāre, dēdi, dātum, dāti.

dōceo, ěre, cui, ctum, učiti.

dōcīlis, e, učelivý.

doctrīna, ae, *f.*, vědomost,
učení.

doctus, a, um, učený.

dōleo, ěre, ui, míti bolest;
těžce nésti.

dōlor, ōris, *m.*, bolest.

dōlus, i, *m.*, leš.

dōmesticus, a, um, domácí.

dōmīna, ae, *f.*, paní.

dōmīnor, āri, ātus sum, pa-
novati.

dōmo, āre, ui, itum, krotiti.

dōmus, us, *f.*, dům.

dōnēc, pokud.

dormio, ěre, īvi, itum, spāti.

dūbito, āre, āvi, ātum, pochy-
bovati; býti na rozpacích,
váhati.

dūbius, a, um, pochybný, zá-
hadný.

dūco, ěre, xi, ctum, vésti.

dulcis, e, sladký, příjemný.

dum, mezi tím co; když.

Dumnorix, igis, *m.*, Dumnorix.

dūrītia, ae, *f.*, tvrdost; otužilost.

dūro, āre, āvi, ātum, tužiti,
síliti.

dūrus, a, um, tvrdý.

dux, ūcis, *m.* a *f.*, vůdce,
vůdkyně.

E.

Edīco, ěre, xi, ctum, naříditi.

ēdo, ěre, ēdi, ēsum, jísti.

ēdoceo, ěre, cui, vyučiti.

ēdūco, āre, āvi, ātum, vycho-
vávati, žíviti.

ēdūco, ěre, xi, ctum, vyvésti.

effīcax, ācis, vydatný, platný.

effīcio, ěre, ēci, ectum, vyko-
nati.

effōdio, ěre, ōdi, ossum, vy-
kopati.

effundo, ěre, ūdi, ūsum, vyliti.

ēgeo, ěre, ui, nedostatek míti,
potřebaovati.

ēgredior, edi, essus sum, vy-
jíti; utéci.

ēgregius, a, um, výborný, zna-
menitý.

ēlabōro, āre, āvi, ātum, pra-
covati, usilovati.

ēlēvo, āre, āvi, ātum, zleh-
čovati.

ēlīgo, ěre, elegi, electum, vy-
voliti.

ēloquentia, ae, *f.*, výmluvnost.

ēmendo, āre, āvi, ātum, opravi-
viti, napraviti.

ēmīneo, ěre, ui, vynikati.

ēmo, ěre, ēmi, emptum, ku-
povati.

ēmōlūmentum, i, *n.*, zisk.

emptor, ōris, *m.*, kupec (= ku-
pující).

ēmōrior, emori, emortuus sum,
odumirati.

ēnim, zajisté, neboť.

Ennius, i, *m.*, Ennius (básník
římský).

ēnūmero, āre, āvi, ātum, vy-
počítávati.

Epaminondas, ae, *m.*, Epami-
nondas (vůdce thebanský).

Epīcūrus, i, *m.*, Epicurus (fi-
losof řecký).

Ephēsius, a, um, efesský.
 Ephēsus, i, f., Efesus (město v malé Asii).
 ěpūlae, ārum, f., kvas; hōstina.
 ěrādīco, āre āvi, ātum, vyvrátiti (z kořene).
 ergo, tedy.
 ěrīpio, ěre, ipui, eptum, vyrvati, vytrhnouti.
 erro, āre, āvi, ātum, mýliti se, chybovati.
 ěrūdīo, ěre, ěvi, ětum, vzdělati, vychovati, vycvičiti.
 ěsurio, ěre, ěvi, ětum, lačněti, et, a, i; et — et, i — i.
 ětīam, těž, i; non solum — sed etiam, v. „solum.“
 Eurōpa, ae, f., Europa.
 ěvādo, ěre, āsi, āsum, vystoupiti; vyjiti.
 ěvěho, ěre, exi, ectum, vyvězti; in coelum evehī do nebe povzněsti.
 ěvello, ěre, evelli, evulsum, vyrvati, vytrhnouti.
 evenio, ěre, nī, ntum, vyjiti; evenit stāvā se.
 eventus, us, m., věsledek.
 exaudīo, ěre, ěvi, ětum, vyslyšetī.
 excello, ěre, ui, vynikati, vyznamenati se.
 excipio, ěre, cěpi, ceptum: těla e., kopīm raněnu býti; vulnera e., rāny dostati.
 excito, āre, āvi, ātum, vzbuditi; roznětiti, spūsobiti.
 excōlo, ěre, lui, ltum, vzdělāvati.
 exemplum, i, n., pěřklad.
 exerceo, ěre, ui, ětum, cvičiti, tužitī.
 exercito, āre, āvi, ātum, cvičiti.
 exercitus, us, m., vojsko.
 exhaurio, ěre, hausī, haustum, vyčěrpati.

exiguus, a, um, skrovný, nepatrný.
 exilium, i, n., vyhnanství.
 exītus, us, m., konec, věsledek.
 exordium, i, n., původ, počátek.
 expedio, ěre, ěvi, ětum, vyprostīti; expedit, prospívā.
 expello, ěre, pūli, pulsum, vypuditi, odraziti; vystřeliti.
 exerior, ěri, ertus sum, zkusiti.
 expleo, ěre, ěvi, ětum, vyplniti; sītīm e. uhasiti, žížeň.
 expīlo, āre, āvi, ātum, vyloupati, obrati.
 expono, ěre, sui, situm, vyložitī.
 expugno, āre, āvi, ātum, dobyti.
 exsequor, i, cutus sum, prověsti, prováděti.
 exspecto, āre, āvi, ātum, očkāvati.
 extinguo, ěre, stinxi, stinctum, zahubiti.
 exsto, āre, stīti, jest, stāvā, vyskytuje se něco.
 extruo, ěre, uxi, uctum, vystāvěti.
 extremus, a, um, nejkrajnějšī, nejvyššī.

F.

Fāber, bri, m., řemeslník; tvůrce, strůjce.
 Fābius Cunctator, ōris, m., Fabius Kunktator (vůdce římský).
 Fābrīcius, i, m., Fabricius (vůdce římský).
 fābūla, ae, f., bajka, povídka.
 fācīle, snadno.
 fācīlis, e, snadný.
 fācīo, ěre, fāci, factum, čīniti, dělati.
 fācīnus, ōris, n., čin, skutek.

factum, i, n., čin, skutek.
 fāgus, i, buk.
 fallo, ěre, fēfelli, falsum, klamati, zmýliti.
 falso, neprávě.
 fama, ae, f., zvěst, pověst; jméno.
 fāmes, is, f., hlad.
 fāmiliāris, e, rodinný; *res f.*, jmění.
 fāmūlāris, e, služebnický, otrocký.
 fānum, i, n., chrám.
 fas: *fas est*, dovoleno jest.
 fāteor, ěri, fassus sum, vyznati.
 fāveo, ěre, fāvi, fautum, přízniv býti.
 fel, fellis, n., žluč.
 fēles, is, f., kočka.
 felicitas, ātis, f., štěstí.
 felix, icis, šťastný.
 fēra, ae, f., šelma, (divoké) zvíře.
 fēre, téměř, skoro.
 ferox, ōcis, divoký, divý.
 ferrum, i, n., železo; *ferro ignique* mečem i ohněm.
 fērus, a, um, divoký, litý.
 festino, āre, āvi, ātum, chvátati.
 fides, ei, f., věrnost; *fidem habere* důvěřovati, věřiti.
 fidus, a, um, věrný.
 figura, ae, f., postava, podoba.
 finio, ěre, i, vi, itum, ukončiti.
 finis, is, m., konec.
 firmus, a, um, pevný, silný.
 flagitium, i, n., nepravost.
 flāgro, āre, āvi, ātum, plápolati, hořeti.
 flāvus, a, um, zlatožlutý, rusý.
 flecto, ěre, xi, xum, ohnouti; pohnouti.
 fleo, ěre, ēvi, ētum, plakati.
 flexus, us, m., ohnutí, ohyb.

flo, āre, āvi, ātum, foukati, fučeti, váti.
 floreo, ěre, ui, kvěsti.
 flos, ōris, m., květ, květina.
 flūmen, inis, n., řeka; proud.
 fluo, ěre, fluxi, téci.
 fōcus, i, m., krb.
 fōlium, i, n., list, lupen.
 forma, ae, f., postava, podoba.
 fons, tis, m. zřídlo, pramen.
 fortasse, snad.
 fortis, e, udatný, chrabřý, zmužilý.
 fortiter, udatně, chrabře, zmužile.
 fortitūdo, inis, f., udatnost, chrabrost, zmužilost.
 fossa, ae, f., příkop.
 fōveo, ěre, fōvi, fōtum, přízniv býti, přát (komu).
 frāgilis, e, křehký, pomýjejší.
 frāgilitas, ātis, f., křehkost, slabost.
 frango, ěre, frēgi, fractum, lámati.
 frāter, tris, m., bratr.
 frēnum, i, n., uzda.
 frequens, tis, častý, valný.
 frīgīdus, a, um, studený, chladný.
 frīgus, ōris, n., mráz, zima.
 frons, dis, f., ratolest; listí.
 fructus, us, m., ovoce, plod.
 frūgālitas, ātis, f., střídmost; pořádnost.
 frustra, adv. marně.
 fūcus, i, m., trubec.
 fūga, ae, f., útěk.
 fūgax, ācis, ubíhavý, prehavý.
 fūgio, ěre, fūgi, fūgitum, ubíhati, utíkati (čeho n. před čím).
 fūgo, āre, āvi, ātum, na útěk zahrati.
 fulmen, inis, n., blesk.
 fundamentum, i, n., základ.

fundo, āre, āvi, ātum, zalo-
žiti.

fundo, ěre, fūdi, fūsum, lti.
fūr, ūris, *m.*, zloděj.

futūrus, a, um, budoucí.

G.

Gaditanus, i, *m.*, Gaditan (oby-
vatel města Gades).

Galli, orum, *m.*, Galové (ná-
rod kdysi v nynější Francii.)

gallīna, ae, *f.*, slepice.

Ganges, is, *m.*, Ganges (řeka
v Indii).

garrīo, ěre, ěvi, ětum, švítořiti.

garrūlus, a, um, švítořivý, ště-
betavý.

gaudeo, ěre, raduji se.

gaudium, i, *n.*, radost.

gēlidus, a, um, studený, mra-
zivý.

gēlu, us, *m.*, mráz.

gēner, eri, *m.*, zeť.

gēnērōsus, a, um, šlechtný.

gens, tis, *f.*, kmen, národ.

gēnu, us, *n.*, koleno.

gēnus, ěris, *n.*, rod, druh,
pokolení.

Germani, ōrum, *m.*, Germani
(národ druhdy v střední
Europě; Němci).

Germania, ae, *f.*, Germanie
(Německo).

gēro, ěre, gessi, gestum, čí-
nití, konati; věsti; *res gestae*
(vykonané) činy, skutky.

glācies, ei, *f.*, led.

glādius, i, *m.*, meč.

glōbōsus, a, um, kulatý, ku-
lovatý.

glōria, ae, *f.*, sláva.

glōrior, ari, atus sum, hono-
siti se, chlubití se.

glōriōsus, a, um, slavný; *glo-
riosum est*, jest k slávě *n.*
k oslavě.

gnārus, a, um, znalý.

Graecia, ae, *f.*, Řecko.

Graecus, a, um, řecký; Grae-
cus, i, *m.*, Řek.

grātia, ae, *f.*, dík.

grātulor, ari, ātus sum, štěstí
přáti.

grātus, a, um, 1. libý, milý;
2. vděčný.

grāvitas, ātis, *f.*, síla, velikost.

grex, grēgis, *m.*, stádo.

grūs, uis, *f.*, jeřáb.

gubernātor, ōris, *m.*, kormi-
delník; správce.

gūberno, āre, āvi, ātum, ří-
diti, spravovati.

gutta, ae, *f.*, kapka.

H.

Hābeo, ěre, uí, ětum, mťti.

hābito, āre, āvi, ātum, bydliti;
obývati.

hāmus, i, *m.*, udice.

Hannibal, ālis, *m.*, Hannibal
(vůdce karthaginský).

hāruspex, ěcis, *m.*, haruspex
(hádač z drobu obětovaných
zvířat).

haud, ne, nikoliv; *haud procul*
nedaleko.

hebdōmas, ādis, *f.*, týden.

hēbeto, āre, āvi, ātum, vysíliti,
seslabiti.

Hēlōtae, arum, *m.*, Heloté
(porobníci spartánští).

Helvētīi, orum, *m.*, Helveté
(národ druhý v nynějším
Švejcarsku).

Hercules, is, *m.*, Herkules
(nejslavnější hrdina řecký).

hēres, ēdis, *m.*, dědic,

hēri, včera.

Hērōdōtus, i, *m.*, Herodotus
(slavný dějepisec řecký).

hesternus, a, um, včerejší.

hiems, ěmis, *f.*, zima.

hilaris, e, veselý.
 hinnio, ěre, ěvi, ětum, řehtati.
 Hippocentaurus, i, m., Hipo-
 centaurus (bytosť báječná
 mající podobu člověka s ko-
 něm srostlého).
 hirundo, ěnis, f., vlařtovka.
 Hispania, ae, f., Hispanie (Špa-
 něly).
 historia, ae, f., dějepis.
 hodie, dnes.
 homo, ěnis, m., člověk.
 Homerus, i, m., Homerus (nej-
 slavnější básník řecký).
 honestas, ětis, f., počestnosť,
 šlechtnosť.
 honestus, a, um, počestný, ctný.
 honeste, počestně, ctně.
 honor, ěris, česť, pocta.
 honoro, ěre, ěvi, ětum, ctíti.
 hora, ae, f., hodina.
 Horatius, i, m., Horacius (slavný
 básník římský).
 hortor, ěri, ětus sum, vybízeti,
 napomínati.
 hortus, i, m., zahrada.
 hospitium, i, n., hostinný byt;
 hostinice.
 hostis, is, m., nepřítel (válčící).
 humanus, a, um, lidský.
 humidus, a, um, vlhký.
 humo, ěre, ěvi, ětum, pohřbíti,
 pochovati.

Ch.

Chaeronea, ae, f., Chaeronea
 (město v středním Řecku).
 Chimaera, ae, f., Chimaera
 (báječná, ohněm soptící po-
 tvora, z předu lvíce, pro-
 středním tělem koza, z zadu
 dračice).

I.

Idcirco, proto.
 ideo, proto.

idoneus, a, um, příhodný; spů-
 sobilý.
 igitur, tedy.
 ignavia, ae, f., zahálka, lenosť.
 ignavus, a, um, liknavý, bo-
 jácný, zbabělý.
 ignis, is, m., oheň.
 ignoro, ěre, ěvi, ětum, neznati.
 ignosco, ěre, ěvi, ětum, od-
 pustiti.
 Ilias, ědis, f., Ilias (báseň Ho-
 merova).
 illaecbra, ae, f., vábidlo, ná-
 straha.
 illustro, ěre, ěvi, ětum, osvět-
 lovati.
 imago, ěnis, f., obraz.
 imbuo, ěre, ui, ětum, namo-
 křiti, zmočiti.
 imitor, ěri, ětus sum, napo-
 dobiti, následovati.
 immineo, ěre, broziti, nastávati.
 immitto, ěre, ěsi, ěssum, pustiti.
 immolo, ěre, ěvi, ětum, obě-
 tovati.
 immortalis, e, nesmrtelný; tr-
 valý.
 immortalitas, ětis, f., nesmrtel-
 nosť.
 impedio, ěre, ěvi, ětum, pře-
 kaziti, překážeti, zdržovati;
 impediōr, překáží se mi, jsem
 zdržován.
 impendeo, ěre, nastávati.
 impendo, ěre, di, sum, vyna-
 ložiti.
 imperator, ěris, m., velitel,
 vůdce (polní); 2. císař.
 imperitus, a, um, nezkušený,
 neznalý.
 imperium, i, n., 1. rozkaz;
 2. vláda; 3. říše.
 impius, a, um, bezbožný.
 impleo, ěre, ěvi, ětum, naplniti.
 imploro, ěre, ěvi, ětum, vzyvati.
 imprimis, především, obzvláště.

- impröbus, a, um, nešlechtný, zlý.
 inānis, e, prázdňý, marný.
 incautus, a, um, neopatrný.
 incendium, i, n., požár, oheň.
 incertus, a, um, nejistý.
 incido, ěre, ědi, cāsūm, upadnouti, vpadnouti.
 incōla, ae, m., obyvatel.
 incōlo, ěre, ui, ultum, bydliti, obývati.
 incredibilis, e, neuvěřitelný; nevýslovný.
 indāgo, āre, avi, ātum, vyzpytovati, naléztí.
 inde, odtud.
 indīgeo, ěre, ui, potřebovati.
 indignor, āri, ātus sum, mrzeti se.
 indoctus, a, um, neučený.
 indūco, ěre, xi, ctum, uvěsti, uváděti.
 indulgeo, ěre, lsi, ltum, povolovati (něčemu); shovívati, hověti.
 induo, ěre, ui, ūtum, obléci.
 industria, ae, f. pilnosť.
 inepte, nejasně.
 inertia, ae, f., nečinnost, zahálka.
 infāmia, ae, f., zlá pověst.
 infēri, ōrum, m., podsvětí, podzemí.
 infinitus, a, um, neobmezený.
 ingēnium, i, n., důmyslnost, vtip; duch.
 ingens, tis, nesmírný, ohromný.
 ingēnue, slušně, upřímně.
 ingēnuus, a, um, ušlechtilý.
 ingrātus, a, um, nevděčný.
 ingredior, edi, essus sum, jíti, kráčetí; nastoupiti.
 inimicitia, ae, f., nepřátelství.
 inimicus, i, m., nepřítel (soukromý).
 initium, i, n. počátek.
 injūria, ae, f. křivda, bezpraví.
 injustus, a, um, nespravedlivý.
 innocens, tis, nevinný.
 innocētia, ae, f. nevinnosť.
 innoxius, a, um, neškodný.
 innūmērābilis, e, nesčíslný.
 innumerus, a, um, nesčíslný.
 inquino, āre, āvi, ātum, poškvřniti.
 insectum, i, n. hmyz.
 insīdiae, ārum, f., zálohy, léčky, osidla, úklady.
 insigne, is, n., odznak.
 instar, na způsob.
 insuētus, a, um, nezvyklý.
 integer, gra, grum, bezúhonný; neporušený.
 interdum, někdy, časem.
 interficio, ěre, feci, fectum, zabiti.
 intērimo, ěre, ēmi, emtum, zabiti.
 intēritus, us, m., zkáza.
 interrōgo, āre, āvi, ātum, tázati se, ptáti se.
 intonsus, a, um, neholený.
 intro, āre, āvi, ātum, vkročití.
 intueor, ēri, itus sum, pohlížeti (nač), patřiti.
 invēnio, ěre, ēni, entum, naléztí, objeviti.
 inventrix, icis, f., nálezkyně, původkyně.
 invideo, ěre, ědi, ěsum, záviděti.
 invidia, ae, f., závist.
 invidus, a, um, závistivý.
 invito, āre, āvi, ātum, pozvati; vábiti (k čemu).
 invitus, a, um, nerad.
 ira, ae, f., zlost; hněv.
 irascor, ci, iratus sum, hněvati se, rozhněvati se.
 irrideo, ěre, ěsi, ěsum, vysmívati se, (komu).
 irritamentum, i, n., dráždilo.
 itā, tak, takto.

iter, itineris, *n.*, pouť, cesta,
pochod.
itērum, znova.

J.

Jam, již.
jānuā, ae, *f.*, dvéře.
jōcor, āri, atus sum, žertovati.
jūbeo, ēre, jussi, jussum, po-
roučeti.

jūcundus, a, um, libý, přijemný.
judex, icis, *m.*, soudce.

jūdico, āre, āvi, ātum, souditi.
jūgum, i, *n.*, jho, hřeben n.
hřbet hory.

Jūgurtha, ae, *m.*, Jugurtha
(král numídký).

Jūpiter, Jōvis, *m.* Jupiter (nej-
vyšší bůh).

jūro, āre, āvi, ātum, přísahati,
jūs, jūris, *n.*, právo; *jure*,
právem.

justitia, ae, *f.*, spravedlnost.

justus, a, um, spravedlivý.

jūvenis, is, *m.*, mladík, jinoch.

jūventus, ūtis, *f.*, mládí, mla-
dost.

jūvo, āre, jūvi, jūtum, pod-
porovati (koho), pomáhati
(komu).

L.

Lābor, ōris, *m.*, práce, namá-
hání.

lābor, bi, lapsus sum, padati,
klesati.

lābōriōsus, a, um, pracovitý.

lābōro, āre, āvi, ātum, praco-
vati.

lāc, lactis, *n.*, mléko.

Lācēdaemon, ōnis, *f.*, Lace-
daemon, (město v jižním
Řecku).

Lācēdaemōnius, i, *m.*, Lace-
daemonan.

lācēro, āre, āvi, ātum, roztr-
hati, rozsápati.

lācesso, ēre, sīvi, sītum,
drážditi, škádliti.

lacrimā, ae, *f.*, slza.

lācus, us, *m.*, jezero.

laedo, ēre, si, sum, uraziti;
porušiti.

laetor, āri, atus sum, rado-
vati se.

laetus, a, um, veselý.

langueo, ēre, gui, býti ocha-
bělým, ochabovati.

lāpillus, i, *m.*, kamének.

lāpis, idis, *m.*, kámen.

largior, īri, ītus sum, (štědře)
udělití, darovati.

largus, a, um, hojný.

lātēbra, ae, *f* skrýše, úkryt.

lāteo, ēre, ui, skrývati se;
skrytým býti.

lātīnus, a, um, latinský.

latro, āre, āvi, ātum, štěkati.

lātro, ōnis, *m.*, loupežník.

lātus, a, um, široký.

lātus, ēris, *n.*, strana.

laudābilis, e, chvalný, chvali-
tebný.

laudo, āre, āvi, ātum, chváliti.

laurus, i, *f.*, vavřík.

lāus, dis, *f.*, chvála.

lāvo, āre, lāvi, lautum, mýti.

lectūlus, i, *m.*, postel.

lēgātus, i, *m.*, poslanec.

lēgio, ōnis, *f.*, legie, (pluk
vojáků římských).

legislātor, ōris, *m.*, zákono-
dárce.

lēgo, ēre, lēgi, lectum 1) sbí-
rati, 2) čísti.

lēnio, īre, īvi, ītum, mírniti.

Lentulus, i, *m.*, Lentulus.

leo, ōnis, *m.*, lev.

lēpus, ōris, *m.*, zajíc.

lētun, i, *n.*, smrť..

lēvis, e, lehký (na váhu).

lěvo, āre, āvi, ātum, zvednouti;
umírniti.
lex, lēgis, *f.*, zákon; předpis.
liber, bri, *m.*, kniha.
liber, era, um, svobodný, volný.
libere, svobodně, volně.
liberi, ōrum, *m.* děti, dítky.
libero, āre, āvi, ātum, osvo-
boditi.
libertīnus, i, *m.*, svobodník.
libīdo, īnis, *f.*, choutka, chtíč,
žádost.
liquīdus, a, um, tekutý.
lingua, ae, *f.*, jazyk.
lītēra, ae, *f.*, písmeno, litera;
v plur. *lītērae, ārum, f.*
1) list, psaní; 2) vědy, uče-
nost, umění, nauky.
lītus, ōris, *n.*, břeh, (mořský).
Līvius, i, *m.*, zvláště: Titus L.
slavný dějepisec římský.
Locri, ōrum, *m.*, Lokri.
lōcus, i, *m.*, místo.
longe, daleko.
longinquitas, ātis, *f.*, délka.
longus, a, um, dlouhý.
lōquax, ācis, hovorný, mnoho-
mluvný.
lōquor, qui, cutus sum, mlu-
viti.
lūceo, ēre, luxi, svítiti.
lūdus, i, *m.*, hra.
lūna, ae, *f.*, měsíc (jakožto
těleso), luna.
lūpa, ae, *f.*, vlčice.
lūpus, i, *m.*, vlk.
luscīnia, ae, *f.*, slávk.
lux, lūcis *f.*, světlo (denní);
ante lucem přede dnem.
luxūriōsus, a, um, zhejřilý,
rozkošný.

M.

M. = Marcus.

macresco, ēre, schmoutí, hube-
něti.

māgis, více.
māgister, tri, *m.*, učitel.
māgistra, ae, *f.*, učitelkyně.
māgistrātus, us, *m.*, úřad.
magneticus, a, um, *v.*, „acus“.
magnificus, a, um, velkolepý.
magnitūdo, īnis, *f.*, velikost.
magnus, a, um, veliký; *major*
(*natu*), starší; *majores, um,*
m., předkové, dědové.
Mājus, i, *m.*, květen.
māle, špatně, zle.
mālēdicus, a, um, zločinný.
mālēficus, a, um, zločinný, ne-
šlechtný.
mālus, a, um, zlý; *mālum,*
i, n., zlo.
mando, āre, āvi, ātum, ode-
vzdati, světiti.
māneo, ēre, nsi, nsum, ostati,
zůstati, trvati.
mānus, us, *f.*, ruka.
Mardōnius, i, *m.*, Mardonius,
(vojvůdce perský).
māre, is, *n.*, moře.
mārītīmus, a, um, mořský, ná-
mořní.
marmor, ōris, *n.*, mramor.
Martius, i, *m.*, březen.
Massāgētae, ārum, *m.*, Massa-
geti, (národ čudský).
māter, tris, *f.*, matka.
māteries, ei, *f.*, základ, pramen.
māturūs, a, um, zralý; před-
časný, brzký.
mātūtīnus, a, um, ranní.
maxime, nejvíce.
mēdicāmen, īnis, *n.*, lék.
mēdicīna, ae, *f.*, lék.
mēdicus, i, *m.*, lékař.
mēdius, a, um, prostřední; *in*
medios hostes se immittēre
do středu nepřátel se pustiti,
vrci.
mēl, mellis, *n.*, med.
mēmbrana, ae, *f.*, kožka,
blánka.

- mēmōr, ōris, pamětliv.
 mēmōria, ae, *f.*, paměť.
 mendax, ācis, lživý, lhavý.
 mendīcus, i, *m.*, žebrák.
 mens, tis, *f.*, mysl; duch.
 mensis, is, *m.*, mēsic (30 dn̄i).
 mentiōr, īri, ītus sum, lhāti.
 merces, ēdis, *f.*, mzda, plat.
 mēreo, ēre, ui, a mereor, ēri,
 meritus sum, zasloužit̄i (so-
 bē); *poenam m.*, trest zaslou-
 žiti; *bene m.*, zásluhy sobě
 získati.
 mēritus, a, um, zasloužený,
 spravedlivý.
 merx, cis, *f.*, zboží.
 metallum, i, *n.*, kov.
 mētiōr, īri, mensus sum, mě-
 řiti.
 mēto, ēre, messui, messum,
 sklizeti, žiti (žnu).
 mētuo, ēre, ui, bāti se.
 mīco, āre, ui, t̄řpytēti se.
 mīgro, āre, āvi, ātum, stěho-
 vati se, cestovati, jiti.
 mīles, ītis, *m.*, voják, vojin.
 mīlitia, ae, *f.*, vojna; *domi
 militiaeque*, doma a na vojně
n. v poli.
 millies, tisíckrátē.
 Miltiādes, is, *m.*, Miltiades,
 (vůdce athenský).
 mīnae, ārum, *f.*, hrozby.
 Minerva, ae, *f.*, Minerva, (bo-
 hyně moudrosti a všeho umě-
 ní).
 mīnor, āri, ātus sum, hroziti.
 mīnor, *v.*, parvus, *m. natu*,
 mladší.
 mīnuo, ēre, ui, ūtum, menšiti,
 zmenšovati.
 mīnus, méně; *non m.* — *quam*
 ne méně, — než.
 mīrābilis, e, podivný.
 mīror, āri, atus sum, diviti se.
 mīser, era, erum, ubohý, bídny.
 mīserabiliter, bídne.
 mīsereor, ēri, ēritus sum, smi-
 lovati se, slitovati se.
 mīsēricordia, ae, *f.*, milosrden-
 ství, smilování, slitování.
 mītis, e, jemný; mírný.
 mitto, ēre, mīsi, missum, po-
 slati.
 mōdeste, skromně.
 mōdestia, ae, *f.*, skromnost.
 mōdestus, a, um, skromný;
 mírný, mravný.
 mōdō, teđ; *mōdō* — *mōdō*,
 brzo — brzo, hned — hned.
 mōdus, i, *m.*, spůsob; *hoc modo*,
 tím spůsobem.
 moeror, ōris, *m.*, hoře, zár-
 mutek.
 mōlestia, ae, *f.*, obtiže, nepří-
 jemnost.
 mōlestus, a, um, obtižný, ne-
 příjemný.
 mōlior, īri, ītus sum, hýbati
 čím; *pestem m.*, záhubu stro-
 jiti, obmýšleti.
 mollio, īre, īvi, ītum, obměk-
 čiti; *mores m.*, ušlechťovati,
 jemniti mravy.
 mollis, e, jemný.
 mōneo, ēre, ui, ītum, napo-
 mínati, varovati.
 mōnītum, i, *n.*, napomenutí.
 mons, tis, *m.*, vrch, hora.
 monstro, āre, āvi, ātum, uká-
 zati.
 mōnūmentum, i, *n.*, pomník.
 morbus, i, *m.*, nemoc.
 mordeo, ēre, mōmordi, mor-
 sum, kousati.
 mōrior, mori, mortuus sum,
 mřiti, zemřiti.
 mōrōsus, a, um, nevrly, mr-
 zutý.
 mors, tis, *f.*, smrt.
 mortālis, e, smrtelný, pomi-
 jející.
 mortālitas, ātis, *f.*, smrtelnost,
 pomijejcnost.

mortuus, a, um, mrtvý; *corpus mortuum*, mrtvola.

mos, ōris, m., mrav, obyčej; zvyk, povaha.

mōveo, ěre, mōvi, mōtum, pohneouti, pohybovati; dojati; povzbuzovati.

mox, brzo.

multus, a, um, mnohý.

Mummus, i, m., Mummus, (vůdce římský).

mundus, i, m., svět.

munio, ěre, ěvi, ětum, ohraditi, opevniti; *viam* m., cestu raziti, cestu (silnici) vystavěti.

mūnus, ěris, n., 1) úřad; 2) dar.

mūrus, i, m., zeď.

mus, mūris, m., myš.

Mūsa, ae, f., Musa, Umka (bohyně věd a umění).

mūtābilis, e, proměnlivý, nestálý.

mūto, ěre, āvi, ātum, měniti.

mūtus, a, um, němý.

Myndus, i, f., Myndus (město v Malé Asii).

N.

Narro, ěre, āvi, ātum, vypravovati.

nascor, ci, nātus sum, roditi se, naroditi se; povstati.

nāto, ěre, āvi, ātum, plovati, plouti.

nātūra, ae, f., příroda; přirozenost, povaha (přirozená).

nātus, us, m., (jen v abl. sing.) narození; stáří, věk.

naufrāgus, i, m., rozbitek, tápač mořský (jemuž na vodě koráb rozbit jest).

nauta, ae, f., plavec.

navigo, ěre, āvi, ātum, plouti, plaviti se.

ne, 1) částice záporná, u imperativu: ne; *ne — quidem*, ani; 2) spojka: abych (abys, aby) ne.

nēbula, ae, f., mhlá, mlha.

nec, a ne.

necessārius, a, um, potřebný, nevyhnutelný.

nēco, ěre, āvi, ātum, usmrtiti, zabítí.

nēfas: *nēfas est* není dovoleno, hřích jest.

nēgligens, tis, nedbalý.

nēgligo, ěre, exi, ectum, zanedbati, obmeškati.

nēgo, ěre, āvi, ātum, praviti že ne, zapřítí; *auxilium* n., pomoc odepřítí.

nēgōtium, i, n., práce, zaměstnání.

nēmo, (ěnis), m., nikdo; gen. a abl. přibírá se od nullus, a, um.

Neptūnus, i, m., Neptunus (bůh mořem vládnoucí).

nēquē — neque, ani — ani.

Nēro, ōnis, m., Nero (pověstný císař římský).

nescio, ěre, ěvi, ětum, nevěděti.

Nestor, ōris, m., Nestor (hrdina řecký výmluvností a moudrostí proslulý).

nēve, aniž, ani.

nīger, gra, grum, černý, vraný.

nihil, nic.

nīmium, příliš, tuze.

nīmius, a, um, přílišný.

nīši, kdyby ne-, jestli ne-, ne-li; leč, lečbych atd.; *nihil nisi*, nic leč.

nītor, i, xus neb sus sum, opirati se (o koho).

nix, nīvis, f., snh.

nōbilis, e, známý; slavný, vznešený; ušlechtilý.

nōceo, ěre, ui, ětum, škoditi.

nōmen, ěnis, *n.*, jméno.
nōmino, āre, āvi, ātum, jme-
novati, nazývati.

non, ne; non solum atd., v.
„solum.“

nondum, ještě ne.

nonnullus, a, um, některý,
mnohý.

nosco, ěre, nōvi, nōtum, po-
znati.

nōtus, a, um, známý.

Nōvember, bris, *m.*, listopad.

nōvus, a, um, nový.

noxius, a, um, škodlivý.

nūbes, is, *m.*, oblak, mračno,
chmúra.

nūbilus, a, um, mračný, chmur-
ný.

nullus, a, um, žádný.

nūmen, ěnis, *n.*, božstvo, bož-
ství; bůh.

nūmero, āre, āvi, ātum, počí-
tati.

nūmerus, i, *m.*, počet.

Nūmīda, ae, *m.*, Numídan.

nunc, nyní, teď.

nunquam, nikdy.

nuntio, āre, āvi, ātum, zvé-
stovati, vzkázati.

nuntius, i, *m.*, posel.

nusquam, nikde.

nutrio, ěre, ěvi, ětum, krmiti,
živit; nasyčovati.

○

Obēdio, ěre, ěvi, ětum, poslou-
chati, poslušen býti.

obitus, us, *m.*, skonání smrt.

objicō, ěre, ěci, jectum, vr-
hnouti vstříc.

oblīgo, āre, āvi, ātum, zavá-
zati (si).

oblīviscor, ci, litus sum, za-
pomenouti.

obnoxius, a, um, podrobený.

obscurō, āre, āvi, ātum, za-
temňovati.

obscurus, a, um, temný, tma-
vý; neznámý.

observo, āre, āvi, ātum, za-
chovávati.

obsidio, ōnis, *f.*, oblehnutí,
obležení.

obsto, āre, stiti, statum, pře-
kážeti, v cestě býti, vaditi.

obsum, esse, fui, v cestě býti,
škoditi.

obtempero, āre, āvi, ātum,
v. „obedio.“

obtīneo, ěre, tīnui, tentum,
držeti, v držení míti.

occāsio, onis, *f.*, příležitost.

occīdo, ěre, ědi, ěsum, zabít.

occīdo, ěre, cīdi, cāsus, pa-
dnouti, zapadnouti.

occumbo, ěre, cūbui, cūbitum,
padnouti, zemřít.

occūpo, āre, āvi, ātum, uchvá-
titi, zmocniti se; osaditi.

ōculus, i, *m.*, oko.

ōdium, i, *n.*, zášť, nenávisť.

ōdor, ōris, *m.*, vůně.

odōrātus, us, *m.*, čich.

offendo, ěre, di, sum, uraziti
(koho).

ōleum, i, *n.*, olej.

ōlim, druhdy, před časy.

olympias, ādis, *f.*, olympiada
(čtyřletí).

omnīpōtens, tis, všemohoucí.

omnis, e, všecek, všeliký; ka-
ždý; celý; *omnia* všechno,
všechny věci.

ōnus, ěris, *n.*, břímě, náklad.

opācus, a, um, stinný.

ōpěra, ae, *f.*, činnost, práce,
příčinění.

ōpīnio, ōnis, *f.*, mínění.

ōpīnor, āri, ātus sum, mñiti,
mnñti, domnívati se.

ōportet, ěre, uit, náleží, jest
potřebno.

oppēto, ěre, īvi, ītum, vstříc
jíti; *mortem o.* smrt pod-
stoupiti.

oppidum, i, *n.*, město (každé,
mimo Řím, v „urbs“).

opprimo, ěre, ěssi, ěssum, po-
tlačiti; přemoci.

oppupno, āre, āvi, ātum, do-
bývati.

ops, opis, *f.*, v *plur.* opes, um,
f., jmění, bohatství, zámo-
žnost.

opto, āre, āvi, ātum, přát si.
opus, ěris, *n.*, dílo.

opus: opus est, jest třeba, po-
třeba.

orāculum, i, *n.*, orakulum,
věštitrna; svatobor (chrám n.
místo, kde se vynášely vý-
roky božské).

orātio, ōnis, *f.*, řeč.

orātor, ōris, *m.*, řečník; po-
slanec.

orbis, is, *m.*, kruh; *o. terra-*
rum, okršlek zemský.

ordior, īri, orsus sum, začíti.

ordo, inis, *m.*, pořádek.

oriens, tis, *m.*, východ.

origo, inis, *f.*, původ.

orior, īri, ortus sum, vychá-
zeti; pocházeti, povstávati.

ornāmentum, i, *m.*, ozdoba.

ornatus, a, um, okrášlený.

orno, āre, āvi, ātum, krášlit.

oro, āre, āvi, ātum, modliti
se; prositi koho.

os, ōris, *n.*, ústa.

os, ossis, *n.*, kosť.

ovum, i, *n.*, vejce.

P.

Paedāgōgus, i, *m.*, pěstoun.

pallidus, a, um, bledý.

palliolum, i, *n.*, pláštík.

palpebrae, arum, *f.*, víčka
(oční).

pāluster, tris, tre, bažinatý.

par, pāris, rovný, stejný.

parce, šetrně, střdmě.

pāreo, ěre, uī, poslouchati, po-
slušen býti.

pāries, ětis, *m.*, stěna.

pārio, ěre, pēreri, partum, ro-
diti, ploditi.

pārius, a, um, parský (z ostrova
Paros).

pāro, āre, āvi, ātum, strojiti,
připraviti, opatřiti; *divitias*

p. bohatství nabyti, dosíci,
shromážditi.

pars, tis, *f.*, část, díl; *ab*
omni parte z každé části,
vkaždém ohledu.

parsimōnia, ae, *f.*, šetrnost.

partior, īri, partitus sum, dě-
liti, sdíleti.

partus, us, *m.*, porod; plod,
mladá.

parvus, a, um, malý.

pasco, ěre, pāvi, pastum, pá-
sti; *pascor, ci*, pásti se.

pasuum, i, *n.*, *zvl. plur.* pas-
cua, ōrum, pastva.

pastor, ōris, pastýř.

pāteo, ěre, uī, býti otevřeným,
přístupným, volným.

pāter, tris, *m.*, otec.

pātienter, trpělivě.

pātientia, ae, *f.*, trpělivost.

pātiōr, ti, passus sum, trpěti.

patria, ae, *f.*, vlast, otcina.

patro, āre, āvi, ātum, konāti,
spůsobiti.

paucus, a, um, obyč. v *plur.*
pauci, ae, e, nemnozí, málo-

kteři, řídcí; *pauca, orum*,
málo (věcí).

pauper, ěris, chudý, nemajetný.

paupēries, ei, *f.*, a paupertas,
ātis, *f.*, chudoba; nedostatek.

pāvo, ōnis, *m.*, páv.

pax, ācis, *f.*, mír, pokoj.

- peccatum, i, *n.*, provinění, hřích.
- pecco, āre, āvi, ātum, províniti se, hřešiti.
- pectus, ōris, *n.*, prsa, srdce.
- pējero, āre, āvi, ātum, křívě přisabati.
- penetro, āre, āvi, ātum, vniknouti.
- peninsula, ae, *f.*, půlostrov.
- penna, ae, *f.*, péro; plur. *pen-nae, ārum*, peří.
- pěrago, ěre, ěgi, actum, prověsti, vyvésti, vykonati; *cursum vitae p.* běh života skončiti.
- perdūco, ěre, xi, ctum, přivěsti; prověsti.
- perficio, ěre, fēci, fectum, vykonati, dokonati.
- pergrātus, a, um, přemilý, velmi milý.
- Pericles, is, *m.*, Perikles (slavný státník a řečník athenský).
- pěrīcūlōsus, a, um, nebezpečný.
- pěrīcūlum, i, *n.*, nebezpečí.
- perjūcundus, a, um, přemilý, velmi příjemný.
- permōveo, ěre, ōvi, ōtum, pohnouti, pobídnouti.
- perniciōsus, a, um, záhubný, zhoubný.
- perpētuo, neustále, vždy.
- perpētuous, a, um, neustálý.
- perrōdo, ěre, si, sum, prohrýzti.
- Persa, ae, *m.*, Peršan.
- pěrsaepē, přeašto.
- persēquor, i, cutus sum, pronásledovati, stíhati.
- perterreo, ěre, ui, itum, zastrášiti.
- pěrūtīlis, e, přeužitečný.
- pes, pēdis, *m.*, noha; stopa (jakožto míra).
- pestis, is, *f.*, záhuba.
- pěto, ěre, īvi, itum, žádati.
- Philippus, i, *m.*, Filippus (král macedonský).
- přīlōsōphia, ae, *f.*, filozofie.
- philōsōphus, i, *m.*, filozof, mudřec.
- Phoenīces, um, *m.*, Foeničané.
- pictūra, ae, *f.*, malba.
- pietas, ātis, *f.*, zbožnost.
- pīger, gra, grum, líný, lenivý.
- pīgritia, ae, *f.*, lenost, zahálka.
- piscis, is, *m.*, ryba.
- piscōsus, a, um, rybnatý.
- piscor, āri, atus sum, (ryby) lovit.
- Pisistrātus, i, *m.*, Pisistratus (samovládce athenský).
- plāceo, ěre, ui, itum, líbiti se.
- plācīde, klidně; dobromyslně.
- plāne, zcela, docela.
- planta, ae, *f.*, rostlina, bylina.
- planto, āre, āvi, ātum, sázeti.
- Plāto, onis, *m.*, Plato (slavný filozof řecký).
- Plautus, i, *m.*, Plautus (básník římský).
- plebs, plēbis, *f.*, lid (obecný).
- plerique, aequae, aque, největší díl, přemnozí.
- plerumque, větším dílem, obyčejně.
- Plūto, ōnis, *m.*, Pluto (bůh říše podzemské).
- plūvia, ae, *f.*, dešť.
- poena, ae, *f.*, trest.
- Poenus, i, *m.*, Puňan, Karthagiňan.
- poēta, ae, *m.*, básník.
- pollīceor, ěri, itus sum, slibovati; *maria et montes p.* hory doly slibovati.
- Pompejus, i, Pompejus (slavný Říman).
- pōmum, i, *n.*, ovoce (jablko atd.).

pondus, ěris, *n.*, váha; *magnum p. auri* veliká síla zlata; mnoho zlata.

pons, tis, *m.*, most.

pōpulus, i, *m.*, národ; lid.

pōpulus, i, *f.*, topol.

porrigo, ěre, rexi, rectum, podati.

porta, ae, *f.*, brána.

porticus, us, *f.*, sloupení.

porto, āre, āvi, ātum, nésti.

portus, us, *m.*, přístav.

postea, potom, nato.

possum, posse, pōtui, mohu.

postquam, potom když, když.

postulo, āre, āvi, ātum, žádati.

pōtentia, ae, *f.*, moc.

pōtestas, ātis, *f.*, moc, mohutnost.

pōtior, ěri, ětus sum, zmocniti se, *rerum p.* nejvyšší moci *n.* vlády se zmocniti.

pōtius, raději, spíše; *potissimum* nejspíše, nejvíce, hlavně.

pōtus, us, *m.*, nápoj.

praealtus, a, um, převysoký.

praebeo, ěre, ui, ětum, podati, poskytnouti.

praecipio, ěre, cēpi, ceptum, předpisovati, poroučeti; učiti.

praeceptor, ōris, *m.*, učitel.

praeceptum, i, *n.*, předpis, rozkaz; naučení.

praeclārus, a, um, přeslavný, slavný.

praeda, ae, *f.*, kořist.

praedico, āre, āvi, ātum, praviti; vychvalovati.

praedico, ěre, xi, ctum, předpověděti.

praemium, i, *n.*, odměna.

praescribo, ěre, psi, ptum, předeptsati, předpisovati, poroučeti.

praesens, tis, přítomný.

praesidium, i, *n.*, ochrana, obrana.

praestans, tis; přední, výtečný. praesum, esse, fui, býti v čele.

praeteritus, a, um, minulý.

Praga, ae, *f.*, Praha.

prātum, i, *n.*, louka.

prēcōr, āri, ātus sum, prositi. přehendo, ěre, di, sum, uchvátiti, chopiti.

prēmo, ěre, essi, essum, tlačiti.

pretiōsus, a, um, drahocenný.

princeps, cīpis, *m.*, první, přední; panovník, kníže.

princīpium, i, *n.*, začátek, počátek.

priusquam, dříve než.

prōbitas, ātis, *f.*, poctivost, rozšafnost.

probo, āre, āvi, ātum, schvalovati.

prōbrōsus, a, um, potupný, hanebný.

prōbus, a, um, poctivý, rozšafný, řádný.

prōcul, daleko.

prōditio, ōnis, *f.*, zrada.

prōditōr, ōris, *m.*, zrádce.

prōdo, ěre, didi, dětum, zraditi, prozraditi.

proelium, i, *n.*, bitva, bitka.

prōfecto, zajisté, skutečně.

prōficio, ěre, feci, fectum, prospívati, pomoci.

prōficiscor, ci, fectus sum, cestovati, jiti, táhnouti.

prōfligo, āre, āvi, ātum, přemoci, odraziti.

prōfluo, ěre, xi, vytékati, prýštití se.

prōfundus, a, um, hluboký.

prōhibeo, ěre, ui, ětum, zdržeti, brániti.

prōmitto, ěre, ěsi, ěssum, slíbiti, příslibiti.

prōpěro, āre, āvi, ātum, chvátati, pospíchatí.

propinquus, a, um, příbuzný.

propositum, i, n. cíl, záměr.
 proprius, a, um, vlastní.
 prorsus, zcela, úplně.
 prosper, ěra, ěrum, prospěšný,
 zdárný.

prosum, prodesse, profui, užitečným býti, prospívati.
 proverbium, i, n., přísloví.
 provectus: aetate p. obstarlý, starý.

prōvidentia, ae, f., prozřetelnost.

proxime, posledně, posléz.
 proximus, a, um, nejbližší.
 prudens, tis, opatrný, rozumný, moudrý.

publice, veřejně; na útraty obce.

publicus, a, um, veřejný, obecný; *res p. v.*, „res“.

puella, ae, f., dívka.

puer, eri, m., chlapec, hoch, syn.

pugno, āre, āvi, ātum, bojovati.

pulchritudo, ěnis, f., krása.

pullus, i, m., mládě, kuře.

pulvis, ěris, m., prach.

pūnicus, a, um, punický.

pūnio, ěre, ěvi, ětum, trestati.

puppis, is, f., zad lodní, korma.

pūto, āre, āvi, ātum, domnívati se, zařto míti.

Pythagorei, ōrum, m., Pythagorovci (stoupenci filosofa Pythagora).

Q.

Q. = Quintus.

quadrupes, ědis, čtvernohý.

quaero, ěre, sěvi, sětum, hledati.

quālis, e, jaký, jakový.

quam, jak; *tam* — *quam* tak — jak: u kompar: než, nad.

quamdiu, jak dlouho, dlouho-li, pokud.

quando, kdy.

quantōpěre, jak velice.

quantus, a, um, jak veliký; *quanto* — *tanto* čím — tím.

quāre, proč.

quāsi, jako, jako by.

quē, a, i.

quercus, us, f., dub.

quēror, i, questus sum, žalovati, toužiti, stýskati (si).

quia, protože, poněvadž.

quin, že.

quo, kam.

quod, protože, že.

quōmōdō, jakým způsobem, jak.

quondam, kdysi, druhy.

quōquē, i, též, také.

quot, kolik.

quōtamis, každoročně.

quōtědiānus, a, um, každodenní, denní.

quōtědiē, každodenně, denně.

quōtěs, kolikrát.

quum, 1) k vytčení času: když;

2) k vytčení příčiny: protože, poněvadž.

R.

Rāděius, i, m., paprsek.

rāděix, ěcis, f., kořen.

rāmōsus, a, um, větevnatý, košatý.

rāmus, i, m., větev.

rāna, ae, f., žába.

rāro, zřídka.

rārus, a, um, řídký.

rātěo, ōnis, f., a) poměr, *vera ratio* pravý stav věcí; b) rozum; c) příčina.

receptācŭlum, i, n., schránka.
 recěpio, ěre, cěpi, ceptum, přijati, přijmouti.

recordor, āri, ātus sum, vzpomínati (si).

recreo, āre, āvi, ātum, občerstviti.

recte, právě, pořádně, dobře.

rectus, a, um, přímý, pravý.
reddo, ěre, dīdi, dītum, a)
zpět dáti, vrátiti; b) činiti,
dělati (koho čím).
rēdīgo, ěre, ēgi, actum, (zpět)
uvéstí, přivéstí.
redūco ěre, xi, ctum, zpět
vésti.
rēgīna, ae, f., královna.
rēgius, a, um, královský.
regno, āre, āvi, ātum, kralo-
vati, panovati.
regnum, i, n., království, vláda,
panství.
rēgo, ěre, xi, ctum, říditi,
spravovati, vésti, ovládati.
regrēdior, di, essus sum, zpět
jíti, ustoupiti.
Regulus, i, m., Regulus (voj-
vůdce římský).
rēligiōsus, a, um, svědomitý,
bohabojný, nábožný.
rēlinquo, ěre, relīqui, relictum,
opustiti, zůstaviti, zanechati.
remitto, ěre, īsi, issum, zpět
poslati.
remōtus, a, um, vzdálený.
Rēmus, i, m., Remus (bratr
Romulův).
repente, náhle, nenadále.
repentīnus, a, um, náhlý, ne-
nadálý.
reperio, ěre, eri, ertum, nalezti,
najítí.
rēpo, ěre. repsi, reptum, lézti.
reprehendo, ěre, di, sum,
kárati.
repūdīo, āre, āvi, ātum od-
strčiti, odmítati od sebe.
requīro, ěre, sīvi, sītum,
pátrati, ptáti se (po čem);
hledati.
res, ei, f., věc, záležitost; *res*
adversae neštěstí; *res se-*
cundae štěstí; *res publica*
n. *respublica* vláda, stát.

obec, země; *res familiaris*
jmění, majetek.
rēsāluto, āre, āvi, ātum, opět
pozdraviti.
resisto, ěre, stiti, odporovati,
v cestu okročití.
respicio, ěre, exi, ectum, ohled
bráti, přihlížeti.
respondeo, ěre, ndi, nsum,
odpověděti.
respublica, v. „res“.
resto, āre, stīti, zůstati, zbyti.
reverentia, ae, f., úcta, ucti-
vosť.
revertor, ti, reverti, (reversus
sum), vrátiti se.
rēvōco, āre, āvi, ātum, zpět
povolati.
rīdeo, ěre. rīsi, rīsum, smáti
se; *ridēre aliquem* vysmí-
vati se komu.
rīdicūlus, a, um, směšný.
rīsus, us, m., smích.
Rōma, ae, f., Řím.
Romānus, a, um, římský; *Ro-*
manus, i, Říman.
Rōmūlus, i, m., Romulus (za-
ložitel Říma).
rōsa, ae, f., růže.
rugio, ěre, řvátí.
rūīna, ae, f., zřícenina.
ruo, ěre, ruī, rūtum, řtiti se.
rūpes, is, f., skála.
rūs, rūris, n., vėnkov.

S.

Sacrōsanctus, a, um, svato-
svatý, neporušitelný.
saecūlum, i, n., století.
sāgitta, ae, f., šíp, střela.
sāl, sālis, m., 1) sůl; 2) v sing. a
plur.: vtíp, šprým.
sālīo, ěre, uī, skákati.
salsus, a, um, slaný.
saltus, us, m., skok.

salūber, bris, bre, ke zdraví
sloužící; zdravý; vůbec: pro-
spěšný.

sālus, ūtis, *f.*, zdar, blaho,
spása.

sālūtāris, e, prospěšný, uži-
tečný.

sālūto, āre, āvi, ātum, po-
zdraviti.

salvus, a, um, neporušený, bez
úhony.

Samnis, itis, *m.*, Samnitán.

sancio, ěre, nxi, nctum, usta-
noviti, naříditi.

sanctus, a, um, svatý.

sānus, a, um, zdravý.

sāpiens, tis, moudrý.

sāpiētia, ae, *f.*, moudrost.

sāpio, ěre, ii, moudrým býti.

sātio, āre, āvi, ātum, nasy-
titi.

sātis, dosti, dostatečně.

saucius, a, um, raněný.

saxum, i, *n.*, (veliký) kámen,
balván, skála.

scēlus, ěris, *n.*, nepravost,
zločin.

scientia, ae, *f.*, vědomost,
znalost; věda.

scintilla, ae, *f.*, jiskra.

scio, ěre, ěvi, ětum, věděti.

Scīpio, ōnis, *m.*, Scipio (slavný
vojvůdce římský).

scōpus, i, *m.*, cíl.

scribo, ěre, psi, ptum, psāti.

scriptor, ōris, *m.*, spisovatel.

scriptum, i, *n.*, spis.

secundus, a, um, příznivý.

sed, ale, nýbrž.

sēdeo, ěre, sēdi, sessum, se-
děti.

sēdes, is, *f.*, sídlo, bydlo.

sēdo, āre, āvi, ātum, utišiti,
ukrotiti.

sēdūlus, a, um, bedlivý, při-
činnlivý.

sēges, ětis, *f.*, osení.

sēmentis, is, *f.*, setba; semen-
tem fačere, sítí.

Sēmīrāmis, ědis, *f.*, Semira-
mis (královna assyrská).

semper, vždy.

sempiternus, a, um, věčný.

Sēmpronius Gracchus, i, *m.*,
Sempronius Grakchus (slavný
Říman).

sēnātor, ōris, *m.*, senator (člen
senatu n. rady v Římě).

sēnectus, ūtis, *f.*, stáří, kmet-
ství.

sēnex, senis, (co adj.) starý; (co
subst.) stařec, kmet.

sensus, us, *m.*, smysl.

sententia, ae, *f.*, mínění.

sentio, ěre, nsi, nsum, cítiti;
mysliti.

sēpēlio, ěre, ěvi, ultum, po-
hřbítí.

sēpio, ěre, psi, ptum, ohraditi,
zaroubiti.

sepulcrum, i, *n.* hrob, hrobka.

sequor, i, secūtus sum, ná-
sledovati.

sermo, ōnis, *m.*, rozmluva, řeč.

sēro, ěre, sēvi, sātum, sítí.

sērus, a, um, pozdní.

servio, ěre, ěvi, ětum, otročiti,
sloužiti.

Servius Tullius, i, *m.*, Servius
Tullius (šestý král římský).

servitus, ūtis, *f.*, otroctví.

servo, āre, āvi, ātum, zacho-
vávati; uschovati.

servus, i, *m.*, otrok, služebník.

sevēritas, ātis, *f.*, přísnost.

sevērus, a, um, přísný.

schōla, ae, *f.*, škola.

sī, jestli, -li, když, kdyby.

Sibyllīnus, a, um, sibyllský.

sic, tak.

sīdus, ěris, *n.*, souhvězdí;
hvězda.

signifer, ěri, *m.*, praporečník.

signum, i, *n.*, znamení, známka.

- silentium, i, *n.*, mlčení, ticho.
 síleo, ěre, ui, mlčeti.
 similis, e, podobný.
 similitudo, inis, *f.*, podobnost.
 simul, zároveň, najednou.
 simulac, jak mile, jakž jen.
 sinister, tra, trum, levý.
 sítio, ěre, ěvi, ětum, žízniť.
 sítis, is, *f.*, žížeň.
 söcer, ěri, *m.*, tchán. test.
 söcietas, ätis, *f.*, společnost,
 obcování.
 söcius, i, *m.*, druh, tovaryš,
 společník.
 söcordia, ae, *f.*, nestarostnost,
 nedbanlivost.
 söläcium, i, *n.*, útěcha.
 söleo, ěre, mám obyčej; též
 slovesy opakovacími: *soleo*
legere, čítávám, atd.
 sölitudo, inis, *f.*, samota, osa-
 mělost.
 solličito, äre, ävi, ätum, zne-
 pokojovati, kormoutiti.
 Sölon, önis, *m.*, Solon (záko-
 nedáree athenský).
 sölus, a, um, samojediný, sám
 (samoten); *non solum — sed*
etiam, ne jenom — nýbrž i.
 somnus, i, *m.*, spánek, spání.
 sönitus, us, *m.*, zvuk, hluk.
 söpio, ěre, ěvi, ětum, omráčiti,
 ohlušiti.
 sordidus, a, um, špinavý.
 sors, tis, *f.*, los, osud.
 sortior, ěri, ětus sum, losovati
 (o něco), losem-nabyti (čeho).
 Spartänus, i, *m.*, Spartán.
 späťium, i, *n.*, prostora; doba.
 spectatus, a, um, dokázáný.
 specto, äre, ävi, ätum, dívati
 se (*s. ludos* na hry neb hrám);
 zření míti (*s. finem* na konec,
 ku konci).
 spēcülum, i, *n.*, zrcadlo.
 spēcus, us, *m.*, jeskyně, doupě.
- spēro, äre, ävi, ätum, doufati;
 nadíti se; *aliquid speratur*,
 jest naděje nač.
 spes, ei, *f.*, naděje.
 splendo, ěre, ui, skvíti se,
 třpytiti se, lesknouti se.
 splendidus, a, um, skvělý;
 skvostný; zářící.
 splendor, öris, *m.*, lesk, záře.
 stätim, ihned.
 stätüra, ae, *f.*, postava.
 stätus, us, *m.*, postavení, stav.
 stella, ae, *f.*, hvězda.
 sto, äre, stėti, stätum, stäti.
 stüdeo, ěre, ui, pilen býti
 (čeho); zanášeti se (čím),
 věnovati se, učiti se; sna-
 žiti se.
 stüdiöse, pilně, bedlivě.
 stüdiösus, a, um, pilný, bedlivý.
 stüdium, i, *n.*, studium, snaha;
studia literarum, zanášeni
 se naukami.
 stultitia, ae, *f.*, zpozdilost,
 hloupost.
 stultus, a, um, zpozdilý, hloupý.
 suädeo, ěre, si, sum, raditi.
 suävis, e, příjemný, líbezný,
 libý.
 suäviter, příjemně, libě, líbezně.
 sübigo, ěre, ěgi, actum, pod-
 maniti.
 sübito, náhle.
 succenseo, ěre, sui, sum, ne-
 vrítiti, nevražiti, zlobiti se (na
 koho, alicui).
 succurro, ěri, curri, cursum,
 přispěti (ku pomoci).
 südor, öris, *m.*, pot.
 sum, esse, fui, býti.
 sümmus, a, um, nejvyšší, nej-
 větší.
 sümo, ěre, mpsi, mptum, bräti,
 vzíti.
 süperbia, ae, *f.*, pýcha.
 süperbio, ěre, ěvi, ětum, pý-
 chati, pyšným býti, pyšniť se.

sūperbus, a, um, zpupný, pyšný,
 sūpero, āre, āvi, ātum, před-
 čiti, přemoci, překonati; pře-
 výšiti.
 superstitio, ōnis, f., pověra.
 supersum, esse, fui, zbyti, zby-
 vati.
 surgo, ěre, surrexi, surrectum,
 vstáti.
 suscipio, ěre, cēpi, ceptum,
 podniknouti.
 suspicio, ōnis, f., podezření.
 sustineo, ěre, tīnuī, tentum,
 vydržeti, snášeti.
 Syracūsae, ārum, f., Syrakusy
 (hlavní město sicilské).

T.

Tāceo, ěre, uī, mlčeti.
 tācitus, a, um, mlčící, tichý.
 tālis, e, takový, taký.
 tāmen, předece.
 tamquam, jako, jako by.
 tandem, konečně.
 tantus, a, um, tak veliký, toliký,
 takový, taký; *tantum*, toliko,
 jenom, jen, jedině; *tanto*, tím.
 tardo, āre, āvi, ātum, zdržo-
 vati, zadržovati, obměškati,
 pozditi.
 tardus, a, um, zdlouhavý, lou-
 davý.
 Tārentum, i, n., Tarentum
 (město v jižní Itálii).
 Tarpējus, a, um, tarpejský.
 Tarquinius, i, m., Tarquinius
 (jeden z králů římských).
 taurus, i, m., býk.
 tēgo, ěre, xi, ctum, krýti,
 pokryti.
 tellus, ūris, f., země.
 temeritas, ātis, f., nerozváž-
 livost.
 temperantia, ae, f., mírnost,
 střídmost.

tempestas, ātis, f., počasí (bouř-
 livé), bouře.
 templum, i, n., chrám.
 tempus, ōris, n., čas.
 tenebrae, arum, f., tma.
 tēneo, ěre, tēnuī, tentum, dr-
 žeti, zaujímati.
 tēner, ěra, ěrumī, útlý, jemný,
 něžný.
 tēnuis, e, tenký, jemný, skrovný.
 terra, ae, f., země.
 terreo, ěre, uī, itum, děsiti,
 lekati.
 terrester, tris, tre, zemní,
 zemský.
 testis, is, m. a f., svědek, svěd-
 kyně.
 Thēbae, arum, f., Theby (hla-
 vní město v Boeotii v Řecku).
 Thucydides, is, m., Thucydides
 (dějepisec řecký).
 tigris, idis a is, m., tygr.
 tīmeo, ěre, uī, báti se.
 tīmīdus, a, um, bázlivý, bo-
 jácný.
 Titus, i, m., Titus (jméno může).
 tōlěro, āre, āvi, ātum, snášeti,
 trpěti.
 tonsor, ōris, m., holič.
 tonitru, us, n., hrom, hřímání.
 Torquatus, i, m., Torquatus
 (slavný Říman).
 tot, tolik.
 tōties, tolikrát.
 tōtus, a, um, celý.
 trādo, ěre, dīdi, dītum, ode-
 vzdati, vydati; *tradere se*,
 oddati se; *traditum est*, zá-
 znamenáno jest.
 trāho, ěre, xi, ctum, táhnouti,
 uchvacovati.
 transilio, ěre, līvi, n. lui, pře-
 skočiti.
 transitus, us, m., přechod.
 tribūnus, i, m., tribun (zá-
 stupce lidu, starší lidu).

tribuo, ěre, ui, ūtum, přidě-
liti, připisovati, příkládati;
dāti.

tribus, us, *f.*, tribus (oddělenf
národu římského).

tristis, e, smutný.

triumpho, āre, āvi, ātum, tri-
umfovati, triumf slaviti.

tuba, ae, *f.*, trouba (foukací
nástroj).

tueor, ěri, ětus sum, chrániti,
ošetřovati.

tum, pak, nato; *tum* — *tum*,
brzo — brzo, hned — hned.

tumulus, i, *m.*, pahrbek, mo-
hyla, nábrobek.

turpis, e, haněbný, ohyzdný,
podlý.

turpitudo, ěnis, *f.*, ohavnost.

turris, is, *f.*, věž.

Tusci, ōrum, *m.*, Etruskové.

tutus, a, um, bezpečný, chrá-
něný, jistý.

tyrannis, ědis, *f.*, násilné pa-
nování, tyránství.

tyrannus, i, *m.*, násilný pano-
vník, samovládcé.

U.

Ubi, a) o místě: kde; b) o čase:
když, jak mile.

ubique, všady, všudy.

ubicunque, kdekoliv.

ullus, a, um, nějaký, některý.

ultro, sám ze sebe n. od sebe.

umbra, ae, *f.*, stín.

unā, spolu.

unda, ae, *f.*, vlna (na vodě).

unde, odkud.

unicus, a, um, jediný.

unquam, někdy.

unus, a, um, jeden.

urbs, bis, *f.*, město (zvl. většf).

urna, ae, *f.*, džbán, nádoba.

uro, ěre, ussi, ustum, pálti.

usus, us, *m.*, užívání; cvik,
známost, zkušenost; *u. mul-
tarum rerum*, zkušenost v
mnohých věcech, známost
mnohých věcí.

ut, 1) co adv: jak, jako; *ut*

— *sic n. ita*, jak — tak;

2) co spojka, ve větách účel-
ných: aby, ve větách sousled-
ných: že.

üter, tra, trum, který z obou.

üterque, a, um, každý z obou;
oba, oboje, n. obojí.

uti, v., „ut“.

utilis, e, užitečný.

utinam, kéž.

ūva, ae, *f.* hrozen.

V.

Vacuus, a, um, prázdny, prostý,
(čeho).

vae, běda.

valde, velmi.

valeo, ěre, ui, zdráv býti; moci,
zmoci, platiti.

vālētūdo, ěnis, *f.* zdraví (dobré
i nedobré).

vālīdus, a, um, mohutný, silný.

vallis, is, *f.*, údolí, dolina.

vallum, i, *n.*, násyp.

vānus, a, um, prázdny, marný,
jalový, lichý.

vāpor, ōris, *m.*, výpar.

vārio, āre, āvi, ātum; býti
rozmanitým; střídati se.

vārius, a, um, pestrý, rozma-
nitý, rozličný.

vasto, āre, āvi, ātum, pusto-
šiti.

vastus, a, um, pustý; široširý,
ohromný.

vectīgal, ālis, *n.*, clo, daň.

vēhēmens, tis, prudký.

Veientes, ium, *m.*, Vejentané.

Vēji, ōrum, *m.*, Veji, (město
Etruské).

- vel, a) nebo; *vel* — *vel*, buď
 — buď; b) i, i také.
 vĕlox, ōcis, rychlý.
 vēna, ae, *f.*, žíla.
 vēnālis, e, prodajný.
 vēnātor, ōris, *m.*, lovec, mys-
 livec.
 vēnatus, us, *m.*, lov, hon, honba.
 vendo, ěre, dīdi, dītum, pro-
 dati.
 vēnēnum, i, *n.*, jed.
 vēnērōr, āri, ātus sum, ctíti.
 vēnio, ěre, vēni, ventum, při-
 jíti, přicházeti.
 vēnor, āri, ātus sum, loviti,
 honiti.
 ventus, i, *m.*, vítr.
 vepres, is, *m.*, trn; v plur,
 trní.
 vēr, vēris, *n.*, jaro, vesna; *vere*,
 na jaře.
 verbum, i, *n.*, slovo.
 vēre, opravdu, vskutku.
 vēreor; ěri, ětus sum, v ścti-
 vosti měti, ctíti, štítiti se.
 vēritas, ātis, *f.*, pravda.
 vermis, is, *m.*, červ.
 vēro, však.
 vērus, a, um, pravý.
 versor, āri, ātus sum, obcovati.
 vesper, ěris a ěri, *m.*, večer;
vespere a *vesperi* na večer,
 večer, s večerem.
 vestigium, i, *n.*, stopa, sled.
 vestio, ěre, ěvi, ětum, šatiti,
 ošatiti; ozdobiti, pokryti, po-
 táhnouti.
 vestis, is, *f.*, šat.
 věto, āre; ui, ětum, zapověděti,
 zakázati.
 vētus, ěris, starý.
 vētustus, a, um, starý.
 vexo, āre, āvi, ātum, trápiti,
 trýzniti.
 via, ae, *f.*, cesta.
 viator, ōris, *m.*, pocestný.
 victor, ōris, *m.*, vítěz.
- victōria, ae, *f.*, vítězství.
 victus, us, *m.*, ztrava, potrava,
 živobyti.
 video, ěre, vīdi, vīsum, viděti.
 Vienna, ae, *f.*, Vídeň.
 vígeo, ěre, ui, jarým n. čilým
 býti.
 vigor, ōris, *m.*, čilost, živost.
 vincio, ěre, nxi, nctum, vázati,
 poutati.
 vinco, ěre, vīci, victum, pře-
 moci, překonati; vítěziti.
 vinculum, i, *n.*, pouto.
 vīnum, i, *n.*, víno.
 víola, ae, *f.*, fialka.
 violō, āre, āvi, ātum, uraziti,
 (koho), ublížiti (komu).
 vir, i, *m.*, muž.
 víreo, ěre, ui, zelenati se.
 virga, ae, *f.*, metla.
 Virgilius, i, *m.*, Virgilius,
 (slavný básník římský).
 virtus, śtis, *f.*, ctnost; *cum*
virtute, ctnostně.
 vis, akk. *vim*, abl. *vi*, *f.*, násilí,
 síla, moc; *vires*, *ium*, síly.
 vīsus, us, *m.*, zrak.
 vīta, ae, *f.*, život.
 vītis, is, *f.*, réva, keř vinný.
 vītium, i, *n.*, chyba; neřest.
 vīto, āre, āvi, ātum, vyhnouti
 se, ujíti (čemu), varovati se;
 (čeho).
 vītūpero, āre, āvi, ātum, ha-
 něti, kárati.
 vīvo, ěre, vixi, victum, žfti,
 živ býti.
 vix, sotva.
 vōco, āre, āvi, ātum, volati;
 jmenovati, nazývati.
 vōlo, āre, āvi, ātum, létati,
 letěti.
 vōluntas, ātis, *f.*, vůle.
 vōluptas, ātis, *f.*, rozkoš, radost.
 vox, ōcis, *f.*, hlas.
 vulgus, i, *n.*, lid (obecný).
 vulnus, ěris, *n.*, rána, poranění.

vulpes, is, *f.*, liška.
vultur, ůris, *m.*, káně, noh,
sup.
vultus, us, *m.*, obličej, tvář.

X.

Xenophanes, is, *m.*, Xenophanes (filosof řecký).

Xenophon, ntis, *m.*, Xenofon, (filosof a dějepisec řecký).
Xerxes, is, *m.*, Xerxes (král perský).

Z.

Zēno, ōnis, *m.*, Zeno.

Slovníček česko-latinský.

- Pozn. 1. Číslice 1. 2. 3. 4. znamenají časování.
2. Perfecta a supina *pravidelně* se časující (mající totiž u 1. časování *āvī, ātum*, u 2. *uī, itum*, a u 4. *īvi, itum*) nejsou zvláště vytknuta; *nepravidelná* slovesa však, jakož i veškerá 3. časování uvedena jsou v perf. i sup.

A.

A, et, atque, ac; — que (příklonné).
aby, ut s konj.
ačkoliv, quamquam, s ind.;
quamvis, s konj.
Afrika, Africa, ae.
ale, sed.
alebrž, sed.
Alexander, Alexander, dri.
Alpy, Alpes, ium.
Amerika, America, ae.
Anacharsis, Anacharsis, is.
Andy, Andes, ium.
ani, a) ku spojení vět: neque, nec; *ani* — *ani*, neque — neque, nec — nec; b) jednotlivá slova poprajíc: ne — quidem: *ani v žertu*, ne in joco quidem.

Antiochie, Antiochia, ae.
Apelles, Apelles, is.
Arab, Arabs, is.
arci, quidem.
Aristoteles, Aristoteles, is.
Arpinum, Arpinum, i.
asiatský, asiaticus, a, um, *m.*, genitivem Asiae.
Assyrie, Assyria, ae.
athenský, Atheniensis, e.
Atheňan, Atheniensis, is.
at, vytkne se konjektivem: *at jsem*, sim; *at ne*, ne.
avšak, sed, verum, at.
až, dum, donec.

B.

Babylon, Babylon, onis.
bahno, palus, udis.
báječný, fabulosus, a, um.

balsamovati, condio 4.
 báseň, carmen, inis.
 básník, poeta, ae.
 báti se, timeo 2, metuo 3,
 ui; reformido 1.
 baviti, delecto 1.
 bažina, palus, udis.
 bažiti, peto 3., īvi, ītum; cu-
 pio 3., īvi, ītum.
 bdělost, vigilantia, ae.
 bédování, lamentatio, onis.
 bedlivě, deligenter.
 bedlivý, diligens; b. čeho, stu-
 diosus, a, um, (alicujus rei).
 běh, cursus, us; 2) = nohá-
 zajíce, pes, edis.
 Benatky, Venetia, ae.
 bezbožný, impius, a, um.
 bezpráví, injuria, ae.
 běžeti, curro 3., cucurri, cur-
 sum.
 bída, miseria, ae.
 bídný, miser, era, erum.
 bílý, albus, a, um.
 bitva, pugna ae; proelium, i.
 blažený, beatus, a, um.
 blesk, fulmen, inis; fulgur,
 uris.
 blízko, prope; na blízku (bo-
 jovati), comminus.
 blížiti se, appropinquo 1.
 blouditi, erro 1.
 bohaprázdný, impius, a, um.
 bohatý, dives; = *zámožný*,
 opulentus.
 bohyně, dea, ae.
 bojovati, pugno 1.
 bojovný, bellicosus, a, um.
 bolest, dolor, oris.
 bořiti, diruo 3., ui, ūtum.
 bouře, procella, ae; tempestas,
 ātis.
 Boží, divinus, a, um, n., geni-
 tivem Dei.
 brána, porta, ae.
 brániti, defendo 3., di, sum.
 bráti, capio 3., cēpi, captum.

brzo, mox.
 břeh, (řičný) ripa, ae, (mořský)
 litus, oris.
 budoucí, futurus, a, um.
 bůh, deus, i.
 buňka, (v plástu), cella, ae.
 bydleti, habito, 1.; esse.
 býk, taurus, i.
 býti, esse; b. v čem; inesse,
 in aliquo.

C.

Caesar, Caesar, is.
 celý, totus, a, um; universus,
 a, um.
 ceniti, aestimo 1.
 cesta, = cestování: iter, iti-
 neris, = dráha, via, ae.
 cestovati, proficiscor 3., factus
 sum.
 Cicero, Cicero, onis.
 císař, imperator, oris.
 cítiti, sentio 4., sensi, sensum.
 cizí, = jinému patřící, alienus,
 a, um; = barbarský, bar-
 barus, a, um.
 cizinec, advena, ae.
 ctíti, = vážiti si, diligo 3.,
 dilexi, dilectum; = zbožňo-
 vati, veneror 1.; colo 3.,
 colui, cultum.
 ctižádost, ambitio, onis.
 ctnost, virtus, ūtis.
 ctnostně, honeste, cum virtute.
 ctnostný, honestus, a, um.
 cvičiti, exerceo 2., = vycho-
 vávati, erudio 4.

Č.

Čáp, ciconia, ae.
 část, pars, tis; z části, partim.
 částka, pars, tis.
 často, saepe.
 Čech, Bohemus, i.
 čelo, frons, tis.

červený, ruber, bra, brum.
 česati (ovoce), carpo 3., carpsi,
 carptum.
 čestný, honestus, a, um.
 čím — tím, quo — eo, quanto
 — tanto.
 čin, factum, i.
 činiti, facio 3., fēci, factum;
 ago 3., ēgi, actum.
 činnost, industria, ae.
 čistí, lego 3., lēgi, lectum.
 čistiti, purgo 1.
 čistý, purus, a, um.
 člověk, homo, inis.

D.

Dalka: z *dálky* (bojovati) emi-
 nus.
 dar, donum, i.
 daremný, scelestus, a, um.
 Darius, Darius, i.
 darovati, dono 1.
 dáti, do 1., dědi, dātum; dáti
 se s inf. v §. 54.
 dávno: *již dávno*, jam pridem.
 děd, avus, i.
 dědic, heres, edis.
 dech, spiritus, us.
 děj, res, ei.
 dějepis, historia, ae.
 děkovati, (komu co), debeo 2.
 dělati, = činiti, v. toto; =
 připravovati, paro 1.
 délka, longinquitas, ātis.
 Demokritus, Democritus, i.
 den, dies, ei.
 denně, quotidie.
 desíti, terreo 2.
 dešť, imber, bris; pluvia, ae.
 dešťový, pluvius, a, um.
 Diana, Diana, ae.
 dík, gratia, ae; *díky vzdáti*,
 gratias agere.
 dílo, opus, ēris.
 Dionysius, Dionysius, i.
 dívati se, specto 1.

diviti se, v. „obdivovati“.
 dívka, puella, ae.
 divoký, fērus, a, um; *o náro-
 dech též*, barbarus, a, um.
 dle, secundum (s akk).
 dlíti, moror 1.
 dlouho, diu.
 dlouhý, longus, a, um.
 dluh, aes (aeris), alienum,
 (i).
 dlužno, *jest d.*, výtikne se časo-
 váním opsaným v — dus,
 a um, v spojení s esse.
 dnes, hodie.
 doba, tempus, oris; spatium, i.
 dobro, bonum, i.
 dobročinný, beneficus, a, um.
 dobromyslný, benevolus, a, um.
 dobrotivost, benignitas, ātis;
 benevolentia, ae.
 dobrotivý, benignus, a, um;
 benevolus, a, um.
 dobrý, bonus, a, um; *po do-
 brém urovnati spor*, rem
 componere.
 dobytí, = *mocí vydobyti*, ex-
 pugno 1., capio 3., cēpi,
 captum, *d. vítězství*, victo-
 riam reportare.
 dobývati, oppugnare, (na př.
 urbem).
 dociliti, v. „dosíci.“
 dodati, *útěchy d.*, v. „útěcha.“
 dodávati, *obilí d.*, frumentum
 supporto 1.
 Dodona, Dēdōna, ae.
 dojeti, dojmouti, moveo 2. ovi,
 otum; capio 3. cēpi, captum.
 domáci, demesticus, a, um;
d. válka, bellum civile.
 dopustiti se (čeho), committere
 (aliquid).
 dost, -i, satis.
 dosíci, dosáhnouti, consequor
 3., cūtus sum; adipiscor 3.,
 adeptus sum.
 dráha, via, ae.

drahocenný, pretiosus, a, um.
drahý, = velmi milý, carus,
a, um.

Drakonův, přelož. gen. Draco-
onis.

dralka, acus(us) magnetica(ae).

dravý, rapax, ācis.

dráždití, irrito 1.

druh, = třída, genus, eris.

druhdy, olim.

druhý, alter, era, erum.

Drusus, Drusus, i.

držeti, teneo 2.; *na uzdě d.*
v. „uzda;“ měru d., modum
servo 1.

dříve, d. než, antequam, prius-
quam.

dřívější, pristinus, a, um.

duch, = dech, spiritus, us; =
duše, animus, i.

důmyslnost, ingenium, i.

duše, *v. „duch.“*

důvěra, fides, ei; fiducia, ae.

důvěrník, familiaris, is.

důvod, causa, ae; ratio, onis.

důvtipný, facetus, a, um.

dvěře, janua, ae, = brána,
porta, ae.

E.

Efeský, Ephesus, a, um.

Egypt, Aegyptus, i.

Egyptan, Aegyptius, i.

Epaminondas, Epaminondas, ae.

F.

Fabius Maximus Fabius (i)
Maximus, i.

Faustulus, Faustulus, i.

Filippus, Philippus, i.

filosof, philosophus, i.

filosofie, philosophia, ae.

Focion, Phocion, onis.

Foeničané, Phoenices, um.

G.

Germané, Germani, orum.

H.

Háj, lucus, i.

hájiti, defendo 3., di, sum.

hanebně, turpiter.

hanebný, turpis, e.

haněti, vitupero, 1.

Hannibal, Hannibal, is.

Hannibalův, přelož. gen. před-
cház. slova.

havran, corvus, i.

hejno, grex, egis.

Heloté, Helotae, ārum.

Herostratus, Herostratus, i.

hlas, vox, cis.

hlava, caput, itis.

hledati, quaero 3., sivi, sītum;
h. čeho = bažiti po čem,
peto 3., tii, tītum.

hleděti, video 2., di, sum.

hluboký, altus, a, um; pro-
fundus, a, um.

hluk, strepitus, us.

hněv, ira, ae.

hněvati se, irascor 3., atus
sum; succenseo 2., sui, sum.

hněvivý, iracundus, a, um, =
rozhněvaný, iratus, a, um.

hnízdo, nidus, i.

hnouti (čím), moveo, 2., ōvi,
ōtum (aliquid).

hodina, hora, ae.

hoditi se: *hodím se* aptus sum.

hodlati, vytkne se časováním
opsaným: *hodlám psáti*, scrip-
turus sum.

hodný, = řádný, probus, a, um.

holub, columba, ae.

holubice, columba, ae.

Homerus, Homerus, i.

horlivost, studium, i.

hořeti, flagro 1., ardeo 2.,
arsi, arsum.

hotov: *jsem h.* paratus sum.

hovořiti, disputo 1.

hra, ludus, i; lusus, us.

hradba, munimentum, i.

hrání, lusus, us.

hranici, fines, ium.

hrozeň, uva, ae.

broziti, minor 1.

hřešiti, pecco 1.

hřích, peccatum, i.

husa, anser, eris.

hustý, densus, a, um.

hvězda, sīdus, ěris; stella, ae.

Ch.

Chatrč, casa, ae.

chlácholiti, lenio 4.

chléb, panis, is.

chlubiti se, glorior 1.

chlup, villus, i.

choulostivěti, přelož passivem

slovesa, mollió 4.

chovati, alo, 3., alui, altum.

chrabrost, virtus, ūtis.

chrám, templum, i.

chrániti, tueor 2., itus sum;

munio 4.

chtíti, s inf., v. „hodlati.“

chudoba, paupertas, ātis.

chuť, sapor, oris.

chvála, laus, dis.

chváliti, *ch. koho*, laudo 1.

aliquem; *ch. něco*, laudo 1.

n. probo 1. aliquid.

chyba, vitium, i; = hřích,

peccatum, i; *touž chybu spá-*

chatí, idem peccare.

chyběti, desum, esse, fui.

chybiti, exro 1., pecco 1.

chytiti, chytati, capio 3., cēpi,

captum; chytati též: capesso

3., tvi, itum.

chytrácky, callide.

chytrý, callidus, a, um.

I.

I, = a, et, atque; = také,

též, etiam; *i když*, etiam

quum; *i — i*, et — et.

ihned, statim.

Ister, Ister, tri.

J.

Jádro (vojska a p.), robur, oris.

jak, a) u adj. a adv. quam;

jak velice, quantoperē; quam;

b) = *jako*, v. toto.

jako, ut, sicut.

jakoby, tamquam, quasi (skon-

junktivem).

jaký, qualis, e; qui, quae,

quod; = jak veliký, quan-

tus, a, um.

jakýsi, quidam, aedam, oddam.

jaro, ver, eris; *na jaře*, vere.

jasný, clarus, a, um.

jed, virus, i.

jedenkráté, = kdysi, aliquando.

jednoduchý, simplex, icis.

jednostejný, aequus, a, um.

jednotlivý, singuli, ae, a.

jednou, a) co číslovka, semel;

b) = kdysi, aliquando, =

před časy, quondam.

jelen, cervus, i.

jemný, mollis, e.

jen, jenom, tantum, solum,

modo; též adj. solus, a, um.

jestliže, si.

ještě: j. ne, nondum.

jezdec, eques, itis.

jinoch, juvenis, is.

jiný, alius, a, ud.

jiskra, scintilla, ae.

jísti, edo 3., ēdi, ēsum.

jistý, a) = bezpečný, tutus,

a, um; b) = jakýsi, qui-

dam, aedam, oddam.

jitřenka, aurora, ae.

jizdectvo, equitatus, us.
 jizdný, equester, tris, tre.
 již, jam.
 jméno, nomen, inis.
 jmění, res(ei) familiaris(is).

K.

Kámen, lapis, idis.
 Kamillus, Camillus, i.
 Kampanie, Campania, ae.
 kárati, vitupero, 1.
 Karthaginstí, Cárthaginenses,
 ium.
 Karthago, Cárthago, inis.
 Katullus, Catullus, i.
 kaziti, corrumpo 3., ůpi, uptum.
 každodenní, quotidianus, a, um.
 každoročně, quotannis.
 kde, ubi.
 kdesi, alicubi, = odkudsi, ali-
 cunde.
 kdo, = někdo, aliquis.
 kdy, quando, quo tempore.
 kdyby, si; *kdyby ne-* nisi.
 kdykoli, — v, quotiescunque,
 quoties.
 kdysi, quondam, aliquando.
 když, quum; = jestliže, si.
 kěž, utinam.
 klacek, fustis, is.
 klamati, fallo, 3. fefelli, fal-
 sum; decipio 3. cepi, ceptum.
 klamný, fallax, ācis.
 Klaudius, Claudius, i.
 klesati, deficio 3., fēci, fectum.
 Klītus, Clītus, i.
 Klōdius, Clōdius, i.
 kněz, sacerdos, ōtis.
 knihovna, bibliotheca, ae.
 kočka, feles, is.
 kohout, gallus, i.
 kolikrát, quoties.
 kolem, okolo, circa s akk.
 Kolumbus, Columbus, i.
 konec, finis, is; = výsledek,
 v. toto.

konečně, denique.
 konsul, consul, ulis.
 kopec, collis, is.
 kopí, jaculum, i; *kopím háčeti*
 jaculor 1.
 kopyto, ungula, ae.
 koruna, corona, ae, *k. občanská*
 corona civica.
 kořen, radix, icis; *z kořene vy-*
vrátiti eradico 1., = *sbořiti*
 diruo 3., ui, ůtum.
 košatý, patulus, a, um.
 koule, globus, i.
 koupiti, emo 3. emi, emptum.
 kráčetí, ingredior 3, essus sum.
 krajina, regio, onis; terra, ae.
 král, rex, regis.
 kralovati, regno 1.
 královna, regina, ae.
 krása, pulchritudo, inis.
 krásný, pulcher, chra, chrum.
 krásliiti, orno 1.
 krátkost, brevitās, atis.
 krátký, brevis, e.
 kresliti, pingo, 3., nxi, ctum.
 Kréta, Creta, ae.
 krev, sanguis, inis.
 Krisof, Christophorus, i.
 krk, collum, i.
 krmiti, nutrio 4.; alo 3., alui,
 altum.
 Kroesus, Croesus, i.
 krotiti, = na uzdě držeti coerceo
 2., contineo 2. nui, ntum.
 kruh, orbis, is.
 krvavý, cruentus, a, um.
 krýtí, vestio 4., tēgo 3., texi,
 tectum.
 křehký, fragilis, e.
 křivý, = *mylný* falsus, a, um.
 kvap: na kvap propere.
 kvěsti, floreo, 2.
 květina, flos, oris.
 kůň, equus, i.
 kupovati, v. „koupiti.“
 kus, frustum, i.

kyj, cuneus, i.
kyselý, acidus, a, um.

L.

Lacedemonský, Lacedaemoni-
us, a, um.

lačněti, esurio 4.

lahoditi v. „lichotiti“.

lákati, pellicio 3. lexi, lectum.

lakomství, avaritia, ae.

lakomý, avarus, a, um.

lámavý, fragilis, e.

láska, amor, oris.

laskavě, benevole.

leč, nisi.

led, glacies, ei.

lehkomyšlný, lēvis, e.

lehký, lēvis, e.

lék, medicina, ae.

lékař, medicus, i.

lekati, terreo, 2.

lenivost, lenost, inertia, ae;
ignavia, ae.

lenivý, iners, tis; ignavus,
a, um.

lepšiti, emendo, 1.; corrigo 3.
exi, ectum.

les, silva, ae.

lesk, splendor, oris; nitor,
oris.

létati, volito, 1.; volo, 1.

léto, aestas, ātis.

lev, leo, ōnis.

levý, sinister, tra, trum.

ležeti, jaceo 2.

lhář, mendax, acis.

lháti, falsa dicere; mentior 4.,
titus, sum.

-li, si.

líbiti se, placeo, 2.

licoměrník, simulator, oris.

lidé, v. „člověk“.

lidský, humanus, a, um.

lichotiti, blandior, 4.

lný, ignavus, a, um; piger,
gra, grum.

liktor, lictor, oris.

lišť, = psaní epistola, ae;
literae, arum.

listí, frons, dis.

liška, vulpes, is.

Livius, Livius, i.

loď, navis, is.

loďstvo, classis, is.

Londýn, Londinum, i.

losovati (o něco), sortior 4.
(aliquid).

louka, pratum, i.

loupežník, latro, onis; *l. mořský*
pirata, ae.

luk, arcus, us.

Lydie, Lydia, ae.

M.

Macedoňan, Macedo, onis.

macedoňský, Macedonicus, a,
um, *n. genitivem slova* Mace-

donia, ae.

maličkost, res parva; = mali-
chernost, v. toto.

malichernost, *svl. v plur.* nugae,
arum.

maliř, pictor, oris.

malý, parvus, a, um.

Mantinea, Mantinea, ae.

Marathon, Marathon, onis.

marně, frustra.

marný, inutilis, e.

mařiti, perdo, 3., dīdi, dītum.

Masinissa, Masinissa, ae.

maso, caro, carnis.

mateřský, maternus, a, um;
m. řeč sermo patrius.

matka, mater, tris.

mdlý, languidus, a, um.

meč, gladius, i; *mečem, a. ohněm*
ferro ignique.

meďvěd, ursus, i.

měně, v. „malý“.

menšiti, minuo 3., ai, atum.

měřiti, metior 4. mensus sum.

- měsíc, a) = luna luna, ae; b) = 30 dní mensis, is. meze, finis, is.
- Milán, Mediolanum, i.
- miletský, Milesius, a, um.
- milosrdenství, misericordia, ae.
- milostivý, propitius, a, um.
- milý, gratus, a, um; carus, a, um, = příjemný jucundus, a, um.
- míniti, puto, 1.
- minulý, praeteritus, a, um.
- míra, a) = dle čeho se měří mensura, ae; b) = meze určité modus, i; *míru zachovati* modum servare; *nad m. neb z míry* (u adj.) přelož komparativem adj. mírně, leniter.
- mírniť, lenio 4., mitigo 1.
- místo, locus, i.
- míti, a) = v držení míti habeo 2.; sum, esse (s dativem osoby); b) *míti za to* puto 1.; c) *mám něco činiti* = jsem povinen, vytkni buď imperativem (konjunktivem) n. opsaným časováním v — ndus, a, um; d) o stáří, natus s akk.: *chlapec má 9 let* puer novem annos natus est.
- mládě, catulus, i.
- mládí, juvenus, ūtis; adolescentia, ae.
- mlčení, silentium, i.
- mlčeti, taceo 2., sileo, 2.
- mluviti, loquor 3., locutus, sum; dico 3., xi, ctum.
- mnohdy, interdum, nonnunquam.
- mnohý, multus, a, um; nonnullus, a, um (v plur.).
- množství, multitudo, inis.
- moc, potentia, ae; potestas, atis; = síly vires, ium; = zámožnost opes, um.
- mocný, potens, tis.
- modlitba, preces, um.
- modliti se, oro 1.
- moře, mare, is; pelagus, i.
- most, pons, tis.
- motýl, papilio, onis.
- moudrost, sapientia, ae.
- mrav, mos, oris,
- mrtvola, corpus mortuum; cadaver, eris.
- mrtvý, mortuus, a, um,
- mstíti, ulciscor, 1., ultus sum.
- mudřec, philosophus, i.; vir (i) sapiens, tis; sapiens, tis.
- museti, debeo, 2., n. se vytkne opsaným časováním v — ndus, a, um sum.
- muž, vir, i; homo, inis,
- mužný, virilis, e.
- mylný, falsus, a, um.
- mysl, mens, tis; animus, i.
- myslití, sentio 4., sensi, sensum; = za to míti, puto, 1; *m. nač* considerare aliquid.
- myš, mus, uris.
- myšlénka, cogitatio, onis.
- mýti, lavo 1. lávi, lautum n. lotum.

N.

- Nabíhati, = růsti (o vodě a povodni) cresco 3., crevi, cretum.
- nadmouti, inflo 1.
- náhoda, fortuna, ae.
- najíti, invenio 4., veni, ventum.
- nakrmiti, v. „krmiti.“
- naléztí, v. „najíti.“
- namáhání, labor, oris.
- naplniti, impleo 2., evi, etum.
- nápoj, potio onis; potus, us.
- napomenouti, -ínati, monéo 2., hortor 1.
- napomenutí, -ínání, mōnitum, i.
- napsati, v. „psáti.“
- náramný, ingens, tis.
- národ, populus, i; gens, tis.

- naroditi se, nascor 3., natus sum.
 nářek, clamor, oris; questus, us
 nářikati, queror 3., questus sum.
 násep, agger, eris.
 následovati, sequor 3., secutus sum.
 nástroj, instrumentum, i.
 nato, tum, deinde.
 naučení, praeceptum, i.
 naučiti, v. „učiti.“
 návrat, reditus, us.
 navrátiti se, revertor 3, ersum.
 navštívití, -ěvovati, frequento 1., (na př. ludos hry, scholam škol atd.); *n. nemo-
 cného* aegrotum viso 3., visi, visum.
 nazvati, nazývati, nomino 1., voco 1., appello 1., dico 3., dixi, dictum.
 neb, aut, vel.
 nebe, coelum, i.
 nebeský, coelestis, e.
 nebezpečný, periculosus, a, um; infestus, a, um.
 nebezpečí, -enství, periculum, i.
 nebo, -ot, nam; enim.
 nedbalost, negligentia, ae.
 nedbalý, negligens, tis.
 nedostatek, inopia, ae.
 nehoda, casus (us) adversus (i); res (ei) adversa (ae).
 nehodný, = zlý improbus.
 necht, vytkne se konjunktívem (praes. n. perf.) n. imperat.: *necht řekne* dicat a p.
 nejistý, incertus, a, um; *nejisto jest* incertum est.
 nejvíce, v. „mnohý;“ též maxime.
 někdy, aliquando, quando.
 několik, aliquot, nonnulli, ae, a.
 několikrátě, aliquoties.
 nelíbiti se, displiceo 2.
 nemocný, aegrotus, a, um. němý, mutus, a, um.
 neobezřetný, temerarius, a, um.
 neporušený, intactus, a, um.
 nepořádek: *v n. uvéstí* per-turbo 1.
 nepravý, falsus, a, um.
 nepřátelský, infestus, a, um.
 nepřátelství, inimicitia, ae.
 nepříjemnost, acerbum, i.
 nepříjemný, injucundus, a, um; insuavis, e.
 nepřítel, a) *n. veřejný, válku vedoucí* hostis, is; b) *n. sou-
 kromý* inimicus, i.
 nepřítomný, absens, tis.
 Nero, Nero, onis.
 nerozumný, stultus, a, um.
 neřest, vitium, i; scelus, eris.
 nesčíslný, innumerabilis, e.
 neskromný, immodestus, a, um.
 nesmírný, ingens, tis; immensus, a, um.
 nesmrtelnost, immortalitas, ā-tis.
 nesmrtelný, immortalis, e.
 nesnadnost, difficultas, atis.
 nesnadný, difficilis, e.
 nesnáze, difficultas, atis.
 nesnesitelný, intolerabilis, e.
 nésti, porto 1.; gero 3., gessi, gestum.
 Nestor, Nestor, oris.
 nesvornost, discordia, ae.
 nešlechtnost, improbitas, atis; = neřest flagitium.
 nešlechtný, improbus, a, um.
 nešťastný, infelix, icis; miser, era, erum.
 neštěstí, res adversae; incom-modum, i.
 neučený, indoctus, a, um.
 neužitečný, inutilis, e.
 nevděčný, ingratus, a, um.
 nevědětí, nescio 4., ignoro 1.
 nevinný, innocens, tis.
 nevrlý, morosus, a, um.
 nevzdělaný, barbarus, a, um.

nezčíslný v. „nesčíslný.“
 nezkušný, imperitus, a, um.
 neznati, ignoro 1.
 než, quam.
 nic, nihil.
 nikdo, nemo (místo gen. nemi-
 nis a abl. nemine říká se
 nullius a nullo).
 nikdy, nunquam.
 Nil, Nilus, i.
 nízký, humilis, e.
 noc, nox, ctis.
 noha, pes, edis.
 nouze, inopia, ae; egestas, atis.
 nýbrž, sed; at, verum.
 nyní, nunc.

O.

Obdarovati, dono 1.
 občan, civis, is.
 občanský, civilis, e; *koruna o.*
 corona civica.
 obdivovati, o. se, miror 1., ad-
 miror 1.
 obdržeti, accipio 3., cepi, ce-
 ptum.
 obec, civitas, atis; respublica,
 reipublicae.
 oběh, cursus, us.
 obět, = žertva hostia, ae; vi-
 ctima, ae; = obětování sa-
 crificium, i; o. *přiněsti*, v.
 „přiněsti“, n. „obětovati.“
 obětný, *svěťe o.* hostia, ae.
 obětovati, sacrifico 1.
 obilí, frumentum, i.
 obírání se (čím), studium (rei
 alicujus).
 objeviti, invenio 4., veni, ven-
 tum; detego 3., texi, te-
 ctum.
 obléci, induo 3., ui, utum.
 obléhati, obideo 2., sedi, ses-
 sum.
 obor zemský, orbis terrarum.
 obraz, imago, inis.

obsahnouti, amplector 3., exus
 sum.
 obtíž, molestia, ae; = nesna-
 dnost, difficultas, atis.
 obtížný, molestus, a, um.
 obyčejně, plerumque.
 obydlí, domicilium, i.
 obyvatel, incola, ae; civis, is.
 ocas, cauda, ae.
 očekávati, expecto 1.
 odebrati se, migro 1.
 odejítí, odcházeti, *discedo* 3.,
 cessi, cessum; *ze světa o.*
 decedere de vita.
 odevšad, undique.
 odevzdati, trado 3., didi, di-
 tum.
 odchod, profectio, onis.
 odkrýti, detego 3., exi, ectum;
 v. též „objeviti.“
 odkud, -ž, unde.
 odlétati, avolo 1.
 odložití, depono 3., osui, osi-
 tum.
 odměna, praemium, i.
 odníti, eripio 3. n. abripio 3.,
 ipui, eptum.
 odolati, sustineo 2., tenui, ten-
 tum; resisto 3., restiti, re-
 stitum.
 odpočinek, quies, etis.
 odpočívati, quiesco 3., evi,
 etum.
 odporovati, o. si, pugnare se-
 cum.
 doporučiti, v. „poručiti“.
 odpověď, responsum, i.
 odpověděti, respondeo 2., ndi,
 nsum.
 odpustiti, ignosco 3., ovi,
 otum.
 odsouditi, damno 1., conde-
 mno 1.
 odstrašiti, deterreo 2.
 odtáhnouti, migro 1., profi-
 ciscor 3., fectus sum.
 odvážití se, conor 1., audeo 2.

odvézti, aveho 3., xi, ctum.
 odvrátiti, -aceti, avertó 3.,
 ti, sum; o. se recedo 3.,
 essi, essum.
 ohled, o. bráti, respicio 3.,
 exi, ectum.
 ohrada, munimentum, i.
 ohraditi, munio 4.
 ohromný, ingens, tis.
 ohydný, foedus, a, um.
 okázati, monstro 1., ostendo
 3., di, sum.
 oklamati, v. „klamati“.
 oko, oculus, i.
 okopati, fodio 3., odi, ossum.
 okrasa, ornamentum, i; decus,
 oris.
 okršlek země, orbis terrarum.
 olej, oleum, i.
 olovo, plumbum, i.
 Olymp, Olympus, i.
 omráčiti, sopio 4.
 opatrný, prudens, tis; cautus,
 a, um.
 opatrovati, custodio 4.
 opět, denuo, iterum; též před-
 slovcem re-: *opět povolati*
 revocare; o. *vystavěti* repa-
 rare, restituere.
 opevniti, munio 4.
 oplakati, defleo 2., evi, etum.
 opováziti se, audeo 2.
 opovrhnouti (kým), contemno
 3., mpsi, mptum (aliquem);
 aspemor 1.
 opravdu, revera, vere.
 opravit, corrigo 3., exi, ectum.
 opustiti (něco), desero 3., rui,
 rtum (aliquid); decedo 3.,
 essi, essum (de re aliqua).
 orati, aro 1.
 orba, agricultura, ae.
 orel, aquila, ae.
 osa, axis, is.
 osaditi, capio 3., cepi, captum.
 osloviti, alloquor 3., cutus
 sum.

osoba, persona, ae.
 ostatní, ceteri, ae, a; reliqui,
 ae, a.
 ostražitost, vigilantia, ae.
 ostrov, insula, ae.
 ostříhati, custodio 4.
 osud, fortuna, ae; sors, tis.
 osvoboditi, libero 1.
 ošáliti, v. „klamati.“
 otáčeti se, se converto 3., ti,
 sum.
 otalovati, cunctor 1.
 otázati, v. „tázati.“
 otcovský, paternus, a, um; o.
jmění patrimonium, i.
 otcina, patria, ae.
 otec, pater, tris.
 otevřít, aperio 4., rui, rtum.
 otrávit, veneno necare.
 otrok, servus, i.
 ovce, ovis, is.
 ozdoba, v. „okrasa.“
 ozdobiti, v. „zdobiti.“

P.

Padati, padnouti, cado 3., ce-
 cidi, casum.
 pak, tum.
 palice, clava, ae.
 památka, memoria, ae.
 paměť, memoria, ae.
 pamětliv, memor, ōris; *jsem p.*
 memor sum n. *reminiscor* 3.
 pán, dominus, i.
 panna, virgo, inis.
 panovník, princeps, cipis.
 panství, imperium, i.
 Parthové, Parthi, orum.
 Paříž, Parisii, orum.
 pásti, pasco 3., pavi, pastum.
 pastýř, pastor, oris.
 patrnó jest, constat.
 péče, cura, ae; *pěci vynaložiti*
nač curam in aliquid impen-
 dēre.

- pečovati, curo 1.; consulo 3.,
ui, ultum.
- pěchota, peditatus, us.
- peníze, pecunia, ae.
- Perikles, Pericles, is.
- péro, penna, ae; *do p. poví-
dati dicto 1.*
- Persepolis, Persepolis, is.
- perský, persicus, a, um; n.
genitivem Persarum.
- Peršan, Persa, ae.
- peří, plumae, arum.
- pes, canus, is.
- pěstovati, colo 3., colui, cultum.
- pěšák, pedes, itis.
- pěší, pedester, tris, tre.
- píle, diligentia, ae; opera, ae;
*píli vynaložiti nač operam
adhibere in re aliqua.*
- pilně diligenter.
- pilnost, diligentia, ae.
- pilný, diligens, tis.
- Pindarův, přelož genitivem slo-
va Pindarus, i.
- píti, bíbo 3., bíbi, bibitum.
- pítí, potio, onis.
- plakati, fleo 2., evi, etum.
- planouti, ardeo 2., arsi, arsum.
- plášť, pallium i; amiculum, i.
- plaviti se, navigo 1.
- plouti, = plaviti se navigo 1.
- plovati, nato 1., nó 1.
- pobádati, impello 3., puli, pul-
sum.
- pobožnost, pietas, atis.
- pocestný, viator, oris.
- poctíti, decoro 1.
- počátek, initium, i; *počátky
všd elementa, orum; s po-
čátku initio.*
- počestný, honestus, a, um.
- počet, numerus, i.
- počítí, ordior 4., orsus sum.
- podati, praebeo 2.
- poddaný, subjectus, a, um.
- podezření, suspicio, onis.
- podiviti se, v. „obdivovati.“
- podmaniti, subjicio 3., jeci, ji-
ctum; = překonati, v. toto.
- podniknouti, aggredior 3., es-
sus sum; tento 1.
- podoba, forma, ae; = podob-
nost, similitudo, inis.
- podporovati, juvo 1., uvi, utum.
- podrobený, subjectus, a, um.
- poháněti, v. „pohnati.“
- pohár, poculum, i.
- pohlednouti, aspicio 3., exi,
ectum.
- pohnati, poháněti, concito 1.;
p. před soud in jus vocare.
- pohnouti, moveo 2., ovi, otum.
- pohodlně, commode.
- pohybovati se (o hvězdách),
curro 3., cucurri, cursum.
- pochlebník, adulator, oris.
- pochod, iter, itineris.
- pochovati, humo 1., sepelio 4.
- pochváliti, v. „chváliti.“
- pochybovati, dubito 1.
- pokáratí, v. „kárati.“
- pokládati, habeo 2., judico 1.
- poklid, quies, etis.
- pokolení, genus, eris; p. bu-
doucí posteri orum.
- pokropiti, conspergo, 3., ersi,
ersum.
- pokryti, v. „krýti.“
- pokud, quoad, donec.
- polehčiti, levo 1.
- polekati, terreo 2.
- polepšiti, corrigo 4., exi,
ectum; *p. se mores mutare.*
- pomfjející, fragilis, e.
- pomluvačný, maledicus, a, um.
- pomník, monumentum, i.
- pomoc, auxilium, i; *na p. se
sběhnouti succuro 3., curri,
cursum.*
- pomoci, subvenio 4., veni, ven-
tum, succuro 3., curri, cur-
sum; = prospěti prosum,
prodesse, profui,
- ponoukati, incito 1.

- poraziti, v. „přemoci.“
 porážka, clades, is.
 poroučeti, a) = přikázati, impero 1; praecipio 3., cepi, ceptum; b) = odporučiti, commendo 1.
 porouchati, laedo 3., laesi, laesum.
 porozuměti, (čemu), intelligo 3., lexi, lectum, (aliquid).
 Porsena, Porsena, ae.
 pořádek, ordo, inis.
 posaditi se, consido 3., edi, essum.
 posílati, v. „poslati“.
 poskytnouti, praebeo 2.
 poskvrniti, v. „poškrvniti“.
 poslati, mitto 3., mīsi, missum.
 poslední, ultimus, a, um.
 poslouchati, poslechnouti, obtempero 1., pareo 2., obsequor 3., secutus sum; obedio 4., = slyšeti, audio 4.
 posvátný, sacer, cra, crum.
 posypati, conspergo 3., ersi, ersum.
 pošetilý, stultus, a, um.
 poškrvniti, contamino 1.
 potěšiti, delecto 1.
 potlačiti, opprimo 3., essi, essum.
 potom, postea, tum.
 potrestati, v. „trestati“.
 potřebný, necessarius, a, um.
 poučiti, v. „učiti“.
 pouť, peregrinatio, onis.
 poutati, vincio 4., nxi, nctum.
 povaha, mos, ōris.
 pověděti, dico 3., ixi, ictum.
 pověra, superstītio, onis.
 povídka, fabula, ae.
 povinen jsem, debeo 2.
 povinnost, officium, i.
 povstati, orior 4., ortus sum.
 povzbuditi, hortor 1.; excito 1.
 pozdě, sero.
 pozdní, serus, a, um.
 pozdraviti, saluto 1.; opět p., resaluto 1.
 pozemský, terrester, tris, tre.
 pozlatiti, auro obducere (obduco 3., xi, ctum).
 poznati, cognosco 3.; ovi, itum.
 pozor: na pozoru se mlti, provideo 2., vīdi, visum; caveo 2., cavi, cautum.
 pozorný, attentus, a, um.
 pozorovati, considero 1.; contemplor 1.; = viděti, video 2., vīdi, visum; = cítiti, sentio 4., sensi, sensum.
 pozvednouti: mysl p., animum erigo 3., exi, ectum.
 požár, incendium, i.
 požitek, fructus, us; p. brátí, fructum capere; meto 3., messui, messum.
 práce, = namáhání, labor oris, = zaměstnání, negotium, i.
 pracovati, laboro 1.
 praděd, proavus, i.
 Praha, Praga, ae.
 pramen, fons, tis.
 pravda, verum, i.; pravdu mluvíti, verum n. vera dicere.
 pravdivý, verus, a, um.
 pravdomluvný, verax, acis.
 praviti, dico 3., xi, ctum.
 právo, jus, uris; právem, jure, merito.
 pravý, a) = ne levý, dexter, tra, trum; b) = pravdivý, verus, a, um; rectus, a, um.
 prázden, vacuus, a, um, (čeho aliqua re).
 prchati, fugio 3., fūgi, fugitum.
 proč, cur.
 prodati, vendo 3., didi, ditum.
 prohlížeti, inspicio 3., exi, ectum.
 prokázati, — ovati, praebeo 2.; praesto 1., stiti, stitum; facio 3., feci, factum.
 přemarniti, dissipio 1.

- prosinec, December, bris.
 prositi, rogo 1., oro 1.
 prospěch, utilitas, atis.
 prospěšný, utilis, e; *býti p.*,
 v násled.
 prospěti, — spívati, prosum,
 prodesse, profui.
 prost, vacuus, a, um, (čeho
 aliquā re).
 prostě, simpliciter.
 prostý, simplex, icis.
 protivný, (o větru), contrarius,
 a, um.
 proto, ideo.
 protože, quia, quod s ind.;
 quum s konj.
 provázeti, comitor 1.
 provéstí, perago 3., ēgi, actum.
 provincie, provincia, ae.
 prozřetelnost, providentia, ae;
 prudentia, ae.
 prsa, pectus, oris.
 průvodce, comes, itis.
 první, primus, a, um.
 prýštiti se, manō 1.
 přátelství, amicitia, ae.
 přátí si, peto 3., petivi, pe-
 titum; cupio 3., cupi(v)i,
 cupitum.
 pře, lis, itis.
 přečasto, saepissime.
 přečísti, perlego 3., ēgi, ectum.
 předek, v plur. *předkové*, ma-
 jores, um.
 předčítati, recito 1.
 předčítí, supero 1.
 předpověděti, praedico 3., xi,
 ctum.
 překonati, v. „přemoci“.
 překročiti, supero 1.
 přemáhati, v. „přemoci“.
 přemilý, pergratus, a, um.
 přemoci, supero 1.; vinco 3.,
 vici, victum.
 přemýšleti, delibero 1.
 přeskočiti, transilio 4., ilui.
 přeslavný, praeclarus, a, um.
 přestupek, delictum, i.
 přetékatí, redundo 1.
 přetrpěti, v. „trpěti“.
 přiběhnouti, accurro 3., curri,
 cursum.
 přibližovati se, advento 1.
 přibuzný, propinquus, i.
 přibyti, venio 4., veni, ventum.
 příčina, causa, ae.
 příčinění, v. násl.
 příčinlivost, industria, ae.
 přičítati, tribuo 3., bui, butum.
 přičítí se, repugno 1.
 přihlížeti, (k čemu). curo 1.,
 (aliquid).
 příchod, adventus, us.
 přijat býti, = vstoupiti, evehor
 3., ectus sum.
 příjemný, jucundus, a, um.
 přijítí, přicházeti, venio 4.,
 veni, ventum; přijítí k neb
na . . ., v §. 54.
 příkázání, praeceptum, i.
 příklad, exemplum, i.
 příkop, fossa, ae.
 přikvačiti, aggredior 3., essus
 sum.
 přílišný, nimius, a, um.
 přiměřený, consentaneus. a,
 um.
 přiněsti, *obět p.*, v. „obětovati“.
 připisovati, v. „přičítati“.
 připlouti, k *břehu p.*, navem
 ad litus applico 1., n. appello
 3., uli, ulsum.
 připověděti, propono 3., sui,
 situm.
 připraviti, paro 1.
 příroda, natura, ae.
 přirozený: *povaha p.*, natura.
 ae.
 přísloví, proverbium, i.
 přispěti ku pomoci, subvenio
 4., veni, ventum; succurro
 3., curri, cursum.

přistáti s loďstvem (ku břehu),
classam appello 3., uli, ul-
sum.

přisvědčovati, assentior 4., sen-
sus sum.

příští, proximus.

přítel, amicus, i.

přítelkyně, amica, ae.

přítomný, — men, praesens,
tis; *býti p.*, adsum, esse,
fui.

přivésti, adduco 3., xi, ctum.

přivolati, *lékaře p.*, medicum
adhibeo 2.

přiznati se, fateor 2., fassus
sum; confiteor 2., fessus
sum.

příznivý, propitius, a, um; *býti*
p., faveo 2., favi, fautum.

psaní, = list, literae, artum;
epistola, ae.

psáti, scribo 3., psi, ptum.

pštros, struthiocamelus, i.

působiti, a) = jednati, ago 3.,
egi, actum; b) = spůsobiti,
efficio 3., eci, ectum; *požár*
p., incendium excito 1.

pustý, desertus, a, um.

původ, origo, inis.

pyšniti se, glorior 1.; super-
bio 4.

pyšný, superbus, i.

Pythagoras, Pythagoras ae.

R.

Rád, libenter.

rada, consilium, i.

raditi, suadeo 2., si, sum;
r. se, delibero 1.

radost, gaudium, i; laetitia, ae.

radostný, laetus, a, um.

radovati se, gaudeo 2., laetor 1.

rána, vulnus, eris.

ranní: *záře r.*, aurora, ae.

Rhodus, Rhodus, i.

rmoutiti, pungo 3., pupugi,
punctum.

rodiče, parentes, um.

roditi se, nascor 3., natus sum.

roh, cornu, us.

rok, annus, i.

rolník, agricola, ae.

rozestaviti, instruo 3., xi, ctum.

rozhněvati se, irascor 3., atus
sum.

rozhodnutí, decretum, i.

rozkazovati, v. „poručeti.“

rozkoš, voluptas, atis.

rozléhati se, resono 1., ui,
itum.

rozmluva, sermo, onis.

rozmlouvati, disputo 1.

roznítiti, excito 1.

rozpadnouti se, dilabor 3., psus
sum.

rozptýliti, disjicio 3., jeci,
jectum.

rozsudek, sententia; *učiněti r.*,
pronuntio 1.

rozšafný, probus, a, um.

rozum, ratio, onis; mens, tis.

rozumně, bene.

rozvázati, solvo 3., solvi, so-
lutum.

rozvážiti, considero 1., per-
pendo 3., pendi, pensum;

reputo 1.

rozvodniti se, cresco 3., crevi,
cretum.

ruka, manus, us.

růsti, cresco 3., crēvi, cretum.

rušiti, rumpo 3., rupi, ruptum.

různý, varius, a, um.

rychle, celeriter.

Ř.

Řádití, grassor 1., (in aliquem).

řádě, recte, probe, bene.

řádý, probus, a, um; bonus,
a, um.

Řecko, Graecia, ae.

řecký, Graecus, a, um.
 řeč, oratio, onis.
 řečník, orator, oris.
 řečniti, dico 3., xi, ctum.
 řehtati, hinnio 4.
 Řek, Graecus, i.
 řeka, fluvius, i.
 říci, říkati, dico 3., xi, ctum.
 Říman, Romanus, i.
 římský, Romanus, a, um.
 říše, imperium, i.
 řvátí, rugio 4.

S.

Sám, = samotén, solus, a, um.
 samovládcé, tyrannus, i.
 sáhati (po čem), peto 3., tivi,
 itum (aliquid).
 Sardanapal, Sardanápālus, i.
 sázeti, sero 3., sēvi, sātum.
 sběhnouti se na pomoc, suc-
 curro 3, curri, cursum.
 sbořiti, deleo 2., ēvi, etum;
 diruo; 3., ui, utum.
 scythický, scythicus, a, um;
 národ s., v. násl.
 Scythové, Scythae, ārum.
 sdíletí, partior 4.
 sebrati, colligo 3., ēgi, ectum.
 seděti, sedeo 2., ēdi, essum.
 sejítí se, convenio 4., veni,
 ventum.
 sekera, securis, is.
 selhati, v. „lhāti.“
 semeno, v. „símě.“
 senát, senatus, us.
 sepsati, perscribo 3.; psi, ptum.
 seslati, irrogo 1.
 seslabiti, debilito 1.
 setrvalý, assiduus, a, um.
 seznati, cognosco 3., ovi, itum.
 shluknouti se, convolo 1.
 shoditi, dejicio 3., jeci, jectum.
 slořeti, conflagro 1.
 shromážditi, congrego 1.; *statky*
 s., bona parare.

scházeti, desum, esse, fui.
 schnouti, aresco 3.
 schvalovati, probo 1.
 Sicilie, Sicilia, ae.
 símě, semen, inis.
 síla, robur, oris; v plur. *síly*;
 vires, ium.
 síliti, firmo 1.
 silný, firmus, a, um; validus,
 a, um.
 síť, rete, is.
 síti, sero 3., sēvi, sātum.
 skála, rupes, is.
 skládati: *účty s., v. „účet.“*
 sklíčiti, affigo 3., ixi, ictum.
 sklízeti, meto 3., messui, mes-
 sum.
 sklo, vitrum, i.
 skoro, fere.
 skromnost, modestia, ae.
 skromný, modestus, a, um.
 skrovný, exiguus, a, um.
 skrýti, occulto 1.
 skřivan, alauda, ae.
 slabý, infirmus, a, um.
 slaný, salsus, a, um.
 sláva, gloria, ae.
 slavík, luscinia, ae.
 slaviti, celebros 1.
 slavný, clarus, a, um.
 slíbiti, polliceor 2., icitus sum.
 slitovati se, misereor 2., ritus
 sum.
 slon, elephas, antis, n. ele-
 phantus, i.
 sloužiti, a) = *posluhovati*, ser-
 vio 4; b) = *prospěšen býti*,
 prosum, prodesse, profui.
 Slovan, Slavus, i.
 slovo, verbum, i.
 sluha, servus, i.
 slunce, sol, olis.
 slušný, aequus, a, um.
 služba, officium, i.
 služebník, minister, tri.
 slyšeti, audio, 4.
 slza, lacrima, ae.

- slzeti, lacrimo 1.
 smáti se, rideo 2.; risi, risum.
 smilovati se, v. „slitovati se.“
 smířiti, placo 1.
 smlčeti, reticeo 2.
 smlouva, foedus, eris.
 smrt, mors, tis.
 smrtelník, mortalis, e.
 smrtonosný, mortifer, era, erum.
 smutný, tristis, e.
 snad, fortasse, forsitan.
 snadno, facile.
 snadný, facilis, e.
 snaha, studium, i.
 snášeti, tolero 1.; patior 3.,
 passus sum.
 snažiti se, studeo 2., curo 1.
 snísti, comedo 3., ēdi, ēsum.
 snítí, detraho 3., xi, ctum.
 sofist, sophista, ae.
 Solon, Solon, onis.
 sotva že, vix.
 soud, iudicium, i; před s. po-
 hnatí, in jus vocare.
 soudce, iudex, icis.
 souditi, iudico 1.
 soused, vicinus, i; accola, ae.
 spáliti, cremo 1.
 spánek, somnus, i.
 spanilost, formositas, atis.
 Spartané, Spartiātae, arum.
 spáti, dormio 4.
 spěchati, propero 1.
 spisovatel, scriptor, oris.
 spisovati, literis mando 1.
 splniti, solvo 3., solvi, solutum;
 persolvo 3., exsolvo 3.
 spojenec, socius, i.
 spojovati, conjungo 3., xi,
 ctum; conjugo 1.
 spokojený, contentus, a, um.
 společný, communis, e.
 spolek, societas, atis.
 spoluobčan, civis, is.
 spolužák, discipulus, i.
 spor, lis, itis.
 spravedlnost, justitia, ae.
 spravedlivý, justus, a, um.
 spravovati, gubernare 1.; rego 3.,
 rexi, rectum.
 sprostiti, libero 1.
 způsob, modus, i.
 srdce, animus, i.
 srdnatý, animosus, a, um.
 srovnati, comparo 1.
 stádo, grex, egis.
 stár, natus, a, um (s následu-
 jícím akkus. času).
 starost, cura, ae.
 starý, vetus, ōris; antiquus,
 a, um.
 stařec, senex, is.
 stáří, senectus, utis.
 statečný, fortis, e.
 statečnost, fortitudo, inis.
 statek, bonum, i.
 státi, sto 1, steti, statum.
 stav, conditio, onis.
 stávají se: stává se accidit.
 stavěti, aedifico 1., construo 3.,
 xi, ctum.
 stavitel, architectus, i.
 stěna, paries, etis.
 stěžovati si, queror 3., questus
 sum.
 stíhati, persequor 3, cutus sum.
 stín, umbra, ae.
 Stoik, Stoicus, i.
 straka, pica, ae.
 strážce, custos, odis.
 strašidlo, larva, ae.
 strašiti, terreo 2.
 strašlivý, terribilis, e.
 strhnouti, abripio 3., pui, ptum;
 disjicio 3., jeci, jectum.
 strom, arbor, oris.
 střed: s. šiku acies (ei) me-
 dia, (ae).
 střídmost, frugalitas, atis.
 stříci (něco), = ostríhati cu-
 stodio 4.; s. se caveo 2.,
 cavi, cautum; fugio 3.,
 fugi, fugitum.
 studený, frigidus, a, um.

stužka, vitta, ae.
 stvořitel, creator, oris.
 stvořiti, creo 1.
 svatý, sanctus, a, um.
 svatyně, fanum, i.
 svázati, colligo 1.; vincio 4.;
 nxi, nctum.
 svědek, testis, is.
 svěřiti, committo 3, isi, issum.
 svěsti, abduco 3., xi, ctum.
 světlo, lux; ucis; lumen, inis.
 svítiti, luceo 2., luxi.
 svlažovati, irrigo 1.
 svoboda, libertas, atis.
 svornost, concordia, ae.
 suchý, aridus, a, um; *loď na
 sucho vytáhnouti* navem in
 aridum subducere.
 surový, ferus, a, um.
 syn, filius, i.
 Syrakusy, Syracusae, arum.
 Syrakusan, Syracusanus, i.

Š.

Šat, vestis, is.
 šedivý, šedý, canus, a, um.
 šeredně, misere.
 šik; acies, ei.
 šíp, sagitta, ae.
 široký, latus, a, um.
 škoda, damnum, i.
 škoditi, noceo 2.; obsum, esse,
 fui.
 škodlivý, noxius, a, um; per-
 niciosus, a, um.
 škola, schola, ae.
 šlechtný, honestus, a, um;
 generosus, a, um.
 špatný, malus, a, um; *š. vojn*
 miles ineptus.
 šrot slaný, mola (ae) salsa (ae).
 šťastný, felix, icis.
 štáva smrdutá, virus i.
 štěstí, fortuna, ae; felicitas,
 atis; res (rerum) secundae
 (arum).

šust, strepitus, us.
 švitořiti, garrio 4.
 Švýcarsko, Helvitia, ae.

T.

Tábor, castra, orum.
 táhnouti, = jíti procedo 3.,
 cessi, cessum; proficiscor 3.,
 factus sum.
 tajně, clam.
 tak, a) = *tm způsobem* ita;
 b) pro důraz: před adj. tam,
 adeo; před slovesem ita;
t. dlouho tam diu, *t. velice*
 tantopere, *t. veliký* tantus,
 a, um.
 takový, talis, e.
 takto, ita, hoc modo.
 tarpejský, Tarpejus, a, um.
 tázati se, interrogo 1., *o radu*
se t. consulo 3., lui, ltum.
 tažení, expeditio, onis.
 téci, fluo 3., xi, ctum.
 tedy, itaque; igitur (toto klade
 se za slovo).
 tělesný, přelož genitivem slova
 corpus, oris.
 tenký, tenuis, e; gracilis, e.
 teplý, calidus, a, um.
 terč, scopus, i.
 těšiti, = baviti delecto 1.; =
útěchu dáti consolor 1.
 též, etiam.
 těžkost, = nesnadnost diffi-
 cultas, atis.
 těžký, gravis, e; = *nesnadný*,
 v. toto.
 Thales, Thales, is.
 Theby, Thebae, arum.
 Themistokles, Themistocles, is.
 tím, v. „čím.“
 Timotheus, Timotheus, i.
 Titus, Titus, i.
 tolik, tot.
 tolikrát, toties.
 topol, pōpulus, i.

- trápený, cruciatus, a, um.
 trápiti, crucio 1., vexo 1.
 tratiti, perdo 3., didi, ditum.
 tráva, gramen, inis.
 travina, gramen, inis.
 trefiti, ferio 4.
 trest, poena, ae.
 trestati, punio 4.
 trhati, = roztrhávati dilanio 1.
 trhati, ferio 4.
 Troja, Troja, ae.
 trojanský, Trojanus, a, um.
 trpělivě, patienter.
 trpělivost, patientia, ae.
 trpěti, patior 3., passus sum;
 tolero 1.; = *bolest mti*
 doleo 2.
 trpký, acerbus, a, um.
 truchlohra, tragoedia, ae.
 truchlivost, tristitia, ae.
 tržiště, forum, i.
 třásti se, tremo 3. ui.
 tu, hīc; *tu býti* adsum, esse,
 fui.
 tuto, hīc.
 tupiti, vitupero 1.
 tužiti, duro 1.; firmo 1.; =
 cvičiti exerceo 2.
 tvor, animal, is.
 tvrditi, = tužiti, v. toto; =
 praviti, v. toto.
 tvrdost, duritia, ae.
 tvrdý, durus, a, um.
 tvrz, castellum, i.
 tyran, tyrannus, i.
- U.**
- Ubihati, fugio 3., fugi, fugitum.
 ubohý, miser, era, erum.
 ubývati, deficio 3., feci, fectum.
 aktivost: v u. *mti* venero 1.,
 honoro 1.
 učený, doctus, a, um.
 učiniti, v. „činiti“.
 učitel, magister; tri; praecep-
 tor; oris.
- uěiti, doceo 2., docui, doctum.
 uěiti se, disco 3., didici.
 ůčet: *ůčty složitě* rationem
 reddere.
 udatně, fortiter.
 udatnost, fortitudo inis.
 udatný, fortis, e.
 udělití, largior 4.
 udobřiti, lenio 4.
 udržovati, sustento 1.
 uhasiti, exstinguo 3., xxi, netum.
 uhladiti, lenio 4.
 uhoniti, rapio 3., pui, ptum.
 uchlácholiti, v. „chlácholiti“.
 ucho, auris, is.
 uchopiti, capesso 3., ivi, itum.
 uchvátiti, rapio 3; pui, ptum.
 ujíti, (čemu), effugio 3., fugi,
 fugitum, (aliquid).
 ukázati, monstro 1.
 ůklady, insidiae, arum.
 ůkol, pars, tis.
 ukončiti, conficio 3., feci,
 fectum.
 ukrotiti, sedo 1.
 ukrutnost, crudelitas, atis.
 ukrutný, crudelis, e.
 ukryti, tego 3., xi, ctum.
 ůleva, medicina, ae.
 ůlisnost, blanditiae, arum.
 umírniti, lenio 4.
 umřiti, morior 3., mortuus
 sum.
 ůmysl, consilium, i; v u. *mti*
 = hodlati, v. toto.
 ůnor, Februarius, i.
 upadnouti, upadati, incido 3.,
 incidi, incasum; *do záhuby*
 u. in perniciem ruere.
 upáliti, cremo 1.
 upevniti, munio 4.
 upomenouti se, recordor 1.
 upomínka, memoria, ae.
 uposlechnouti, v. „poslechnou-
 ti“.
 uprositi, exoro 1.
 uraziti, laedo 3., si, sum.

- úrodný, fecundus, a, um; frugifer, era, erum; fertilis, e. urovnati, compono 3., suis, situm.
- úřad, magistratus, us. uslyšeti, v. „slyšeti“. usmířiti, v. „smířiti“. ústa, os, oris. ustupovati, cedo 3., cessi, cessum; *zpět u.* recedo 3., cessi, cessum; regredior 3., essus sum.
- usychati, aresco 3. úškoditi, v. „škoditi“. utéci, utřkati, fugio 3., fugi, fugitum; *u. se* confugio 3., fugi, fugitum. útěcha, solatium, i; *u. dodati,* v. „těšiti“. útok, impetus, us. utužiti, v. „tužiti“. uvážiti, considero 1. uvěřiti, v. „věřiti“. uvěsti v. nepořádek, perturbo 1. uzda, frenum, i; *na u. držeti* coërceo 2. uzdraviti, sano 1.; *u. se* convalesco 3., lui. území, ager, gri. úzkostlivý, anxius, a, um. užřiti, conspicio 3., exi, ectum; video 2., vidi, visum. užitečný, utilis, e; *u. býti* prosum, prodesse, profui. užitek, utilitas, atis.
- V.**
- Vábiti, allicio 3., lexi, lectum. válečnictví, ars (tis) bellica (ae). válka, bellum, i. Varro, Varro, onis. vášeň, libido, inis; cupiditas, atis. vavřín, laurus, i. vazba, vinculum, i. vážiti si, diligo 3., lexi, lectum. vděčný, gratus, a, um. včera, heri. věc, res, ei; causa, ae. večer, vesper, eris a eri; *u. večer,* vespere i vesperi. věčný, sempiternus, a, um. věda, doctrina, ae. věděti, scio 4., non ignoro 1. vědom, conscius, a, um. vejce, ovum, i. věk, aetas, atis; tempus, oris. velbloud, camelus, i. velebiti, cerebro 1. velice, valde; graviter; *jak v.* quantum, quantopere; *tak v.* tantum, tantopere. velikost, magnitudo, inis; = vznešenost, majestas, atis. veliký, magnus, a, um. velmi, v. „velice“; *u. adj.* též superlativem. věnčiti, coronam 1. věnec, corona, ae. věno, dos, otis. věrnost, fides, ei; fidelitas, atis. věrný, fidelis, e. Verona, Verona, ae. veřejně, publice. veřejný, publicus, a, um. věřitel, creditor, oris. věřiti, credo 3., didi, ditum; fidem habeo 2. veselost, laetitia, ae; hilaritas, atis. veselý, laetus, a, um; hilaris, e. Vespasianus, Vespasianus, i. vestalský, Vestalis, e. věsti, a) původně duco 3., xictum; b) = jednati ago 3., egi, actum; c) ve rčeních: *válku v.* bellum gerere; *chlapce v.* (= vychovávati) pue-

- rum instituëre; *život v. vitam agere; živëre; cesta vede do lesa via ducit in silvam.*
- veškery, universus, a, um; omnis, e.
- vëštba, oraculum, i.
- vezdejší, quotidianus, a, um.
- vhoditi, injicio 3., jeci, jectum.
- vhodný, aptus, a, um; idoneus, a, um.
- více, plus, magis.
- Vídeň, Vienna, ae.
- vichřice, procella, ae.
- vina, culpa, ae.
- Virgilius, Virgilius, i.
- vítěz, victor, oris.
- vítězosláva, triumphus, i.
- vítězství, victoria, ae.
- vitr, ventus, i.
- vladař, princeps, ipis.
- vládnouti, impero 1.; praesum, esse, fui.
- vládychtivost, cupiditas (atis) dominandi.
- vlast, patria, ae.
- vlastní, = svůj, meus, tuus, suus atd.
- vlévati, effundo 3., fudi, fustum.
- vlídnost, comitas, atis.
- vlněný, laneus, a, um.
- vnada, illecebra, ae.
- vnuk, nepos, otis.
- voják, vojín, miles, itis; *v. pěši* pedes, itis, *jízdný* eques, itis.
- vojsko, exercitus, us; copiae, arum.
- Vojtěch, Adalbertus, i.
- volně, libere.
- vracet se, revertor 3., ersum.
- vraziti (v něco), adiorior 4., ortus sun (aliquid).
- vrchol, cacumen, inis.
- vsaditi, sero 3., sevi, satum.
- vskutku, vere.
- však, autem, vero.
- všecek, všecken, všechen, omnis, e.
- všemohoucí, omnipotens, tis.
- vrhnouti, abripio 3., ipui, eptum.
- vůdce, dux, ucis.
- vůně, odor, oris.
- vybrati si, eligo 3., egi, ectum.
- vyděditi, exheredo 1.
- vydésiti, exterreo 2., perterreo 2.
- vydržeti, sustineo 2.
- vyhledávati, peto 3., petivi, petitum; quaero 3., sivi, situm.
- vyhloubati, cavo 1.
- vyhnouti se, vito 1.
- výhoda, utilitas, atis.
- východ, ortus, us.
- vychovati, educo 1.
- vykonati, perago 3., egi, actum; perficio 3., feci, fectum.
- vyletëti, evolo 1.
- vylít, effundo 3., fudi, fusum.
- výmëna zboží, mutatio (onis) mercium.
- vynachváliti, laudo 1.
- vynajít, invenio 4., veni, ventum.
- vynaložiti, adhibeo 2.
- vynalezti, v. „vynajít.“
- výpar, vapor, oris.
- vypiti, ebido 2., bibi, bibitum.
- vypovëdëti; *válku v. bellum* indicëre; *ze země v. koho* ex civitate aliquem ejicëre; aliquem relegare.
- vypravovati, narro 1.
- vypsati, scribo 3., psi, ptum.
- vypustiti, = ztratiti amitto 3., isi, issum; *ducha v. animam* efflare.
- vyraziti, ejicio 3., jeci, jectum.
- výrok, judicium, i.
- vyrvati, eripio 3., ipui, eptum.

- vyslanec, legatus, i.
 vyslyšeti, audio 4.
 vysměvač, derisor, oris.
 vysmívati se, vysmáti se, deri-
 deo 2, si, sum; irrideo 2.,
 si, sum (komu aliquem).
 vysoký, altus, a, um; nejvyšší
 summus, a, um; *nejvyšší*
kněz pontifex maximus.
 vystavěti, aedifico 1.
 vystřeliti, conjicio 3., jeci,
 jectum.
 vysvítati, eluceo 2., xi.
 vysvoboditi, libero 1.
 vytáhnoti na sucho, v. „suchý“.
 vyučovati, erudio 4., doceo 2.
 vyvrátiti, město v. urbem di-
 ruere; z kořen v. v. „kořen“.
 vyznati, fateor 2., fassus, sum;
 confiteor, 2., fessus, sum.
 vyzvati: za svědka v. koho ali-
 quem vocare testem; tes-
 tari aliquem.
 vzdálen býti, absum, esse, fui.
 vzdáti, tribuo 3., ui, utum.
 vzdělanost, doctrina, ae.
 vzděláti, excolo 3., colui, cul-
 tum.
 vzdorovati, resisto 3., stiti,
 stitum.
 vzduch, aer, is.
 vzdychati, gemo 3.
 vznešený, nobilis, e.
 vzpomínati si, recordor 1.
 vzwolati, evoco 1.
 vzywati, invoco 1.
 vždy, semper.
- Z.**
- Zabití, — íjeti, něco, oc-
 cido 3., di, sum; caedo 3.,
 cecidi, caesum; interficio 3.,
 feci, fectum.
 zabítý, occisus, a, um.
 zabraňovati, caveo 2., cavi,
 cautum.
 začátek, initium, i.
 zachovávatí, servo 1.
 zalinati, fugo 1.
 záhuba, pestis, is; pernicies,
 ei; interitus, us.
 zábubný, perniciosus, a, um.
 zajisté, profecto, certe.
 zalíbíti se, v. „líbiti se.“
 zalícheti se, v. „lichotiti se.“
 založiti, condo 3., didi, ditum;
bláho občanů z., saluti ci-
 vium consulere n. prospice-
 cere.
 záměr, consilium, i.
 zaměstnání, negotium, i.
 zámožný, opulentus, a, um.
 zanašeti se (čím), stuđeo 2.
 (alicui rei).
 zanedbati, negligo 3., exi,
 ectum.
 západ, occasus, us.
 západní vítr, Favonius, i.
 zapáliti, incendio 3., di, sum,
 zaplašiti, = odníti, demo 3.,
 demsi, demtum.
 zaplatiti, solvo 3., solvi, so-
 lutum.
 zapomenouti, obliviscor 3., ob-
 litus sum.
 zapomenutí, oblivio, onis.
 zaradovati se, v. „radovati se.“
 zármutek, moeror, oris.
 zároveň, simul; et.
 zásada, praeceptum, i.
 zasloužiti, mereo 2., n. me-
 reor 2.
 zásluha, meritum, i.
 zasmáti se, v. „smáti se.“
 zásobárna, cella (ae) penna-
 ria (ae).
 zastati, zastávati, defendo 3.,
 di, sum.
 zasvěcený, sacer, cra, crum.
 záští, odium, i.
 zatmění slunce, defectio (onis)
 solis.

- zatemňovati se, deficio 3., feci, factum.
 zaváděti, induco 3., xi, ctum.
 záviseti, pendeo 2., pependi, pensum.
 závistník, invidus i.
 zavraždit, v. „zabítí.“
 zbabělý, ignavus, a, um.
 zbaviti, libero 1.
 zbořiti, v. sbořiti.“
 zboží, merx, cis.
 zbožnost, pietas, ātis.
 zbožný, pius, a, um.
 zbraň, arma, orum.
 zbytečný, supervacuus, a, um.
 zdarma, gratis.
 zděditi, (hereditate) accipio 3., cepi, ceptum.
 zdouhavý, lentus, a, um.
 zdobiti, orno 1.
 zdraví, valetudo, inis.
 zdravý, sanus, a, um; saluber; bris, bre; z. býti, valeo 2.
 zdržeti, arceo 2., cui; retineo 2., tinui, tentum; avoco 1 (koho od čeho, aliquem a re aliqua).
 zdvihnouti, sublevo 1.; z. válku, bellum moveo 2., movi, motum.
 zeď, murus, i.
 zejtřejší, crastinus, a, um.
 zelenati se, vireo 2.
 zelený, viridis, e.
 zemdlen, fessus, a, um.
 zemřiti, v. „umřiti.“
 Zeuxis, Zeuxis, is.
 zhojitelný, sanabilis, e.
 zhouba, iniquitas, atis.
 zima, hiems, is.
 získati, paro 1., comparo 1.; adipiscor 3., adeptus sum.
 zítra, cras.
 zkáza, pestis, is.
 zkaziti, depravo 1., corrumpo 3., rupi, ruptum; = zničití, v. toto.
 zkažený, perditus, a, um; corruptus, a, um.
 zkoumati, v. „zkoušeti.“
 zkoušeti, zkusiti, tento 1., experior 4., expertus sum; specto 1.
 zkušenost, experientia, ae.
 zlato, aurum, i.
 zlatý, aureus, a, um.
 zlepšiti, — ovati, emendo 1., corrigo 3., exi, ectum.
 zlobiti se, irascor 3., iratus sum.
 zločin, scelus, eris.
 zločinec, homo (inis) scelestus (i).
 zloděj, fur, uris.
 zlý, malus, a, um; zlé n. zlo malum, i.
 změnití, muto 1.
 zmenšiti, v. „menšiti“.
 zmírniti, v. „mírniti“.
 zmítati, jacto 1., quatio 3., quassi, quassum.
 zmoci, efficio 3., effeci, effectum; v. též „moci“.
 znalý, peritus, a, um.
 znamení, signum, i.
 znamenitý, illustris, e.
 známý, notus, a, um; známo jest notum est, constat.
 znáti, scio 4., non ignoro 1.
 znepokojevati, sollicito 1.
 zničití, v. „ničiti“.
 zobák, rostrum, i.
 Zora, Aurora, ae.
 zpěv, cantus, us.
 zpívati, canto 1., cano 3., cecini, cantum.
 zpozdilý, stultus, a, um.
 zprostiti, libero 1.
 zpustošiti, vasto 1., devasto 1.
 zrada, proditio, onis.
 zrádce, proditor, oris.
 zraditi, prodo 3., didi, ditum.
 zroditi, pario 3., peperii, partu. n; z. se; v. „naroditi se“.

zrozen, natus, a, um.
 zrušiti, v. „rušiti“, „ničiti“.
 zřícenina, ruina, ae.
 zříditi, constituo 3., tui, tutum; = sestaviti compono 3., sui, situm.
 zřídka, raro.
 ztratiti, amitto 3., isi, issum.
 zůstatí, maneo 2., mansi, mansum.
 zvatí, v. „nazvatí“.
 zvedený, bene educatus, a, um; moratus, a, um.
 zvéstí, = vychovatí, v. toto.
 zvěstovatelkyně, nuntia, ae.
 zvěstovatí, nuntio 1.
 zvětšiti, augeo 2., xi, ctum.
 zvíře, bestia, ae; obětné z. hostia, ae; victima, ae.
 zvítěziti, vinco 3., vici, victum.
 zvláště, imprimis.

Ž.

Žádati (si), peto 3., petivi, petitum; opto 1.; desidero 1.
 žádost, cupiditas, atis.
 žák, discipulus, i.
 žalář, carcer, eris.
 žebro, costa, ae.
 želeť, doleo 2.
 železo, ferrum, i.
 žena, femina ae; mulier, eris.
 ženský, muliebris, e.
 žert, jocus, i.
 žertovatí, jocos, 1.
 žítí, vivo 3., vixi, victum.
 živiti, alo 3., alui, altum; ž. se, v. „žítí“.
 živočich, animal, is.
 živý, vivus, a, um; ž. tvor animal, is.
 žízeň, sitis, is.
 žízniť, sitio 4.

Oprava.

Strana	4. řádka	4. zdola	na místě	mžle	čti	mžle.
„	5.	„	9. shora	„	„	nepřš „ nepiř.
„	13.	„	4. „	„	„	byli „ byly.
„	13.	„	9. zdola	„	„	nebi „ nebe.
„	25.	„	18. „	„	„	perniciosissimnm čti perniciosissimum.
„	26.	„	21. shora	„	„	byli čti byly.
„	59.	„	14. „	„	„	mobus „ modus.
„	67.	„	16. shora	„	„	bílé „ bílí.
„	68.	„	5. zdola	„	„	střežte „ střezte.
„	70.	„	9. a 10. „	„	„	střežme a střež čti střežme a střež.
„	86.	„	8. „	„	„	pomoc „ pomoci.
„	112.	„	21. shora	sloupec	2., na místě	čre čti čre.